

© TERÜLET ÉS NÉPESSÉG ©

Románia 1930. évi népszámlálásának eredményei.

Les résultats du recensement de 1930 en Roumanie.

Az 1930. év dec. hó 29-én Romániában tartott népszámlálás eredményei elé érhető érdeklődéssel tekinthetünk, mert a békeszerződésben megnagyobbodott Romániában a háború óta nem volt tudományos alapon végrehajtott rendszeres népszámlálás. Az 1930. évi népszámlálás az első tehát, amely megbízható képet ad Nagy-Románia népességi állapotáról.

Románia külön hivatalt szervezett a népszámlálás végrehajtására, amelynek igazgatója *Manuila S. dr.* néhány héttel ezelőtt adta ki a népszámlálás legfőbb eredményeire vonatkozó előzetes adatokat. A közlemény csupán a házak számát és a lélekszámot adja megyék és járások, valamint az egyes városok szerint. Semmi egyéb részletet ezúttal még nem közöl. Függeléként azonban adja még az 1921—1930. évekről a természetes népmozgalom adatait, de csak országosan, a falusi és városi népesség megkülönböztetésével.

A főeredmények országrészenként a következők:

Országrész	Lakott házak száma	Lélekszám
Oltenia	318.100	1,516.472
Muntenia	751.376	4,026.005
Dobrudzsa	143.648	811.332
Moldva	505.009	2,413.123
<i>Ó-Románia összesen</i>	<i>1,718.133</i>	<i>8,766.932</i>
Besarábia	555.179	2,865.506
Bukovina	176.220	845.903
Erdély	647.842	3,217.149
Bánság	198.104	942.072
Körösvidék-Máramaros	274.921	1,387.675
<i>Elszakított magyar terület</i>	<i>1,120.867</i>	<i>5,546.896</i>
Nagy-Románia	3,570.399	18,025.237

Nagy-Románia eszerint a 18 milliót meghaladó népességével a közép nagyságú államok között meglehetősen előkelő helyet foglal el. Érdekes, hogy a mostani Románia úgy területi nagyság, mint népesség tekintetében mennyire hasonlít a történeti Nagy-Magyarországhoz. A Magyarbirodalomnak az 1910. évi népszámlálás szerint 325 ezer négyzetkilométer volt a területe, a mai Romániáé 295 ezer négyzetkilométer. A házak száma mindkét országban 3 és félmillió, a lélekszám a mai Románia 18 milliójával szemben a Magyarbirodalomban

20,800.000, Horvát-Szlavonország nélkül pedig 18,200.000. A mai Románia pontosan ugyanannyi megyére oszlik (71), mint ahány vármegyéje Nagy-Magyarországnak volt (63 + 8).

Bennünket természetesen első sorban a Magyarországtól elszakított részek adatai érdekelnek. Azért e területrészeknek legalább lélekszámát vármegyénként adjuk a következő táblázaton, abban a sorrendben, ahogy azt a román statisztika közli:

Vármegye	Lélekszám 1930-ban
<i>Erdély:</i>	
Alsó-Fehér vm.	213.795
Brassó vm.	164.946
Csik vm.	146.584
Kolozs vm.	333.545
Fogarás vm.	86.461
Hunyad vm.	331.650
Maros-Torda vm.	289.717
Beszterce-Naszód vm.	145.423
Udvarhely vm.	130.646
Szilágy vm.	345.576
Szeben vm.	193.309
Szolnok-Doboka vm.	220.353
Nagy-Küküllő vm.	148.493
Kis-Küküllő vm.	148.340
Háromszék vm.	136.358
Torda-Aranyos vm.	181.953
<i>Erdély összesen</i>	<i>3,217.149</i>
<i>Bánság:</i>	
Krassó vm.	201.390
Szőrény vm.	240.266
Temes-Torontál vm.	500.416
<i>Bánság összesen</i>	<i>942.072</i>
<i>Körösvidék-Máramaros:</i>	
Arad vm.	423.754
Máramaros vm.	162.050
Szatmár vm.	293.712
Bihar vm.	508.159
<i>Körösvidék-Máramaros összesen</i>	<i>1,387.675</i>
Egész elszakított terület	5,546.896

Ennek a kimutatásnak úgy volna teljes értéke, ha vármegyénként össze tudnók hasonlítani a lélekszámot a háború előtti utolsó magyar népszámlálásnak, az 1910. évinek eredményeivel. Sajnos az egyes vármegyék területében olyan jelentékeny változtatások történtek a román kormányzat részéről, hogy addig, míg az adatok községenként közölve nem lesznek, ezt az összehasonlítást nem lehet eszközölni. Az előzetes eredményekről kiadott közlemény min-

denesetre ígéri, hogy „a részletes eredményeknek községenként való közlése biztosítja a teljes ellenőrzés lehetőségét az ország minden polgára részére“. (16. lap.)

Magának Erdélynek és az egész elszakított területnek lélekszámát azonban módunk van összehasonlítani. Valószínű, hogy ez az összehasonlítás sem egészen tökéletes, mert egyes községek is szétvágattak az új határok folytán. Az 1910. évi magyar adatok szerint a Magyarországtól Romániához csatolt területen 5,242.024 lélek találtatott. 20 év múlva a román népszámlálás ugyan ezen a területen 5,546.896 lelket mutat ki. A szaporodás húsz év alatt 304.872, a lélekszám-növekedés tehát mindössze 5·8%. Hogy mennyi esik ebből a szaporodásból a háborús évtizedre és a háború utánira, pontosan nem lehet megállapítani. 1920-ról van ugyan adat Erdély és a kapcsolt részek lélekszámáról, amely az e részekről kiadott Helységnévtár szerint van megállapítva, helyesbítve a részletek alapján. Ez a lélekszám 5,140.176.¹⁾ 1920-ban tehát 102 ezerrel kevesebb lett volna a lakosság, mint tíz évvel előbb. Nem lehetetlen, hogy a háború pusztítása és különösen az 1918-i nagy spanyol influenzajárvány, amelyről tudjuk, hogy Magyarország keleti részeiben pusztított legjobban, tényleg megfogyasztotta a lakosságot. Hozzájárult ehhez a Csonka-Magyarországra menekültek nagy száma. Ha ezt az 1920. évi lélekszámot valónak elfogadjuk, a népesség növekedése az utolsó tíz év alatt 406.720 lélek, ami 7·9%-nak felel meg. Mindenesetre nem nagy arányú szaporodás, pedig ennek az évtizednek népfejlődését már kevésbé érintette a megmaradt Magyarországra való menekülés. Az 1921—28. évekről rendelkezésünkre áll az elszakított magyar terület népmozgalma, amelynek eredményeképp e nyolc év alatt 382.510 volt a természetes szaporodás ezen a területen. Ha ehhez hozzávesszük még az 1929. és 1930. éveknek a természetes szaporodását hasonló arányban, kb. 480.000 főnyi természetes szaporodást kapunk, ezzel szemben a tényleges szaporodás 407.000 fő. *A különbség kb. 73.000 lélek, a kivándorlás útján elfolyt* részint Magyarországra, részint külföldre, főképp Amerikába. A román kivándorlási közleményekből tudjuk azt, hogy a kivándorlók túlnyomó része az új területekről, azok között is a Magyarországtól elszakított területekről kerül ki.

¹⁾ L. Jakabffy: „Erdély Statisztikája“ 112. lap.

Magának a szoros értelemben vett Erdélynek a lakossága az 1910. évi 2,678.367-ről 2,871.573-ra növekedett.¹⁾ Magában Erdélyben tehát a népszaporodás 193.206 húsz év alatt, tehát aránylag valamivel nagyobb, mint az egész elszakított területen, aminek részint az a magyarázata, hogy a régóta szaporátlan Bánáság rontja az Erdélyen kívüli népesezés mérlegét, részint pedig az, hogy az Erdélyen kívüli terület közelebb esvén Magyarországhoz, az átszivárgás onnan nagyobb mértékű, mint magából Erdélyből. Érdekes azonban, hogy a házak száma húsz esztendő alatt a szorosabb értelemben vett Erdélyben 559.458-ról mindössze 579.395-re növekedett, tehát esupán 19.937-tel, ami még 4%-nak sem felel meg.

A városok lélekszámát is közli a szóbanforgó román közlemény, ezeknek népességét tehát összehasonlíthatjuk a legutolsó békebeli adattal. Nagyobb biztonság okáért azonban kérdést intéztünk a román statisztikai hivatal igazgatójához, hogy a mostani városok területe megfelel-e mindenben a magyar uralom alatt volt területnek, nem történtek-e a román uralom alatt hozzácsatolások az egyes városokhoz. A román statisztikai hivatal igazgatója, *Teodorescu* udvariasan eleget tett kérésünknek és közölte a beállott változásokat. Ezeknek figyelembevételével van a túloldali tábla összeállítva.

A román uralom városai nem teljesen ugyanazok, mint amelyek a magyar uralom alatt voltak. A románok megszüntették u. i. Kolozs és Vízakna városok városi jellegét, ellenben felruházták ezzel a jelleggel a következő községeket: Resicabánya, Petrozsény, Nagyszalonta, Oravicabánya, Orsova, Lippa, Bánffyhunyard, Balázsfalva, Belényes és Naszód. Az elszakított területen jelenleg 49 város van, nincs különbség téve azonban a régi törvényhatósági jogú és a rendezett tanácsú városok között. Végig menve a fentebbi sorozaton, a legnagyobb népnövekvést a húsz esztendő alatt Balázsfalván látjuk, ahol 114%-os népnövekvés lett volna. Valószínűnek kell azonban tartanunk, hogy Balázsfalvához a szomszédos Kisbalázsfalvát hozzácsatolták, amelynek 1910-ben 1463 lakosa volt. Ha ezt figyelembe vesszük, Balázsfalva népnövekvése a 30

¹⁾ Ez utóbbi szám úgy keletkezett, hogy Sziágy vármegyét, amely a magyar statisztika szerint nem tartozott Erdélyhez, levontuk a román adatokból.

Erdélyi városok népessége 1910-ben és 1930-ban. — *Population des villes de Transylvanie en 1910 et 1930.*

Város Villes	Lélekszám Population		Szaporodás 1910—1930-ig Accroissement de 1910 à 1930		Város Villes	Lélekszám Population		Szaporodás 1910—1930-ig Accroissement de 1910 à 1930	
	1910	1930	szám nombres	%		1910	1930	szám nombres	%
Kolozsvár	60.808	98.550	37.742	62·1	Nagyenyed	8.663	9.478	815	9·4
Temesvár	72.555	91.866	19.311	26·6	Szászsebes	8.504	9.213	709	8·3
Nagyvárad	64.169	82.355	18.186	28·3	Szászrégen	7.310	9.182	1.872	25·6
Arad	63.166	77.225	14.059	22·3	Karánsebes	7.999	8.838	839	10·5
Brassó	41.056	56.234	15.178	37·0	Székelyudvarhely	10.244	8.592	-1.652	-16·1
Szatmárnémeti	34.892	49.914	15.022	43·1	Orsova ⁴⁾	8.606	8.428	- 178	- 2·1
Nagyszeben	33.489	48.013	14.524	43·4	Zilah	8.062	8.154	92	1·1
Marosvásárhely	25.517	38.116	12.599	49·4	Fogarás	6.579	7.928	1.349	20·5
Máramarossziget ¹⁾	23.657	27.646	3.989	16·9	Szilágysomlyó	6.885	7.496	611	8·9
Lugos	19.818	23.674	3.856	19·5	Szászváros	7.672	6.857	- 815	-10·6
Torda ²⁾	14.011	20.057	6.046	43·2	Szamosújvár	6.857	6.659	- 198	- 2·9
Resicabánya	17.384	20.008	2.624	15·1	Dicsőszentmárton	4.417	6.355	1.938	43·9
Nagykároly	16.078	16.085	7	0·0	Lippa	7.864	6.069	-1.795	-22·8
Petrozsény	12.193	15.377	3.184	26·1	Bánffyhunad	5.194	5.469	275	5·3
Dés	11.452	15.311	3.859	33·7	Kézdivásárhely	6.079	5.147	- 932	-15·3
Medgyes	8.626	15.244	6.618	76·7	Csikszereda ⁵⁾	4.914	5.014	100	2·0
Nagyszalonta	15.943	15.176	-767	-4·8	Balázsfalva	2.204	4.716	2.512	114·0
Nagybánya	12.877	13.882	1.005	7·8	Vajdahunad	4.520	4.629	109	2·4
Beszterce	13.236	13.251	15	0·1	Belényes	4.223	4.294	71	1·7
Segesvár	11.587	13.096	1.509	13·0	Felsőbánya	4.422	4.149	- 273	- 6·2
Gyulafehérvár	11.616	12.457	841	7·2	Erzsébetváros	4.408	3.827	- 581	-13·2
Gyergyószentmiklós	8.905	10.948	2.043	22·9	Naszód	3.501	3.527	26	0·7
Sepsiszentgyörgy	8.665	10.942	2.277	26·3	Hátszeg	3.124	3.401	277	8·9
Déva	8.654	10.593	1.939	22·4	Abrudbánya	2.938	2.456	- 482	-16·4
Oravicabánya ³⁾	10.627	9.646	-981	-9·2	Összesen — Total .	766.170	955.544	189.374	24·7

¹⁾ Kabolapatakkal — *Y compr. Kabolapatak.* — ²⁾ Keresztessel — *Y compr. Keresztes.* — ³⁾ Oravicafalu, Krassóborostyán és Csiklóbányával — *Y compr. Oravicafalu, Krassóborostyán et Csiklóbánya.* — ⁴⁾ Nagyzsupány, Tuffás, Koromnok községekkel — *Y compr. les communes Nagyzsupány, Tuffás et Koromnok.* — ⁵⁾ Zsögöddel — *Y compr. Zsögöd.*

százalékot sem éri el. Egyébként ténylegesen a legnagyobb szaporodást Medgyes város mutatja 76·7%-os népnövekvéssel. Ennek a nagyrányú szaporodásnak a magyarázatát *Teodorescu* meg is adja abban, hogy itt az utolsó években nagyszámú ipartelep létesült, az erdélyi földgáz felhasználásával. Valószínűleg ez fejlesztette Dicsőszentmárton is 43·9%-os szaporodásúvá. Medgyes után Erdély fővárosa Kolozsvár következik 62·1%-os növekedéssel, amely egyúttal a legnagyobb abszolút szaporodást is jelent (37.742 fő). A nagyobb népességű városok általában mind elég jelentékeny szaporodást mutathatnak fel. Ezek között is kitűnik Marosvásárhely 49·4, Nagyszeben 43·4, Szatmárnémeti 43·1%-os szaporodással. Torda is erősen fejlődött, amennyiben 43·2%-kal növekedett lakossága, azon kívül, hogy még Keresztes község is hozzácsatoltatott. 30%-on felüli szaporodást már csak Brassó és Dés városok értek el, 20 és 30% közötti szaporodást pedig 8 város. A többieknél a népnövekvés mind 20%-on alul maradt, sőt 11 városnak a népessége határozottan meg-

fogyott. E 11 város közül 6-nak magyar többsége volt a magyar statisztika szerint, így tehát valószínűleg a magyarok elvándorlása is idézhette elő a fogyást. Feltűnő a német többségű Lippa városnak 22·8%-os fogyása, de az oláh többségű Abrudbánya népessége is 16·4%-kal lett kevesebb. Általában a 10.000-en aluli városok között nagyon kevés akad, amelyik normális mértékben növekedett volna, a legtöbbnek népessége vagy stagnál, vagy egyáltalán fogy.

Hogy ezek a változások mit jelentenek azután nemzetiségi és felekezeti szempontból, azt majd a későbbi közlemények lesznek hivatva megvilágítani. Az eddigi adatok egyelőre semmi következtetést nem engednek. Ha külön foglalnók össze a magyar és külön a román többségű városokat, azok különböző arányú népnövekvése aligha mutatna az illető nemzetiségek kisebb vagy nagyobb szaporodására, mert hiszen a városoknál nem tudhatjuk, hogy azok népnövekvése milyen elemek bevándorlásából állott elő.

Amint már említettük, a közlemény adja az utolsó tíz év népmozgalmi főbb eredményeit is az egész ország területéről. Ezekből az adatokból megállapíthatjuk, hogy Romániának, különösen a nyugateurópai államokhoz viszonyítva rendkívül egészséges a népszaporodása. A születési arányszám ugyan visszament az utolsó évtizedben 1.000 lélekre számítva 39·5-ről 35·0-ra, ugyanakkor azonban a halálozási arány is 23·7-ről 19·4-re csökkent, úgyhogy a természetes szaporodás alig változott. 1921-ben volt 1.000 lélekre 15·8, 1930-ban pedig 15·6, abszolút számban azonban (278.722) 30.000-rel több, mint 9 évvel előbb. 1920-tól 1930-ig a születések többlete

a halálozások felett 2,424.517-et tett. Romániának tehát egyelőre nincs oka félni az elnéptelenedéstől, mint sok nyugateurópai államnak, ellenben még évtizedeken keresztül erős népszaporodásra lehet kilátása. Minthogy pedig a tiszta román részekben a szaporodás kétségtelenül nagyobb, mint a kultúraltabb nyugati részekben, ahol a magyar és a német kisebbség lakik — sajnos — el lehetünk készülve arra, hogy a magyarságnak az aránya, és ehhez képest természetesen politikai és társadalmi súlya is, még akkor is csökkenni fog Romániában, hogyha a kisebbségek teljes erő kifejtésének meglennének az összes lehetőségei. *K. A. dr.*

Külföldi népszámlálások szemléje.

Revue des recensements exécutés à l'étranger.

A M. Stat. Szemlében a következő új külföldi népszámlálásokról közöltettek adatok:

Állam neve	Évf.	Lap	Állam neve	Évf.	Lap	Állam neve	Évf.	Lap	Állam neve	Évf.	Lap
Amerikai Egy. Áll.	1930	947	Holland-Kelet-India	1931	202	Luxemburg	1931	913	Svájc	1931	201
	1931	25		1931	627		1931	742		1931	741
	1931	74	Japán	1931	307	Norvégia	1931	202	Svédország ..	1931	913
	1931	337	Jugoszlávia	1931	911	Portugália ..	1931	626	Szovjet-Oroszország	1931	742
Cseh-Szlovákia	1931	530	Lettország	1930	948	Románia	1931	1.003	16 állam összefoglaló táblázata ..	1931	742
	1931	912		1931	742	Skótország	1931	741			

Újabb külföldi népszámlálási publikációk, valamint a *Wirtschaft und Statistik*, *Notiziario Demografico* és *Journal de la Société de Statistique de Paris* adatközlései alapján az eddig bemutatott népszámlálási eredményeket a következő új adatokkal egészíthetjük ki:

Olaszországról legújabbban publikáltatott az előzetes országos végszám. Eszerint az 1931. április hó 21-i népszámlálás az olasz félszigeten 41,179.675 lakost talált, 2,409.877 fővel többet, mint tíz év előtt (38,769.798). Olaszország lakosságának 1921—1931. évi népnövekedési arányszáma tehát mérsékelte: 6·2%.

Legújabb újsághíradás szerint **Franciaországban** az 1931. március 8-án megejtett népszámlálás 38,944.000 francia és 2,890.923 idegen lakost talált; az egész lélekszám 41,834.923 fő, ami az 1926. évi népszámlálás 40,743.897 főnyi adatát csak 2·7%-kal, az 1921. évi népszámlálás 39,209.518 főnyi lélekszámát pedig ugyancsak nem túlságos mértékben: 6·7%-kal múlja felül. Míg az első évtized tekintélyesebb (3·9%-os) gyarapodásában a túlnyomórészt a tömegesen Franciaországba áramló idegen munkakerők lélekszámnövekedését (1921 és 1926 között az idegenek száma 1,550.459-ről 2,498.230-ra szökött fel) illeti, addig az 1926 óta meglassult fejlődés is jórésztben az idegenek számának a speciális franciaországi konjunktúra (újjáépítés) ellanyhulását és a válságosabb helyzetet jól visszatükröző las-

sáb emelkedésében leli magyarázatát. De még így is a tízéves szaporodásnak nagyobb fele jut az idegenekre.

Anglia és Wales 1931. április 26-án megtartott népszámlálásának előzetes eredményei is mostanában jelentek meg meglehetősen részletezett táblázatokban a népszámlálási hivatal vezetőjének — a Registrar Generalnak — terjedelmes jelentése kíséretében. A következőket érdemes elsősorban a mondott kiadványból kiragadni:

Anglia és Wales lakosságát a népszámlálás 39,947.931-ben állapította meg. A férfiak száma 19,138.844, a nők pedig 20,809.087. A nőtöbblet a férfi lakosságnak valamivel nagyobb mérvű emelkedése folytán a tíz év előttihez képest valamelyest esett. Ma 1.000 férfira 1.087 nő esik, míg 1921-ben 1.096 volt az arány. A népsűrűség egy négyzetkilométerre 265. A tíz évvel korábbi népszámmal szemben a most megejtett népszámlálás 2,061.232 főnyi tényleges szaporodást állapított meg, ami 5·4%-os népnövekedést jelent. E meglehetősen kicsinynek mondható szaporodást az egyes népmozgalmi tényezők 1921-től 1931-ig a következőképp befolyásolták:

	Száma	%
Születések	6,930.000	18·3
Halálozások	4,692.000	12·4
Természetes szaporodás	2,238.000	5·9
Vándorlások különbözete	—177.000	—0·5

A valóságos szaporodás 2,061.000 s ez a korábbi decenniumok eredményeihez hasonlítva (a túlságosan kis szaporodású háborús évtized kivételével) jelentékeny csökkenést mutat:

É v	Lélekszám	Tényleges szaporodás szám	%
1871	22,712.266	—	—
1881	25,974.439	3,262.173	14.36
1891	29,002.525	3,028.086	11.66
1901	32,527.843	3,525.318	12.16
1911	36,070.492	3,542.649	10.89
1921	37,886.699	1,816.207	5.04
1931	39,947.931	2,061.232	5.44

Az agglomeráció igen magas fokát mutatja az, hogy a népesség 80%-át találta a népszámlálás városokban (1891-ben 72%-át, 1901-ben 77%-át, 1911-ben 78.1%-át, 1921-ben 79.3%-át). A városi népesség száma 1901 óta 25,058.355-ről 31,948.166-ra emelkedett, míg a vidéki népesség gyarapodása jóval csekélyebb; az 1901. évi 7,469.488-ról csupán 7,999.765-re emelte a létszámot. London lélekszáma ugyanez idő alatt 4,536.267-ről 4,396.821-re csökkent, viszont a perifériákon lakók száma 2,045.135-ről 3,805.997-re nőtt, tehát Nagy-Londoné is 6,581.402-ről 8,202.818-ra emelkedett. A másodlagosabb Birmingham 1921-ben 922.167 főnyi lélekszáma egy árnyalattal jobban (8.7%-kal) növekedett, mint Budapesté és 1,002.413 fővel egészen megközelítette a magyar főváros népességi számát. Anglia és Wales területén a két milliós városon kívül 49-ben haladja még meg a lélekszám a százezret.

Skótságban az ugyancsak 1931 április 26-án megejtett népszámlálás szerint a lakosság száma 10 év alatt 4,882.497-ről 4,842.554-re esett vissza. Ez az első népszámlálása Skóciának, mely a megelőzőhöz képest a lakosság csökkenéséről kénytelen számot adni. A természetes szaporodásnak a korábbi évtizedekkel szemben mutatkozó csökkenése egyfelől, másfelől a kivándorlási többletnek a megelőző decenniumokkal szemben való megnövekedése eredményezte Skócia népességének 39.943 fővel való fogyását az utolsó tíz év alatt. A férfi népesség 0.9%-kal csökkent, míg a női népesség csak 0.7%-kal, aminek eredménye a nőtöbblet növekedése. 1921-ben 1.000 férfira 1.080 nő esett, míg 1931-ben 1.082. A férfiak számát 2,325.867-ben, a nőké pedig 2,516.687-ben állapította meg a népszámlálás előzetes eredménye. Glasgow lélekszáma 1,088.417 fő.

Nagy-Britannia lélekszáma tehát, Észak-Írország (és természetesen az Ír szabad állam) nélkül 1931-ben 44,790.485 fő; Man szigetével, Jersey, Guernsey és egyéb szigetekkel ez a szám 44,932.884-re emelkedik.

Változatlanul erőteljes szaporodást regisztrált most is **Németalföldön** az 1930 december 31-i nép-

számlálás. A fejlődés képe százéves háttérben a következő volt:

É v	Lélekszám	Tényleges szaporodás %
1830	2,613.487	—
1840	2,860.559	9.5
1849	3,056.879	6.9
1859	3,309.128	8.3
1869	3,579.529	8.2
1879	4,012.693	12.1
1889	4,511.415	12.5
1899	5,104.137	13.1
1909	5,858.175	14.8
1920	6,865.314	17.2
1930	7,920.388	15.4

Megjegyzendő, hogy az 1930. évi népszámlálás adatai előzetesek. Száz év alatt Hollandia lélekszáma megháromszorozódott, 203.1%-kal nőtt meg s jellemző, hogy ennek a Nyugat-Európa államai között magas népszaporulatával különálló helyet elfoglaló, rendkívül nagy népsűrűségű (1 km²-re 243 lakos) kis államnak lélekszámgyarapodási koefficiense a hetvenes évek óta még fokozódott is; az 1920—1930-as évtizedben is csak egy árnyalattal alacsonyabb az évi átlagos nép-növekedés (1.54%), mint az előző tizenegy éves periódusban (1.56%). 1920 óta a leggyorsabban a déli tartományok (Észak-Brabant 22.3%, Limburg 25.0%) lakosszáma emelkedett, a legkevésbé a Schelde-parti szigeteket felölelő Zeeland tartományé (1.0%). A két nem közül 1920-tól 1930-ig a férfiak száma emelkedett valamivel gyorsabban; ezer férfira 1920-ban 1.013.1, 1930-ban 1.012.5 nő jutott. Érdekes a természetes és tényleges szaporodás 1920—1930. évi mérlegének feltűnő stabilitása is:

	Szám	Százalék
Tényleges szaporodás	1,055.074	15.4
Természetes „	1,057.891	15.4
Vándorlási veszteség	— 2.817	0.0

E számok szintén azt igazolják, hogy a jövedelje túlnépesedettnek tekintett Hollandia úgy rendkívül egészséges ütemű, a túlnépesedésre még mindig rácafoló természetes néperőmegújulásával, mint ugyancsak millió felüli tényleges lélekszám-többletével mintaszerűen jó helyet mondhat magának Európa nyugatán.

A Szemlénkben már közreadott előzetes adatokkal szemben némileg megnőtt **Dánia** 1930 november 5-i népszámlálásának helyesbített eredménye. Erről tanuskodik a statisztikai hivatal népszámlálási közleményének 1801-ig visszavezetett táblázata:

É v	Lélekszám	Évi tényleges szaporodás %
1801	929.001	—
1834	1,230.964	0.86
1840	1,289.075	0.77
1845	1,356.877	1.03
1855	1,507.222	1.06

É v	Lélekszám	Évi tényleges szaporodás %
1860	1,608.362	1·31
1870	1,784.741	1·05
1880	1,969.039	0·99
1890	2,172.380	0·99
1901	2,449.540	1·10
1906	2,588.919	1·11
1911	2,757.076	1·27
1916	2,921.362	1·16
1921 (Régi terület)	3,104.209	1·22
1921 (Új terület)	3,267.831	—
1925	3,434.555	1·05
1930	3,550.656	0·67

Hollandiával szemben ugyan a múlt század közepe táján Dániában a népesség gyarapodása erőteljesebb volt, de a 70-es évektől kezdve a németalföldi népé az elsőség, amit az is mutat, hogy míg Hollandia lakosainak száma 1830 és 1930 között 203·1%-kal nőtt meg, a dán lakosság csupán néhány évvel rövidebb időszakban, 1834-től 1930-ig 188·4%-kal gyarapodott s ennek a szaporulatnak is több mint egytizenegyed része külső tényezőnek: Dél-Jütland Németországtól Dániához való csatolásának következménye, ami nélkül a régi terület lakosszáma 1930-ig csupán 3,372.965-re, vagyis 174·0%-kal emelkedett kilencvenhat év alatt. Érdekes még megemlíteni, hogy a tényleges (jelenlévő) népességnek a fenti összeállításban kimutatott számától a népességi regiszterek alapján megállapított 3,549.093 főnyi, valamint a rendszer lakó népesség 3,544.099 főnyi száma csak lényegtelenül tér el.

A legutolsó csaknem tízéves ciklus (az 1921. évi népszámlálás időpontja febr. 1. volt) adatai szerint nemcsak a lényegesen alacsonyabb természetes szaporodás, hanem a nagyobb vándorlási veszteség a magyarázója annak, hogy Dánia 1921—1930. évi lélekszámszaporulata nem tartott lépést Hollandiáéval:

	Szám	%
Tényleges szaporodás	282.825	8·7
Természetes „	321.483	9·9
Vándorlási veszteség	— 38.658	— 1·2

Különösen az 1925. utáni lusztrumban romlott meg úgy a természetes népmozgalom mérlege (a születések csökkenése következtében), mint az országos vándorlási egyenleg.

A népsűrűség (1 km²-re) Dániában 1921 óta 76·0-ról 82·7-re emelkedett. Az új népszámlálás szerint a nemek arányában erősebb eltolódás mutatkozik a férfi népesség javára, mint amekkorát Hollandiában láttunk: ezer férfire 1921-ben 1.053, 1930-ban pedig 1.045 nő jutott. A városiasodás előrehaladására többféle számítás útján következtet a hivatalos dán statisztikai szolgálat. Legtiszább képet erről a jelenségről a következő (kikerített) összeállítás ad:

	Lélekszám			A lélekszám az egész lakosság szálalékában (1930)	Tényleges szaporodás %	
	1921	1925	1930		1921 — 1925	1925 — 1930
Főváros	700.500	731.500	771.200	21·7	4·4	5·4
Vidéki városok	718.000	751.000	787.700	22·2	4·6	4·9
Városias települések, külvárosok	377.500	466.500	533.900	15·0	23·6	14·4
Vidék	1,472.000	1,485.500	1,457.900	41·1	0·9	—1·9
Összesen	3,268.000	3,434.500	3,550.700	100·0	5·1	3·4

A dán főváros lélekszáma 1930-ban 771.168 volt; ebből a tulajdonképeni Koppenhágában élt 617.069, Frederiksbergen 106.251, a főváros egyéb részein 47.848 lakos. A külvárosokat is hozzászámítva, a dán főváros lakosainak száma (796.451 fő) csaknem eléri a nyolcszázézetet.

Az országos lélekszámba bele nem foglalt **Faröer-szigeteken** a népesség száma 1801-től 1901-ig 5.255-ről 15.230-ra növekedett, majd 1925-ben 22.835-öt, 1930-ban 24.200-at ért el, az utolsó öt éves periódusban évi 1·17%-os gyarapodással. A főváros, Thorshavn lélekszáma 3.200.

Új népszámlálás zajlott le a **Saar-területen** is, ahol a lakosok száma 1930 december 31-én 805.000-et, a négyzetkilométerenkinti népsűrűség pedig 421-et ért el. 1925-ben a kiszámított népesség száma 770.000 fő volt.

Az európai államokhoz hasonlóan a főbbi világrész egyes területein megtartott népszámlálások előzetes vagy végleges eredményei is rendre publikáltak.

Így az 1931 március 8-i francia népszámlálás eredményei két észak-afrikai francia gyarmatról is ismeretesek már. **Algirban**, de csak a három északi tartomány területén (a mintegy hatszázézetres déli terület adatai ugyanis még nem ismeretesek) a lélekszám az 1926. évi utolsó népszámlálás óta 5.521.000-ről 5.961.000-re nőtt, vagyis öt év alatt 8%-kal emelkedett. Algéria három tartományának azonosnevű fővárosai is kielégítően fejlődtek 1926 óta: Algir város 1931. évi lakosainak száma 257.000 (szaporodás 1926—1931: 13·5%), sőt a külvárosokkal együtt 334.000 (szap.: 17·2%). Oranban a lakosság 164.000 (szap.: 8·9%), Constantine városban pedig 105.000 (szap.: 11·9%). Algirral szemben **Tunisz** földjéről egyelőre csak az *európai lakosság* száma ismeretes francia híradás nyomán: ez a szám 1926-tól 1931-ig 12·7%-os gyarapodással 173.281-ről 195.293-ra nőtt meg. Különösen a francia eredetű lakosság száma emelkedett gyorsan, de még mindig csak pár száz fővel nagyobb (91.427), mint az olaszoké (91.178).

A **Délafrikai Unió fehér lakosságának** száma az 1926-os utolsó számbavétel óta évi 1·8%-kal,

összesen pedig 149.844 fővel, vagyis 8·9%-kal növekedett s most 1,827.166 lélek. A Délafrikai Unió négy része közül Transvaalban volt a leggyorsabb a szaporulat: öt év alatt 14·4%-ot ért el. A vidék és város szerint is részletezett adatokból a fehér népesség városba húzódása figyelhető meg, csak Transvaalban növekedett nemcsak a városi, hanem a vidéki fehér lakosság is. Gyarmatról s fehér népességről lévén szó, nem meglepő, hogy az új népszámlálás is fitőbbltetet regisztrált: a Délafrikai Unió egész területén a férfiak száma 930.031, a nőké 897.135. Ezer férfire tehát csak 965 nő jut. Érdekes ellenben, hogy az 1·1 milliós városi lakosságban a nők száma meghaladja a férfiakét (ezer férfire 1020 nő), viszont a hétszáz-ezres vidéki fehér lakosságban az átlagosnál jóval nagyobb a fitőbbltet: az említett arányszám csupán 883.

Brit-India hároméfélszázmilliós népességét 1931 február 26-án vette számba az indiai kormányzat. Angol hivatalos statisztikai közlés a következőkben tájékoztat az előindiai félsziget lélekszámmozgalmairól:

	L é l e k s z á m		Tényleges szaporodás	
	1921	1931	szám	%
Brit tartományok . . .	246,946.793	270,561.353	23,614.560	9·6
Indiai államok és ügyvivőségek . . .	71,939.187	80,838.527	8,899.340	12·4
Együtt. . .	318,885.980	351,399.880	32,513.900	10·2

Más indiai híradás szerint az egész lélekszám valamivel magasabb: 351,450.689 fő. Az általában is jelentékeny népszaporodás Delhi tartományban 30%-ra szökik fel, míg az északnyugati határmenti területeken 20%-os fogyás észlelhető. Calcutta lélekszáma (Howrah külvárossal együtt) 4%-os szaporulat után 1,383.898-ra emelkedett, viszont Bombayé 1·5%-kal csökkent s ezidőszerint 1,157.851. Delhi főváros lakosainak száma 439.736. A százezernél népesebb nagyvárosok száma legújabbban 37.

Ceylon szigetén is volt egyidejűleg népszámlálás. E szerint az 1921-ben 4,498.605 főnyi lélekszám tíz év alatt igen jelentékeny: 18·1%-os többlettel 5,312.548-ra duzzadt. Ebből az európai lakosság csak 8.117 főt képvisel.

Hongkong brit koronagyarmat lélekszáma az 1931. évi népszámlálás szerint 852.932, ami 38·7%-kal haladja meg a tíz év előtti adatot. A város (kikötőváros és flottaállomás) és ezer négyzetkilométeres környéke lakosságának nemek szerinti összetétele eléggé különleges: 1921-ben ezer férfire csak 650 nő jutott és még 1931-ben is csupán 741.

Palesztina földjén újsághíradás szerint a legújabb népszámlálás 1,035.154 egyént talált. Az előző népszámlálás Palesztinában 1922-ben zajlott le s 757.182 főben állapította meg az ország lakos-

ságának számát. A szaporodás tehát feltűnően nagy: 36·7%-os.

Az eddig közreadott¹⁾ első népszámlálási eredményeket érdekes új adatokkal kerekítette ki az **Amerikai Egyesült Államok** népszámlálási szolgálata. E szerint a tulajdonképpeni államterületen élő lakosság 1930. évi 122,775.046 főnyi száma 137,008.435-re nő, hogyha az A. E. Á. különböző birtokainak (Alaszka, Hawaii, Panama-csatorna zónája, Virginiai-szigetek, Guam, Amerikai-Szamoa, Porto-Rico, Fülöp-szigetek) lakosságát is oda számítjuk. Az utolsó húsz év népességi viszonyait alábbi számok szemléltetik:

	Amerikai Egy. Államok	Birtokok	Együtt
a) Lélekszám.			
1910	91,972.266	9,174.264	101,146.530
1920	105,710.620	12,112.545	117,823.165
1930	122,775.046	14,233.389	137,008.435
b) Tényleges szaporodás, szám.			
1910–1920	13,738.354	2,938.281	16,676.635
1920–1930	17,064.426	2,120.844	19,185.270
c) Tényleges szaporodás, %.			
1910–1920	14·9	32·0	16·5
1920–1930	16·1	17·5	16·3

Az egyenletesebb, de alacsonyabb (európai szemmel mérve azonban mindenestre igen magasnak mondható) szaporodási számokat produkáló tulajdonképpeni Egyesült Államok területén város és vidék viselkedésének megfigyelése igen tanulságos. Főleg, ha az adatokat 1880-ig vezetjük vissza:

É v	Városi népesség (ezrekben)	Vidéki számszerint	Városi népesség az egész lakosság %-ában	Vidéki az egész lakosság %-ában
1880	14.358	35.798	28·6	71·4
1890	22.299	40.649	35·4	64·6
1900	30.380	45.614	40·0	60·0
1910	42.166	49.806	45·8	54·2
1920	54.305	51.406	51·4	48·6
1930	68.955	53.820	56·2	43·8

Öt évtized óta a fejlődés oroszlánrésze következetesen a városokra jut. — Érdekesek még az Egyesült Államok népességének fajok szerinti megoszlását taglaló adatok:

	L é l e k s z á m		Tényleges szaporodás %
	1920	1930	
Fehérek . . .	94,120.374	108,864.207	15·7
Néger . . .	10,463.131	11,891.143	13·7
Mexikóiak . . .	700.541	1,422.533	103·1
Indiánok . . .	244.437	332.397	36·0
Japánok . . .	111.010	138.834	25·1
Kínaiak . . .	61.639	74.954	21·6
Egyéb népfajok	9.488	50.978	437·3
Összesen . . .	105,710.620	122,775.046	16·1

Ugyanakkor, amikor az Unió kormányzata az európai népek bevándorlása elé egyre nagyobb akadályokat gördít, feltűnő és amerikai oldalról

¹⁾ V. ö. M. Stat. Szemle 1930. évf. 947. l., 1931. évf. 25—26. és 74—75. l.

is jogos aggodalmakat ébresztett a távolról sem elsőrangú munkaerőt képviselő mexikói elemnek a pánamerikanizmus cégére alatt szabadjára hagyott tömeges betódulása, mely a mexikói zürzavarok idején feltűnő méreteket öltött s a létszámot a tíz év előttinek kétszeresére szöktette fel (lehet azonban, hogy a mexikóiak számának pontosabb megállapítása is hozzájárult némileg e szembeszökő lélekszámgyarapodáshoz). A kisebb tömeget alkotó japánok és kínaiak szaporulata is jóval az átlag feletti; különösen szembeötlő azonban a néger elemnek bár átlagon aluli, de jelentős (hiszen bevándorlásból aligha táplálkozó) lélekszámemelkedése mellett a közvélemény szerint kihalásra ítélt indián faj képviselőinél mutatkozó tekintélyes többlet. Feljegyzendő végül a déli államokban őslakó négereknek az északi és nyugati államok felé húzódása. Ez a jelenség az olesó munkaerő iránt az A. E. Á. e részein is egyre fokozottabban megnyilvánult keresletre vezethető vissza.

Panama köztársaság lakóinak száma francia hírforrás szerint az 1930-as népszámlálás időpontjában 467.000 lélek volt.

Csileben közel száz év folyamán, 1835-től 1930 november 27-ig 1,010.332-ről 4,287.445-re nőtt, vagyis megnégyszereződött a lélekszám. Az átlagos évi szaporodás az egész időszak alatt 1·51%, csupán 1920 óta pedig, amikor is az egész népesség száma 3,731.573-at tett, valamivel kevesebb: 1·49%. Az Andok borította ország földrajzi viszonyai indokolják, hogy a kilenevenöt év alatt

324·4%-ra rúgó szaporulat ellenére is a négyzetkilométerenkinti sűrűség még mindig igen alacsony, csak 5·8% lélek, de persze jóval nagyobb az 1835. évi minimális (1·4-es) arányszámnál, dél-amerikai mértékkel mérve pedig egyáltalában nem lekicsinylendő, hiszen csak Uruguay és Columbia népsűrűsége nagyobb ennél. Említést érdemel, hogy a két nem aránya 1907-ben teljesen egyensúlyi állapotot tüntetett fel; azóta a nők javára lassú, de fokozatos eltolódás figyelhető meg s 1930-ban ezer férfire már 1020 nő jutott. A csilei statisztika az ezernél nagyobb tömörüléseket tekinti városoknak. Az ilyen alapon kimutatott városi népesség száma 1920 óta 22·3%-kal növekedett, míg a vidéki 8·5%-kal lett nagyobb. Az ú. n. városi népesség 1930-ban az egész lélekszám 49·4%-át alkotta. Igen nagy szaporodás mutatkozott az ország fővárosában, Santiagóban, melynek 1885-ben még csak 189.332-es lélekszáma 1920—1930-ban 37·3%-os szaporulattal 507.296-ról 696.231-re nőtt; a külvárosokkal együtt a város lélekszáma 712.533, a távolabbi elővárosokkal pedig 745.272. A többi város közül Valparaíso lélekszáma 193.205 és Concepcióné 77.589.

Mint hogy a természetes szaporodás 1920-tól 1930-ig 13·2% volt, megállapítható, hogy a vándormozgalom útján Csile népe tíz év alatt csak szerény mértékben: 0·7%-kal nagyobbodott. Érdekes itt még arra is utalni, hogy a tekintélyes természetes szaporodás igen magas, átlagos évi 40·8‰-es születési arány és ugyancsak magas, 27·6‰-es halálozási arány eredménye. *Th. L. dr.*

A magyar egyetemi hallgatók statisztikája.

La statistique des étudiants de Hongrie.

Szemlénk szeptemberi számában¹⁾ röviden már méltatta *Laky Dezső* dr. műegyetemi tanárnak tanulmányát, amely, mint a vallás- és közoktatásügyi miniszter megbízásából a Központi Statisztikai Hivatal által szerkesztett és kiadott fenti című munka szöveges része látott napvilágot. A tanulmányban szakszerűen bontott statisztikai anyag azonban, mely a könyvismertetésben nem tárgyaltatott, annyira érdekes és tanulságos, hogy néhány főbb adatot, illetőleg a szerzőnek ezekre vonatkozó megállapítását érdemes külön is bemutatni.

Az egyetemi hallgatók számának külföldi fejlődését ismertető fejezet szerint a XX. század harmadik évtizedében mindenütt sokkal nagyobb a tolongás a főiskolák felé, mint egy-két évtizeddel előbb. Csupán Svájc kivétel e szempontból. Romániában, melynek ugyan területe is hatalmasan megnövekedett, a háború előtti állapothoz képest, 1927/28-ig az egyetemi hallgatók száma ötszörösre emelkedett; ugyan-

ezen országban a bölcsészeti szak hallgatóinak száma rekordszerűen tizennégyszeresre szaporodott.

A magyarországi főiskolai hallgatók számának 1865/66-ig visszatekintő vizsgálatánál arra a szomorú eredményre jutunk, hogy az ifjúság pályaválasztását legtöbbször az esetlegesség irányította. A főiskolai hallgatóság összes száma így alakult:

Tanév, tanévek átlaga	Hallgatók összes száma
1865/66	3.300
1870/71—1874/75	4.728
1875/76—1879/80	4.734
1880/81—1884/85	4.721
1885/86—1889/90	5.129
1891/92—1894/95	5.607
1895/96—1899/900	7.940
1900/01—1904/05	10.233
1905/06—1909/10	11.298
1910/11—1914/15	11.893
1915/16—1919/20	11.312
1920/21—1924/25	15.126
1925/26—1929/30	12.778

¹⁾ L. M. Stat. Szemle 1931. évf. 897. l.

A háború után a csonka országterületen a főiskolai hallgatók száma nagyobb, mint Nagy-Magyarországon, amit főleg annak tulajdoníthatunk, hogy a feltorlódott értelmiség önmagát szaporítva, sűrű rajokat küldött a főiskolákra.

Szerző analizálja a hallgatóság szakok szerinti megoszlásának az idők folyamán végbenment nagy eltolódásait is, feltárva, hogy minő gazdasági, társadalmi és egyéb okok szabályozták az egyes szakok telítődését, az ifjúságnak más szakokba történt átáramlását. Itt csak mint szélső adatokat említjük meg, hogy míg például 1865/66-ban 2.277 jog- és államtudományi hallgató áll szemben 509 orvostanhallgatóval és 273 műegyetemi hallgatóval, 1920/21—1924/25. átlagában a jogászok száma (3.781) alatta marad az orvostanhallgatóknak (4.429) s nem sokkal több, mint a műegyetemi hallgatók (3.469) száma. Az utóbbi számok jellemző tünetei a háború utáni gazdasági-kulturális átformálódásnak.

A rendes és rendkívüli hallgatók arányának változását szemlélteti az a két végletadat, hogy míg 1913/14—1918/19. átlagában a rendkívüli hallgatók aránya 9·5%-ot tett, 1919/20-ban arányuk 2·6-re esett alá. A másik véglet, hogy míg a nők száma a főiskolákon közvetlenül a háború előtt is még elég minimális volt (a rendes hallgatók 2·5, a rendkívüli hallgatók 2·2%-a), arányuk fokozatosan növekedve 1929/30-ban már a rendes hallgatók 11·8%-át, ugyanekkor azonban a rendkívüli hallgatóknak csupán 0·5%-át tette.

Az egyetemi ifjúság főbb demográfiai vonásainak vizsgálata során feltűnik, hogy a háború előtti viszonyokhoz képest ma öregebb nemzedék járja a főiskolákat. Közvetlenül a háború utáni években még nagyobb volt a korviszonyoknak ez az eltolódása. A kifejezetten ifjabb elemek (18—22 évesek) 1913/14-ben 79·5%-os arányt képviseltek, 1919/20-ban arányuk 51·7%-ra olvadt le. Viszont az érettebb korúak (23—30 évesek) aránya ez idő alatt 18·3%-ról 44·9%-ra ugrott fel. A 30 évesnél idősebbek aránya az utóbbi évek folyamán körülbelül kétszerese a háború előttinek. 1929/30-ban a kormegoszlás némileg már a normális állapot felé tolódik vissza, de még mindig csak 71·3% a 18—22 évesek aránya. Kirívó, hogy a jogakadémiák hallgatóinak több, mint negyedrésze 25 évesnél idősebb korú. Az összes elsőéves egyetemi hallgatóknak csaknem fele (48·3%) 20 éves volt, vagy ennél idősebb, tehát betöltötte azt az életkort, amelyet a közfelgóság szerint nem kellett volna túlhaladnia.

A hallgatóság évfolyamok szerint való tagozódásában kiütököző adatokat találunk a közgazdaságtudományi karnál. Itt mutatkozik leginkább a befejező évfolyamoknak az első évfolyammal szembeni megcsökkenése, jeléül annak, hogy e kar kötelekéből tanulmányaik befejezése előtt aránylag a legtöbben válnak ki. Míg 1929/30-ban általában a főiskolákon 31·9%

volt az első évfolyam hallgatóinak aránya, amely arányszám a negyedéven 19·0, az ötödéven 3·6%-ra csik le, a közgazdaságtudományi karon az elsőévesek 37·1%-os aránya a negyedéven 17·7%-ra száll alá.

A hallgatók vallás szerinti megoszlása 1929/30-ban a következő:

róm. kat.	58·10/0
református	19·80/0
ág. ev.	9·20/0
izraelita	10·50/0
egyéb	2·40/0

Az össznépeségbeli aránytól a legnagyobb eltérést az izraelita hallgatóság mutat, amelynek aránya jelenleg is e felekezet számarányának kétszerese. Az izraelita hallgatók aránya a legmagasabb a háború alatt volt; 1917/18—1918/19 átlagában arányuk 33·6%-ot tett. Csupán az orvostanhallgatók között az 1913/14. tanév 46·7% izraelita vallású hallgatót mutat fel. Az egyetemi hallgatók csoportjait az azonos vallású népességhez arányítva azt találjuk, hogy 10.000 ugyanolyan vallású egyénre a hallgatók közül jut (1929/30):

róm. kat.	14·7
református	15·3
ág. ev.	24·0
izraelita	28·5
egyéb	13·0

A főiskolai hallgatók közül a magyar állampolgárok aránya 94·6% volt, legmagasabb ezután a román állampolgároké: 3·4%, majd a cseheké és tótoké: 1·1%.

Családi állapot szerint az 1930. év tavaszán a hallgatók 95·9%-a volt nőtlen vagy hajadon, a nős, vagy férjes hallgatók aránya 3·8, az özvegyeké 0·1, az elváltaké 0·2% volt.

A hallgatók előképzettségére vonatkozó vizsgálatok azt mutatják, hogy a vidéken az érettségi bizonyítványok értékelése enyhébb lévén, a rendkívül gyorsan benépesedett vidéki főiskolákon az ifjúság előképzettségé jóval mögötte áll a fővárosi hallgatók előképzettségének. Egyébként a nőhallgatóknál a szellemi szelekció sokkal jobban érvényesül, mint a férfiaknál. Ezért pl. az 1929/30. tanévben a középiskolát belföldön végzett elsőéves nőhallgatók sorában 33·4% jeles érettségis növendéket találni, a férfiaknál ez az arány csak félennyi, 16·8% volt. A felsőkereskedelmi, vagy felső mezőgazdasági érettségi bizonyítvánnyal beiratkozott nők sorában 4·6, a férfiak között 1·3% volt a jelesen érettek aránya. Legszebb előtanulmányaik a bölcsészettudományi karok hallgatóinak vannak, a leggyengébbek a jog- és államtudományi karok hallgatóinak.

A hallgatók tanulmányi idejét tekintve a szokásos 8, vagy 10 félévet kellő időben nem végezte el negyedik évfolyamon 11·1, az ötödik évfolyamon 15·8%, de az első évfolyamú hallgatóságnak is legalább 8·6%-a megkésett tanulmányaiban. Maximális a késedelmes tech-

nikushallgatók arányszáma. a negyedik évfolyamon 21% fölé emelkedik.

A hallgatók tanulmányi eredményeire vonatkozó adatok közül említésreméltó, hogy a hallgatók $\frac{2}{5}$ része (39.6%) nem kollokvált, amit azonban indokolhat, hogy a Műegyetemet és Közgazdaságtudományi kart kivéve, a kollokválás nem kötelező. Kollokvium szempontjából legszorgalmasabb a bölcsészettudományi kar, amelyen a második évfolyamú hallgatóság 93.6%-a, a harmadik-negyedik évfolyamnak közel 90%-a kollokvált.

A magyar anyanyelvű hallgatók nyelvtudása az 1929/30. tanévben a következő volt. Anyanyelvén kívül beszélt:

németül	40.8%
franciául	13.5%
angolul	7.2%
olaszul	2.4%
tótul	1.7%
románul	2.8%
horvátul-szerbül	1.3%
egyéb nyelven	1.9%

Csupán anyanyelvén beszélt a magyar hallgatók 54.5%-a, egy idegen nyelven 26.6, kettőn 13.1, hármon 4.7, négy, vagy több idegen nyelven 1.1%. A nőhallgatók körében a nyelvtudás sokkal elterjedtebb, a kizárólag magyarul beszélők aránya csupán 35.6%.

Részletesen taglalja a tanulmány a hallgatók szüleinek vonatkozó adatokat. Dominál az intelligencia körébe tartozóktól származó hallgatók aránya, de a többi osztályok térfoglalása, az alsóbb társadalmi osztályokból való felemelkedés is egyre jelentősebb. Jellemző adat, hogy az 1929/1930. tanév második felében a hallgatók $\frac{2}{5}$ része köztisztviselő (katonatiszt) gyermeke, vagy nyugdíjas (volt köztisztviselő), amely utóbbi kategória a háború után történt nagymérvű nyugdíjazások és elbocsátások miatt kibővült. A hallgatók szülőinek megoszlása foglalkozás szerint 1929/30-ban:

őstermelés	11.6%
bányászat és ipar	17.4%
kereskedelem és hitel	10.6%
közlekedés	7.9%
közszolg. és szabad foglalkozás	34.1%
nyugdíjas	16.8%
egyéb	1.6%

A hallgatók származását más adatokkal való kombinációban is behatóan taglalja a munka.

Az egyetemi hallgatóság szociális viszonyainak ismertetéséről szóló fejezetből idézzük a következő adatokat: 1929/30-ban a hallgatók közül teljesen eltartott volt 71.9%, részben eltartott 15.5%, teljesen magát tarotta fenn a hallgatók 19.6%-a. Legszegényebbnek a jog- és államtudományi karok hallgatósága látszik.

A hallgatók lakásvizonyai az 1929/30. tanévben ezt a képet mutatják:

szüleinél lakott	47.5%
rokonainál lakott	5.7%
saját éves lakásában lakott	5.1%
internátusban lakott	19.8%
hónapos szobában lakott	17.3%
laktanyában lakott	4.0%
ágyrajáró	0.1%
lakást ellenszolgáltatás fejében kap	0.5%

Az 1930. év tavaszán a főiskolai hallgatók 83.7%-ának a lakása megfelelő volt, 14.7%-é tűrhető s csak 1.6%-é volt meg nem felelő. — természetesen a vallomástevők felfogása szerint.

A hallgatók étkezési viszonyainak főbb adatai (1929/30):

szüleinél étkezett	45.6%
rokonainál	5.1%
saját háztartásában	4.0%
internátusban	13.0%
lakásadójánál	2.3%
nyilvános étkezőben	9.9%
menzán	15.7%
laktanyában	2.5%
jótékonyág útján	1.0%
élelmezést ellenszolgáltatásért kap	0.6%
egyéb és ismeretlen	0.3%

Igen érdekesek a hallgatók lakásának és ellátásának árára vonatkozó adatok. Ezekből kitűnik pl., hogy a hónaposszobában lakó diákok havi szobabére túlnyomó ($\frac{2}{5}$) részben 26—40 pengő közt mozgott. A nyilvános étkezőben étkezők élelmezési költsége rendszerint 60—80 pengő havonként. A vidéki egyetemek hallgatóságát fejlett internátusi rendszer támogatja és élelmezésük körül is nagy gondoskodás nyilvánul.

Az 1930. év elején a hallgatók 12.1%-a ruházat tekintetében, 51.6%-a pedig egyéb szükségletek miatt támogatásra szorult.

Teljes tandíjmentességet a hallgatók 14.6%-a élvezett (csupán a bölcsészettudományi karokon 27.7%). Féltdíjmentes volt a hallgatók 8.1%-a. Ösztöndíjat 4.4% kapott.

Szervezkedés és egészségügy szempontjából nézve az egyetemi ifjúságot, megállapította az adatgyűjtés, hogy az egyetemi hallgatók 47.1%-a volt tagja valamely diákszervezetnek (csupán a Műegyetemen 57.6%). A kötelező testnevelési órákon a hallgatók 42.5%-a vett részt. Sportegyletnek az egyetemi ifjúság 24.3%-a volt tagja.

A szülők lakhelye szerinti adatgyűjtés eredménye, hogy a hallgatók 92.1%-ának szülei (eltartói) Magyarországon laknak. Elcsatolt területről való a hallgatók 7.6%-a, egyéb külföldről 0.3%. A szülők, illetve eltartók lakhelye szerint városinak minősült a magyar egyetemi ifjúság 47.3%-a, vidéki jellegűnek 44.8%-a. Az egész egyetemi ifjúságnak kevés híján $\frac{1}{3}$ része budapesti. Ez az arány a Műegyetemen közel 50%, a tudományegyetemen 30%.

Adalékok a magyar hitbizományi kérdéshez.¹⁾

Contributions à la question des fidéicommiss de Hongrie.

A történelmi Magyarország területén 1910-ben 91 földhitbizomány²⁾ volt, amelyek 2,310.000 kat. holdnyi kiterjedéssel az egész ország területének 4·8%-át foglalták el. 1916-ban azonban már csak 2,291.000 kat. holdat találunk ilyen birtokként regisztrálva.

Az 1930. év január 1-én a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal által a hb-tulajdonosokhoz intézett kérdésekre nyert válaszokból rekonstruálva a *háború utáni* állapotot, kilúnik, hogy 1,105.000 kat. hold hb-i birtok maradt csonka országunk határain belül. Amíg az ország területe (Horvátország nélkül) 67%-os veszteséget szenvedett, addig a hb-ok területében 51·8%-os csökkenés mutatkozik.

Az ország összterülete ma 16,153.700 kat. hold; ennek a hb-i birtokok 6·8%-át foglalták el 1920-ban, szemben a régi terület 4·8%-os területrészesedésével. (Poroszországban 7%, Hohenzollernben és Sziléziában 16·5, ill. 17·5% volt a hb-ok részaránya.)

A földreform után 1930-ban a beérkezett területjelentésekből összeállított kimutatás az 1920. évinél sokkal kisebb számokat mutat. A hb-ok területében elsősorban a földreform folytán, de egyéb okok miatt is nagymértékű változások történtek. Elsősorban 3 hb teljesen megszűnt, 1 pedig mint külön hb esett ki a nyilvántartásból, mert haszonélvezőjének halála után 1929-ben az oldalági rokonok hasonló jellegű birtokaihoz csatoltatott. 1922-ben leszármazók és várományosok nélkül elhalt hb-os közel 7000 k. holdas birtokát föloldják a kötöttség alól; 1923-ban egy 18½ ezer holdas birtok veszi el hb-i jellegét, amit az 1909. évi legfelsőbb elhatározás szerint már vissza se nyerhet. A Károlyi György-féle 38.000 holdas hb-i birtok már a forradalom óta sequestrum alatt állt, míg az 1929. évi XXXIII. t. c. véglegesen nem dönt sorsa felett. Eszerint e hb birtokainak 60%-a az államkincstár kezelésében mint „Nemzeti Közművelődési Alap” tanulmányi célokra adja egész hozamát, a fennmaradó 40%-ot pedig a családtagok rendelkezésére bocsátották. Az 1930. évben tehát már csak 51 hb-os családdal, és az eddig külön nyilvántartott kettős hb-okat egynek véve, ugyan-

annyi hb-i vagyonnal számolunk Csonka-Magyarországon.

A hb-ok számában, — s vele természetesen a területében is, — beállott fogyatkozás mellett még olyan természetű változások is történtek, amelyek azt bizonyítják, hogy az utolsó évtized folyamán a hb-i kötöttség vesztett merevségéből. Erre szolgáljon bizonyásgul az a körülmény, hogy 72.700 k. holdnyi terület felszabadult a hb-i kötöttség alól, s vagy mint allód, magántulajdon, vagy mint eladott terület *csökkentette* az 1930. évben még fennálló 51 hb-i birtok állagát. A szabadabb mozgás azt is megengedte, hogy a némely helyen végrehajtott különböző birtokcserék folytán összesen 8.600 k. holddal *szaporodott* a hb-i birtokok előbb 72.700 holddal kisebbedett területe.

Mint az 1930. évre érvényes végösszeg mutatja: 832.540 k. hold hb-i jellegű birtok van ma hazánk csonka területén.

Bár a szántóföld területéből történt nagyarányú elvonások után még mindig ez a művelési ág áll az első helyen, de már egészen mellézárkózik az erdő arányszáma. A szántón kívül a leadások folytán csökkent a legelő %-a is, valamint a rét: míg az erdő, terméketlen nádas, szőlő és kert aránya valamivel javult.

Szembeállítva a tárgyalt három időpontban a művelési ágankinti megoszlást, a következő képet kapjuk:

	H á b o r ú		Földreform után	
	előtt 1910	után 1920	1930	kat. hold
	%	%	%	
szántó	29·0	43·6	36·89	307.161
kert	0·3	0·3	0·35	2.958
rét	8·0	8·4	8·17	67.970
szőlő	0·3	0·2	0·26	2.180
legelő	12·4	11·5	10·38	86.387
erdő	43·0	29·5	36·35	302.688
nádas	0·2	0·7	0·80	6.620
terméketlen	6·8	5·8	6·80	56.576
Összesen :				832.540

Az egész ország művelési ágankint részletezett területéhez viszonyítva, a hb-i birtokok százalékos aránya a következő:

	1910	1920	1930
szántóföld	3·3	4·9	3·14
kert	1·1	2·0	1·69
rét	3·4	7·9	5·87
szőlő	0·3	0·7	0·56
legelő	4·5	7·1	4·86
erdő	7·6	17·1	15·75
nádas	8·1	14·7	16·21
terméketlen	6·1	6·4	5·63
Az egész terület :	4·8	6·8	5·12

¹⁾ *Szemelvények:* „A családi hitbizomány” (A hitbizományi intézmény története, jelentősége, hatásai: gazdasági, politikai, társadalmi, népszaporodási szempontból, különös tekintettel a magyar viszonyokra) című, a m. kir. József-műegyetem közgazdasági osztályán benyújtott doktori értekezésből.

²⁾ A „hitbizomány” szót a szövegben „hb” rövidítésben használjuk.

1. A hitbizományi birtokok területe. — *Superficie des propriétés de fidéicommiss.*

Vármegye <i>Comitats</i>	Összes terület — <i>Superficie totale</i>						Szántóföld — <i>Terres labourables</i>			
	1910 *)		1920		1930		1920		1930	
	kat. hold <i>arp. cad.</i>	%	kat. hold <i>arp. cad.</i>	%	kat. hold <i>arp. cad.</i>	%	kat. hold <i>arp. cad.</i>	%	kat. hold <i>arp. cad.</i>	%
Baranya *)	149.000	16·7	63.290	9·0	46.695	6·6	23.580	5·8	14.419	3·5
Fejér	58.000	8·0	64.700	9·1	49.584	6·8	33.630	7·1	20.710	4·4
Komárom *)	48.000	9·7	43.290	16·9	37.907	15·1	13.710	8·9	9.774	6·5
Moson *)	74.000	21·4	28.530	17·2	28.246	17·1	11.680	.	12.154	.
Somogy	198.000	17·0	195.680	16·7	155.332	13·3	92.550	14·4	59.132	9·4
Sopron *)	155.000	27·4	77.890	23·2	62.105	18·6	30.800	14·7	19.117	9·6
Tolna	77.600	12·6	77.600	12·6	50.262	8·1	45.640	11·2	26.145	6·4
Vas *)	49.000	5·1	25.430	4·4	19.630	3·4	12.760	3·8	8.823	2·6
Veszprém	67.000	9·7	67.560	9·8	56.353	8·2	30.510	8·1	24.682	6·6
Zala *)	140.000	13·4	123.290	14·6	113.503	13·4	24.240	7·1	17.023	5·0
<i>Dunántúl — Transdanubie</i>	.	.	767.260	12·0	619.617	9·7	319.100	8·7	211.979	5·8
Arad *)	14.000	1·3	2.600	.	.	.	2.010	.	.	.
Bács-Bodrog	348
Békés	29.000	4·5	19.500	3·0	13.943	2·2	12.680	2·3	7.670	1·5
Bihar *)	13.000	0·7	13.110	2·7	9.155	1·9	9.570	.	6.806	.
Csanád	1.700	0·5	1.700	.	.	.	1.600	.	.	.
Csongrád	78.600	12·6	59.620	9·9	46.572	7·7	34.760	8·2	24.111	6·0
Hajdu	18.700	3·2	18.610	4·5	.	.	7.200	3·5	.	.
J.-N.-K.-Szolnok	9.500	1·0	7.410	0·8	3.729	0·4	5.170	0·7	2.700	0·3
Pest-Pilis-Solt-Kiskun	48.300	2·1	45.290	2·1	36.828	1·7	21.330	1·8	15.538	1·3
Szabolcs	33.000	4·0	28.030	3·4	21.061	2·4	17.210	2·3	12.420	2·1
Szatmár *)	68.300	6·4	20.410	5·6	12.893	3·7	13.380	6·7	6.792	1·3
<i>Alföld — Grande Plaine</i>	.	.	216.280	2·9	144.579	2·0	124.910	2·6	76.037	1·6
Abaúj-Torna *)	28.000	4·8	23.090	7·9	18.996	6·5	2.180	1·8	1.459	1·0
Borsod	16.400	2·6	16.310	2·4	14.467	2·1	4.860	1·4	3.307	1·0
Heves	43.700	6·6	43.230	6·6	4.117	0·6	15.400	3·5	2.851	0·5
Hont-Nógrád *)	82.000	7·0	14.110	2·8	10.507	2·1	4.610	1·6	2.480	1·0
Zemplén *)	105.000	9·6	25.120	8·1	20.257	6·6	13.400	8·2	9.048	5·7
<i>Észak — Nord</i>	.	.	121.860	5·0	68.344	2·8	40.450	2·8	19.145	1·5
Egész orsz. — Hongrie entière	.	4·8	1.105.400	6·8	832.540	5·1	484.460	5·0	307.161	3·1

A *)-gal jelölt vármegyékben az 1910. évi terület az ép vármegyékre vonatkozik. — *) *Pour 1910, err itoire d'avant-guerre.*

Míg az 1920. évi hb-i összterület az egész ország területének 6·8%-át tartotta lekötve, addig az 1930. évi terület kb. 1·6%-kal kevesebbet birtokol abból. A szántóföld arányszáma a leadások folytán kisebb lett (3·14%), mint volt a háború előtt (3·3%). A többi művelési ágban azonban a terméketlen területet kivéve — mindenütt — növekedés mutatkozik.

A nagy szociális és nemzeti érdekek szolgálatában megindított *földbirtokreform* végrehajtása befejezést nyert, de részletes statisztika még nem áll rendelkezésünkre, amelynek pontos adataiból megtudhatnánk azt is, hogy országreszenként, vagy megyénként mekkora áldozatot hozott a nagybirtok. A hb-i birtokokról azonban pontos adataink vannak, amelyek a legkisebb közigazgatási részekig lemenőleg beszámolnak arról, hogy egy-egy község határában fekvő hb-i jellegű birtok, vagy birtok rész mekkora területet, — s azt művelési ágak szerint milyen megoszlásban, — bocsájtotta a köz rendelkezésére: földreformra, vagyonváltság gyanánt, vagy kis részben vitézi telek céljaira.

A ma is fennálló 51 hb-i birtok 1930. évi összterületéből földreformra 42.300 kat. holdat, vagyonváltság gyanánt pedig 100.800 kat. holdat, a kettőre összesen 143.100 kat. holdat engedett át.

Ha most azt vizsgáljuk, hogy miként oszlik meg ez a terület művelési ágankint, s egyben összevetjük az 1920. évi területtel, hogy egy-egy művelési ágból mekkora hányadot bocsájtottak a hb-ok a földbirtokrendezés céljaira, akkor a következő képet kapjuk:

	A leadott területből		
	kat. hold	%	1920 = 100
szántóföld	110.450	77·2	24·0
kert	120	0·1	3·5
rét	13.140	9·2	14·7
szőlő	120	0·1	4·7
legelő	14.850	10·4	13·5
erdő	1.220	0·8	0·4
nádas	630	0·4	8·4
terméketlen	2.570	1·8	4·2
Összesen	143.100	100	13·8

Kimagasló tehát a legfontosabb művelési ág: a szántó szerepe, ami több mint $\frac{3}{4}$ részét alkotja az egész leadott területnek. Messze mögötte állanak az állattenyésztés szempontjából nagy szerepet játszó művelési ágak, a legelő és a rét 10·4, illetve 9·2%-kal; a többi ágak szerepe elenyésző. A reform kis-, vagy törpegazdaságokat létesítő céljának tükrözi ez a megoszlási arány, ahol egy kis, intenzív szántó-, — vagy kapásművelésre szánt terület mellett a kaszáló és legelőről is gondoskodni kívánnak, habár ilyen területi arányukban a kisgazdaságok állattartó jellegét nem eléggé támogatják.

Országgrészenként a hb-ok által leadott terület a következőképpen oszlik meg:

Dunántúlra esik az összterületből 94.160 k. hold (65·8%), ebből 73.600 k. hold szántó (66·7%).

Alföldre esik az összterületből 40.500 k. hold (28·3%), ebből 30.420 k. hold szántó (27·5%).

Északi Dombosvidékre esik az összterületből 8.440 k. hold (5·9%), ebből 6.430 k. hold szántó (5·8%).

A hb-i birtokok által leadott területek vármegyénkénti, hosszadalmas részletezését mellőzve (lásd 2. tábla), az agrárreformmal kapcsolatban azt állapíthatjuk meg, hogy a nagybirtokra földben kirótt vagyonváltás 15—20%-os mértékét a hb-ok lerótták. Ha a vagyonváltásként leadott 100.800 k. holdnyi területet szembeállítjuk az 1920. évi állaggal, akkor nem egészen 10%-ot kapunk hányadul, de csak a szántóföldre vonatkoztatva már 17·5% jutott erre a célra, az pedig tudvalevő, hogy elsősorban szántóföldet igényelt a törvény.

E téren tehát megállapíthatjuk, hogy a hazai hb-ok maradéktalanul teljesítették azt, amit a reform minden nagybirtoktól, tehát tőlük is elvárt.

A magyar nagybirtokoknál általában igen elterjedt hasznosítási mód volt minden időben a *haszonbérlet*.

A háborút megelőző időkben nem állott rendelkezésünkre pontos statisztika arról, hogy a saját kezelésben lévő és a haszonbérbe adott területek milyen arányban állottak egymáshoz, a háború után azonban az 1925. évben megjelent „Gazdacím-tár“ már igen jó tájékoztatást nyújt e gazdasági és szociális szempontból is fontos kérdéstről.

Az 1930. évről még ennél is pontosabb adatok birtokába jutottunk, mert a — már említett — adatgyűjtés minden község határában fekvő hb-i birtokok bérbeadott, illetőleg házi kezelésben lévő területeinek kimutatását kívánta a hb-os birtokosoktól. Körülbelül 500 községről kaptunk itt pontos, mondhatni a legkisebb parcellákat is feltüntető, művelési áganként részletezett adatszolgáltatást. De minthogy ez az adatgyűjtés az 1920. évi állapot iránt is tudakozódott, az ekként nyert adatokkal sikerült a háború utáni első (1920—1930.) évtized-

2. A hitbizományok által földreformra és vagyonváltásként leadott terület.

Superficies de fidéicommiss expropriées pour la réforme agraire ou saisies pour le prélèvement sur la fortune.

Vármegye (Országgrész) Comitats (Régions)	A hitbizomány leadott az 1920. évi A cet effet, on a pris			
	összes területéből - à la superficie totale		szántóföldjéből - aux terres labourables	
	de 1920 des fidéicommiss			
	kat.hold arp.cad.	0/0	kat.hold arp.cad.	0/0
Baranya	8.450	13·2	6.590	28·0
Fejér	8.310	12·4	7.680	22·2
Komárom	4.240	10·1	3.610	26·9
Moson	1.600	5·6	1.400	11·2
Somogy	26.669	14·5	22.000	27·0
Sopron	14.220	18·3	9.620	32·8
Tolna	11.180	14·5	9.080	20·0
Vas	4.330	15·2	3.620	33·6
Veszprém	4.090	6·6	3.750	12·8
Zala	11.080	9·0	6.250	26·9
Dunántúl - Transdanubie	94.160	12·6	73.600	24·1
Arad	1.010	38·7	880	44·0
Békés	5.190	26·7	3.900	33·6
Bihar	3.310	25·4	2.750	28·7
Csongrád	11.090	19·0	8.030	23·7
J.-N.-K.-Szolnok	1.400	18·9	1.390	27·2
Pest	7.410	14·1	5.170	24·7
Szabolcs	2.770	9·9	2.090	12·1
Szatmár	8.320	25·9	6.210	31·5
Alföld - Grande Plaine	40.500	20·4	30.420	26·3
Abaúj-Torna	710	3·7	440	22·6
Borsod	1.830	11·2	1.360	29·0
Heves	1.100	21·0	1.100	27·5
Hont - Nógrád	1.200	9·3	880	23·1
Zemplén	3.600	16·8	2.650	24·1
Észak - Nord	8.440	11·2	6.430	25·3
Összesen - Total	143.100	13·8	110.450	24·0

ben három időpontról adatokat szereznünk, amelyeket egymás mellé állítva, az alábbi képet nyerjük:

	A hb-i birtokok haszonbérbeadott egész területének szántóföldjének aránya %ban	
1920	43	65
1925	40	64
1930	33·5	60·5

Ez az összehasonlítás azt bizonyítja, hogy a hitbizományi területek bérbeadott hányada általában csökkenő irányzatú. A szántóföldből haszonbérleti művelésre átengedett területek azonban igen kis mértékben apadtak; mindhárom időpontban az összes szántóföld több mint $\frac{3}{5}$ részét tették, ha pedig számbavesszük azt a tényt, hogy a földreform céljaira és vagyonváltásként leadott területek zömét is éppen ebből a művelési ágból vonták el, akkor az itt mutatkozó hányadbeli visszaesés csak látszólagosnak mondható. A többi művelési ágak a bérbe-

3. A hitbizományi birtokok haszonbérbeadott területe (1930).
Superficies de fidéicommiss affermées (1930).

A bérlet nagysága <i>Catégories de baux</i> kat. hold <i>arp. cad.</i>	Dunántúl — <i>Transdanubie</i>					Alföld — <i>Grande Plaine</i>					Északi dombosvidék — <i>Nord</i>					Együtt — <i>Ensemble</i>				
	a bérlok száma <i>nomb. de fermiers</i>	összes terület <i>superficie totale</i>		szántóföld <i>terres labourables</i>		a bérlok száma <i>nomb. de fermiers</i>	összterület <i>superficie totale</i>		szántóföld <i>terres labourables</i>		a bérlok száma <i>nomb. de fermiers</i>	összterület <i>superficie totale</i>		szántóföld <i>terres labourables</i>		a bérlok száma <i>nomb. de fermiers</i>	összes terület <i>superficie totale</i>		szántóföld <i>terres labourables</i>	
		k. hold <i>arp. cad.</i>	%	k. hold <i>arp. cad.</i>	%		k. hold <i>arp. cad.</i>	%	k. hold <i>arp. cad.</i>	%		k. hold <i>arp. cad.</i>	%	k. hold <i>arp. cad.</i>	%		k. hold <i>arp. cad.</i>	%	k. hold <i>arp. cad.</i>	%
—5	2.067	3.803	1·8	2.690	2·0	2.167	9.238	17·5	6.590	17·6	487	579	3·2	260	1·8	4.721	13.620	4·9	9.540	5·1
5—50	198	3.074	1·4	1.970	1·5	16	390	.	326	.	12	226	.	104	.	226	3.690	1·3	2.400	1·3
50—100	43	3.420	1·7	2.050	1·5	4	286	.	266	.	1	74	.	74	.	48	3.780	1·4	2.390	1·3
5—100	241	6.494	3·1	4.020	3·0	20	676	1·2	592	1·6	13	300	1·8	178	1·2	274	7.470	2·7	4.790	2·6
100—500	115	31.800	15·3	20.700	15·4	37	11.100	21·0	7.300	19·7	9	2.680	14·8	1.900	13·5	161	45.580	16·4	29.900	16·2
500—1.000	72	48.740	23·5	35.200	26·3	4	3.450	6·5	1.590	4·2	4	2.550	14·2	2.090	15·0	80	54.740	19·6	38.880	21·0
100—1.000	187	80.540	38·8	55.900	41·7	41	14.550	27·5	8.890	23·9	13	5.230	29·0	3.990	28·5	241	100.320	36·0	68.780	37·2
1000—	60	117.060	56·3	71.200	53·3	9	28.410	53·8	21.300	56·9	8	11.890	66·0	9.600	68·5	77	157.360	56·4	102.100	55·1
Összesen — <i>Total:</i>	2.555	207.897	100·0	133.810	100·0	2.237	52.874	100·0	37.372	100·0	521	17.999	100·0	14.028	100·0	5.313	278.770	100·0	185.210	100·0

adott hányad tekintetében jóval kisebb szerepet játszanak, mint a szántóföld, mert a 33·5%-os összes területi átlagot csak a legelőbérletek haladják túl jelentékenyebben (44%).

Az összes (278.770 kat. hold) bérbeadott területnek 66·4%-a szántóföld, 13·7%-a legelő, s csak a maradék 19·9%-on osztoznak a többi művelési ágak.
Kokovai Lajos.

A fertőző állatbetegségek pusztítása.

Les ravages des maladies infectieuses d'animaux en Hongrie.

Résumé. Dans la Hongrie d'avant-guerre, le nombre des animaux morts de maladies infectieuses représentait en 1911 0·95% du cheptel; en 1922—1930, cette proportion était en moyenne de 1·37% sur le territoire hongrois actuel. Sous ce rapport, la mortalité des bestiaux a accusé une forte augmentation en 1930, ce qui doit être attribué au fait que les cultivateurs, gravement frappés par la baisse des prix de produits agricoles et de bétail, ne pouvaient pas assez protéger celui-ci, par vaccination et par les autres moyens relativement coûteux, contre les maladies infectieuses.

Pendant les dix dernières années — à partir du commencement de 1921 jusqu'à la fin de 1930 — ces maladies ont tué 847.326 animaux (3.786 chevaux, 29.884 bêtes à cornes, 43.028 moutons et 770.628 porcs), dont la valeur totale représentait au moins environ 70 millions de pengős.

★

A rendelkezésre álló adatok szerint (l. az 1. sz. kimutatást) a ragályos betegségek közül általában legkevesebb kárt a lovak *takonykórja* okoz. Ebben a betegségben elhullott lovak száma évről-évre csökken. Az 1909—1913. évek átlagában a Magyarbirodalom területén az áldozatok száma évenként átlag 964 volt. A világháború befejezte után, amikor legnagyobb mértékben pusztított (1922-ben) már 400 darabot sem ragadott el, legutóbb pedig mindössze

12 darabbal csökkentette a loállományt. Kétséget kizáróan megállapíthatjuk tehát, hogy ez a fertőző betegség megfelelő kezelés esetén a megbetegedett lovakra már alig jelent veszélyt.

A veszeltség szintén azok közé a betegségek közé tartozik, amelyek ellen elég sikeresen tudunk védekezni. Kártétele a háború utáni első évekhez viszonyítva a hatóságok erélyes zárlati rendelkezései és az állattartó gazdák gondossága következtében fokozatosan kisebbedett. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy az elég nagyarányú javulás dacára a veszeltség terjedésének megakadályozása terén még további munkára van szükség, mert a béke-években viszonylag kevesebb áldozatot követelt, mint az utolsó évek bármelyikében. Az 1909—1913. évek átlagában a régi területen ugyanis 454 darab, a mai területen az 1921—1925. évi átlagban 429 darab, az 1926—1930. években átlag pedig 370 darab haszonállat pusztult el veszeltségben. Ha figyelembe vesszük, hogy a békekötéssel kapcsolatos terület-egyesítés állatállományunknak nagy általánosságban csak egy harmadát hagyta meg, mindaddig nem beszélhetünk ennek a betegségnek térvesztéséről, míg az áldozatok száma a háború előttinek egyharmada alá nem süllyed.

A lépene által előidézett állatpusztulás az évek folyamán lassan szűkebb keretek közé szorult. A régi határokon belül az 1909—1913. évek átlagában még 6.385 darab, a mai területen az 1921—1925.

1. Az állatelhullások fertőző betegségek szerint részletezve az 1921—1930. években.

Animaux morts de maladies infectieuses en 1921—1930.

É v A n n é e	Lépfene — Charbon					Veszettség — Rage					Takonykór Morve	Ragályos száj- és körömfájás Fièvre aphteuse				Himlő Varole	Rüh — Gale			Sertés- orbánc Erysipèle	Sertésvesz Peste porcine
	következtében elhullott vagy kiirtott állatok száma — nombre des animaux morts ou abattus																				
	ló chevaux	szarvasmarha bêtes à cornes	juh moutons	sertés porcs	összesen total	ló chevaux	szarvasmarha bêtes à cornes	juh moutons	sertés porcs	összesen total	ló chevaux	szarvasmarha bêtes à cornes	juh moutons	sertés porcs	összesen total	juh moutons	ló chevaux	juh moutons	összesen total	sertés porcs	
1921-1925. évek átl. Moyenn. annuelle	191	2.766	1.761	47	4.765	27	217	33	152	429	165	889	109	1.055	2.053	831	64	1.638	1.702	9.331	68.031
1926	106	1.501	579	47	2.233	18	213	22	91	344	161	104	—	258	362	4.429	38	2.857	2.895	5.139	84.186
1927	128	1.333	480	42	1.983	10	246	5	158	419	117	224	1	321	546	861	49	1.173	1.222	3.125	63.980
1928	282	2.165	1.374	41	3.862	35	138	23	182	378	73	356	178	1.163	1.697	555	77	1.266	1.343	6.452	63.461
1929	141	1.669	1.267	40	3.117	10	223	43	114	390	20	607	378	1.535	2.520	786	89	644	733	7.160	57.239
1930	100	1.273	1.346	32	2.751	8	191	35	86	320	12	278	—	673	951	944	77	1.924	2.001	12.202	69.822

évi átlagban 4.765 darab, az 1926—1930. években pedig átlagosan már csak 2.789 darab különféle fajú haszonállat hullott el, illetőleg irtatott ki ilyen betegség folytán. Tekintve, hogy a legutóbbi évek állatpusztulása a békeévek károsodásának harmadrészét meghaladja, az összehasonlítás még mindig elég kedvezőtlen.

A ragadós száj- és körömfájás következtében a régi területen 1911-ben nem kevesebb, mint 70.947 darab szarvasmarha, juh és sertés pusztult el; az áldozatok száma azután 1912-ben minden átmenet nélkül 118 drb.-ra zuhant. A mai határokon belül az 1921—1925. évek átlagában 2.053 darab, 1926—1930-ban évenként átlag már csak 1.215 darab haszonállat hullott el, illetőleg irtatott ki ilyen betegség miatt. Az átlagos állatpusztulás mértékének csökkenése ellenére azonban tartós javulásra nem következtethetünk, mert a száj- és körömfájás az egyes években igen különböző arányokban szedi áldozatait s ha ellene a gazdák néha elég eredményesen védekeznek is, máskor annál nagyobb mértékben sújtja az állatállományt.

Határozott visszaesés mutatkozik a multhoz képest a rüh által okozott állatelhullásoknál. Ez az állatbetegség ugyanis a régi országhatárokon belül az 1909—1913. évek átlagában 1.580 darab, a mai területen az 1921—1925. évi átlagban 1.702 darab, az 1926—1930. években átlag 1.639 darab lovat és juhot vitt el. Az áldozatok száma az utolsó esztendőben meghaladta a 2.000 darabot. A rüh elleni védekezés terén tehát még igen sok a tennivaló, hogy kártétele a háború előtti színvonalra visszatérjen.

A juhhimlő az 1909—1913. évek átlagában 7.587 darab, az 1921—1925. években átlag már csak 831 darab, az 1926—1930. évi átlagban pedig ismét 1.515 darab állatot pusztított el. A himlőben elhullott juhok száma az utolsó öt évi átlagban csak azért növekedett ilyen erősen, mert 1926-ban az állatpusztulás az előző átlagnak átmenet nélkül több, mint

ötszörösére emelkedett. Az elpusztult juhok száma 1927 után ugyan egyik évben sem érte el az 1.000 darabot, de a fertőzés okozta károk nagyságának hullámozása következtében ennél a betegségnél sem szólhatunk jelentősebb javulásról.

Az eddig felsorolt ragadós betegségek mindenestre tekintélyes károkat idéznek elő állattenyésztésünkben, de a békekötés után az egyes betegségek áldozatainak száma külön-külön az 5.000 darabot évenként nem érte el.

A sertésorbánc és különösen pedig a sertéspestis kártétele ellenben évről-évre ennek a számnak többszörösét adja.

A sertésorbánc a régi területen az 1909—1913. évek átlagában mintegy 28.490 darab sertést pusztított el. Az ország területének megcsönkítése után következő években ez az állatbetegség erejéből mit sem veszített, mert a mintegy harmadára csökkent sertésállományt az 1921—1925. évi átlagban 9.331, az 1926—1930. évi átlagban pedig 6.815 darabbal apasztotta. Az 1930. évben azonban még az utóbbi ötéves átlaghoz viszonyítva is mintegy 79%-os rosszabbodás mutatkozik. A sertésorbánc kártétele az utolsó 10 év alatt az elpusztult állatok számát tekintve, az 1930. évinél magasabb csak egy (1924.) évben volt, amikor 18.965 darab sertés hullott el fertőzése folytán.

A sertésenyésztést igen kockázatosná teszik, hogy a ragályos betegségek, ezek között is különösen a pestis pusztításának veszélye miatt az állattenyésztők sohasem tudhatják, hogy a befektetett tőkájuk és a tenyésztésre fordított munkájuk nem vész-e esetleg teljesen kárba. Az ojtásokkal a kockázat ugyan kisebb lesz, de szűkebb határok között azért állandóan fennáll. Emellett az ojtások elég költségesek s így a konzervatívabb gazda az ojtásokért kiadott összeget is többnyire kockázatosnak tartja.

Az 1909—1913. évek átlagában a régi területen összesen 198.961 darab, az 1921—1925. évi átlagban 68.031 darab, az 1926—1930. években pedig évenként átlag 67.738 sertés pusztult el sertésvész következtében. A sertésvész tehát a mai területen állandóan több kárt tett, mint amennyi áldozatot a békeévekben követelt. Emellett az utolsó két évben állategészségügyünk annyira leromlott, hogy a juh-himlőhöz, rühhöz és az orbánchoz hasonlóan a sertésvész is erősebben ritkította az állatállomány soraikat, mint a korábbi években.

Ha az összes elpusztult állatok számát az ország állatállományához viszonyítjuk, vagyis ha azt kutatjuk, hogy a fertőző betegség áldozatává lett állatok hányadrészét képezik az egész állománynak, kitéjük, hogy 1911. évi állatállományból ugyanazon évben a régi határokon belül 0·95%, az 1922—1931.¹⁾ évi átlagban a jelenlegi területen 1·37%, 1930-ban pedig 1·38% hullott el, illetőleg irtatott ki fertőző betegség következtében. Mindezek az adatok azt mutatják, hogy a mezőgazdasági kultúrának térhódítása és az állatorvosi tudományok jelentős előhaladása dacára, a fertőző betegségek elleni védekezésünk eredménye közel 20 év elmúltával is kedvezőtlenebb, mint a világháború kezdete előtt volt.

Indokolásaképpen megemlítjük, hogy az országcsönkítés utáni években, amikor állattenyésztésünknek még elég nagyfokú takarmányhiánnyal kellett megküzdenie és állategészségügyünk szervezete az új helyzetben még nem volt egészen hiánytalan, az állatok fertőzésének veszélye is bizonyára nagyobb volt, mint akár a háború előtt, akár pedig a legutolsó években. Ezzel kapcsolatban a világháború és a forradalmak alatt minőségileg erősen leromlott állatállomány ezekben az években a fertőző betegségeknek kevésbé tudott ellenállni, mint amikor jobb kondícióban volt. A mezőgazdasági válság éveiben pedig a csökkenő termény- és állatárak folyományaképpen az állattartó gazdák fokozatos elszegényedése következtében az állatorvosi kezelésnek, továbbá a gyógyszereknek, a megelőző és védőoltásoknak alkalmazása bizonyára nem a kellő mértékben történt. Nyilvánvaló tehát, hogy a kényszerű takarékoskodás nagy mértékben hozzájárult a betegségek terjedéséhez.

A különféle fertőző állatbetegségek terjedelmére, továbbá állatfajok és terület szerint való tagozódására élénk fényt vetnek azok az adataink, amelyek a mindenkori állatállománynak 10.000 darabjára vonatkoztatva mutatják be az állatelhullásokat. (L. a 2. sz. kimutatást.) A vonatkozó jelzőszámok szerint 1930-ban a szarvasmarhák pusztu-

lása viszonylag négyszer akkora volt, mint a lovak elhullása; az elhullás jelzőszáma a juhoknál már közel tizenkétszeresét, a sertéseknél pedig nem kevesebb, mint százötvenkétszeresét tette a lovak vonatkozó jelzőszámának. Egyes években előfordul ugyan, hogy egyik-másik betegség fertőzésének terjeszkedése, illetőleg összezsugorodása következtében az állatfajok károsodásának most ismertett egymáshoz való aránya némileg módosul, a sorrend azonban az egyes állatfajok között állandóan ugyanaz marad.

Az állatbetegségek területi megoszlását vizsgálva azt a szabályszerűséget állapíthatjuk meg, hogy az utolsó öt esztendőben¹⁾ a lépfene a lovak és a szarvasmarhák között az északi dombos vidéken, a juhállományban pedig az Alföldön állandóan több kárt okozott, mint a két másik gazdasági vidéken. Feltűnő itt az, hogy ugyanaz az állatbetegség az egyik gazdasági vidéken állandóan főleg csak a lovakat és szarvasmarhákat, a másik vidéken pedig elsősorban a juhokat sújtja. Hasonlóképpen szedi áldozatait a rüh is, amennyiben ez a betegség a dunántúli juhállományt rendszerint nagyobb mértékben csökkenti, mint a két másik vidéken tenyésztett juhok létszámát. A többi betegség alakulásánál ilyen szabályszerűség már nem tapasztalható.

A két utolsó esztendőben az állatbetegségek általában az északi dombos vidéket sújtották leginkább; ugyanis mind a négy állatfajhoz tartozó állatok betegségeinek 1929. évi jelzőszámai ezen a gazdasági vidéken a legmagasabbak. Az utolsó évben pedig csak annyi eltérés mutatkozik, hogy a juhok elhullása most az Alföldön maximális, a többi betegségek jelzőszámai ellenben ismét az északi törvényhatóságok állatpusztulásának magasabb arányát tárják elénk.

A világháború előtti állapottal való összehasonlítás teljessége érdekében bemutatjuk a négy állatfaj 1911—1913. évi pusztulásának az állatlétszámhoz viszonyított indexszámait:

	Az oldalt megnevezett állatfajoknak 10.000 darabjára jut elhullás		
	1911-ben	1912-ben	1913-ban
Ló	6·8	6·9	7·7
Szarvasmarha	37·1	8·2	9·6
Juh	28·6	6·7	9·7
Sertés	254·0	507·2	268·2

Ezek az adatok a békekötés utáni évek már ismertett jelzőszámaival való egybevetésre alkalmasabbak, mint az elhullások számát feltüntető abszolút számok, mert az időközben bekövetkezett terület- és állatállományváltozás itt már nem játszik szerepet és legfeljebb csak az képezhet némi hibaforrást, hogy míg a békekötés utáni években az

¹⁾ Az 1921. évi állatlétszám adatai nem állnak rendelkezésre, ezért az ezévi állatpusztulás adatainak az állománnyal való egybevetésétől el kellett tekintenünk.

¹⁾ L. a Szemle 1928. évi 11. és az 1929. évi 9. számát.

2. A fertőző állatbetegségek pusztításai index-számokban.

Ravages des maladies infectieuses d'animaux, en indices.

A betegség megnevezése <i>Maladies</i>	Elhullás esik — <i>Mortalité du bétail dans</i>										
	általában Magyarországon <i>la Hongrie entière</i>			a dunántúli dombos vidéken — <i>la</i> <i>Transdanubie</i>	az Alföldön <i>l'Alföld (la</i> <i>Grande Plaine)</i>	az északi dom- bos vidéken <i>le Nord</i>	általában Ma- gyarországon <i>la Hongrie</i> <i>entière</i>	a dunántúli dombos vidéken — <i>la</i> <i>Transdanubie</i>	az Alföldön <i>l'Alföld (la</i> <i>Grande Plaine)</i>	az északi dom- bos vidéken <i>le Nord</i>	általában Ma- gyarországon <i>la Hongrie</i> <i>entière</i>
	1926	1927	1928	1929			1930				
	a lóállomány 10.000 darabjára — <i>pour 10.000 chevaux</i>										
Lépfene — <i>Charbon</i>	1.2	1.4	3.1	1.6	1.4	2.1	1.6	0.7	1.2	2.1	1.2
Veszétség — <i>Rage</i>	0.2	0.1	0.4	0.1	0.2	—	0.1	—	0.1	0.3	0.1
Takonykór — <i>Morve</i>	1.8	1.3	0.8	0.2	0.3	—	0.2	0.1	0.1	0.4	0.1
Rüh — <i>Gale</i>	0.4	0.5	0.8	0.2	1.3	2.3	1.0	0.2	0.7	3.7	0.9
Összesen — <i>Total</i>	3.6	3.3	5.1	2.1	3.2	4.4	2.9	1.0	2.1	6.5	2.3
	a szarvasmarhaállomány 10.000 darabjára — <i>pour 10.000 bêtes à cornes</i>										
Lépfene — <i>Charbon</i>	8.1	7.4	11.9	6.2	11.3	14.1	9.2	4.4	9.4	11.4	7.1
Veszétség — <i>Rage</i>	1.2	1.4	0.8	1.1	1.7	0.5	1.2	0.7	1.5	1.3	1.1
Ragályos száj- és körömfájás <i>Fièvre aphteuse</i>	0.6	1.2	2.0	1.1	5.3	6.2	3.3	0.3	1.3	6.7	1.6
Összesen — <i>Total</i>	9.9	10.0	14.7	8.4	18.3	20.8	13.7	5.4	12.2	19.4	9.8
	a juhállomány 10.000 darabjára — <i>pour 10.000 moutons</i>										
Lépfene — <i>Charbon</i>	3.2	3.0	8.8	5.3	9.9	8.8	8.0	5.7	13.8	5.8	9.2
Veszétség — <i>Rage</i>	0.1	0.0	0.1	0.0	0.6	0.0	0.3	0.0	0.5	0.1	0.2
Ragályos száj- és körömfájás <i>Fièvre aphteuse</i>	—	0.0	1.2	0.0	5.5	—	2.4	—	—	—	—
Himlő — <i>Variole</i>	24.6	5.3	3.5	3.1	2.1	13.6	5.0	1.3	9.9	8.5	6.4
Rüh — <i>Gale</i>	15.8	7.3	8.1	8.8	2.1	0.7	4.1	24.5	8.3	3.3	13.2
Összesen — <i>Total</i>	43.7	15.6	21.7	17.2	20.2	23.1	19.8	31.5	32.5	17.7	29.0
	a sertésállomány 10.000 darabjára — <i>pour 10.000 porcs</i>										
Lépfene — <i>Charbon</i>	0.2	0.2	0.2	0.2	0.1	0.2	0.2	0.1	0.1	0.3	0.1
Veszétség — <i>Rage</i>	0.4	0.7	0.7	0.1	0.7	0.7	0.4	0.1	0.6	0.4	0.4
Ragályos száj- és körömfájás <i>Fièvre aphteuse</i>	1.0	1.3	4.4	0.6	11.1	7.2	5.9	0.1	1.9	21.6	2.8
Sertésorbánc — <i>Erysipèle porcine</i>	20.4	13.1	24.2	21.1	35.7	22.5	27.7	42.9	60.4	55.4	51.7
Sertésvész — <i>Peste porcine</i>	334.1	268.1	238.4	222.3	197.3	323.7	221.7	346.2	226.3	366.3	295.7
Összesen — <i>Total</i>	356.1	283.4	267.9	244.3	244.9	354.3	255.9	389.4	289.3	444.0	350.7

elpusztult állatok számát minden egyes esztendőben az illető évi állatösszeírás eredményeivel állíthattuk szembe, addig 1912-ben és 1913-ban az azévi állatlétszám adatainak hiányában az 1911. évi állatszámolás adatait kellett felhasználnunk. A létszám azonban egyik évről a másikra, normális viszonyok között, nem igen szokott olyan mértékben megváltozni, hogy az a jelzőszámok alakulását jelentékenyen befolyásolhatná. Ha már most ezeket a háborúelőtti évekre vonatkozó állatpusztulási indexszámokat az 1930. év jelzőszámaival egybevetjük, nyilvánvaló lesz, hogy általában csak a lóbetegségek elleni védekezés terén értünk el érdemleges javulást, a többi betegség ellenben legutóbb is majdnem ugyanolyan arányokban pusztított, mint a békeévekben.

Jó részben ennek tudható be, hogy az 1921—1930. években fertőző betegségben elhullott, illetőleg kiirtott összesen

ló 3.786 db,
szarvasmarha 29.884 „
juh 43.028 „
sertés 770.628 „

vagyis együttesen nem kevesebb, mint 847.326 darab különféle fajú haszonállat. A 10 év alatt elpusztult állatállomány óvatos számítás szerint mintegy hetvenmillió pengő értéket képvisel. Ez az egészen tekintélyes értékösszeg az ország közgazdasága részére majdnem teljes egészében megsemmisült, mert az állati bőrök értékesítése révén és esetleg még szappanfőzés útján is csak alig számbajöhető hányad térült meg. Ebben az irányban, sajnos, jelenleg gyorsütemű javulásra számítanunk nem lehet, mert az államhatalom kedvezőtlen pénzügyi helyzetében nem siethet az állattartó gazdák támogatására, a gazdák pedig az alacsony termény-

és állatok következtében minden költségesebb állategészségvédelmi beszerzéstől, így tehát az ojtásoktól is többnyire tartózkodni kénytelenek. Ez

azután esetleg azzal a veszéllyel járhat, hogy a fertőző betegségek legközelebb szinte akadálytalanul pusztíthatják állatállományunkat.

Szóllósy Zoltán dr.

A gabona világtermése.

La production de céréales du monde.

A római Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet a befutott jelentések alapján a most megjelent füzetében a világ gabonatermésének nagyságáról tájékoztat. Az egyes gabonatermelés szempontjából számbavehető államok összehasonlító adatait, úgy a területre, mint a terméseredményre vonatkozólag kimutatásainkban mutatjuk be.

A búza learatott területe a múlt évi területnél csak 0·8%-kal kisebb, de az előző öt év átlagos területét 4·3%-kal túlhaladja. A búzával bevetett területnek ez az egészen kisarányú csökkenése is csak látszólagos, mert a Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet Szovjet-Oroszország adatait nem tartja megfelelőknek, azok a végösszegben nem szerepelnek, már pedig Szovjet-Oroszországban az elmúlt gazdasági év búzával bevetett hatalmas területe 10·2%-kal nagyobb, mint a múlt évben, sőt az előző öt év átlagos területét 29·6%-kal múlja felül.

A búzatermelés csökkentésére világszerte folyó propagandának hatása egyelőre nem mutatkozik, sőt a Szovjet-Oroszországban megállapított területnövekedésen kívül Németországban — ahol viszont az önellátás biztosítására nagyarányú erőfeszítés folyik — a mostani búzaterület 21·7%-kal nagyobb kiterjedésű mint a múlt évben, az előző öt év átlagos területét teljes 31·7%-kal szárnyalja túl. Elég nagy (10·8%) még Romániában a búza learatott területének növekedése. A hasonlóképen önellátásra törekvő Olaszországban is 1·3%-os területszaporodást állapíthatunk meg.

Ezekkel az emelkedésekkel szemben egyes nagy búzatermelő államok viszont érezhetően csökkentették a búzával bevetett terület nagyságát. Ezek közül elsősorban Ausztráliát említjük meg, ahol az 1931. évi búzával bevetett terület 25·9%-kal kisebb, mint az 1930. évi terület. A csökkentés itt jóformán átmenet nélkül ugrásszerűen történt, ez abból is kitűnik, hogy a szóbanforgó év búza-vetés-területe az előző öt év átlagos területénél még 5·5%-kal nagyobb. Rendszeresebb Argentínában a búzaterület visszaszorítása, itt az 1931. évi terület 19%-kal kisebb, mint az előző évben, az ötéves átlagnál is 15·9%-kal kevesebb.

A búza 1931. évi termésmennyisége 4·5%-kal kevesebb, mint a múlt esztendőben, az ötéves átlagot azonban még 1%-kal felülmúlja, tehát egy közepes világtermésnek felel meg.

A rozs learatott területe már nagyobb arányban csökkent, mint a búza learatott területe. Az 1931. évi rozsterület 7·2%-kal kisebb volt, mint 1930-ban, az ötéves átlagnál pedig 4·2%-kal kevesebb. A legfontosabb rozstermelő államok vonatkozó adatai közül felemlítjük, hogy Lengyelország learatott rozsterülete 8·6%-kal maradt a tavalyi terület nagysága alatt, az ötéves átlagos területnél 5%-kal kevesebb. Németország rozstermelésénél szintén 7·3%-os csökkenést állapíthatunk meg, ami a búza vetésterületének elég tekintélyes növekedése után egészen természetes. Szovjet-Oroszország a rozstermelést is nagy erőfeszítéssel igyekszik fokozni, itt azonban 1931-ben a saját adatai szerint sem sikerült eredményt elérni, a rozssal bevetett terület ugyanis 3%-kal a tavalyi terület nagysága alatt maradt, de még mindig 5·2%-kal túlhaladta a rozs learatott területének ötéves átlagát.

A rozstermelés eredményessége a tárgyalt évben gyengébb volt, mint a búzatermelésé, 19%-kal maradt el az előző év termésmennyisége alatt, az ötéves átlagnál is 12·8%-kal kevesebb volt, tehát általában gyenge eredménynek minősíthető.

Az árpa learatott vetésterületének nagysága az előző év adatához viszonyítva 3·8%-kal csökkent, de az ötéves átlagos terület nagyságát 6%-kal túlhaladta. A terméseredmény azonban már a rozstermésnél is rosszabb volt, 19·8%-kal kevesebb, mint az 1930. évi árpatermés mennyisége, 10·8%-kal kisebb, mint az ötéves átlagos termésmennyiség, tehát az 1931. évi árpatermés szintén gyenge eredményűnek minősíthető.

A zab learatott területe ugyan 0·3%-kal nagyobb volt, mint 1930-ban, az ötéves átlagnak azonban 1·7%-kal alatta maradt. A terméseredmény itt sem volt kielégítő, 9·2%-kal kevesebb zab termelt, mint a megelőző esztendőben, az ötéves átlagos termésmennyiségnél is 9%-kal gyengébb volt az eredmény, tehát a zab világtermése is legfeljebb gyenge közepesnek minősíthető.

1. A búza és rozs termelési eredményei.

Les résultats de la production du froment et du seigle.

Ország — Pays	Búza — Froment						Rozs — Seigle					
	learatott területe surfaces récoltées 1.000 hektár — ha			termésmennyisége production 1.000 q			learatott területe surfaces récoltées 1.000 hektár — ha			termésmennyisége production 1.000 q		
	az 1926-1930 évek átlaga - Moyenne de 1926-1930	1930	1931	az 1926-1930 évek átlaga - Moyenne de 1926-1930	1930	1931	az 1926-1930 évek átlaga - Moyenne de 1926-1930	1930	1931	az 1926-1930 évek átlaga - Moyenne de 1926-1930	1930	1931
Anglia és Wales	603	545	484	13.461	10.874	9.785	11	13	13	199	213	—
Ausztria	204	205	205	3.078	3.268	2.554	383	375	366	5.106	5.242	4.654
Belgium	152	166	160	4.028	3.602	4.152	230	232	224	5.537	4.732	5.368
Bulgária	1.077	1.216	1.199	11.015	15.599	16.655	194	266	242	1.862	3.206	3.066
Cseh-Szlovákia	756	799	801	13.012	13.773	10.428	1.026	1.052	1.009	16.790	17.876	12.827
Esztország	27	37	15	275	445	174	143	148	144	1.508	2.257	1.426
Finnország	17	20	19	273	329	310	229	225	224	3.181	3.583	3.050
Franciaország *	5.312	5.257	5.056	79.295	62.901	—	797	771	706	9.055	7.431	—
Lengyelország	1.337	1.645	1.624	16.468	22.404	20.600	5.672	5.895	5.387	61.860	69.580	54.400
Lettország	56	72	87	626	1.106	953	254	267	231	2.371	3.652	1.421
Litvánia	142	213	200	1.654	3.083	2.328	483	484	489	5.177	6.395	3.870
Luxemburg	12	10	9	156	120	101	7	9	6	93	122	71
Magyarország	1.546	1.695	1.673	21.648	22.953	17.871	667	652	619	7.636	7.215	5.291
Málta	4	4	4	79	82	75	—	—	—	—	—	—
Németalföld	55	58	77	1.643	1.648	1.706	198	192	180	4.022	3.783	3.334
Németország	1.646	1.781	2.167	32.595	37.889	42.644	4.700	4.711	4.366	75.959	76.792	69.877
Norvégia	10	12	12	176	196	205	9	8	6	147	141	137
Olaszország	4.919	4.823	4.887	62.380	57.172	67.477	124	122	116	1.655	1.556	1.574
Románia	3.135	3.056	3.385	28.721	35.590	34.800	291	392	430	2.708	4.645	4.000
Skótország *	22	22	21	599	579	—	—	—	—	—	—	—
Spanyolország	4.332	4.506	4.400	39.784	39.926	35.592	695	628	625	6.057	5.472	4.702
Svédország	197	262	277	4.255	5.843	5.340	300	241	206	4.981	4.573	3.100
Svájc	69	73	72	1.523	1.570	1.617	20	20	18	414	377	363
Jugoszlávia	1.905	2.171	2.182	22.041	21.862	23.064	215	253	252	1.882	1.988	2.063
Brit-India	12.737	12.810	13.023	86.933	106.370	94.513	—	—	—	—	—	—
Japán	475	485	498	8.082	8.039	8.035	—	—	—	—	—	—
Kína	1.105	1.381	1.586	12.293	13.841	15.892	—	—	—	—	—	—
Korea *	360	343	—	2.542	2.445	2.436	—	—	—	—	—	—
Szíría és Libanon	464	472	472	3.372	5.050	3.783	—	—	—	—	—	—
Szovj.-Oroszorsz. *	28.845	33.910	37.380	216.568	295.000	—	26.960	29.231	28.362	221.823	—	—
Algír	1.479	1.611	1.431	8.069	8.777	6.000	—	—	—	—	—	—
Cireneika*	13	15	7	54	42	—	—	—	—	—	—	—
Egyiptom	629	616	667	10.900	10.819	12.539	—	—	—	—	—	—
Eritrea *	11	—	9	27	—	50	—	—	—	—	—	—
Francia-Marokkó	1.065	1.197	1.105	7.508	5.798	9.446	—	—	—	—	—	—
Kénia *	23	29	24	163	176	—	—	—	—	—	—	—
Tripolisz	14	5	7	29	5	21	—	—	—	—	—	—
Tunisz	696	778	770	3.206	2.830	8.700	—	—	—	—	—	—
Argentína *	8.289	8.613	6.975	66.142	64.218	—	365	535	540	1.521	1.200	—
Csile *	648	651	577	7.827	5.767	—	3	3	3	30	30	—
Am. Egy. Államok	23.249	24.492	23.338	223.747	234.991	240.589	1.457	1.427	1.333	11.717	12.230	9.195
Kanada	9.350	10.076	9.757	117.220	108.285	73.864	321	586	398	3.286	5.593	1.924
Mexikó	510	492	576	2.928	3.115	4.294	—	—	—	—	—	—
Ausztrália*	5.179	7.370	5.463	37.015	58.042	—	—	—	—	—	—	—
Összesen a *-gal megjelölt orszá- gok adatai nél- kül¹⁾ — Total, sans les pays mar- qués d'un ast.¹⁾	73.974	77.784	77.169	763.178	807.254	771.107	17.618	18.185	16.871	223.949	241.010	195.713

¹⁾ A rozsnál azonkívül Anglia és Wales adatai nélkül. — Et pour le seigle, sans l'Angleterre et le pays de Galles.

2. Az árpa és a zab termelési eredményei.
Les résultats de la production de l'orge et de l'avoine.

Ország — Pays	Árpa — Orge						Zab — Avoine					
	learatott területe surfaces récoltées 1.000 hektár — ha			termésmennyisége production 1000 q			learatott területe surfaces récoltées 1.000 hektár — ha			termésmennyisége production 1000 q		
	az 1926-1930 évek átlaga - Moyenne de 1926-30	1930	1931	az 1926-1930 évek átlaga - Moyenne de 1926-30	1930	1931	az 1926-1930 évek átlaga - Moyenne de 1926-30	1930	1931	az 1926-1930 évek átlaga - Moyenne de 1926-30	1930	1931
Anglia és Wales	471	413	416	9.763	7.486	7.742	736	720	669	14.607	13.624	12.589
Ausztria	150	174	171	2.375	2.673	2.322	306	312	291	4.350	4.007	3.332
Belgium	31	34	28	859	833	739	274	273	295	6.948	5.548	5.890
Bulgária	227	280	246	2.657	4.326	3.605	137	140	119	1.058	1.105	1.249
Cseh-Szlovákia	715	677	712	12.971	12.178	9.894	841	829	856	14.060	13.078	12.032
Esztország	115	112	113	1.113	1.283	1.173	144	149	148	1.211	1.578	1.476
Finnország	110	110	111	1.400	1.355	1.426	449	460	465	5.866	6.018	6.430
Franciaország *	704	728	791	11.047	9.871	—	3.489	3.474	3.493	50.758	43.944	—
Ir szabadállam *	53	47	47	1.361	1.201	—	265	261	254	6.541	6.423	—
Lengyelország	1.150	1.234	1.259	13.956	14.639	15.100	2.026	2.187	2.211	23.247	23.476	25.000
Lettország	176	177	183	1.551	1.873	2.010	299	320	322	2.485	3.416	3.575
Litvánia	200	214	188	2.191	2.370	2.291	335	346	344	3.105	3.900	3.890
Luxemburg	3	3	3	51	45	45	29	28	28	441	399	399
Magyarország	427	458	480	5.950	6.010	4.208	278	246	248	3.735	2.612	1.587
Málta	3	3	3	63	64	62	—	—	—	—	—	—
Németalföld	29	31	28	869	880	800	153	150	148	3.326	2.969	2.752
Németország	1.494	1.519	1.619	28.654	28.603	30.019	3.496	3.440	3.363	65.269	56.564	63.972
Norvégia	58	54	56	1.073	1.072	1.024	98	97	96	1.825	1.977	1.514
Olaszország	234	236	214	2.457	2.439	2.399	503	511	495	6.256	5.346	6.047
Románia	1.765	1.975	1.930	16.435	23.713	15.300	1.135	1.087	880	10.214	11.565	8.100
Skócia *	49	43	37	1.103	965	—	367	349	342	7.204	6.574	—
Spanyolország	1.803	1.838	1.807	20.314	22.627	19.623	758	785	685	5.857	7.257	6.151
Svédország	141	132	127	2.594	2.400	2.190	713	659	643	11.843	11.475	9.770
Svájc	6	6	7	121	108	134	20	20	18	421	386	386
Sz.-H.-Sz.-állam	395	459	477	3.784	4.044	3.712	379	420	396	3.424	2.850	2.772
Korea *	894	964	—	8.013	8.676	8.900	—	—	—	—	—	—
Japán	945	854	852	18.459	15.779	15.894	—	—	—	—	—	—
Szírja és Libanon	286	336	381	3.060	4.925	3.020	16	11	11	128	79	97
Szovjet-Oroszország *	7.173	7.453	6.908	56.557	—	—	16.698	17.914	17.197	148.080	—	—
Algír	1.394	1.477	1.294	7.557	8.313	5.100	245	258	219	1.868	2.404	1.180
Cireneika *	54	51	33	350	125	—	—	—	—	—	—	—
Egyiptom	149	140	124	2.468	2.287	2.110	—	—	—	—	—	—
Erithrea *	24	—	25	75	—	145	—	—	—	—	—	—
Francia-Marokkó	1.225	1.298	1.277	9.949	8.163	11.178	29	42	30	254	342	342
Tripolisz	111	50	40	276	75	120	—	—	—	—	—	—
Tunisz	503	486	440	1.903	1.200	1.800	42	50	40	374	300	470
Argentína *	474	575	590	3.611	3.100	—	1.370	1.593	1.418	9.651	7.200	—
Csile *	70	67	58	1.216	844	—	78	78	63	997	742	—
Am. Fgy. Államok	4.137	5.221	5.168	57.697	72.930	47.028	17.221	16.238	16.693	191.156	197.121	170.406
Kanada	1.739	2.249	1.649	22.763	29.427	15.788	5.192	5.366	5.524	60.467	65.258	52.339
Összesen a*-gal megjelölt orszá- gok adatai nélkül: Total, sans les pays marqués d'un *	20.192	22.250	21.403	255.333	284.120	227.856	35.854	35.144	35.237	443.795	444.654	403.749

© KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ©

Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1931. év jan.—szept. hónapjaiban.

Le commerce extérieur de la Hongrie dans les neuf premiers mois de 1931.

Résumé. En janvier—septembre 1931, la valeur des importations est tombée à 428·2 millions de pengós (contre 627·8 millions l'année précédente) et celle des exportations à 401 millions (contre 664·7 millions en 1930). Les chiffres accusent des diminutions considérables. Les importations ont fléchi de 199·6 millions de pengós; les exportations, de 263·7 millions. Ces dernières ayant diminué plus que les importations, la balance commerciale s'est soldée par un déficit de 27·2 millions contre un excédent de 36·9 millions en 1930.

A l'importation, nous voyons de grandes diminutions pour la plupart des articles les plus importants et particulièrement pour les bois bruts et ouvrés, le charbon, les textiles, l'huile minérale, les machines et les appareils, le papier, le minerai de fer, les ouvrages en fer. En outre, pour toute une série des autres articles importants, on constate une régression considérable. Par contre, les achats de peaux brutes, de laine, de riz, de graisses techniques, de demi-produits en fer, accusent une augmentation par rapport à 1930. En raison de la pénurie de fourrage, on a importé une grande quantité de maïs.

A l'exportation, on voit également des régressions notables pour les marchandises importantes, surtout en ce qui concerne les animaux de boucherie et de trait, le froment, le seigle et la farine. En revanche, les ventes de volaille, de plumes, de pelleteries apprêtées, de pommes de terre, de fruits frais, de vin, de tabac, de malt, ont fort augmenté, mais, à cause de la baisse des prix, elles ont été faites à des prix plus bas qu'en 1930.

En analysant par matières premières, demi-produits et objets fabriqués les chiffres relatifs aux neuf premiers mois de 1931, on arrive aux conclusions suivantes: En raison de la régression de l'importation, tant la valeur des matières premières que celle des demi-produits et des objets fabriqués présentaient des diminutions par rapport à la même période de 1930. Cependant, la proportion des matières premières et des demi-produits augmentait au détriment de celle des objets fabriqués. Le pourcentage des premières et des deuxièmes est monté de 38·77% à 40·89, respectivement de 23·86% à 26·78, tandis que celui des objets fabriqués tomba de 37·37% à 32·33%. L'accroissement de la proportion des matières premières a été dû en premier lieu aux achats considérables de maïs, faits à cause de la pénurie de fourrage, ainsi qu'à l'augmentation des achats de peaux brutes, de riz brut et de quelques

autres matières premières. Parmi les demi-produits importants, la proportion des fils de soie artificielle et des demi-produits en fer s'élevait particulièrement. La régression du pourcentage des objets fabriqués a eu pour cause principale la diminution des importations de textiles.

Dans l'exportation, la proportion des matières premières a diminué, tandis que celle des demi-produits et des objets fabriqués augmentait. Le pourcentage des matières premières tomba de 60·74% à 55·79, pendant que celui des demi-produits et des objets fabriqués montait de 8·17% à 10·97, respectivement de 31·09% à 33·24. La diminution de la proportion des matières premières était due au fléchissement des exportations de produits agricoles et à la baisse croissante de ces produits. Les exportations de demi-produits et surtout celles d'objets fabriqués présentaient une forte diminution de valeur; la régression considérable constatée aux matières premières a augmenté le pourcentage des demi-produits et des objets fabriqués.

Pendant la période en question, par rapport à la même période de 1930, la Hongrie a, abstraction faite de la Yougoslavie, moins importé des pays avec lesquels elle avait des relations commerciales, et il en était ainsi surtout pour la Tchéco-Slovaquie. Les exportations hongroises ont extrêmement diminué envers quelques importants pays de destination, et surtout à l'égard de la Tchéco-Slovaquie, de l'Autriche et de l'Italie. Par contre, elles ont augmenté envers plusieurs pays et particulièrement pour la France.

La balance commerciale a été en excédent envers l'Autriche, la Suisse, l'Italie, la France, la Belgique, la Grande-Bretagne, la Suède, la Grèce et les pays appartenant à la catégorie „autres pays“. A cet égard, on voit une diminution notable envers l'Autriche et l'Italie. Cependant, on constate une augmentation pour certains pays, notamment en ce qui concerne la Suisse, la Grande-Bretagne, ainsi que la Suède, avec laquelle les échanges étaient d'ailleurs peu considérables. Envers la France et la Belgique, la balance s'est soldée par un excédent contre un déficit en 1930.

★

Az 1931. év január—szeptember hónapjaiban a behozatal értéke 428·2 millió pengőre süllyedt az előző évi 627·8 millió pengővel szemben. A kivitel értéke a tárgyalt időszakban 401 millió pen-

gőt tett, míg az előző év hasonló időszakában 664·7 millió pengő volt. Ezek az értékeredmények azt mutatják, hogy a behozatal és a kivitel nagy mértékben megcsappant. A behozatal kisebbedése 199·6 millió pengőt, a kivitelé pedig 263·7 millió pengőt tett ki. A kivitel nagyobb arányú összehúzódása folytán a mérleg egyenlege passzív eredménnyel zárult, s a passzívum 27·2 millió pengős összeggel terhelte külkereskedelmi mérlegünket az előző évi 36·9 millió pengős aktívummal szemben.

1. A külkereskedelmi forgalom hónapok szerint.

Commerce extérieur par mois.

Hónap Mois	1930			1931		
	Behozatal Importations	Kivitel Exportations	Behozatali (-) v. kiv. (+) többlet - Excéd. d'importations (-) ou d'exportations (+)	Behozatal Importations	Kivitel Exportations	Behozatali (-) v. kiv. (+) többlet - Excéd. d'importations (-) ou d'exportations (+)
	millió pengő — millions de pengős					
I.	67·5	79·5	+ 12·0	44·1	39·7	— 4·4
II.	61·3	60·4	— 0·9	42·7	40·8	— 1·9
III.	69·2	78·5	+ 9·3	55·4	49·9	— 5·5
IV.	74·0	72·4	— 1·6	56·7	40·5	— 16·2
V.	73·4	85·0	+ 11·6	56·7	44·7	— 12·0
VI.	63·5	75·9	+ 12·4	49·9	42·5	— 7·4
VII.	70·7	60·5	— 10·2	46·9	40·4	— 6·5
VIII.	70·5	76·1	+ 5·6	35·8	47·0	+ 11·2
IX.	77·7	76·4	— 1·3	40·0	55·5	+ 15·5
I-IX.	627·8	664·7	+ 36·9	428·2	401·0	— 27·2

Az 1. számú kimutatás a külkereskedelmi mérleg havi eredményeit tünteti fel, összehasonlítva az előző évi eredményekkel. A behozatal a tárgyalt időszak minden hónapjában jóval kisebb volt mint az előző évben. Míg a folyó évben a havi behozatal értéke 35·8 millió és 56·7 millió pengő között mozgott, a múlt évben 61·3 millió és 77·7 millió pengő közt váltakozott. A behozatali forgalom értékének hanyatlása januárban több mint 23 millió pengőt tett, a későbbi hónapokban azonban lejjebb szállt, s júliusig 13·6 millió és 18·6 millió pengő közt ingadozott. A júliusi visszaesés a januári színvonalra emelkedett, augusztusban és szeptemberben pedig elérte a 34·7, illetőleg 37·7 millió pengőt. A kivitelnél a januári és májusi export mutatott legnagyobb csökkenést, s az utóbb említett hónapban a kivitel értékének kisebbedése meghaladta a 40 millió pengőt. A visszaesés legkisebb volt februárban, júliusban és szeptemberben. A harmadik évnegyedben a kivitel alakulása tehát kedvezőbb irányt vett. A

mérlegeredmény a folyó év első felének minden hónapjában kedvezőtlenebb volt mint az elmúlt évben. A folyó év első felében lebonyolódott külkereskedelmi forgalom havi mérlegeredményei állandóan passzívvá zárdtak, sőt áprilisban és májusban a passzívum számottevően megerősödött, míg az előző évben csak két hónap mutatott egészen csekély passzívumot, a többi hónap forgalma aktív eredménnyel végződött. A harmadik évnegyedben a helyzet megváltozott. Júliusban az egyenleg passzívuma kisebbedett, augusztusban és szeptemberben pedig az egyenleg aktívává vált. Az aktivitás növekedő irányzatot mutat, amit a devizakorlátozásoknak augusztusban történt életbe léptetése idézett elő.

A behozatalt a legfontosabb áruk és árucsoportok szerint a 2. A) sz. tábla részletezi.

Érték szerinti sorrendben az első helyen álló nyers és megmunkált fa 11·9%-kal részesezett behozatalunkban. A múlt évhez viszonyítva a faimportrészesedési aránya alig változott, értékösszegben azonban 74·4 millió pengőről 50·8 millió pengőre esett vissza. A fabehozatal két tétele mutatott különösen nagyarányú hanyatlást és pedig a tűzifa és a fenyőgömbfa, míg a bárdolt és fűrészelt fa importja nem sokkal volt kisebb mint az előző évben.

A szénbehozatal értéke 9·4 millió pengővel lejjebb szállt. Ennek az összegnek körülbelül egyharmada a kőszénre, kétharmada a pirszénre esett.

A textiliák behozatalának állandó esése a tárgyalt időszakban is tovább tartott. A pamutszövetek értéke 34 millió pengőről 11·9 millió pengőre csökkent, a gyapjuszövetek értéke pedig az előző évi 23·8 millió pengővel szemben 11·9 millió pengőt tett. A textilfélgártmányoknál hasonlóképpen nagymértékű volt a visszaesés. A behozott pamútfonalak értéke 12·4 millió pengőről 8·1 millió pengőre, a gyajúfonalaké pedig 10 millió pengőről 5·9 millió pengőre csökkent. A selyemfonalaknál mennyiség szerint emelkedés mutatkozott, amit javarészt a műselyemfonál javára kell elkönyvelnünk. Az értékösszeg azonban az árak lemorzsolódása miatt itt is csökkent. A textilnyersanyagok importadatai a gyapjú és a kender kivételével kisebbedő forgalomról tanuskodnak. A nyers pamut mennyisége 103 ezer métermázsáról 96 ezer métermázsára szállt le, a nyers juta behozatala az előző évi 76 ezer métermázsával szemben a tárgyalt időszakban 48 ezer métermázsára volt. A nyers len behozatala is kisebb arányú volt mint az előző évben, míg a gyapjú és a kender csekély gyarapodással szerepelt importunkban.

A papiros és papirosárúk behozatala 20·5 millió pengő értéket képviselt, míg az előző évben a külföldi papiros fogyasztása értékben kife-

jezve 28·3 millió pengőt tett. A belföldi papirosipar a továbbfeldolgozásra szánt papirosanyag behozatalát ezúttal is jelentős mértékben emelte. Erdemes megemlítenünk, hogy az idén az első kilenc hónapban az importált papirosanyag ér-

téke 4·3 millió pengőre nőtt az előző év hasonló időszakában behozott papirosanyag 2·8 millió pengőt kitevő értékével szemben. Az összes kész papirosfajtákból kevesebb jött be az országba mint a múlt évben. Legkisebb volt a visszaesés a rotá-

2. Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1930. és 1931. évek január–szeptember hónapjaiban.

Commerce extérieur de la Hongrie en janvier—septembre 1930 et 1931.

A) Behozatal — A) Importations.

Az áruk, illetőleg árucsoportok megnevezése <i>Désignation des marchandises et des groupes de marchandises</i>	Egység - Unité	Mennyiség — <i>Quantité</i>		Érték — <i>Valeur</i>			
		métermázsa, darab v. pár <i>q, pièces ou paires</i>		ezer pengő <i>milliers de pengős</i>		%	
		1930	1931	1930	1931	1930	1931
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois bruts et ouvrés</i>	q	14,822.948	8,911.430	74.371	50.810	11·85	11·87
Szén — <i>Charbon</i>	"	8,433.124	6,786.121	33.452	24.068	5·33	5·62
Papiros és papirosárúk — <i>Papier et articles en papier</i>	"	538.791	484.796	28.282	20.509	4·51	4·79
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	"	87.198	61.464	25.913	16.709	4·13	3·90
Nyersbőr — <i>Peaux brutes</i>	"	86.429	94.973	17.937	16.583	2·86	3·87
Nyersdohány — <i>Tabac brut</i>	"	29.578	22.957	21.578	14.482	3·44	3·38
Nyerspamut — <i>Coton brut</i>	"	103.112	96.416	21.432	13.996	3·41	3·27
Selyem és selyemfonál — <i>Soie et fils de soie</i>	"	13.663	15.350	19.772	13.426	3·15	3·14
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	"	45.284	16.368	33.985	11.905	5·41	2·78
Gyapjuszövet — <i>Tissus de laine</i>	"	12.235	7.330	23.836	11.899	3·80	2·78
Tengeri — <i>Maïs</i>	"	46.198	981.927	714	11.663	0·11	2·72
Ásványolaj — <i>Huiles minérales</i>	"	1,874.076	1,139.223	24.963	11.443	3·98	2·67
Nyersfémek — <i>Métaux bruts</i>	"	127.822	118.752	15.315	11.278	2·44	2·64
Pamutfonál és -cérna — <i>Fils de cot. et fils à coudre, de cot.</i>	"	22.778	18.681	12.373	8.095	1·97	1·89
Kikészített bőr — <i>Peaux apprêtées</i>	"	8.643	5.377	12.966	6.645	2·06	1·55
Vasárúk — <i>Ouvrages en fer</i>	"	65.861	34.413	10.664	6.550	1·70	1·53
Déligyümölcs — <i>Fruits du Midi</i>	"	203.881	180.762	8.052	6.398	1·28	1·49
Villamosgépek és készülékek — <i>Machines et appareils électriques</i>	"	¹⁾ 11.949	²⁾ 9.598	10.030	6.237	1·60	1·46
Gyapjúfonál — <i>Fils de laine</i>	"	15.335	9.229	10.022	5.944	1·60	1·39
Nyerskávé — <i>Café brut</i>	"	26.653	25.772	6.759	5.026	1·08	1·17
Prémbőr kikészített — <i>Pelleteries apprêtées</i>	"	644	802	3.664	4.751	0·58	1·11
Vasúti kocsik — <i>Wagons</i>	"	³⁾ 22.487	⁴⁾ 22.334	4.048	3.949	0·64	0·92
Nyersrizs — <i>Riz brut</i>	"	71.204	129.583	3.393	3.939	0·54	0·92
Kátrányfestőanyagok — <i>Teintures dérivées du goudron</i>	"	6.558	6.129	4.210	3.856	0·67	0·90
Selyem- és félselyemszövet (gaze is) — <i>Tissus de soie et de mi-soie (même gazes)</i>	"	682	681	5.496	3.815	0·88	0·89
Kaucsukárúk — <i>Articles en caoutchouc</i>	"	8.383	6.930	5.043	3.810	0·80	0·89
Üveg és üvegárúk — <i>Verres et verreries</i>	"	95.369	42.029	6.797	3.289	1·08	0·77
Olajos magvak — <i>Graines oléagineuses</i>	"	115.351	58.576	6.244	3.133	0·99	0·73
Friss gyümölcs — <i>Fruits frais</i>	"	38.379	35.732	3.165	2.991	0·50	0·70
Nyersjuta — <i>Jute brut</i>	"	75.804	48.461	6.087	2.769	0·97	0·65
Vasérc — <i>Minerais de fer</i>	"	3,342.055	1,395.347	7.018	2.193	1·12	0·51
Technikai zsiradékok — <i>Graisses techniques</i>	"	27.910	31.692	2.601	2.112	0·41	0·49
Vasfélégyártmányok — <i>Demi-produits en fer</i>	"	43.445	44.778	2.334	1.976	0·37	0·46
Gyapjú — <i>Laine</i>	"	6.796	7.199	2.502	1.648	0·40	0·39
Kerékpár — <i>Vélocipèdes</i>	"	4.597	2.632	2.375	1.367	0·38	0·32
Lóhere- és lucernamag — <i>Graines de trèfle et de luzerne</i>	"	7.878	8.718	762	1.267	0·12	0·30
Összesen — <i>Total</i>	{ db pièces q	58.774	31.105	478.155	320.531	76·16	74·86
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	{ db pièces pár paires q	446.684	350.250	149.678	107.639	23·84	25·14
Behozatal összesen — <i>Importations totales</i>	{ db pièces pár paires q	505.458	381.355	627.833	428.170	100·00	100·00
		293.944	77.938				
		35,740.248	25,035.021				

1) Ezenkívül: ¹⁾58.774 db és 937 folyóméter, ²⁾ 31.105 db és 109 folyóméter, — *En outre:* ¹⁾ 58.774 unités et 937 mètres courants; ²⁾ 31.105 unités et 109 mètres courants. — ³⁾ 57, ⁴⁾ 58 db — unités.

B) Kivitel. — B) Exportations.

Az áruk, illetőleg árucsoportok megnevezése <i>Désignation des marchandises et des groupes de marchandises</i>	Egység <i>Unité</i>	Mennyiség — <i>Quantité</i>		Érték — <i>Valeur</i>			
		métermázsa, darab vagy pár <i>q, pièces ou paires</i>		ezer pengő <i>milliers de pengős</i>		‰	
		1930	1931	1930	1931	1930	1931
Vágó- és igásállatok — <i>Animaux de boucherie et de trait</i>	db <i>têtes</i>	389.603	180.509	146.965	68.870	22.11	17.18
Ebből — <i>Dont</i> : Szarvasmarha — <i>Bêtes à cornes</i>	"	130.049	78.793	89.452	50.423	13.46	12.57
Sertés — <i>Porcs</i>	"	188.290	51.289	43.971	9.784	6.62	2.44
Ló — <i>Chevaux</i>	"	23.818	13.135	11.856	7.206	1.78	1.80
Juh — <i>Moutons</i>	"	47.386	37.214	1.673	1.438	0.25	0.36
Baromfi — <i>Volaille</i>	q	¹⁾ 109.462	²⁾ 111.240	26.401	24.056	3.97	6.00
Ebből — <i>Dont</i> : Élő baromfi — <i>Volaille vivante</i>	"	³⁾ 40.457	⁴⁾ 38.330	9.564	7.845	1.44	1.95
Leölt baromfi — <i>Volaille tuée</i>	"	⁵⁾ 69.005	⁶⁾ 72.910	16.837	16.213	2.53	4.05
Liszt — <i>Farine</i>	"	1,567.268	773.518	59.130	20.855	8.90	5.20
Búza — <i>Froment</i>	"	2,533.933	1,559.537	58.590	19.234	8.81	4.80
Villamosgépek és készülékek — <i>Machines et appareils électriques</i>	"	⁷⁾ 21.084	⁸⁾ 19.005	14.234	17.213	2.14	4.29
Prémbőr, kikészített — <i>Pelleteries apprêtées</i>	"	4.375	7.509	13.656	14.797	2.06	3.69
Tojás — <i>Oeufs</i>	"	120.983	110.159	17.381	14.126	2.62	3.52
Friss gyümölcs — <i>Fruits frais</i>	"	393.862	453.647	12.500	10.667	1.88	2.66
Toll — <i>Plumes</i>	"	14.934	17.071	9.971	9.403	1.50	2.35
Vasfélgártmányok — <i>Demi-produits en fer</i>	"	613.528	571.666	13.327	8.469	2.00	2.11
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	"	71.717	47.587	12.806	8.370	1.93	2.09
Selyem- és felselyemszövet (gaze is) — <i>Tissus de soie et de mi-soie (même gazes)</i>	"	2.374	2.506	7.557	7.781	1.14	1.94
Cukor — <i>Sucre</i>	"	491.662	365.009	16.230	7.301	2.44	1.82
Vasárúk — <i>Ouvrages en fer</i>	"	112.326	93.745	7.486	6.298	1.13	1.57
Bor — <i>Vin</i>	"	164.907	176.718	8.720	5.628	1.31	1.40
Nyersdohány — <i>Tabac brut</i>	"	42.627	51.046	7.211	5.627	1.08	1.40
Friss és elkészített hús — <i>Viande fraîche et prép.</i>	"	51.197	28.020	11.783	5.378	1.77	1.34
Szén — <i>Charbon</i>	"	2,708.892	2,673.998	5.940	5.372	0.89	1.34
Disznózsír, szalonna — <i>Saindoux, lard</i>	"	51.495	36.581	9.153	5.039	1.38	1.26
Vasúti kocsik — <i>Wagons</i>	"	⁹⁾ 68.643	¹⁰⁾ 29.486	8.139	4.937	1.22	1.23
Rozs — <i>Seigle</i>	"	733.217	420.675	10.031	4.838	1.51	1.21
Maláta — <i>Malt</i>	"	111.408	122.231	4.817	4.784	0.72	1.19
Női- és leányfelsőruházat — <i>Vêtements pour dames et fillettes</i>	"	565	953	2.944	4.407	0.44	1.10
Gyapjú — <i>Laine</i>	"	39.930	33.338	7.830	4.366	1.18	1.09
Kikészített bőr — <i>Peaux apprêtées</i>	"	4.664	5.519	4.327	3.975	0.65	0.99
Friss főzelék — <i>Légumes frais</i>	"	259.985	223.210	4.630	3.971	0.70	0.99
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	"	5.857	6.474	5.049	3.793	0.76	0.95
Olajos magvak — <i>Graines oléagineuses</i>	"	191.789	148.405	7.577	3.787	1.14	0.94
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	"	219.410	384.588	1.401	3.718	0.21	0.93
Lóhere- és lucernamag — <i>Graines de trèfle et de luzerne</i>	"	36.103	41.340	3.941	3.568	0.59	0.89
Szalámi és kolbász — <i>Salami et saucisse</i>	"	8.992	7.845	4.540	3.445	0.68	0.86
Összesen — <i>Total</i>	db <i>pièces</i> q	612.820 10,757.189	1,041.231 8,522.626	524.267	314.075	78.86	78.33
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	db <i>pièces</i> pár <i>paires</i> q	76.188 63.172 5,547.493	45.462 28.436 3,441.339	140.499	86.880	21.14	21.67
Kivitel összesen — <i>Exportations totales</i>	db <i>pièces</i> par <i>paires</i> q	689.008 63.172 16,304.682	1,086.693 28.436 11,963.965	664.766	400.955	100.00	100.00

¹⁾ 8,613 280, ²⁾ 8,974.691, ³⁾ 3,910.200, ⁴⁾ 3,712.565, ⁵⁾ 4,703.080, ⁶⁾ 5,262.126 db. — *pièces*. — ⁷⁾, ⁸⁾ Ezenkívül: ⁷⁾ 223.217 db és 14 folyóméter, ⁸⁾ 860.722 db — *En outre*: ⁷⁾ 223.217 unités et 14 mètres courants; ⁸⁾ 860.722 unités. — ⁹⁾ 736 db, amelyből 451 db (38.926 q) 2.811 ezer pengő értékben, ¹⁰⁾ 175 db, amelyből 94 db (8.197 q) 652 ezer pengő értékben jótételti szállítás. — ⁹⁾ 736 wag., dont 451 (38.926 q), d'une valeur de 2.811 mille pengős, au titre des Réparations. ¹⁰⁾ 175 wag., dont 94 (8.197 q), d'une valeur de 652 mille pengős, au t. des Réparations.

ciós papirosnál, a csomagolópapiros behozatala azonban majdnem a felére csökkent és a másféle lignintartalmú papiros forgalma is nagyon megcsappant. A ligninmentes írópapiros és a selyempapiros importja jelentős mennyiséggel csökkent.

Az ásványolajimport 1·9 millió métermázsáról 1·1 millió métermázsára süllyedt, az értékösszeg pedig még a felét sem tette az előző évinek. A 11 millió pengős értékkel bíró ásványolajimportból 9·6 millió pengőt kitevő érték esett a nyers ásványolajra. A nyers ásványolaj importja az előző évinek 66%-át tette. Sokkal nagyobb volt a hanyatlás az ásványolajtermékeknél. A benzín mennyisége 83 ezer métermázsáról 24 ezer métermázsára, a világító kőolaj mennyisége pedig 79 ezer métermázsáról 9 ezer métermázsára csökkent. A gázolaj és a kenőolajok külföldi beszerzése is jóval szűkebb körű volt, s az idei import az előző évinek a felén is alul maradt.

A gépek és készülékek csoportjában szereplő fontosabb árukból általában kevesebbet vásároltunk külföldön mint az előző évben. Legnagyobb mértékben a varrógépek importja csökkent, de jelentős mértékben kisebbedett a talajművelőgépek, traktorok és a fémmegmunkáló gépek behozatala is. Az importált gépek és készülékek értéke végeredményben 25·9 millió pengőről 16·7 millió pengőre csökkent.

A villamosgépek importja főleg a rádiókészülékek és alkotórészei, továbbá az elektromotorok és villamoskapcsolók csökkenő behozatala miatt lanyhult el.

A külföldön beszerzett jároművek forgalmában az autók száma csappant meg legnagyobb mértékben. A kerékpárok mennyisége is majdnem a fele volt az előző évinek. Különösen a motoroskerékpárok behozatala csappant meg.

A vasárak importjában érték szerint 10·7 millió pengőről 6·6 millió pengőre kisebbedett a forgalom. A csökkenés főleg a kovácsolt vascsövek külföldi beszerzésének ellanyhulására vezethető vissza. Ezenkívül az összes fontosabb vasárakból kevesebbet szereztünk be külföldről mint az előző évben. Leginkább a zománcozottedények, a csőkapcsolók és szekértengelyek forgalma csappant meg, a vasúti kocsikerekek száma pedig jelentéktelen mennyiségre zsugorodott össze.

A vasfélgyártmányok behozatali értéke kétmillió pengő körül járt, de az előző évben is alig emelkedett a kétmillió pengő fölé. Az import ugyanis már a múlt évben rendkívül alacsonyra süllyedt. A vasfélgyártmányok egyes tételeinél a múlt évvel szemben lényeges változás nem volt.

A nyers- és ócskavas külföldi beszerzése 172 ezer métermázsáról 59 ezer métermázsára szállt le, az importált vasérc mennyisége pedig 1·4 millió

métermázsát tett, az előző évi 3·3 millió métermázsával szemben.

A behozott nyers fémek mennyisége 9 ezer métermázsával maradt alatta az előző évinek, s kitétt 119 ezer métermázsát. A legnagyobb visszaesés az ólom és a horgany importjában mutatkozott. A többi fajta nyersfém behozatala is kisebbedett, a nikkel kivételével, amely egészen csekély növekedést mutatott.

A külföldön vásárolt nyersbőr mennyisége gyarapodott, a külföldnek fizetett értékösszeg azonban az árak kedvezőtlen alakulása miatt kisebbedett. A mennyiségi adatok szerint a nyersbőrbehozatal 86 ezer métermázsáról 95 ezer métermázsára növekedett. A növekedésben legnagyobb része volt a festés céljára behozott nyers báránybőrnek, míg a száraz marhabőrnel és ló-bőrnel, valamint a friss borjúbőrnel kisebb mértékű emelkedés mutatkozott, a többi bőrfajtánál pedig általában kisebb volt az import, mint a múlt évben.

A kikészített bőrök mennyisége is megcsappant, értéke pedig 13 millió pengőről 6·6 millió pengőre szállt le. A fontosabb bőrfajtáknál általában hanyatlás mutatkozott, csak az ásványi eseresű marha- és lófelsőbőrnel, — amelynek különben is csekély a forgalma, — volt jelentéktelen emelkedés. A kikészített prémbőrök értéke az előző évi 3·7 millió pengőről 4·8 millió pengőre nőtt. E forgalomban főleg a csikó-, bárány- és kecskebőrnek volt jelentősége.

Az üveg és üvegárak importjában nagy visszaesés volt mind az öblösüvegnél, mind pedig a táblaüvegnél. Különösen a táblaüveg importja mutatott rendkívüli nagy csökkenést. Az összes üvegárak értéke az előző évihez viszonyítva, több mint a felére esett vissza, s kitétt 3·3 millió pengőt.

Külföldi nyers dohányból a tárgyalt időszakban 14·5 millió pengő értékű árut vásároltunk, több mint 7 millió pengővel kevesebbet, mint az előző év hasonló időszakában. A nyers rizs behozatala tekintélyes mennyiséggel gyarapodott, aminek azonban nincs különösebb jelentősége, mert az előző esztendőben az import rendkívül alacsony volt. A korábbi évekhez képest a rizsbehozatal hanyatlást mutat. A délgyümölcs importja több mint másfél millió pengő értékcsökkenéssel szerepelt, főleg a narancs- és banánfogyasztás kisebbedése miatt. Viszont egyes déli gyümölcs fajták fogyasztása kisebb mértékű növekedést ért el és pedig: a citrom, a mazsola, a gesztenye és az arachid-dió. A kávéfogyasztásban kisebb mértékű visszaesést látunk.

Az olajosmagvak mennyisége a felére esett vissza, s 59 ezer métermázsát tett 3·1 millió pengő értékben. Rendkívüli mértékben megcsappant a

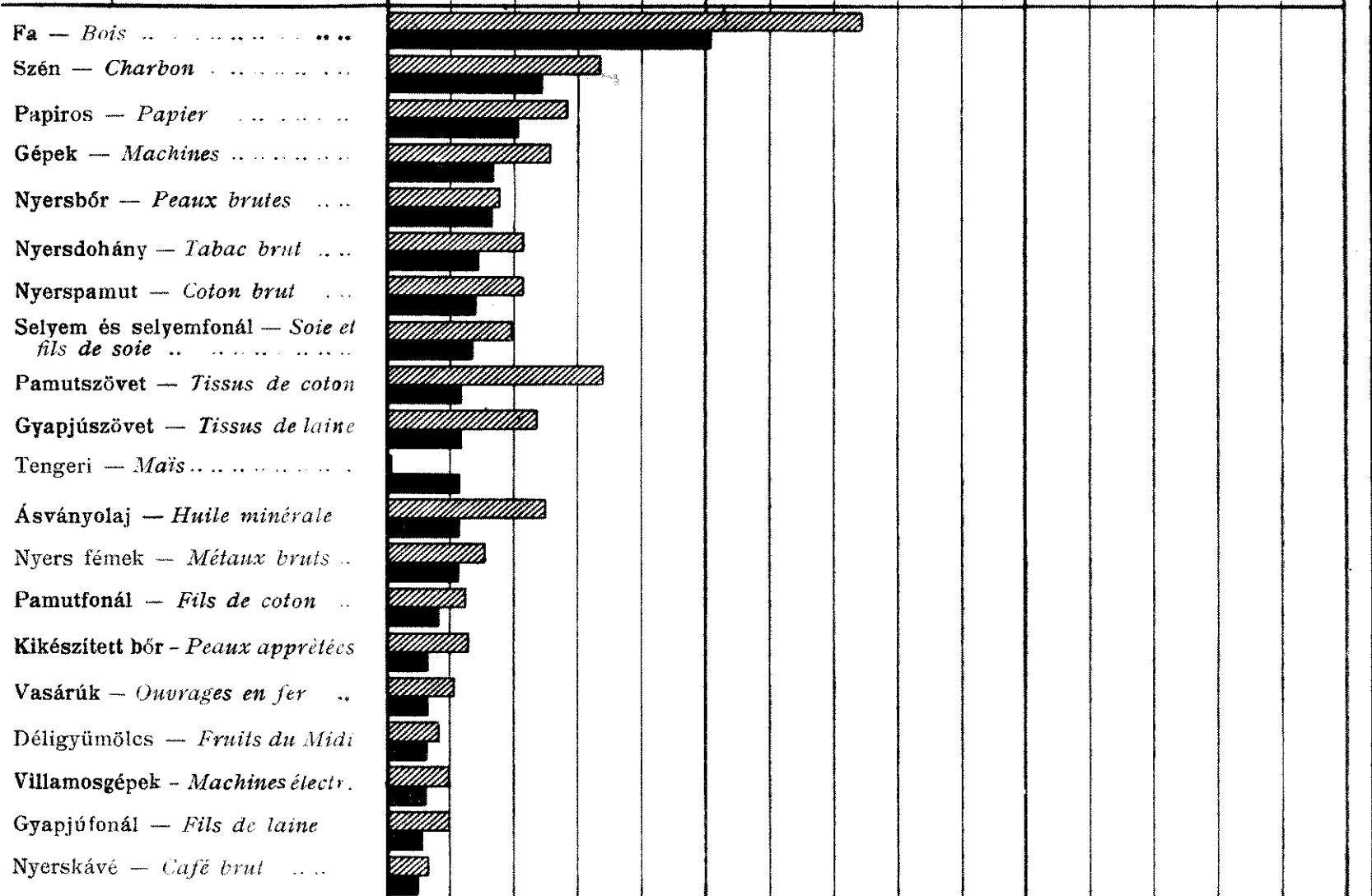
A FONTOSABB ÁRÚK FORGALMÁNAK ALAKULÁSA.

Commerce ext. des marchandises importantes

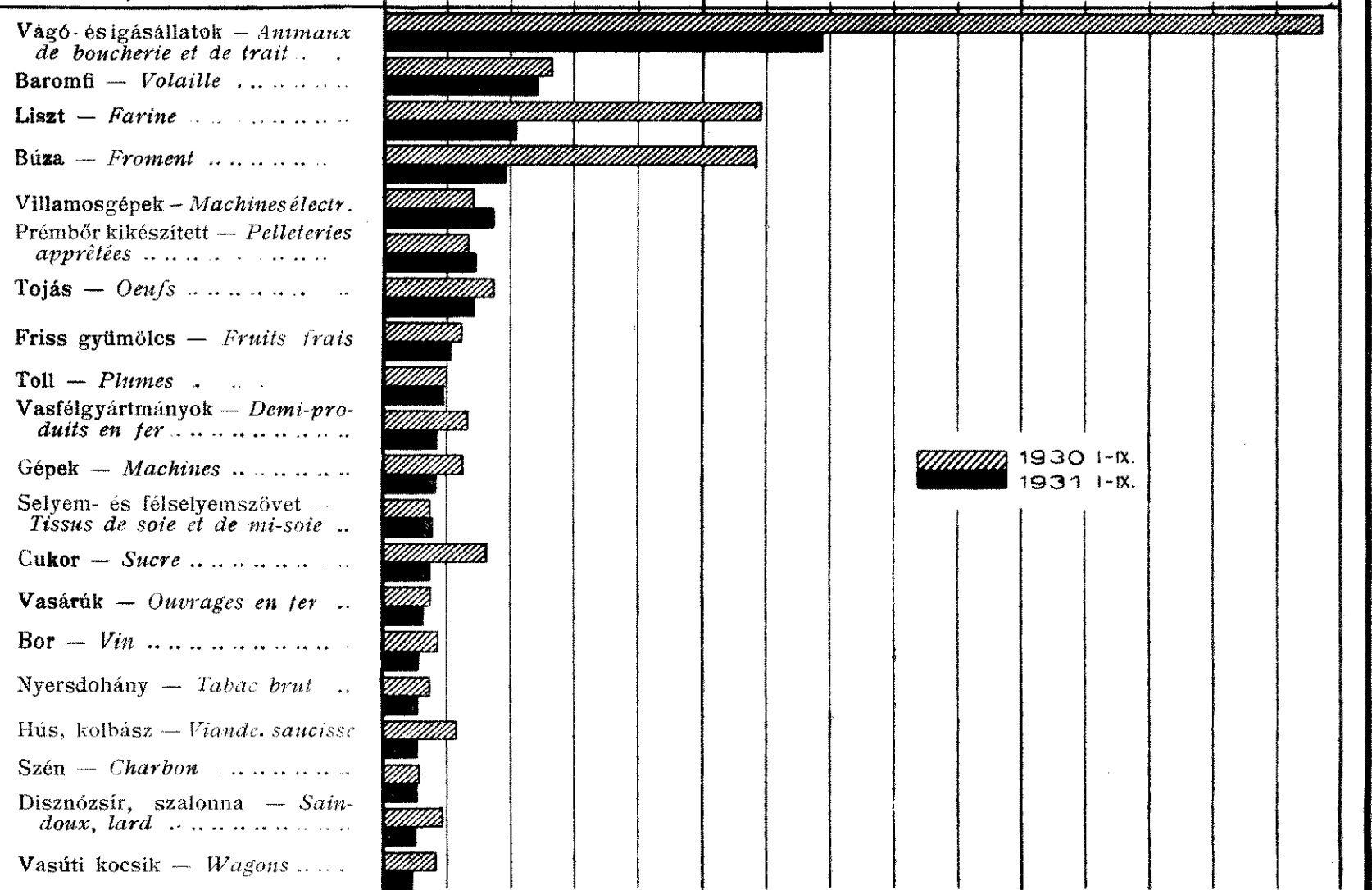
1930 I-IX. 1931 I-IX.

Millió pengőben. En millions de pengős.

Behozatal.- Importations.

Kivitel.- Exportations.

lenmag, a napraforgómag és más külföldi vásárlása, a koprah behozatala azonban megerősödött.

A kedvezőtlen tengeritermés miatt a tárgyalt időszakban 982 ezer métermázsá tengerit szerezünk be külföldön 11·7 millió pengő értékben.

A kivitelnek a legfontosabb áruk és árucsoportok szerint való megoszlását a 2. B) sz. táblázat tünteti fel:

A kivitelben a legnagyobb részesedési aránnyal a vágó- és ígásállatok szerepeltek. A részesedési arány meghaladta a 17 százalékot. A vágó- és ígásállatokért a külföldről bevett értékösszeg az előző évhez viszonyítva a felénél is kisebb összegre olvadt le. Az állatkivitel hanyatlásából származó veszteség meghaladta a 78 millió pengőt, mert az előző évi 147 millió pengővel szemben ez évben az állatkivitelből befolyt értékösszeg 68·9 millió pengőt tett. A kivitel visszaesése legnagyobb arányú volt a sertésexportnál.

Baromfikivitelünk értéke 26·4 millió pengőről 24·1 millió pengőre esett vissza, bár mennyiségben a kivitel némi emelkedést ért el. Az értékvesztést tehát az árak alacsony alakulása idézte elő.

Az állati termékek közül a tojás exportja 14 millió pengő értéket képviselt, három millió pengővel kevesebbet mint a múlt évben. A baromfitoll külföldi elhelyezése megerősödött, azonban az árak ellanygulása miatt az előző évinél kisebb összeget kaptunk a kivitt tollért. Zsirkivitelünk gyengült, s 4 millió pengővel kisebbedett a zsírért befolyt értékösszeg.

A friss és elkészített hús értékösszege több mint a felére szállt le, s a kolbászfélék exportja is kedvezőtlenebbül alakult mint az előző évben.

A búzakivitel mennyisége a tárgyalt időszakban az előző év hasonló időszakához viszonyítva 2·5 millió métermázsáról 1·6 millió métermázsára süllyedt, az értékösszeg pedig 58·6 millió pengőről 19·2 millió pengőre esett le. Az értékösszegek összehasonlításánál a búzaárak kedvezőtlen alakulása erősen kidomborodik. Rozskivitelünk mennyisége 43 százalékkal csökkent, értékben a csökkenés még nagyobb mértékű volt, amennyiben 10 millió pengőről 4·8 millió pengőre szállt le. A takarmányneműek kedvezőtlen termése miatt a tengeri és zab exportja teljesen leolvadt, az árpa kivitele is mélyen leszállt.

Liszt kivitelünk a felére esett vissza, s értékben az esés még nagyobb a lisztárak alacsonyabb alakulása miatt. A kivitt liszt mennyisége 774 ezer métermázsát tett 20·9 millió pengő értékben. A múlt év hasonló időszakához képest az értékvesztés meghaladta a 38 millió pengőt.

Burgonyából 385 ezer métermázsát sikerült külföldön értékesítenünk az előző évi 219 ezer

métermázsával szemben, s a burgonyáért befolyt bevételi többlet 2·3 millió pengőt tett ki.

A külföldre vitt bor mennyisége valamivel nőtt, azonban a kedvezőtlen értékesítési viszonyok miatt a borkivitel 3 millió pengő értékvesztést szenvedett.

Cukorexportunk értéke a cukor világpiaci árának kedvezőtlen alakulása és az exportált mennyiség csökkenése miatt az előző évinek a felét sem érte el. A malátaexport mennyiségben kissé javult, értékben azonban kedvezőtlenebb volt mint az előző évben. A nyersdohány exportjában a helyzet ugyanígy alakult.

A nyers- és kikészített bőr külföldi értékesítése is kedvezőtlenebb volt mint a múlt évben. Nyersbőr kivitelünk alig kisebbedett, mégis a befolyt értékösszeg lényegesen lejjebbszállt. A nyersbőrök közül a marhabőr és nyúl bőr exportja erősödött, míg a többi fajta bőr kivitele gyengült. A kikészített bőrök külföldi eladása mennyiségben növekedett, értékben azonban 4·3 millió pengőről 4 millió pengőre süllyedt. A kikészített bőrökből a talpbőr hulladék és a borjú felsőbőr mennyisége emelkedett. A kikészített prémbőrök és pedig a báránybőrök kivitele 14·8 millió pengő értéket képviselt.

Vasfélgártmányokból 572 ezer métermázsát adtunk el a külföldnek az előző évi 614 ezer métermázsával szemben. A vasfélgártmányok külföldi értékesítéséből 8·5 millió pengő folyt be, míg az előző évben 13·3 millió pengő. A vasfélgártmányok közül a rúdvas mennyisége gyarapodott, a drót és a lemez forgalma azonban jelentős mennyiséggel megesappant. A vasárak folyó évi exportértéke alatta van az előző évinek, s 7·5 millió pengővel szemben 6·3 millió pengőt tett ki. Főleg a drótszögek, vasúti váltók, a különböző vasszerkezetek kivitele apadt le, míg a vasúti kocsitengelyek, a kovácsolt vascsövek és a vasúti kerékbronzok külföldi elhelyezése sokkal eredményesebb volt mint a múlt évben.

A gépek és készülékek külföldi elhelyezésében főleg a cséplőgépek és a különböző motorok gyengébb exportja miatt csökkenés állt be. Ezzel szemben megerősödött a gőzkazánok kivitele és kisebb mértékben az emelőgépek exportja. A gépek kiviteléből eredő értékösszeg 8·4 millió pengőt tett az előző évi 12·8 millió pengővel szemben. A villamos gépek és készülékek kivitele értékben 17·2 millió pengőre rugott, s 3 millió pengővel volt több mint a múlt évben.

Meg kell még említenünk a műselyemszövetek, a pamutszövetek, továbbá a női felsőruhák kivitelében mutatkozó kisebb emelkedést.

A külkereskedelmi forgalomnak nyersanyagok, félgyártmányok és gyártmányok szerint való megoszlását a 3. számú tábla tünteti fel.

3. Külkereskedelmi forgalom gazdasági ágak és rendeltetés szerint az 1930. és 1931. évek január—szeptember hónapjaiban.

Commerce extérieur suivant les branches économiques et la destination, en janvier—septembre 1930 et 1931.

A nyersanyagok, félgyártmányok és gyártmányok megnevezése <i>Désignation des matières premières, des demi-produits et des articles fabriqués</i>	Behozatal — Importations				Kivitel — Exportations			
	1930		1931		1930		1931	
	január—szeptember — janvier—septembre							
	É r t é k				V a l e u r			
	1.000 P	%	1.000 P	%	1.000 P	%	1.000 P	%
I. Élelmezési és élvezeti cikkek <i>Produits aliment., boissons, etc.</i>	62.970	10.03	48.129	11.24	276.794	41.64	152.799	38.11
II. Élő állatok — <i>Animaux vivants</i>	591	0.09	319	0.08	157.016	23.62	77.018	19.21
III. A mezőgazdaság és ipar segédanyagai — <i>Matières auxiliaires de l'agriculture et de l'industrie</i>	67.680	10.78	56.358	13.16	36.523	5.49	17.027	4.25
IV. Ipar — <i>Industrie</i>	496.592	79.10	323.364	75.52	194.433	29.25	154.111	38.43
Összes áruforgalom Total	627.833	100.00	428.170	100.00	664.766	100.00	400.955	100.00
Ebből — <i>Dont</i> :								
Nyersanyagok — <i>Matières premières</i>	243.377	38.77	175.046	40.89	403.788	60.74	223.680	55.79
Félgyártmányok — <i>Demi-produits</i>	149.822	23.86	114.717	26.78	54.293	8.17	44.016	10.97
Gyártmányok — <i>Articles fabriqués</i>	234.634	37.37	138.407	32.33	206.685	31.09	133.259	33.24

Az 1931. év első kilenc hónapjában lebonyolódott külkereskedelmi forgalmat nyersanyagok, félgyártmányok és gyártmányok szerint osztályozva következő eredményekre jutunk. A mult

év hasonló időszakához viszonyítva a behozatal általános visszaesése miatt mind a nyersanyagok, mind pedig a félgyártmányok és gyártmányok értékösszegei csökkentek. A tárgyalt időszakban

4. Magyarország külkereskedelmi forgalmának megoszlása országok szerint az 1930. és 1931. évek január—szeptember hónapjaiban.

Répartition, par pays, du commerce extérieur de la Hongrie, en janvier—septembre 1930 et 1931.

Szarmazási, illetőleg rendeltetési országok <i>Pays de provenance et de destination</i>	Behozatal — Importations				Kivitel — Exportations				Behozatali (—), ill. kiviteli (+) többlet <i>Excédent d'importations (—) ou d'export. (+)</i>	
	1930		1931		1930		1931		1930	1931
	1,000,000 P	%	1,000,000 P	%	1,000,000 P	%	1,000,000 P	%		
	1,000,000 P									
Ausztria — <i>Autriche</i>	73.8	11.76	52.1	12.17	197.0	29.63	114.1	28.45	+123.2	+ 62.0
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slov.</i>	137.0	21.82	38.1	8.90	111.8	16.82	16.8	4.19	— 25.2	— 21.3
Románia — <i>Roumanie</i>	56.1	8.94	54.2	12.66	21.8	3.28	14.9	3.72	— 34.3	— 39.3
Jugoszlávia — <i>Yougoslavie</i>	32.4	5.16	32.7	7.64	39.6	5.96	26.4	6.58	+ 7.2	— 6.3
Németország — <i>Allemagne</i>	129.1	20.56	105.5	24.64	66.8	10.05	49.8	12.42	— 62.3	— 55.7
Svájc — <i>Suisse</i>	14.9	2.37	10.1	2.36	26.0	3.91	27.9	6.96	+ 11.1	+ 17.8
Olaszország — <i>Italie</i>	29.5	4.70	24.5	5.72	92.8	13.96	42.9	10.70	+ 63.3	+ 18.4
Franciaország — <i>France</i>	16.8	2.68	13.9	3.24	8.9	1.34	18.4	4.59	— 7.9	+ 4.5
Belgium — <i>Belgique</i>	5.8	0.92	4.2	0.98	4.2	0.63	6.5	1.62	— 1.6	+ 2.3
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	17.4	2.77	10.0	2.33	3.7	0.56	3.3	0.82	— 13.7	— 6.7
Nagy-Britannia (Írországgal) <i>Grande-Bretagne (Irlande comprise)</i>	19.1	3.04	16.6	3.88	30.1	4.53	33.8	8.43	+ 11.0	+ 17.2
Svédország — <i>Suède</i>	1.5	0.24	0.9	0.21	1.6	0.24	1.6	0.40	+ 0.1	+ 0.7
Lengyelország — <i>Pologne</i>	21.4	3.41	20.7	4.83	9.4	1.41	5.0	1.25	— 12.0	— 15.7
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	12.1	1.93	7.2	1.68	3.4	0.51	4.1	1.02	— 8.7	— 3.1
Görögország — <i>Grèce</i>	1.6	0.26	1.5	0.35	5.1	0.77	3.1	0.77	+ 3.5	+ 1.6
Törökország — <i>Turquie</i>	5.8	0.92	4.0	0.93	3.9	0.59	2.1	0.52	— 1.9	— 1.9
Amerikai Egyesült Államok — <i>États-Unis d'Amérique</i>	29.3	4.67	16.3	3.81	3.1	0.47	3.1	0.77	— 26.2	— 13.2
Egyéb országok — <i>Autres pays</i>	24.2	3.85	15.7	3.67	35.5	5.34	27.2	6.79	+ 11.3	+ 11.5
Összesen — Total	627.8	100.00	428.2	100.00	664.7	100.00	401.0	100.00	+ 36.9	— 27.2

azonban a gyártmányok rovására a nyersanyagok és félgyártmányok aránya növekedett. A nyersanyagok arányszáma 38·77 százalékról 40·89 százalékra nőtt, a félgyártmányoké pedig 23·86 százalékról 26·78 százalékra. Ezzel szemben a gyártmányok arányszáma 37·37 százalékról 32·33 százalékra csökkent. A nyersanyagok arányát elsősorban a takarmányhiány következtében importált nagy mennyiségű tengeri szöktette fel, ezenkívül a nyersbőr, a nyers rizs, s még néhány a múlt évinél nagyobb arányú importtal szereplő nyersanyag emelte. A fontosabb félgyártmányok közül főleg a műselyemfonalak és vasfélgyártmányok aránya nőtt. A gyártmányok százalékos részesedésének visszaesését leginkább a textilgyártmányok kisebb mértékű behozatala idézte elő.

A kivitelben a részesedési százalék a nyersanyagoknál csökkent, míg a félgyártmányok és gyártmányok aránya nőtt. Az arányszám a nyersanyagoknál 60·74 százalékról 55·79 százalékra esett vissza, míg a félgyártmányok százalékaránya 8·17 százalékról 10·97 százalékra nőtt, a gyártmányoké pedig 31·09 százalékról 33·24 százalékra. A nyersanyagok részesedésének kisebbéde a mezőgazdasági cikkek megcsappant exportjának és újabb áresésének a következménye. Az exportált félgyártmányok, de különösen a gyártmányok értékösszege is jelentősen alábbszállt, azonban a nyersanyagoknál mutatkozó nagyarányú csökkenés a félgyártmányok és gyártmányok részesedési arányszámát javította.

A külkereskedelmi forgalomnak származási és rendeltetési országok szerint való alakulását a 4. sz. táblázat tünteti fel.

Külkereskedelmünk a tárgyalt időszakban a behozatali oldalon Jugoszlávia kivételével az összes többi országgal lanyhább volt, mint az előző év megfelelő időszakában. Legnagyobb mértékben a cseh-szlovákiai import hanyatlott. A kiviteli oldalon is az egyes fontosabb rendeltetési országokkal lebonyolított forgalmunk rendkívül visszaesett. Ezek közül főképpen Cseh-Szlovákia, Ausztria és Olaszország említhető. Ezzel szemben több államba nagyobb exportot sikerült elérnünk, s főleg Franciaországba irányuló kivitelünk megerősödése szembetűnő.

A kereskedelmi mérleg egyenlege aktív volt Ausztriával, Svájccal, Olaszországgal, Franciaországgal, Belgiummal, Nagy-Britanniával, Svédországgal, Görögországgal és az egyéb országok címe alatt összefoglalt államokkal szemben. A múlt év megfelelő időszakával összehasonlítva az aktivitás jelentősen csökkent az ausztriai és olaszországi forgalomban. Egyes országokkal való viszonylatban azonban aktivitásunk emelkedést ért el és pedig a svájci, nagy-britanniai és árucserénk szempontjából kisebb jelentőségű svédországi forgalomban. Franciaországgal és Belgiummal szemben előző évi passzív egyenlegünk aktívá vált.

Meszlényi Emil dr.

Magyarország külkereskedelmi forgalma az egyes országokkal.

Le commerce de la Hongrie avec différents pays.

Magyarország külkereskedelmi forgalma a földközi tengeri és a tengerentúli államokkal.

Le commerce de la Hongrie avec les pays méditerranéens et d'outre-mer.

A Földközi-tenger északi partjának államaival lebonyolított külkereskedelmi forgalmunkat már nagyrészt ismertettük Olaszországgal és a Balkánnal való kapcsolataink tárgyalásánál. Most azokkal az államokkal foglalkozunk, amelyek a Földközi-tenger keleti és déli partjain fekszenek. Itt két, földrajzilag és gazdaságilag különálló csoporttal foglalkozunk, úgymint a keleti medence országaival: ide tartozik Törökország, Szíria, Palesztina és Egyiptom — és a nyugati medence országaival — ide tartozik Tripolisz, Tunisz, Algir, Marokkó — és a teljesség kedvéért itt foglalkozunk Spanyolországgal és Portugáliával is. A keleti medence országait földrajzilag három tájegységre bonthatjuk. Északi része a kisázsiai hegyláncok által tagolt fennsík, melynek belseje sivatag, de észak és nyugat felé folyóvölgyek nyílnak, s így a számos sziget és öböl által kitűnő hajózhatóságot biztosító partvidék megfelelő utakat nyer a mögöttes országokkal való közlekedésre. A szíriai partvidék csaknem teljesen

kikötők nélkül áll, két, a tengerrel párhuzamos hegylánc pedig megnehezíti a mögöttes területekkel való közlekedést. Egyiptom keskeny észak-déli irányú völgy, ahol a Nílus sűrűn lakott partjain kívül alig van meg a civilizáció lehetősége.

Törökország. Törökország legfőbb gazdasági törekvése mezőgazdasági termelési módszereinek olymértékű modernizálása, hogy az ne csak a nyugati színvonalnak feleljen meg, hanem ezenkívül a különleges éghajlati viszonyoknak, elsősorban a szárazságnak veszélyével is szembe tudjon szállani. Éppen ezért már három évvel ezelőtt öntözőművekre 300 millió pengőnek megfelelő összeget szavazott meg a parlament. Az ország egyik legértékesebb gazdasági erőforrása ásványi kincseiben rejlik, amelyek azonban még alig kiaknázottak.

Törökország külkereskedelmi mérlege általában passzív, csak 1930-ban ért el egy igen kismérvű aktivitást. Legnagyobb szállítója Németország, azután Franciaország és Anglia következnek a sorban. A

vevők közt első helyen áll Olaszország; az Egyesült Államok, Franciaország, Németország és Nagy-Britannia körülbelül egyenlő mértékben részesülnek a török exportból. Meg kell jegyezni, hogy Törökország külkereskedelmi forgalmának értéke aránylag igen kicsi, körülbelül 1 milliárd pengőnek felel meg, ebből a legutóbbi évekig 70—75% volt a behozatal. 1930-ban az összforgalom értéke nem érte el a 900 milliót sem s a behozatal és kivitel értéke körülbelül egyforma volt.

Magyarország külkereskedelmi forgalma Törökországgal az 1929. és 1930. években:

	1929	1930	1929	1930
	1.000 P		%	
Behozatal összesen	2.183	4.414	100·00	100·00
Ebből:				
Nyers dohány	1.545	3.227	70·78	73·11
Lábszőnyeg gyapjúból	288	114	13·19	2·58
Déli gyümölcs	134	237	6·14	5·37
Szivar, szivarka	62	55	2·84	1·25
Olajos magvak	26	192	1·19	4·35
Kivitel összesen	10.843	4.703	100·00	100·00
Ebből:				
Búza	5.472	436	50·46	9·27
Cukor	499	123	4·60	2·62
Mazóg, gépek	467	136	4·31	2·89
Vasárúk	413	255	3·81	5·42
Fémfelgyártmányok ..	317	141	2·92	3·00
Gyapjuszövet	296	166	2·73	3·53
Vasfelgyártmányok	294	386	2·71	8·21
Vill. gépek és készül.	292	232	2·69	4·93
Ló	176	657	1·62	13·97
Zsineg, kenderből	167	103	1·54	2·19
Lokomobilok	140	131	1·29	2·79
Kaucsukárúk	70	165	0·65	3·51

Hazánk külkereskedelmi forgalma Törökországgal, sajnos, igen kezdetleges és a legutóbbi években alig mutat fejlődést. Az, hogy Törökország mezőgazdasági állam, nem vonja okvetlenül maga után azt, hogy forgalmunk kismérvű legyen, hiszen Törökország éghajlata annyira különbözik a mienktől, hogy mezőgazdasági termeléseink szükségképpen ki kell hogy egészítsék egymást. Behozatalunk legnagyobb tétele a nyersdohány. Ezenkívül gyapjúárakat és déligyümölcsöt is importálunk. A Szmirna mellett termelt nyersgyapot, amely minőségben vetekszik a tengerentúli áruval, igen kis mennyiségben, sőt alig kerül hozzánk, holott ennek a forgalomnak a kiépítése mindkét országra kedvező volna. Ugyancsak nem szerepel importunkban semmi Törökország ásványi termékeiből. Pedig éppen a fogyasztásunkra nézve esetleg legnagyobb érdekléssel bírható szénbányák a Fekete-tenger északi partján fekszenek, s így a török szénnek víziúton való szállítása egyszeri átrakással igen olcsó volna.

Magyarország fő kiviteli cikke a búza. Ebből Törökország összes behozatala 1929-ig 20.000 mázsa fölött volt, míg 1930-ban teljesen megszűnt. Ez természetesen a magyar exportöröket is igen súlyosan érinti, hiszen búzaexportunk több mint 5 milliós összeget jövedelmezett. Mezőgazdasági termelvényeink közül a cukor játszott még jelentős szerepet. Lókivitelünk hosszú időn keresztül jelentős szerepet játszott forgalmunkban, 1931-ben a török hadsereg

nem nálunk, hanem Németországban szerezte be szükségletét. Újból felmerül az az ötlet, hogy visszatérnek a magyar lóhoz, pénz helyett azonban áruval, még pedig elsősorban gyapottal fizetnének. A fejlődés iránya az, hogy törökországi exportunk mindinkább az ipari gyártmányokra szorítkozik. Ugyanakkor, amikor mezőgazdasági kivitelünk csaknem teljesen megszűnt, nehéziparunk gyártmányainak kivitele aránylag kevésbé érezte meg a válságot, sőt egyes tételekben emelkedést is tapasztalunk.

Szíria. A francia fennhatóság alatt álló Szíria szintén szubtrópusi jellegű mezőgazdasági ország. A hosszú török uralom letargiája után az ország csak most kezd talpra állani és berendezkedni, úgy, hogy egész forgalma is igen kicsi s a mérlege állandóan nagymérvű passzivitást mutat. Természetesen, legnagyobb szállítója Franciaország, és ugyanez az ország nagy szerepet játszik vevői között is. Magyarországgal való esetleges, inkább alkalmi jellegű szállításai egészen minimálisak, míg a magyar kivitel, — bár szintén igen kicsi, — mégis biztató kilátásokat mutat. Főképp textiliparunk köt ügyleteket Szíriában.

Magyarország külkereskedelmi forgalma Szíriával az 1929. és az 1930. években:

	1929	1930	1929	1930
	1000 P		%	
Behozatal összesen	—	7	—	100·00
Ebből:				
Bél és hólyag	—	7	—	100·00
Kivitel összesen	575	613	100·00	100·00
Ebből:				
Pamut szövet	225	58	39·13	9·46
Fabútor	92	159	16·00	25·94
Kikészített bőr	63	72	10·96	11·75
Szesz	56	79	9·74	12·89
Csillár és lámpa	50	45	8·70	7·34
Vasárúk	38	13	6·61	2·12
Gyapjuszövet	15	26	2·61	4·24
Kefekötőárú	5	33	0·87	5·38
Jutazsák	—	61	—	9·95

Palesztina. A Szíriánál kisebb lakosságú és talán politikailag még bizonytalanabb helyzetben levő Palesztina, gazdaságilag nagyobb reményekre jogosít. Az országnak van néhány olyan terménye, amely csaknem monopolisztikus helyzetet biztosít a világpiacra. Ilyenek: a jaffai narancs, a bor és a Holt-tengerből párolt ásványi termékek. Egyelőre azonban az ország mérlege erősen passzív. Behozatalának értéke 5 év óta állandóan a 20 millió pengő körül van, míg kivitelének az értéke a 6 millió pengőt sem érte el. A legnagyobb forgalmat természetesen Angliával bonyolítja le, de Németország és Franciaország is kiveszik részüket a forgalomból. Az északi és déli szomszéd Szíria és Egyiptom szerepe is érthető. Feltűnő azonban, hogy a közép-európai államok közül Románia, Cseh-Szlovákia és Ausztria is igen jelentős forgalmat mutatnak fel. Palesztina Magyarországra eddig csak jelentéktelen mennyiségben küldött árukat, legutóbb déligyümölcsöt vásároltunk. Jellemző a külkeres-

kedelmi forgalomra, hogy csak a narancskivitel összértéke több mint 25 milliót tett ki 1930-ban. A magyar kivitel körülbelül ugyanolyan jellegű, mint a Szíriába irányuló, tehát elsősorban iparunk van érdekelve.

A Földközi-tenger keleti partjának tárgyalásánál nem szabad elfelejtenünk azt, hogy az ú. n. Levante és a mögötte fekvő területek kereskedelmi feltárása az osztrák-magyar monarchia és így részben a magyar gazdasági élet erőkifejtésével ment végbe. Az arab félsziget egyes részein még mai napig is a Mária Terézia-tallér az egyedül elfogadott fizetőeszköz. Azon kellene tehát a magyar iparnak lennie, hogy ezen a területen, amelynek felvevőképessége okvetlenül növekedni fog, megvesse a lábát.

Magyarország külkereskedelmi forgalma Palesztinával az 1929. és 1930. években:

	1929 1.000 P	1930	1929 %	1930
Behozatal összesen	—	29	—	100·00
Ebből:				
Déli gyümölcs	—	27	—	93·10
Kivitel összesen	430	776	100·00	100·00
Ebből:				
Kikészített bőr	154	362	35·81	46·66
Vasfélgyművek	70	22	16·28	2·84
Szesz	50	46	11·63	5·93
Fabutor	34	60	7·91	7·73
Kaucsuk árú	33	76	7·67	9·79
Csillár és lámpa	23	20	5·35	2·58
Vill. izzólámpa	18	39	4·19	5·03
Vasárúk	9	17	2·09	2·19

Egyiptom. Egyiptom általános gazdasági életét meglehetősen egyoldalúság: az öntözéses kultúrától függő gabona- és gyapotkultúra jellemzi. Gabona-termelése már nem kielégítő és bohozatalra szorul, viszont gyapottermelése úgy mennyiségben, mint minőségben emelkedik. Egyiptom külkereskedelmi forgalmának értéke körülbelül 2 és félmilliárd pengő. A legutolsó évekig a mérleg egyensúlyt mutatott, 1930-ban azonban több mint 500 millió szizvum mutatkozott. Legjelentékenyebb vevője és eladója Anglia, ezenkívül Németország és Franciaország. A szomszédos és közelfekvő államokkal való forgalma aránylag jelentéktelen. Magyarország mér-

Magyarország külkereskedelmi forgalma Egyiptommal az 1929. és 1930. években:

	1929 1000 P	1930	1929 %	1930
Behozatal összesen	2.112	1.241	100·00	100·00
Ebből:				
Nyers pamut	1.414	980	66·95	78·96
Szivar, szivarka	675	256	31·96	20·63
Kivitel összesen	6.057	5.220	100·00	100·00
Ebből:				
Pamutszövet	2.934	925	48·45	17·72
Szivattyúk	598	684	9·87	13·10
Cukor	379	318	6·26	6·09
Kaucsuk árú	293	276	4·84	5·29
Dinamo gépek	237	292	3·91	5·59
Zsineg kenderből, jutából	217	326	3·58	6·25
Liszt	189	721	3·12	13·81
Vill. izzólámpa	174	271	2·87	5·19
Fabutor	—	490	—	9·39
Selyem- és félselyem szöv.	32	205	0·53	3·93
Kikészített bőr	78	177	1·29	3·39

lege Egyiptommal szemben aktív. Behozatalunk csaknem egészében nyerspamut, míg kivitelünknek a pamutszövet tette legnagyobb százalékát. Ipari gyártmányaink is örvendetes előretörést mutatnak.

Tripolisz. Tripoliszsal való forgalmunk egészen csekély. Néhány iparvállalatunknak van valamelyes odairányuló kivitele. Az ország gazdaságilag igen jelentéktelen és csak mint a szudáni karavánutak tengeri végpontja jön számításba. Egész külkereskedelmi forgalmának értéke évente 150—160 millió pengő.

Maghreb. Északnyugat-Afrika három államát közös névvel Maghreb-nek nevezzük: Tunisz, Algír és Marokkó tartoznak ide. Sűrűbben lakott része az Atlasz és Antiatlasz hegyláncok területén van, ettől délre pedig a terméketlen sivatag karavánutakkal és oázisokkal tarkított végtelenje terül el. Ennek a területégységnek legfontosabb kiviteli cikkei a gabonafélék, míg behozatalában az olcsó iparcikkek játszanak nagy szerepet. Ebből Magyarországgal való forgalmának jellege is adva van. Onnan származó behozatalunk úgyszólván semmi. A tuniszi sziklás partokról származó szivacs és az algiri parafa és az afrique nevű párnázóanyag teszi ki évek óta forgalmunknak csaknem egészét. Kivitelünkben ipari cikkeké a vezetőpozíció.

Magyarország külkereskedelmi forgalma Tuniszszal az 1929. és 1930. években.

	1929 1.000 P	1930	1929 %	1930
Behozatal összesen	2	6	100·00	100·00
Ebből:				
Szivacs	2	6	100·00	100·00
Kivitel összesen	190	132	100·00	100·00
Ebből:				
Mezőg. gépek	171	119	90·00	90·16
Csillár és lámpa	10	11	5·26	8·33

Magyarország külkereskedelmi forgalma Algírral az 1929. és 1930. években.

	1929 1.000	1930	1929 %	1930
Behozatal összesen	378	92	100·00	100·00
Ebből:				
Nyers parafa	196	17	51·85	18·48
Növ. párnázóanyagok	178	60	47·09	65·22
Kivitel összesen	866	1.115	100·00	100·00
Ebből:				
Nyersdohány	727	998	83·95	89·51
Mezőg. gépek	93	85	10·74	7·62

Magyarország külkereskedelmi forgalma Marokkóval az 1929. és 1930. években.

	1929 1.000 P	1930	1929 %	1930
Kivitel összesen	579	86	100·00	100·00
Ebből:				
Mezőg. gépek	491	—	84·80	—
Lokomobilok	48	—	8·29	—
Csillár és lámpa	3	30	0·52	34·88
Maláta	—	35	—	40·70
Szesz	—	6	—	6·98
Vasárúk	—	10	—	11·63

Spanyolország. Spanyolország részben szub-tropikus jellegű mezőgazdasági ország. Gyümölcs- és borkultúrája adja a nemzeti jövedelem jelentős részét. Ezenkívül gazdag ásványi kincsekben. Külkereskedelmi forgalmának évi összértéke a 4—5 milliárd pengőt is megközelíti és mérlege állandóan erős passzivitást mutat. Behozatalában igen nagy szerepet játszanak a gépek és készülékek, a vegyszerek és a fa. Importjában az Egyesült Államok mellett jelentős helyet foglalnak el Nagy-Britannia, Franciaország és Németország, de sok gazdasági kapocs fűzi Argentínához és a Fülöp-szigetekhez is. Kiviteléből legtöbbet Franciaország vesz fel. Ezenkívül Nagy-Britannia és csak harmadsorban az Egyesült Államok. A fentebb említett két tengerentúli terület részesedése itt is jelentős.

Magyarország külkereskedelmi forgalma Spanyolországgal az 1929. és 1930. években:

	1929	1930	1929	1930
	1.000 P		%	
Behozatal összesen	3.287	2.924	100·00	100·00
Ebből:				
Déli gyümölcs	1.598	1.843	48·62	63·03
Nyersbőr	408	198	12·41	6·77
Kénkovand, nyers	402	147	12·23	5·03
Halkonzerv	317	288	9·64	9·85
Parafadugó	253	206	7·70	7·05
Friss gyümölcs	171	70	5·20	2·39
Kivitel összesen	2.362	2.708	100·00	100·00
Ebből:				
Baromfi	710	21	30·06	0·78
Vasúti kocsik	442	572	18·71	21·12
Tűzálló téglá	151	58	6·39	2·14
Gépek és készülékek ..	135	151	5·72	5·58
Fűrészelt fa lomb. fákb.	25	105	1·06	3·88
Szérumok és vaccinák	21	353	0·89	13·03
Dinamogépek	289	208	12·23	7·68
Vill. készülékek	132	612	5·59	22·60
Vill. izzólámpa	205	552	8·68	20·38

Magyarországgal való áruforgalma a körülményekhez képest, kedvezőnek mondható. Onnan származó importunknak kétharmadát a gyümölcs teszi, s ennekfolytán számíthatunk arra, hogy a belső felvevőképesség további romlása meg fogja csappantani Spanyolországgal lebonyolított üzletünk terjedelmét. Az ország terményei és termelési viszonyaiból következik a kénkovand-, parafadugó- és halkonzerv-behozatalunk is. Kivitelünk, mely általában kisebb értékű behozatalunknál, legjelentősebb részében elektromos- és gépiparunk gyártmányaiból tevődik össze. Ezek együttesen kivitelünknek mintegy 50—60%-át teszik. Öröndetes fejlődést mutat vegyészeti exportunk fellendülése is. Jellemző, hogy a fátlan mediterrán ország még tőlünk is vásárol fát, holott mi is behozatalra szorulunk.

Portugáliával való forgalmunk egészen jelentéktelen.

Magyarország külkereskedelmi forgalma Portugáliával az 1929. és 1930. években:

	1929	1930	1929	1930
	1000 P		%	
Behozatal összesen	401	308	100·00	100·00
Ebből:				
Halkonzerv	394	302	98·26	98·06
Kivitel összesen	27	117	100·00	100·00
Ebből:				
Kádárfa	—	85	—	72·65
Vill. készülékek	11	1	40·74	0·85
Tűzálló téglá	8	—	29·63	—
Vasárak	—	7	—	5·98

Amerikai Egyesült Államok. Végig kísérve Magyarország külkereskedelmi forgalmának területi megoszlásáról kialakuló képet, szembevetendő az, hogy úgy behozatalunk, mint kivitelünk feltűnő nagy részben összpontosul a kontinensre és ott is Közép-európára. Ha tehát európai forgalmunkat ismerjük, igen kevés mondanivalónk marad a többi területekről. Két nagyobb komplexum emelkedik ki, mellyel aránylag jelentős kapcsolatunk van, ez nyugaton az Amerikai Egyesült Államok és keleten India.

Magyarország külkereskedelmi forgalma az Amerikai Egy. Államokkal az 1929. és 1930. években.

	1929	1930	1929	1930
	1.000 P		%	
Behozatal összesen	49.036	39.603	100·00	100·00
Ebből:				
Nyers pamut	27.349	23.637	55·77	59·68
Automobil és alváz ..	7.560	2.360	15·42	5·96
Nyers fémek	3.457	2.840	7·05	7·17
Mezőg. gépek	3.407	1.332	6·95	3·36
Pneumatik	747	980	1·52	2·47
Kivitel összesen	11.413	3.882	100·00	100·00
Ebből:				
Bab, száraz	4.022	164	35·25	4·22
Toll	1.423	464	12·47	11·95
Lóhere és lucernamag	1.174	324	10·29	8·35
Jutaszövet	1.121	202	9·82	5·20
Játékszer	435	507	3·81	13·06
Műszerek	288	119	2·52	3·07
Női és leány felsőruha	285	240	2·50	6·18
Áruk szaruból, csontból	273	187	2·39	4·82
Olajos magvak	131	151	1·15	3·89
Borsó, hántolatlan ..	92	260	0·81	6·70
Leölt baromfi	—	238	—	6·13

Az Egyesült Államok külkereskedelmi forgalmának értéke évente megközelíti az 50 milliárd pengőt. A mérleg körülbelül 5—6 milliárd pengővel aktív. Legfontosabb kiviteli cikkei a nyersgyapot, az ásványolaj, gépek és autók. A behozatalban legnagyobb részt olyan cikkekre szorúlnak, amelyek éghajlati okokból nem találhatók meg az Egyesült Államok területén. Kávé, cukornád, nyerselyem, nyers gumi és gumitalp és papír, azok a cikkek, amelyekért Amerika a legtöbb pénzt adja a külföldnek. Úgy behozatalának, mint kivitelének legnagyobb része európai, míg behozatala másodsorban Ázsiából származik, de kivitele másodsorban Északamerikába irányul. Az európai államok közül behozatalában a legfontosabb Nagy-Britannia, míg kivitelében Németország. Ezekon kívül még Franciaország és Olaszország bírnak jelentőséggel.

Magyarország mérlege az Egyesült Államokkal szemben erősen passzív. Onnan eredő behozatalunknak legnagyobb része a nyersgyapokra esik. Évi

pamutszükségletünknek 70—80%-a származik az Egyesült Államok dél-atlanti partjairól. Ezenkívül főleg az amerikai nehézipar gyártmányait vásároljuk. Az automobilizmus körébe tartozó áruk összértéke még 1929-ben több mint 8 millió pengő volt, 1930-ban ez az összeg alig a felére, 3 millió pengőre olvadt le. Ennek arányában tolódot el a százalékos arány is. Ugyancsak esett mezőgazdasági gépbehozatalunk is, ami részben a hazai ipar fejlődésének, másrészt azonban a hazai mezőgazdaság felvevőképessége csökkenésének tulajdonítható. A legutóbbi évben viszont nyers ásványolaj jött be nagyobb mennyiségben az országba. Az előző években ilyen forgalom egyáltalán nem volt. A magyar kivitel részben a mezőgazdaságra, részben egyes speciális iparok termelésére támaszkodik. Olyan nagy tőkeerővel bíró ország, mint Amerika, amely rendelkezik az összes fizikai feltételekkel ahhoz, hogy mezőgazdasága ne csak önálló, hanem exportáló is legyen, egy kis ország földműveléséből csak azokat az árukat veheti fel, amelyek intenzív termelés útján állíthatók elő. Így Magyarország igen sokáig jelentős mennyiségben exportált babot, borsót, tollat, bükkönyt, lóhere-, lucerna- és olajos magvakat. Az utóbbi évek folyamán azonban az a helyzet állott elő, hogy egyes iparcikkeink mindjobban teret hódítanak a piacon. Így nagyon előretörték a már világhírűvé vált gumijátékok, műszerek, gyógyszerek és kőjátékszerek. Néhány élelmiszer, mint a szalámi s a paprika, a nagy számmal ott élő, kivándorolt magyarok részére kerül ki. Hogy további forgalmunk miképen fog kialakulni, az bizonytalan, hiszen a vámhelyzet változása tömördek tényezőitől függ. Azonban egy meg nem zavart, békés fejlődés esetén a magyar iparágak némelyikének, sőt nem utolsó sorban a kézműiparnak igen szép kilátásai volnának az amerikai piacon. Ehhez természetesen kellő szervezettségre volna szükség, mert ma a helyzet még az, hogy a magyar anyagból, magyar ízléssel készült hímzések, melyek odakint meglehetősen kapósak, jórészt cseh-szlovák áru megnevezéssel kerülnek forgalomba.

Brit-India. Az ázsiai nagy kontinens összes részei közül jelentős forgalmunk csak az indiai félszigettel van. Természetesen ez a roppant nagy komplexum, melynek 300 milliónál több lakosa van, csak igen kis mértékben vesz fel magyar árukat, azonban kereskedelmi összeköttetésünk már csaknem félszázados multra tekint vissza és jól megalapozottnak mondható.

Brit-India összes behozatalának értéke 5 és fél, kiviteléé pedig 6 és fél milliárd pengő, mérlege tehát erősen aktív. Forgalmának legnagyobb részét Nagy-Britanniával bonyolítja le. Emellett erős vetélkedés folyik az indiai piacért Németország és Japán között. A kivitelből még Hollandia, Belgium, Franciaország és Olaszország részesül az európai államok

Magyarország külkereskedelmi forgalma Brit-Indiával az 1929. és 1930. években:

	1929 1.000 P	1930	1929 %	1930 %
Behozatal összesen	20.693	13.295	100·00	100·00
Ebből:				
Nyersjuta	11.004	8.492	53·16	63·87
Nyersrizs	6.129	2.207	29·62	16·60
Nyerspamut	2.696	1.905	13·03	14·33
Pálmamagolaj	596	466	2·88	3·51
Kivitel összesen	13.030	6.313	100·00	100·00
Ebből:				
Gőzkazán vasból	5.773	2.642	44·31	41·85
Cukor	5.416	1.255	41·49	19·88
Vasárak	936	1.181	7·18	18·71
Vill. izzólámpák	335	300	2·57	4·75
Elk. gyógyszerek	137	169	1·05	2·68

közül. Az Amerikai Egyesült Államok forgalmának jelentőségét azonban csak Nagy-Britannia múlja felül.

Legfontosabb behozatali cikkek a textilárak, elsősorban pamutszövetek és fonalak, ércek és fémek és a nehézipar gyártmányai. Élelmiszerek közül vezetőhelyet foglal el a cukor. India kivitelének legnagyobb tételei a textilipari nyersanyagok köréből kerülnek ki. Elsősorban a nyers gyapot és a juta. A gyarmatárak köréből a rizs és tea kerül nagy mennyiségben kivitelre.

India annak ellenére, hogy cukornádültetvényei igen kiterjedtek, már a múlt század végén sem volt képes saját fogyasztását ellátni, minthogy a gyártási folyamat igen kezdetleges volt. Ekkor szükségessé vált az Európában fellendült répacukorgyártás termékeivel fedezni a hiányt. Itt kapcsolódott be először a magyar gazdasági élet az indiai fogyasztásba. Azóta kevés megszakítással folyik a cukorszállítás Brit-Indiába s lassan egész jelentős forgalom épült ki. Mérlegünk Indiával szemben passzív. Behozatalunkban India legfontosabb kiviteli cikkei szerepelnek, — juta, pamut, rizs és tea, — az összérték 15—20 milliót jelent évente. Kivitelünknek még ma is nagy százalékát teszi a cukor. A fiemei szabadkikötőbe vitt cukornak valószínűleg legnagyobb része szintén Indiába megy. Ez csaknem 80%-a egész cukorexportunknak. Teljes bizonyossággal ez az arány nem állapítható meg, mert az áru a fiemei raktárakba ismeretlen rendeltetéssel kerül. Azonban e föltevést valószínűvé teszi az a körülmény is, hogy az indiai statisztika szerint a magyar kivitel értéke jóval nagyobb, mint saját kimutatásaink szerint. De nehéz- és műszaki iparunk mindjobban előtérbe került. Így évek óta magyar vállalat szállít gőzkazánokat az indiai államvasutak részére s dinamók, villamos izzólámpák és más villamos készülékek fejében is jelentékeny összegeket sikerült bevenni. Ez annál öröndetesebb, mert India várható gazdasági fellendülése valószínűleg előbb fogja a mezőgazdasági iparokat versenyképessé tenni, mint a nehézipart s így ottani pozíciónk tovább lesz tartható.

Sibelka-Perleberg Artúr dr.

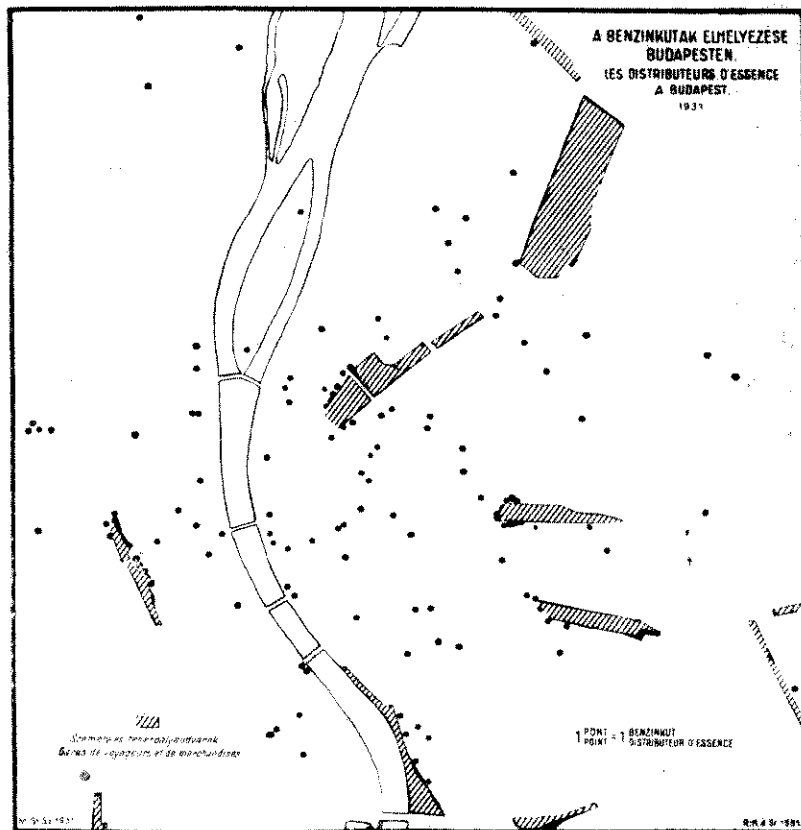
A benzinkutak elhelyezése Magyarországon.¹⁾

La situation des distributeurs d'essence de Hongrie.

Az egyes útvonalak autóforgalmának pontos megállapítása, — bármilyen érdekes és több szempontból fontos is, — mégis, gyakorlatilag igen nehezen megoldható probléma. Különböző tényezők vizsgálata azonban hozzávetőleges képet nyújt erről. Így a benzinkutak elhelyezése szintén egy, a képet teljesebbé tevő adat. Feltehető ugyanis, hogy azok a vállalatok, amelyek benzinkutakat tartanak üzemben, lehetőleg a legnagyobb forgalmú pontokon adnak elhelyezést azoknak, s így az egyes benzinkutak helyét összesítve, képet kapunk arról is, hogy melyik útvonalak a legfrekvenciáltabbak. Két térképet közlünk, melyek pontozási módszerrel mutatják a kutak sűrűségét az országban, illetőleg a fővárosban.

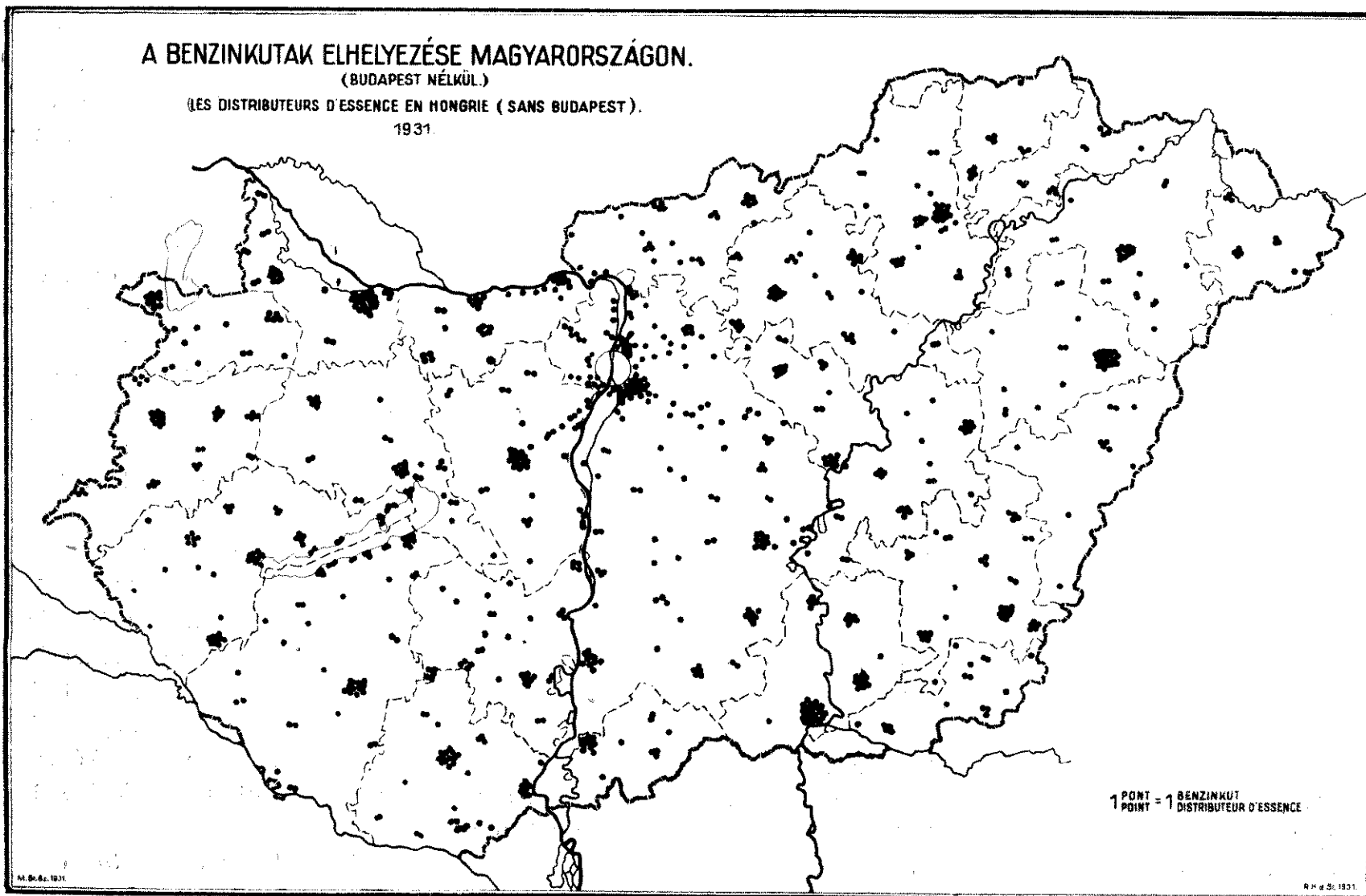
Az országos térképen látjuk, hogy az egyes nagy megyei centrumokon kívül főleg Budapest környéke csoportosítja a kutakat. A Székesfehérvár, Esztergom, Vác, Hatvan által határolt területen összpontosul a legtöbb kút. Egyrészt azért, mert ez a főútvonalak kiinduló pontja, másrészt, mert a fővárosi kiránduló forgalom egy része már szintén autókkal bonyolódik le s nemcsak a magánautók,

¹⁾ L. Várszeghy János dr.: Magyarország benzinkutainak forgalma 1930-ban. M. Stat. Szemle, 1931. évf. 365. l.

hanem az autóbuszok benzinfogyasztása is számottevő. Ezt mutatja különösen a pilisi hegyekben és a Duna mentén északon elhelyezett kutak nagy száma.

Kibontakozik a budapest—miskolci országút erősen látogatott volta, úgy mátrai, mint bükkhegy-

ségi mellékágaival. Ezenkívül a budapest—szolnok, budapest—kecskeméti és budapest—kunsági országutak ellátottsága szembetűnő. Természetesen a Balaton környéke, mint a nyári autós kirándulások központja, nagyszámú kutat tesz szükségessé mindkét, de főleg somogyi partján. Általában a kutak elosztása meglehetősen egyöntetű. Somogy és Zala, valamint a Nyírség aránylag ritkább, a nyugati vidékek, Sopron és környéke pedig aránylag sűrű el-

helyezést mutatnak. Legnagyobb központok az országban Szeged, Győr, Debrecen és Székesfehérvár.

Budapesten legjellegzetesebb, hogy a benzinkutak túlnyomórészen a pályaudvarok körül helyezkednek el. Feltűnő, hogy a város legbelső része, az ú. n. City, meglehetősen üres a mi szempontunkból, míg a budai perifériák, amerre a kirándulók útjai vezetnek, aránylag sok benzinkutat mutatnak fel.

S.-P. A. dr.

A vasúti és hajózási vállalatok között lebonyolódott átrakóforgalom az 1931. év július—szeptember havában.

Transbordements entre les chemins de fer et les entreprises de navigation de Hongrie en juillet—septembre 1931.

Átrakóforgalom az 1931. év július—szeptember havában. — *Transbordements en juillet—septembre 1931.*

A vízi útvonal, vasúti állomás, az árúk neme, uszályok nemz. <i>Voies navigables, stations de chem. de fer, marchandises, etc.</i>	Az átrakott — <i>Quantité des marchandises transbordées</i>						
	összes <i>total</i>	árúk közül — <i>dont</i>					
		a vasútról hajóra <i>de trains en bateaux</i>	hajóról vasútra <i>de bateaux en trains</i>	a belforga- lomban maradó <i>transports intérieurs</i>	a külföldre irányított <i>expédiées à l'étranger</i>	a külföldről érkezett <i>venues de l'étranger</i>	átmenő <i>en transit</i>
árúk mennyisége métermázsákban — <i>q métr.</i>							
1. Duna — <i>Danube.</i>	A) Állomások szerint — <i>Par stations.</i>						
Baja	68.840	60.507	8.333	26.439	35.212	7.189	—
Budapest, Dunapart — <i>quai du Danube</i>	328.624	111.516	217.108	5.890	106.881	215.659	194
Budapest, kikötő — <i>port</i>	220.455	111.076	109.379	—	111.076	108.066	1.313
Budapest, Soroksári-út — <i>rue de Soroksár</i>	15.356	—	15.356	—	—	15.356	—
Győr	19.697	2.853	16.844	819	2.594	15.474	810
Komárom	94.086	93.653	433	27	93.626	433	—
Egyéb kikötők — <i>Autres ports</i>	7.306	2	7.304	—	2	7.304	—
Együtt — <i>Ensemble</i>	754.364	379.607	374.757	33.175	349.391	369.481	2.317
2. Dráva — <i>Drave.</i>							
Bares	7.376	—	7.376	7.376	—	—	—
3. Balaton.							
Fonyód	21.257	—	21.257	21.257	—	—	—
A) Összesen — <i>Total</i>	782.997	379.607	403.390	61.808	349.391	369.481	2.317
B) Árúnemek szerint — <i>Par marchandises.</i>							
Só — <i>Sel</i>	230.241	750	229.491	450	300	229.491	—
Szén — <i>Charbon</i>	94.349	87.665	6.684	14.215	73.450	6.684	—
Vas és acél (öntvények) — <i>Fer et acier (fondus)</i>	80.605	75.129	5.476	1.205	73.924	5.476	—
Gabona — <i>Céréales</i>	78.797	69.208	9.589	13.459	64.281	1.057	—
Őrlemény — <i>Produits moulus</i>	73.201	69.350	3.851	6.960	62.696	3.545	—
Egyéb árúk — <i>Autres marchandises</i>	225.804	77.505	148.299	25.519	74.740	123.228	2.317
B) Összesen — <i>Total</i>	782.997	379.607	403.390	61.808	349.391	369.481	2.317
C) A szállító uszályok nemzetisége szerint — <i>Suivant le pavillon des remorqueurs.</i>							
Magyar — <i>Hongrois</i>	239.829	132.803	107.026	58.831	103.660	76.888	450
Osztrák — <i>Autrichien</i>	241.915	89.655	152.260	2.977	88.582	149.299	1.057
Cseh-szlovák — <i>Tchéco-slovaque</i>	62.565	17.147	45.418	—	17.147	45.418	—
Román — <i>Roumain</i>	16.924	—	16.924	—	—	16.924	—
Jugoszláv — <i>Yougoslave</i>	100.660	78.703	21.957	—	78.703	21.957	—
Német — <i>Allemand</i>	115.233	56.709	58.524	—	56.709	58.524	—
Francia — <i>Français</i>	4.904	4.590	314	—	4.590	314	—
Németalföldi — <i>Néerlandais</i>	967	—	967	—	—	157	810
C) Összesen — <i>Total</i>	782.997	379.607	403.390	61.808	349.391	369.481	2.317

Az év harmadik negyedében a Duna partján fekvő 9 állomás közül 8-nak, a Dráva melletti 2 állomás közül az egyiknek, valamint a Balatonnál levő állomáson volt átrakó forgalom. Az áruk mennyisége 782.997 q-ra rúgott, melyeknek körülbelül felerésze (48.5%) vasútról hajóra került átrakásra, a másik része pedig hajón kezdte meg s átrakás révén vasúton folytatta útját.

Az átrakó forgalom legnagyobb része (96.3%) a Duna mellett fekvő állomásokon át bonyolódott le; míg a többi, elenyészően kis hányad a Dráva és a Balaton mellett fekvő helyeket érintette. A dunai állomások közül természetesen a főváros területén levő állomások forgalma a legkiemelkedőbb, melyek a dunai átrakóforgalomnak 74.8-át tették.

A forgalom irányát tekintve, a küldemények

zöme (47.2%) külföldről származó, illetőleg külföldre irányított (44.6%) árukból állott. Emellett az ország területén lebonyolódott, belső forgalom mindössze 7.9%-kal, míg az átmenő áruk 0.3%-kal voltak képviselve.

Az áruk neme szempontjából a sószállítmányok állanak első helyen, melyek az egész forgalomnak löbb, mint negyed részét (29.4%) tették. Nagyobb mennyiség került még átrakásra szénből (12.0%), vas- és acélárukból (10.3%), valamint a különféle gabonaneműekből (10.1%) és örleményekből (9.3%).

A forgalomban résztvevő uszályok nemzetiségét nézve, a magyar és osztrák lobogó alatt közlekedő uszályok körülbelül egyforma mennyiségű árut szállítottak (30.6, illetőleg 30.9%). Mellettük még a német (14.7%) és jugoszláv (12.9%) uszályok bonyolítottak le jelentősebb forgalmat.

Magyarország folyami kikötőinek áruforgalma az 1931. év július—szeptember havában.

Le trafic des marchandises dans les ports de Hongrie en juillet—septembre 1931.

Kikötők áruforgalma az 1931. év július—szeptember havában.

Trafic des marchandises dans les ports hongrois en juillet—septembre 1931.

A vízi útvonal, kikötők neve, áruk megnevezése, országok <i>Voies navigables, ports, marchan- dises, pays</i>	Együttes forgalomban <i>Trafic intérieur et internat.</i>		Belforgalomban <i>Trafic intérieur</i>		Külforgalomban <i>Trafic internat.</i>	
	feladott <i>expédiées</i>	érkezett <i>arrivées</i>	feladott <i>expédiées</i>	érkezett <i>arrivées</i>	feladott <i>expédiées</i>	érkezett <i>arrivées</i>
árúk súlya métermázsákban — <i>poids, q métr.</i>						
1. Duna — Danube						
A) Kikötők szerint. — Suivant les ports.						
Baja, Dunapart — <i>quai du Danube</i>	72.802	31.846	37.734	21.215	35.068	10.631
Budapesti kikötők — <i>Ports de Budapest</i>	392.873	1,501.089	100.446	457.938	292.427	1,043.151
Esztergom	207.397	12.433	196.126	12.044	11.271	389
Győr	24.721	105.314	13.015	56.748	11.706	48.566
Mohács, város és vasút — <i>ville et chem. de fer</i>	543.792	32.068	241.298	20.061	302.494	12.007
Egyéb kikötők — <i>Autres pays</i>	224.547	289.948	133.342	198.089	91.205	91.859
Együtt — <i>Ensemble</i>	1,466.132	1,972.698	721.961	766.095	744.171	1,206.603
2. Tisza.						
Csongrád	90.155	3.235	56.548	3.235	33.607	—
Szeged	336.012	13.208	154.000	7.150	182.012	6.058
Szolnok	164.961	10.371	17.178	10.371	147.783	—
Együtt — <i>Ensemble</i>	591.128	26.814	227.726	20.756	363.402	6.058
A) Összesen — Total	2,057.260	1,999.512	949.687	786.851	1,107.573	1,212.661
B) Árunemek szerint. — Suivant les marchandises.						
Gabona — <i>Céréales</i>	780.597	117.516	272.945	98.711	507.652	18.805
Örlemény — <i>Produits moulus</i>	130.318	52.007	31.743	34.751	98.575	17.256
Só — <i>Sel</i>	2.644	217.546	2.644	4.527	—	213.019
Szén — <i>Charbon</i>	726.628	957.936	444.428	432.071	282.200	525.865
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	417.073	654.507	197.927	216.791	219.146	437.716
B) Összesen — Total	2,057.260	1,999.512	949.687	786.851	1,107.573	1,212.661
C) Országok szerint. — Par pays.						
Magyarország — <i>Hongrie</i>	—	—	949.687	786.851	—	—
Aus, tria — <i>Autriche</i>	—	—	—	—	296.757	156.043
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	—	—	—	—	36.273	510.517
Jugoszlávia — <i>Yougoslavie</i>	—	—	—	—	93.281	19.269
Románia — <i>Roumanie</i>	—	—	—	—	511.145	73.867
Németország — <i>Allemagne</i>	—	—	—	—	144.579	441.800
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	—	—	—	—	25.538	11.165
C) Összesen — Total	—	—	949.687	786.851	1,107.573	1,212.661

Az 1931. év július-szeptember hónapjaiban mind az 50 dunai kikötőnek, a Tiszán levő kikötők közül pedig 3-nak volt áruforgalma. A szállított áruk összes mennyisége 4·1 millió q körül járt, melynek zöme (84·8%) a Dunán került továbbításra. Az áruknak 42·8%-a az ország területén maradt, míg többi részük külföldi eredetű, illetőleg rendeltetésű volt.

A kikötők szempontjából a Dunán természetesen Budapest játszotta a vezetőszerpet, melynek partjain át bonyolódott le a dunai forgalomnak 55·1%-a. A Duna mellett fekvő kikötők közül Budapest mellett Mohácson és Esztergomon át szállították a legtöbb árut. A dunai forgalomban ugyanis az előbbi 16·7%-kal, az utóbbi 6·4%-kal volt képviselve. A Tiszánál Szeged forgalma a kiemelkedő, mely a tiszai áruszállításnak 56·5%-át mondhatta magáénak.

A vízi úton továbbításra került áruk nemét tekintve, szénből volt a legnagyobb forgalom, mely az összes küldeményeknek 41·5%-át tette. Ezenkívül nagyobb mennyiséget szállítottak még a különféle gabonaneműekből (22·1%), továbbá sóból (5·4%) és örleményekből (4·5%). A külföldre irányított áruk között legnagyobb hányaddal (45·8%) a gabonaneműek és a szén (25·5%) volt képviselve; míg a külföldről származó szállítmányok legjelentősebb része szénből (43·4%) és sóból (17·6%) állott.

Az áruk feladási helyét nézve, a küldemények zöme cseh-szlovákiai (42·1%), németországi (36·4%) és ausztriai (12·9%) eredetű volt. Viszont az országból külföldi államokba irányított szállítmányok legjelentősebb részének rendeltetési helye Románia (46·2%), Ausztria (26·8%) és Németország (13·1%) területén feküdt.

Külföldi honosságú gépjárművek Magyarországon az 1930. évben.

Véhicules à moteur étrangers ayant séjourné en Hongrie en 1930.

A közúti járművek közül a gépkocsik és motorkerékpárok gépi berendezésük folytán nagy távolságok megtételére is alkalmasak. Zavartalan közlekedésüknek általánosságban mindössze a megfelelően kiépített úthálózat az előfeltétele. Azok a gépek azonban, melyek más államok területét akarják felkeresni, az országhatáron egy mesterséges akadályba, a vámsorompóba ütköznek. A sorompót tudvalevőleg minden állam saját iparának védelmére állítja fel, melynek segítségével az ország területére bevitt gépjárművek után jelentős összeget, meghatározott vámilletéket hajt be. Ennek az akadálnak az elhárítására a triptyque, illetőleg a carnet¹⁾ szolgál, mely a vámhatárokon előírt jelentkezési kötelezettség mellett az egyes államok területén való szabad közlekedésre jogosít.

A gépjárműveknek ez az ellenőrzése módot nyújt arra, hogy a hazánk területén megforduló

¹⁾ A triptyque szabad vámhatár-átlépési igazolvány, mellyel az egyes államokban ennek az igazolványnak kiállításával megbízott érdekképviselőt felelősséget vállal aziránt, hogy a külföldi állam területére belépett gépjármű nem fog behozatali tárgy gyanánt az illető állam területén ott maradni. A vámhatárátlépési igazolvány tulajdonosa előtt tehát a vámsorompók megnyílnak a nélkül, hogy ezért a gépjárművekre megállapított vámilletéket le kellene fizetni. A carnet abban különbözik a triptyque-től, hogy a triptyque csak egy állam területére való belépésre jogosít, míg a carnet-val mindazoknak az államoknak területére beléphetünk, melyek az ezzel való határátlépést engedélyezik. Más szóval triptyque-ből annyifélet kell váltanunk, ahány állam területét fel szándékozunk keresni, míg a carnet a különböző triptyque-eket egy okmányban egyesíti.

idegen honosságú automobiloikat és motorkerékpárokat számbavehessük. A határainkat az előbb említett vámigazolvánnyal átlépő motoros járművekről ugyanis a határszéli vámhivatalok a Budapesti Államrendőrség Főkapitányságának Közigazgatási Osztályához ellenőrzési és rendészeti célokból minden egyes esetben megfelelő jelentést küldenek be. A jelentésekből, melyek tisztán igazgatási célokat szolgálnak, a gépjárművek nemzetiisége pontosan megállapítható. A bejelentéseknek többek között az a legnagyobb hiányossága, hogy bennük a gépjárművek két nagy csoportja, a gépkocsik és motorkerékpárok nincsenek megkülönböztetve, továbbá nem állapíthatjuk meg a gépjárművek utasainak számát és az itt tartózkodási idejét.

A közutakon való határátlépés hazánk területére 42 helyen történhetik. Az Ausztria felől jövő járművek 11, a Csehszlovákiából jövők 13 helyen léphetik át a magyar határt; míg Jugoszlávia és Románia felől 9—9 határátlépő állomás áll rendelkezésre.

Az 1930. év folyamán Magyarország területén 1.430 külföldi honosságú gépjármű fordult meg, melyek 32 különféle állam területéről keresték fel hazánkat. A külföldi automobiloik és motorkerékpárok több, mint kétharmadának (36·2%) a Magyarországtól elcsatolt területen volt az illetőségi helye. Az elcsatolt részek közül a legtöbb jármű a régi magyar felvidékről kereste fel hazánkat; ezek a gépek tették az egész forgalomnak 16·0%-át. Az erdélyi részek aránya 12·9%-a, a régi délvidéké 5·2%, végül a dunántúli, jelenleg Ausztriahoz csatolt területekről való gépjárművek aránya 2·1% volt.

Magyarország területére lépett külföldi honosságú gépjárművek megoszlása országonként az 1930. évben.

Répartition par pays des véhicules à moteur étrangers entrés sur le territoire de la Hongrie en 1930.

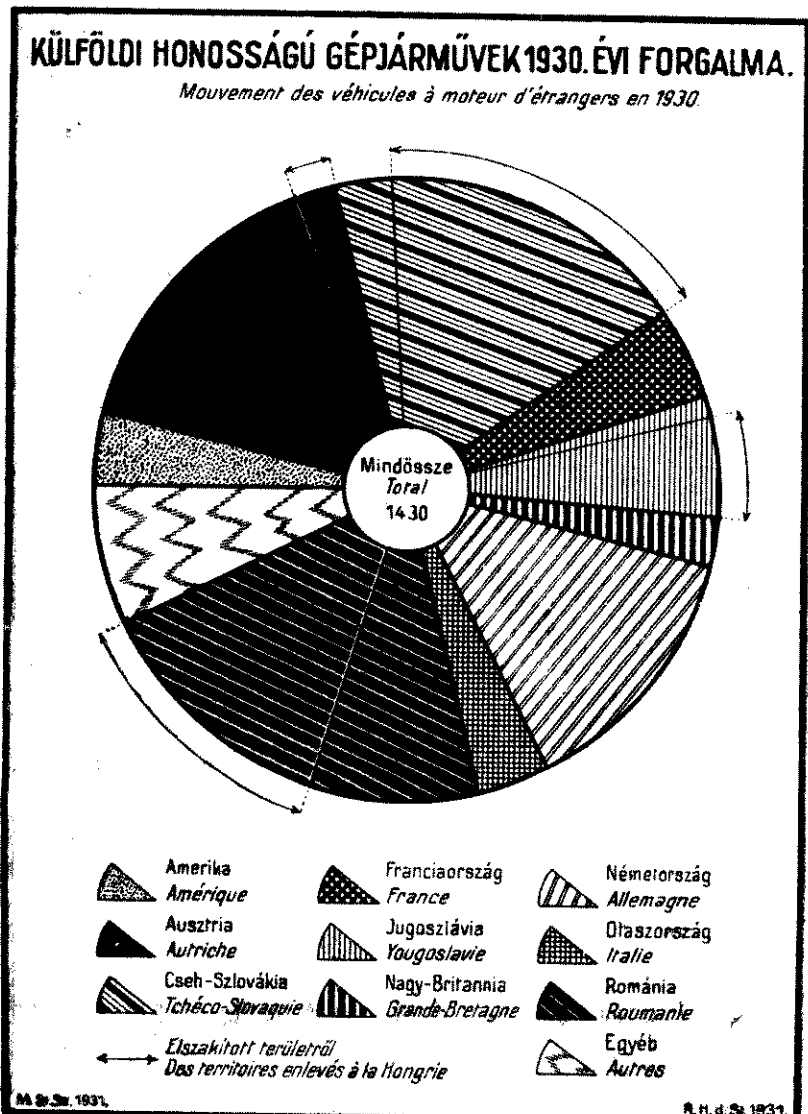
Hónap Mois	Am. Egy. Áll. — Etats-Unis		Ausztria Autriche		Cseh-Slov. Tchéco-Slov.		Franciaország — France		Hollandia — Hollande		Jugoszlávia Yougoslavie		Lengyelország — Pologne		N.-Britannia — Gr.-Bretagne		Németország — Allemagne		Olaszország — Italie		Románia Roumanie		Svájc — Suisse		Egyéb országok Autres pays		Ismeretlen — Inconnus		Összesen — Total
	összesen — entière	ebből Magyarországtól elcsatolt területre esik a területre enlevé à la Hongrie	összesen — entière	ebből Magyarországtól elcsatolt területre esik a területre enlevé à la Hongrie	összesen — entière	ebből Magyarországtól elcsatolt területre esik a területre enlevé à la Hongrie	összesen — entière	ebből Magyarországtól elcsatolt területre esik a területre enlevé à la Hongrie	összesen — entière	ebből Magyarországtól elcsatolt területre esik a területre enlevé à la Hongrie	összesen — entière	ebből Magyarországtól elcsatolt területre esik a területre enlevé à la Hongrie	összesen — entière	ebből Magyarországtól elcsatolt területre esik a területre enlevé à la Hongrie	összesen — entière	ebből Magyarországtól elcsatolt területre esik a területre enlevé à la Hongrie	összesen — entière	ebből Magyarországtól elcsatolt területre esik a területre enlevé à la Hongrie	összesen — entière	ebből Magyarországtól elcsatolt területre esik a területre enlevé à la Hongrie	összesen — entière	ebből Magyarországtól elcsatolt területre esik a területre enlevé à la Hongrie	összesen — entière	ebből Magyarországtól elcsatolt területre esik a területre enlevé à la Hongrie	összesen — entière	ebből Magyarországtól elcsatolt területre esik a területre enlevé à la Hongrie			
I.	1	7	2	—	6	6	—	—	—	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
II.	1	8	1	—	13	12	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	
III.	1	8	2	—	18	16	—	—	—	—	3	3	—	3	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	
IV.	2	28	2	—	31	28	4	—	—	—	8	6	—	2	9	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	120	
V.	5	48	4	—	47	37	6	—	2	—	5	5	—	4	24	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	185	
VI.	5	50	8	1	42	34	11	—	—	—	14	12	—	—	32	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	214	
VII.	15	32	5	3	22	17	13	6	—	—	9	6	1	4	40	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	244	
VIII.	5	35	4	4	33	28	21	1	—	—	11	8	3	11	41	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	240	
IX.	8	13	—	1	20	16	10	1	—	—	15	12	3	6	29	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	143	
X.	6	11	1	2	21	15	2	1	—	—	9	8	2	1	12	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94	
XI.	2	7	1	—	11	10	—	—	—	—	5	4	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43	
XII.	2	2	—	—	12	10	2	—	—	—	7	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	
1930. év ös-z. } Total pour 1930	53	249	30	11	276	229	70	11	91	75	11	37	197	51	310	184	23	37	3	1.430									

A jelenlegi országhatárokat nézve, az előbb előadottak természetes következményeképpen a hozánk érkezett külföldi gépjárművek legnagyobb

része az utódállamok jelét viselte. Ebből a szempontból Románia áll első helyen, melynek gépei a tőlünk hozzá átsatolt területre való gépjárművekkel együtt 21,7%-kal voltak képviselve. Cseh-Szlovákiából jött be a motoros járművek 19,3%-a s a jelenlegi Ausztriából 17,4%-a. Ezek után a Németbirodalom következik 13,8%-os arányával, míg a negyedik szomszédos állam, Jugoszlávia mindössze 6,4%-kal szerepel. A felsoroltak mellett még Franciaország érdemel említést, melynek járművei az idegen gépek 4,9%-át tették. Nem lesz még érdektelen, ha a táblázatunkban az „egyéb” gyűjtőnév alá összefoglalt államokból származó járműveket országonként is felsoroljuk. Ezek a következők: Belgium 6, Finnország 4, Dánia, Egyiptom, Luxemburg, Spanyolország 3—3, Argentína és India 2—2, végül Algír, Danzig, Görögország, Kalifornia, Kanada, Lettország, Marokkó, Monakó, Norvégia, Svédország és Uruguay 1—1 gépjárművel.

A havonkénti forgalom alakulása az időjárás viszonyok behatását tükrözi vissza. Legkevesebb gépjármű jött be külföldről az év eleji téli hónapokban. Ezek között is január képviseli a minimumot. Innen kezdve állandóan emelkedik a számuk s a maximum az autó- és motorkerékpárturákra legalkalmasabb hónapokra, június, július és augusztusra esik. Ettől számítva ismét állandóan csökkent a forgalom s a téli december hónapban minimálisra zsugorodott össze.

V. J. dr.

Magyarország fizetési mérlegei 1923 óta.

Les balances des paiements de la Hongrie depuis 1923.

Résumé. La Commission chargée par la Société des Nations d'examiner la situation financière de la Hongrie a, indépendamment de la balance des paiements, évalué la dette de la Hongrie envers l'étranger à 4.094 millions de pengős.

En 1921, cette dette représentait 1.230 millions de pengős. Le déficit des balances des paiements établies pour 1923, 1924 et pour chacune des années écoulées depuis 1926 s'élevait à 1.717 millions. Pour 1921 et 1922, en prenant pour point de départ le solde du commerce extérieur et en tenant compte aussi des autres postes, nous estimons le déficit à 476 millions de pengős et pour 1925 à 90 millions. D'après ces chiffres, les dettes ont, en dix ans (du début de 1921 à la fin de 1930), augmenté de 2.283 millions. En ajoutant à cette somme les 300 millions dont les dettes s'accrurent en 1931 jusqu'au moment où la Commission de la Société des Nations a commencé ses travaux, on voit que le déficit des balances des paiements n'est inférieur que de 281 millions de pengős au chiffre de la Commission. Le mouvement des valeurs à destination de la Hongrie ayant été de près de 8 milliards de pengős pendant les dix années envisagées et celui à destination de l'étranger de plus de 10 milliards, la différence entre le déficit indiqué par la balance des paiements et le chiffre de la Commission est de moins de 3%, et elle diminue encore si l'on tient compte de l'excédent d'environ 71 millions de pengős qu'accuse la balance des paiements au mouvement des capitaux au profit de la Hongrie, lequel excédent peut être attribué à l'exode de capitaux. Cependant, nous ne trouvons pas dans la balance des paiements de donnée susceptible de confirmer l'hypothèse émise dans les milieux économiques hongrois, selon laquelle en 1930 plusieurs centaines de millions de pengős auraient fui de la Hongrie. Un exode de capitaux aussi considérable aurait été enregistré par la balance des paiements, et d'ailleurs il n'existait point en Hongrie tant de valeurs mobilisables en si peu de temps.

On voit donc que, comparativement au chiffre de la Commission de la Société des

Nations, la balance, des paiements de la Hongrie ne présente qu'un écart de 3%, et comme la méthode de la balance se perfectionne constamment, cette légère erreur diminuera de plus en plus.

Pour faciliter l'étude des questions relatives à la balance des paiements de la Hongrie, nous récapitulons, dans le présent article, les principaux postes des sept balances des paiements, détaillant les données des trois dernières années et montrant, au moyen d'indices et de pourcentages, l'augmentation des postes et les changements de la structure des balances.

★

Magyarország fizetési mérlegei 1923 óta minden évre elkészültek, kivéve az 1925. esztendő. Az eddig készített mérlegeket most együtt közöljük, hogy ezzel megkönnyítsük azoknak a pénzügyi és gazdasági természetű kutatásoknak végzését, amelyek a fizetési mérleggel, tehát külföldi gazdasági vonatkozásainkkal kapcsolódnak össze. A hét mérleget nagyobb tételcsoportok szerint ismételjük, a három utolsó év mérlegeit pedig külön is egész részletesen, hogy e kritikus éveknek gazdasági fejlődését ebben a részében minél pontosabban meg lehessen figyelni.

Az első mérlegeket természetesen csak bizonyos kritikával használhatjuk fel. Ezekben az években a pénzegység szüntelen ingadozása lehetetlenné tette azt, hogy az év folyamán megfigyelt gazdasági folyamatokat közös szilárd értéken át egységes nevezőre lehessen vinni, s az aranykoronára, majd innen pengőre átszámított évi eredmények csak nagyjában felelhetnek meg a tényleges értékmozgalom méreteinek. De ha ezeknek az éveknek külkereskedelmi forgalmát súly és tömeg szerint vizsgáljuk, s ha a fizetési mérlegben szereplő többi tételek valószínű alakulását az akkori tőkeforgalom, a szomszédos államokkal fennálló tényleges kapcsolatok valószínű terjedelme szerint másik oldalról is megvizsgáljuk, azt kell mondanunk, hogy a fizetési mérleg számai elfogadhatóak és a tényleges fejlődésre nagyjában jellemzőek. Külön nehézséget okoz a legelső, 1923. évi mérlegnél az, hogy itt még a kez-

Magyarország fizetési mérlege 1923—1930 között. Millió pengőben.

(Az 1925 évi mérleg nem készült el.)

	Befelé áramló értékforgalom — Entrées							Kifelé áramló érték-			
	1923	1924	1926	1927	1928	1929	1930	1923	1924	1926	1927
Folyótételek											
Áruforgalom	394.3	667.2	877.9	800.5	819.0	1.066.1	944.8	496.0	819.0	954.2	1.148.7
Arany	6.8	0.9	—	0.2	0.1	0.0	0.1	0.1	0.4	1.2	1.7
Kamatok és osztalékok	7.7	10.9	9.2	22.2	20.0	14.6	13.0	2.6	26.9	96.6	139.6
Különböző tételek	44.0	49.0	63.3	74.1	148.4	157.0	153.0	38.2	34.6	46.2	86.4
Összesen	452.8	728.0	950.4	897.0	987.5	1.237.7	1.110.9	536.9	880.9	1.098.2	1.376.4
Tőkeforgalom											
Hosszú lejáratu	37.8	193.3	205.7	363.8	446.0	319.1	377.1	28.6	208.2	38.3	85.9
Rövid lejáratu	5.2	125.8	—	229.5	187.1	57.1	11.6	—	—	20.9	27.7
Összesen	43.0	319.1	205.7	593.3	633.1	376.2	388.7	28.6	208.2	59.2	113.6
Főösszeg	495.8	1.047.1	1.156.1	1.490.3	1.620.6	1.613.9	1.499.6	565.5	1.089.1	1.157.4	2.490.0

det nehézségei is gátolták a pontos kép meg-rajzolását. A fizetési mérleg elkészítése azóta szüntelenül fejlődött s némi eltolódás évek során a mérlegkészítési technika tökéletese-
dése következtében is jelentkezett a fizetési mérlegnek az áruforgalmon kívül eső tételeiben. Csak annál jobban értékelhetjük tehát a legelső mérleget, ha egészben véve már annak adatai is elfogadhatóaknak bizonyultak azoknak a hatalmas gazdasági erőknek megfigyelésében, amelyek az országnak a határon át áramló gazdasági életmegnyilvánulásaiban jelentkeznek.

E mérlegek együttes közlését felhasználhatjuk arra is, hogy hitelességük kérdését felvessük és megvizsgáljuk. A Népszövetségi Bizottság ugyanis a fizetési mérlegtől függetlenül, a mérleg készítésének módszerétől eltérő alapon megállapította a külfölddel szemben fennálló tartozásainkat, eredménye tehát a fizetési mérlegek igazolását, s mindenesetre azok próbáját hordja magában. Mert ha tudjuk, hogy mennyi volt tartozásaink összege abban az időpontban, amelytől kezdve a fizetési mérlegek készülnek, akkor ennek a kezdő összegnek és a fizetési mérlegekben azóta jelentkezett évi hiányok együttes összegének meg kell egyeznie ezzel a más úton nyert tétellel.

A Népszövetségi Bizottság adósságainkat 4.094 millió pengőre tette. Ha ebből leszámítjuk azt a 300 millió pengőt, amennyire az idei év folyamán keletkezett új terheink összege rúg, akkor a Bizottság adatai sze-

rint a múlt év végén 3.794 millió pengőt tettek külfölddel szemben fennálló kötelezettségeink. Az államnak békebeli adósságai ebben a végösszegben *névértékükben* szerepelnek, holott kamatterhek szerint azok névértékükben csak mintegy harmadrésében érvényesülnek. Mivel az államnak e régi adósságai 800 millió pengőre rúgnak, ezen a címen csaknem félmilliárd pengővel kell leszállítani tényleges adósságaink összegét. Ez elég nagy tétel ahhoz, hogy a közvéleményt erről érdemes legyen felvilágosítani. Ez azonban külön probléma; ebben a percben az érdekel bennünket, hogy vajjon a fizetési mérlegekben megvan-e a 3.794 millió pengőnyi névértékű adósságnak az igazolása.

1921 elején a külföldnek 1.230 millió pengővel tartoztunk. Ebből, mint említettük, 800 millió pengőt tett az állam tartozása és 230 milliót a fővárosé. Ez a kezdőösszeg 1930 végéig 3.794 millióra növekedett, a különbözet 2.564 millió pengő, ennyire kellene tehát rúgniok a fizetési mérlegek egyenlegeinek.

Az azóta eltelt tíz év közül azonban csak hétnek, az 1923—1924. és 1926—1930. éveknek készült el a fizetési mérlege. Ezeknek együttes hiányösszege, ha a *folyó tételek* alakulását figyeljük, 1.717 millió pengőt tett. Ehhez meg kell keresnünk az 1921. és 1922. év, valamint az 1925. év hiányát, mint amely évekről nincs fizetési mérlegünk.

Balance des paiements de la Hongrie pour 1923—1930, en millions de pengős.
Pour 1925, il n'y a pas de balance).

forgalom — Sorties			Egyenleg — Solde								
1928	1929	1930	1923	1924	1926	1927	1928	1929	1930	1923—1930	
1.189·1	1.107·0	883·3	—101·7	—151·8	— 76·3	—348·2	—370·1	— 40·9	+ 61·5	—1.027·5	Postes courants
5·0	4·5	8·1	+ 6·7	+ 0·5	— 1·2	— 1·5	— 4·9	— 4·5	— 8·0	— 12·9	Mouvem. des mar-
162·7	171·4	194·7	+ 5·1	— 16·0	— 87·4	—117·4	—142·7	—156·8	—181·7	— 699·9	chandises
132·2	168·3	163·0	+ 5·8	+ 14·4	+ 17·1	— 12·3	+ 16·2	— 11·3	— 10·0	+ 22·9	Or
											Intérêts et dividendes
											Divers postes
1.484·0	1.451·2	1.249·1	— 84·1	—152·9	—147·8	—479·4	—501·5	—213·5	—138·2	—1.717·4	Total
											Mouvement des capi-
											taux
130·8	100·3	179·1	+ 9·2	— 14·9	+167·4	+277·9	+315·2	+218·8	+198·0	+1.171·6	Opérations à long
—	68·0	—	+ 5·2	+125·8	— 20·9	+201·8	+187·1	— 10·9	+ 11·6	+ 499·7	terme
											Opérations à
130·8	168·3	179·1	+ 14·4	+110·9	+146·5	+479·7	+502·3	+207·9	+209·6	+1.671·1	court terme
											Total
1.619·8	1.619·5	1.428·2	— 69·7	— 42·0	— 1·3	+ 0·3	+ 0·7	— 5·6	+ 71·4	— 46·1	Total général

Az évtized első két évére nézve az áru-mérlegből kell kiindulnunk, mert hiszen ebben az időben még majdnem tisztán az áru-forgalom determinálta külfölddel való értékforgalmunkat. 1921-ben az árubehozatal fölöslege 267 millió aranykoronát, vagyis 310 millió pengőt tett, 1922-ben 209 millió aranykorona, azaz 242 millió pengő szerepelt a külkereskedelmi mérleg hiányaként. E két évben a nemesfém és ércpénzforgalom 36 millió pengővel apasztotta az áru-mérleg hiányát, 1921-ben ugyanis 4·2, 1922-ben 27 millió aranykoronát tett ezen a számlán külforgalmunk kiviteli többlete. A többi tételek is valószínűen csökkentették az áru-forgalom egyenlege folytán keletkezett hiányösszeget. A kamatok és osztalékok tétele csak 1924-ben érte el azt a határt, amelyen túl már minden évben növekvő összegekkel járult hozzá hiányunk növeléséhez. 1923-ban csak 2·6 millió aranykoronára rúgott a kifizetett kamatok és osztalékok tétele és ebben az évben a kamatok és osztalékok egyenlege 5·1 millió koronányi aktívumot tüntetett fel fizetési mérlegünkben. 1921-ben és 1922-ben szintén nem lehet magasabb összegeket kombinálnunk és így ezt a tételt bizvást el is hanyagolhatjuk. Ugyancsak kikapcsolhatjuk a számításokból e két évre vonatkozóan a „különböző tételek” gyűjtőszámláján szereplő műveletek egyenlegét is. A hét év alatt, amelyről a fizetési mérleg elkészült, a különböző tételek egyenlege végeredményben 22·9 millió pen-

gőt tesz, ami évi átlagban nem sokkal mutat 3 millió pengőnél nagyobb tételt és így ennek elhanyagolása nem okozhat lényeges hibát. Ezen a számítási alapon tehát 1921-re 265 milliónyi, 1922-re 211 milliónyi hiányt állapíthatunk meg, mint olyan összeget, amellyel adósságainknak a külfölddel szemben e két év számláján végeredményben növekednie kellett. Egyébként e két évben bizonyos tökekiáramlás is folyt az országból, tehát ezen a címen is számolhatunk a két év hiányának némi apadásával. Viszont az 1923. és 1924. évi fizetési mérlegek ezzel éppen ellentétes irányú áramlásról adnak számot, amennyiben a tökeforgalmi tételek egyenlege e két évben nem érte el a folyó tételek egyenlegét. Valószínű, hogy 1921-ben és 1922-ben ez a folyamat még nagyobb arányú lehetett és így a tökekiáramlást ellensúlyozta, sőt talán általában is növelte a külföldön szerzett hitelek összegét.

1925-ben a helyzet már lényegesen megváltozott. Az áru-forgalom hiánya ebben az évben szinte feltűnően kicsiny volt; mindössze 40 millió aranykoronát, vagyis 46 millió pengőt tett. Az arany, nemesfém és ércpénzforgalom kiviteli többlete ezt a hiányt 4·8 millió aranykoronával, azaz 5·5 millió pengővel apasztotta. A kamatok és osztalékok egyenlege ebben az időben már lényeges passzivitást mutat. 1924-ben 16 millió pengőt, 1926-ban 87·4 millió pengőt tett ez az összeg. E két szám számtani közepará-

Magyarország fizetési mérlege 1928—1930.

	Külföldről Magyarországra — <i>Mouvement des valeurs de l'étranger en Hongrie</i>						Magyarországból <i>Mouvement des valeurs de</i>		
	lebonyolódott értékforgalom			változás — <i>changements</i>			lebonyolódott értékforgalom		
	1000 pengőben — <i>pengős</i>								
	1928	1929	1930	1928—29	1929—30	1928—30	1928	1929	1930
A) Folyó tételek összesen	987.479	1,237.708	1,110,877	+ 250.229	— 126.831	+ 123.398	1,488.995	1,451.164	1,249.111
B) Tőkeforgalmi tételek összesen	633.060	376.174	388.734	— 256.886	+ 12.560	— 244.326	130.850	168.296	179.094
C) Főösszeg	1,620.539	1,613.882	1,499.611	— 6,657	— 114.271	— 120.928	1,619.845	1,619.460	1,428.205
Részletezés:									
A) <i>Folyótételek</i>									
I. Áruforgalom	819.037	1,066.080	944.797	+ 247.043	— 121.283	+ 125.760	1,189.082	1,106.961	883.311
II. Aranyforgalom	111	50	103	— 61	+ 53	— 8	5.044	4.512	8.103
III. Kamatok és osztalékok	19.988	14.593	13.050	— 5.395	— 1.543	— 6.938	162.677	171.444	194.773
IV. Más folyó tételek									
1. Kikötői díjak	—	209	50	+ 209	— 159	+ 50	—	—	—
2. Tranzító forgalom díjai	23.122	25.192	25.401	+ 2.070	+ 209	+ 2.279	1.226	11.999	8.904
3. Biztosítási, ügynöki díjak	46.483	49.940	49.760	+ 3.457	— 180	+ 3.277	52.582	57.176	51.076
4. Postai díjak elszámolásából	5.556	5.871	5.593	+ 315	— 278	+ 37	4.850	5.479	5.415
5. Kivándorlók által kivitt és visszavándorlottak által behozott összegek	9.069	1.807	2.083	— 7.262	+ 276	— 6.986	7.244	2.054	1.690
6. Kivándoroltak pénzküldeményei és adományok	35.826	42.168	33.321	+ 6.342	— 8.847	— 2.505	650	5.445	3.919
7. Idegenforgalom	21.491	21.876	26.697	+ 385	+ 4.821	+ 5.206	43.963	52.339	56.990
8. Külképviseletek kiadásai	2.776	3.504	4.040	+ 728	+ 536	+ 1.264	6.946	7.681	6.533
9. Szolgálatokért	—	200	100	+ 200	— 100	+ 100	—	383	383
10. Állami költségvetés külföldi bevételei és kiadásai	2.800	3.230	2.838	+ 430	— 392	+ 38	3.731	5.021	3.995
11. Jóvátételi fizetések	—	—	—	—	—	—	—	—	4.715
12. Árukivitelből jóvátételre	—	—	—	—	—	—	—	5.876	6.631
13. Más folyó tételek	1.220	2.988	3.044	+ 1.768	+ 56	+ 1.824	11.000	14.794	12.673
A) Folyó tételek összesen ..	987.479	1,237.708	1,110.877	+ 250.229	— 126.831	+ 123.398	1,488.995	1,451.164	1,249.111
B) <i>Tőkeforgalom</i>									
I. Hosszú és középlejártú tőkeforgalmi műveletek									
Tőketörlesztés:									
a) Hosszúlejártú	2.071	736	—	— 1.335	— 736	— 2.071	42.013	45.020	55.024
b) középlejártú									
A mérleg éve előtti címletek forgalma:									
a) belföldi	96.035	36.377	19.287	— 44.854	— 17.090	— 55.633	78.603	41.634	23.313
b) külföldi									
Új kölcsönök:									
Állami és önkormányzati	61.802	234.372	157.735	— 65.430	+ 86.015	+ 95.933	—	—	—
Egyéb hosszú és középlejártú	238.000		162.652						
Új kibocsátású részvények	46.743	32.015	15.554	— 14.728	— 16.461	— 31.189	10.099	1.437	640
Ingtatlanok adásvétele	1.309	360	840	— 949	+ 480	— 469	135	218	960
II. Rövidlejártú hiteltételek egyenlegének változása									
Magyar Nemzeti Bank arany, deviza, valutaállományának változása	99.100	57.510	5.551	— 41.590	— 51.959	— 93.549	—	—	—
Egyéb rövidlejártú hiteltételek egyenlegének változása	88.000	—	6.000	— 88.000	+ 6.000	— 82.000	—	68.000	—
B) Tőkeforgalom együtt	633.060	376.174	388.734	— 256.886	+ 12.560	— 244.326	130.850	168.296	179.094

Balance des paiements de la Hongrie 1928—1930.

külföldre Hongrie à l'étranger			E g y e n l e g — Solde			
változás — changements			abszolút összes — nombres absolus			
1000 pengőben — pengős			1000 pengőben — pengős			
1928—29	1929—30	1928—30	1928	1929	1930	
— 37.831	— 202.053	— 239.884	— 501.516	— 213.456	— 138.234	A) Total des postes courants
+ 37.446	+ 10.798	+ 48.244	+ 502.210	+ 207.878	+ 209.640	B) Total des postes du mouve- ment des capitaux
— 385	— 191.255	— 191.640	+ 694	— 5.578	+ 71.406	C) Total général
						Détails :
						A) Postes courants
						I. Mouvement des marchan- dises
— 82.121	— 223.650	— 305.771	— 370.045	— 40.881	+ 61.486	II. Mouvement d'or
— 532	+ 3.591	+ 3.059	— 4.933	— 4.462	— 8.000	III. Intérêt. et dividendes
+ 8.767	+ 23.329	+ 32.096	— 142.689	— 156.851	— 181.723	IV. Autres postes courants :
—	—	—	—	+ 209	+ 50	1. Taxes payées pour l'usage des ports
+ 10.773	— 3.095	+ 7.678	+ 21.896	+ 13.193	+ 16.497	2. Taxes de transit
+ 4.594	— 6.100	— 1.506	— 6.099	— 7.236	— 1.316	3. Taxes d'assurances et com- missions de courtiers
+ 629	— 64	+ 565	+ 706	+ 392	+ 178	4. Redevances postales
— 5.190	— 364	— 5.554	+ 1.825	+ 247	+ 393	5. Sommes emportées par les émigrants et par les émi- grés rentrés en Hongrie
+ 4.795	— 1.526	+ 3.269	+ 35.176	+ 36.723	+ 29.402	6. Envois d'argent d'émigrés et dons
+ 8.376	+ 4.651	+ 13.027	— 22.472	— 30.463	— 30.293	7. Mouvement des touristes
+ 735	— 1.148	— 413	— 4.170	— 4.177	— 2.493	8. Dépenses des Légations et Consulats
+ 383	—	+ 383	—	— 183	— 283	9. Sommes payées pour ser- vices rendus
+ 1.290	— 1.026	+ 264	— 931	— 1.791	— 1.157	10. Recettes et dépenses à l'é- tranger de l'Etat hongrois
—	+ 4.715	+ 4.715	—	—	— 4.715	11. Paiements de Réparations
+ 5.876	+ 755	+ 6.631	—	— 5.876	— 6.631	12. Réparations en marchandi- ses, indiquées à l'expor- tation
+ 3.794	— 2.121	+ 1.673	— 9.780	— 11.806	— 9.629	13. Autres postes courants
— 37.831	— 202.053	— 239.884	— 501.516	— 213.456	— 138.234	A) Total des postes courants
						B) Mouvement des capitaux
						I. Opérations à long et à moyen terme du mouvement des ca- pitaux
						Amortissements :
+ 3.007	+ 66.666	+ 69.673	} — 39.942	— 44.284	— 55.024	a) D'emprunts à long terme
					— 56.662	b) D'emprunts à moyen terme
						Mouvement des titres émis avant 1928
} — 24.982	— 18.321	} — 12.795	} + 17.432	— 5.257	— 4.026	a) Intérieurs
	+ 30.508			+ 2.817	— 21.380	b) Étrangers
						Nouveaux emprunts :
						Contractés par l'Etat et par les collectivités publ.
—	—	—	+ 61.802		+ 157.735	Autres à long et à moyen terme
— 8.662	— 797	— 9.459	+ 238.000	+ 234.372	+ 162.652	Actions nouvellement émises
+ 83	+ 742	+ 825	+ 36.644	+ 30.578	+ 14.914	Achat ou vente d'immeubles
			+ 1.174	+ 142	— 120	
						II. Changements du solde des opérations à court terme
						Changements de l'encaisse-or et de devises de la Banque Na- tionale de Hongrie
—	—	—	+ 99.100	+ 57.510	+ 5.551	Changements du solde d'autres dettes et créances à court terme
+ 68.000	— 68.000	—	+ 88.000	— 68.000	+ 6.000	
+ 37.446	+ 10.798	+ 48.244	+ 502.210	+ 207.878	+ 209.640	B) Total du mouvement des capitaux

nyosa 51 millió pengő. Ezt reálisan szerepeltethetjük a mérlegben, mert a tényleg kifizetett kamatoknak és osztalékoknak inkább többnek kellett ennél lennie, mint kevesebbnek. Mindez együtt mintegy 90 millió pengőnek mutatja a fizetési mérleg egyenlegét 1925-ben. A *különböző tételek* egyenlegét erről az évről sem ismerjük és kombinációk útján nem is állapíthatjuk meg, mert e tételek rendkívül nagy hullámzást mutatnak. Így például 1926-ban 17.1 millió pengőnyi többletet, 1927-ben 12.3 milliónyi hiányt találunk, a következő évben újra többlet jelentkezik, amit 1929-ben megint hiány vált fel. De a jelek szerint ez a tétel sem lehet túlnagy és így ezt is elhanyagoljuk. A vizsgált tíz évnek milliárdokba menő eredményeit és forgalmát ez a tétel semmi esetre sem befolyásolhatja.

A tíz év egyenlege tehát az eddigi számítások szerint ilyen:

az 1921. és 1922. év egyenlege	476 millió
1925. év egyenlege	90 millió
az 1923-1924, 1926-1930 évek egyenlege	1.717 millió
Együtt	2.283 millió pengő.
A Népszövetségi Bizottság szerint kellene lenni	2.564 millió pengőnek,
a különbözet	281 millió pengő.

Ezzel az összeggel tér tehát el a fizetési mérleg végző eredménye attól a helyzettől, amelyet a Bizottság adatgyűjtése tárt fel. Ezt az eltérést nem találhatjuk nagynak. Ha a fizetési mérleg már az előző években is a mai pontossággal készülhetett volna, ha a rövidlejáratú tételek számbavételére a mainál pontosabb statisztikai módszerek és lehetőségek állának rendelkezésünkre, a hiány még ennél is jóval kisebb lenne. Mivel 10 évi számadásról van szó, a 281 millió pengős különbözet évente 28 millió pengőnek felel meg, vagyis a fizetési mérleg évről-évre olyan nagy pontossággal tudja megfigyelni a külfölddel való forgalmunk értékeredményeit, hogy *mindössze 28 millió pengő síklik ki megfigyelésének köréből*. Mivel pedig tíz év alatt mintegy 8 milliárd pengőnek megfelelő összegről volt szó a *befelé irányuló*, és körülbelül tíz milliárdról a *kifelé irányuló* értékgorgalomban, a hiba átlagban még 3%-ot sem ér el. A fizetési mérlegkészítésnek útjában álló nagy akadályokkal szemben ezt igen kitűnő eredménynek kell vennünk. Olyannak, amelyet nem egy más statisztikai ágazat is joggal irigyelhetne meg, és amelyet általánosságban a statisztikai természetű munka nem is igen közelíthet

meg. A fizetési mérleg pontossága tehát 97 százalékos, és még ennek a pontosságnak fokozódására is van reményünk. Az utóbbi évek fizetési mérlegeinek adatai, de egyúttal a külfölddel való kapcsolatok feltárásának az az új rendszere, amelynek elrendelését a valutáris nehézségek okoltak meg és amelyeknél fogva ezen a területen is szankciók biztosítják az adatok bevallásának pontosságát, azzal biztatnak, hogy a fizetési mérleg a még hiányzó 3%-nak jelentékeny részét is le fogja győzni.

Ezt a 281 millió pengős különbözetet még akkor sem találhatjuk nagynak, ha arra gondolunk, hogy a Népszövetségi Bizottság felvétele sem lehet 100 százalékosan pontos, vagyis ha számbavesszük, hogy a Bizottság által meghatározott adósságösszeget még növelnünk is kell valamivel. Ezzel szemben ellensúlyozó tételként ott szerepel az a 71 milliónyi összeg, amelyet a legutolsó fizetési mérleg végző egyenlegeként találunk s amely azt mutatja, hogy 1930-ban a tőkeforgalmi tételek pozitív egyenlege ennyivel haladta meg a folyótételek hiányát. Ez a tőke kivétel jele, és a 281 milliós tíz évi különbözetből levonandó. Az 1923. és 1924. években viszont fordított értelmű egyenleg jelentkezett; a tőkeforgalmi tételek, mint említettük, elmaradtak a folyó tételek egyenlege mögött, de ezeket az eltéréseket inkább a megfigyelési módszer akkori fejletlenségének kell betudnunk. Hiszen azokban az években is, mint a romló valuta idejében mindig, inkább a tőkemenekülés jelenségeire lehetett volna számítanunk, semmint arra, hogy a külföld nagyobb arányú hiteletet kínál, mint amennyit a folyó üzletek és gazdasági műveletek megalapoznak.

A múlt évnek ezzel a 70 milliós tételével a különbözet, amelyet a Bizottság jelentése között és a fizetési mérleg eredménye között találtunk, alig 200 millióra zsugorodik. Van olyan közgazdasági vélemény is, amely ezt az egész összeget, sőt ennél akár kétszerte nagyobb összeget is kiegyenlítettnek venne a meg nem figyelt tőke kivétel tétéleivel. Azonban a fizetési mérlegekben nem lehet ennek a feltevésnek az igazolását megtalálni. A múlt évi mérleg megmutatta annak érzékenységét a tőkemozgalmak rejtett részeivel szemben, alig kerülhette volna tehát el annak figyelmét ilyen nagy arányú tőkekiáramlás. De közgazdasági szempontból sem fogadhatjuk el ezt az állítást. Ha arra gondolunk, hogy milyen nagy lehet a nemzeti vagyonnak az a része, amely-

Magyarország fizetési mérlege index-számokban.

Balance des paiements de la Hongrie, en indices. 1923 = 100.

	Befelé irányuló értékgazdálkodás <i>Entrées</i>							Kifelé irányuló értékgazdálkodás <i>Sorties</i>						
	1923	1924	1926	1927	1928	1929	1930	1923	1924	1926	1927	1928	1929	1930
Folyó tételek: <i>Postes courants:</i>														
Áruforgalom — <i>Mou- vem. des marchan- dises</i>	100	169	223	203	208	270	240	100	165	192	231	240	223	178
Kamatok, osztalékok <i>Intérêts et dividen- des</i>	100	142	119	288	260	190	169	100	1034	3715	5370	6258	6707	7489
Különböző tételek <i>Divers postes</i>	100	111	144	168	337	357	348	100	90	121	226	346	433	427
Összesen — <i>Total</i>	100	161	210	198	218	273	245	100	164	205	256	277	270	233
Tőkeforgalom: <i>Mouv. des capitaux:</i>														
Hosszú lejáratú — <i>Opérations à long terme</i>	100	512	544	962	1180	844	998	100	728	134	300	457	351	626
Rövid lejáratú — <i>Opérations à court terme</i>	100	2420	0	4414	3598	1098	223	0	0	—	—	0	—	0
Összesen — <i>Total</i>	100	742	478	1380	1472	875	904	100	728	207	397	457	588	626
Főösszeg — Tot. gén.	100	211	233	300	327	325	302	100	193	205	263	286	286	253

ből a kiáramló tőke eredhet és arra, hogy a tényleges körülmények között a tőke kivitelnek milyen lehetőségei vannak, ezt a feltevést túlzottnak kell tartanunk. Statisztikai szempontból nagyon érdekes probléma lenne az ellenpróbának a megejtése. Az a feladat, amely a nemzeti vagyon alkatrészeiből indulna ki és azt keresné, hogy a konkrét gazdasági viszonyok között milyen összegeket lehetett volna valóban kiküldeni a határon túlra.

A fizetési mérlegek tehát nagyon jól kiállják a Népszövetségi Bizottság jelentésében foglalt végeredménnyel való összehasonlítást és így nyugodtan fogadhatjuk el ezeket gazdasági életünk a világgazdaság felé fordított arcának tükörképéül.

Az együttesen közölt fizetési mérlegek vizsgálata voltaképpen csak itt kezdődhetné el, miután a mérleg helyességét megvizsgáltuk. Az összehasonlítás és a fejlődés mértékének megmutatása céljából indexszámokban is közöltük az eltelt évek adatait, az első mérlegnek, 1923. évnél adatait 100-nak véve.

Az adatok elsősorban arról számolnak be, hogy a külfölddel való gazdasági kapcsolataink az eltelt évek alatt erős tempóban növekedtek. Az egészséges fejlődésnek jele,

hogy a befelé irányuló forgalom növekedése erőteljesebb volt, mint a vele szemben áramló forgalomé. A kifelé irányuló forgalom csúcsponjtját eddig 1928-ban, a befelé irányuló pedig egy évvel később, 1929-ben érte el, ami ellentálló erőket mutatja a világgazdasági viszonyok nyomásával szemben. 1930-ban a befelé irányuló értékgazdálkodás 245-ös indexszámon állott, a kifelé irányuló arányait 233-as indexszám mérte.

A forgalom méreteinek megváltozása mellett feltűnő módosuláson ment át a külfölddel való értékgazdálkodás szerkezete is. Az első megfigyelt években az árumérleg jelentősége a kifelé irányuló értékgazdálkodásban sokkalta nagyobb volt, mint az évtized végén. 1923-ban a kivitel a befelé irányuló értékgazdálkodásnak 87% -át tette, a behozatal a kifelé irányuló értékgazdálkodásnak 93% -át, 1930-ban a kivitel aránya a saját oldalának végösszegéhez még mindig 85%, a behozatalé ellenben már csak 71%. Ennek az oka a kamatszolgáltatás lényeges megnövekedése, amit mindenesetre az is növel, hogy 1923-ban éppen e tekintetben csak fogyatékos adatokat lehetett gyűjteni. Viszont feltűnő, hogy gazdasági életünk e tíz év alatt mennyire nem tudta növelni akcióradiusát a külföldön; ennek ugyanis a külföldről

hosszú befolyó kamatok, osztalékok, szolgáltatások ellenértékében kellett volna jelentkeznie.

A fizetési mérleg különböző sorainak vizsgálata arról győz meg bennünket, hogy kivitelünk a gazdasági élet belső erejének növekedése és kibontakozása arányában alakul, s ebben a tekintetben csak azért hozott a legutolsó év lényeges változást, mert az áruk a világpiacon rohamos hanyatlásnak indultak ami a nemzetgazdaság erőfeszítéseinek eredményét igen lényeges részében megsemmisítette. A behozatal alakulása ellenben arra vall, hogy itt igen nagy mértékben érvényesül a világpiaci helyzet, amely áruhitel, vagy más hitel lehetőségének formáiban a hazai gazdasági élet számára kínálkozik és amellyel szemben az import nem mérlegeli elegendő nagy gonddal valóságos vásárlóerőnk nagyságát.

Az utolsó három év adatai, amelyeket részletesen közlünk, ennek a feltevésnek helyességét nagymértékben igazolják. Ezeknek az éveknek számadatai eddigi háború utáni forgalmunkban a legmagasabb ponttól való lefelé hanyatlása útját jelzik s az összezsugorodó számsorok közül csak a ka-

matfizetések sora kivétel, amely még 1930-ban is növekedett. Ezek az évek világszerte az államok között, az országok között lebonyolódó forgalom megcsappanását mutatják, s az országok elkülönülésének jegyében telnek el. Ez a folyamat és ennek a mi kis gazdasági életünk fontos adatsoraiban való visszatükröződése megdöbbentő jelenség. De meg kellene vizsgálni, hogy vajjon ez az elkülönülés teljesen csak romboló jelenségeknek a kifejezése-e? Az elzárkózás mindenütt igen tiszteletreméltó indokokból táplálkozik, olyanokból, amelyeknek rendkívül nagy varázsa van a tömegekre és a vezető politikusokra egyaránt. Külön kutatásra lenne szükségünk annak megállapítása céljából, hogy vajjon nem foglalja-e magában ez a politika, a világgazdaságnak ez a jelensége reánk nézve is a belső erőgyűjtés lehetőségeit. Egyes jelekből valóban erre lehet következtetni. A közvetlen adatokból azonban kétségtelenül csak az világos, hogy a világgazdaság megbénulásának folyamatába estünk belé s hogy ennek a változásnak megnyilvánulásai félelmetesen nehezedenek reá gazdasági, állami, társadalmi életünkre.

Móricz Miklós dr.

© IRODALMI SZEMLE ©

Könyvismertetések.

Chronique de livres.

Zelovich Kornél: Nagyvárosok közlekedése.

Cornélius Zelovich: La circulation dans les grandes villes.

Különnyomat a Városi Szemle XVII. évfolyamából. Budapest, 1931. 194 old.

Tirage à part de l'année XVII de la Városi Szemle (Revue Urbaine). Budapest, 1931. 194 p.

A közlekedésnek — nemesak hazai, de európai viszonylatban is — egyik legelső szakférfia szólal meg Zelovich professzor tanulmányában, hogy egyrészt tájékoztasson a nagyvárosi közlekedés egyre égetőbbé váló kérdéskomplexumáról, másrészt, hogy a gyakorlati ötletek és megoldások egész sorával álljon elő. Műve így elsősorban közgazdaságtudományi, műszaki és közlekedéspolitikai nézőpontból fontos. Metodikája azonban oly sok vonatkozásban él a statisztika eszközeivel, hogy nem érdektelen evvel a kiváló munkával tisztán statisztikai szempontból is foglalkozni.

A legtöbb témakörök statisztikai analízise a népesség statisztikájában talál természetes kiindulópontot. Az előttünk levő könyv is a nagyvárosi

népesség dinamikai statisztikájával eleveníti meg a modern metropolisok kialakulását. A népesség szaporulata különösen hatalmas méreteket ölt a múlt század második felében, míg a századforduló után kevésbé rohamos a fejlődés. Érdekes korrelációt látunk a metropolizálódás és a közlekedési vonalak kiépülése között. A népességi statisztika adatai fényt vetnek a nagyvárosok belső dinamikájára is, melyet különösen jellemez a tömegek eltolódása a perifériák felé, a bifurkáció lakóhely és munkahely között. Erre példa a londoni City.

A közlekedési statisztika a nagyváros sajátos közlekedésének megfelelően három részre tagozódik: a távolsági, környéki és helyi közlekedés statisztikájára. Minőségi szempontból személy- és áruforgalmi, vasúti, víziúti és közúti (a légi közlekedés ma még csak távolsági viszonylatban jelentős), leadási és feladási forgalmat ismerünk, tehát a közlekedési statisztika is ennek megfelelő tagozódást mutat.

A statisztikai anyag, melyre *Zelovich* professor vizsgálataiban támaszkodik, a nemzetközi forgalmi és közlekedési statisztika bő forrásaiból merít. Különböző országok adatainak egybevetése és jelentős tényezőikkel viszonylatba hozatala, jellemző arányszámok képzése és más, a statisztikai módszertanra jellemző eszközökkel illusztrál és bírál, cáfol és bizonyít. A magyar anyag elsősorban a székesfővárosi kiadványokban rendelkezésre álló kútfők köré csoportosul és a budapesti adatokból levont következtetések azok, melyek számkra elsősorban érdekesek és értékesek.

Budapest áruforgalmát jellemzi, hogy abból körülbelül 22% víziúton, a többi vasúton bonyolódik le. Az összes vízi forgalomnak 94%-át teszi a leadási forgalom, mely általában — természetesen — nagyvárosokban nagyobb a feladási forgalomnál. Az áruforgalomban a helyiérdekű vasutak kontingense erősen csökkent az utóbbi években — az azelőtti 5—7%-ról 1926 óta 2% alá esett — ami az automobilizmus térhódításának tudható be.

A *személyforgalom* egészen más jellegzetességeket mutat. Elsősorban szembeötlő itt a víziútnak aránylag kis szerepe, amennyiben az összes személyforgalomnak csak 1·5%-a esett a víziútra. Fontos szerepe van azonban a személyforgalom lebonyolításában az államvasutaknak (44%-os) és a helyiérdekű vasutaknak (52%-os kontingenssel). Pályaudvaraink forgalmi statisztikája mutatja, mily jelentős részük van a személyforgalom lebonyolításában: a Keleti pályaudvarnál a részesedés 38, a Nyugati pályaudvarnál 30, a többinél körülbelül 7—7%. Az összes személyforgalomból a környéki forgalomra jut az egyes gyorsvonati állomásokon: a Keleti pályaudvaron 33, a Nyugati pályaudvaron 60, Kelenföldön 50 és a Duna-Száva-Adria vasút pályaudvarán 26%. A statisztikai adatokból kitűnik, hogy Budapest távolsági személyforgalma főleg a Keleti pályaudvaron bonyolódik le. Általában az utasforgalmi statisztika dinamikája szépen mutatja a párhuzamot növekvő utasforgalom és fejlődő nagyváros között. 1880 és 1913 között az államvasutak budapesti induló utasforgalma körülbelül tizenhárom és félszer nagyobb mértékben növekedett, mint a főváros lakossága.

A budapesti *teherpályaudvarok* közül jelentős forgalmat bonyolított le a négy belső (Józsefvárosi, Dunaparti, Nyugati és a DSA. pályaudvar), továbbá hat külső (a Lipótvárosi-, Ferencvárosi-, kelenföldi és a három kőbányai pályaudvar). Ennek a tíz pályaudvarnak forgalma 1928-ban 67·5%-át tette az összesek forgalmának. A leadás a feladásnak körülbelül háromszorosára rúgott.

Igen érdekesen alakul a *főváros környéki utasforgalma*. Ezt a MÁV. bonyolítja le, továbbá

a HÉV, a BESzKRT és — kis részben a hajózás. Az egyes távolsági vonalak részesedése a környéki forgalomban igen jól figyelhető meg a kiadott vasúti menetjegyek statisztikájából. Eszerint a MÁV budapesti állomásain 1928-ban kiadott 8·7 millió menetjegy 55·5%-a, a DSA budai és kelenföldi állomásai ugyanakkor kiadott hatszázezer menetjegyből pedig 26% esett a környéki forgalomra. (A MÁV budapesti nem gyorsvonati állomásainak utasforgalmát egészben környéki forgalomnak véve.) A nagyvasutak budapesti állomásain együttesen kiadott 9·3 millió menetjegy 53·5%-a volt környéki; valójában ez az arányszám jóval nagyobb kell, hogy legyen, tekintettel arra, hogy az államvasutak menetjegykedvezményei nem 40, hanem néhol egészen 80 kilométerig szólnak, hogy a kedvezményes jegyek nemcsak Budapesten válthatók, hanem a szomszédos állomásokon is, stb. *Zelovich* professor körülbelül tizenhat millióra becsüli az államvasutak budapesti állomásainak 1928. évi környéki utasforgalmát, míg a távolsági nagyvasutak részesedését a főváros környéki utasforgalmából kerekén 10 millió utasra. A Keleti- és Nyugati-pályaudvarok menetjegyforgalmának dinamikai statisztikája mutatja, hogy „a megcsökkentett országban a fővárosnak környékére gyakorolt hatása nagyobb lett“.

Az összes budapestvidéki vasúti forgalomból 1928-ban körülbelül 20 millió utas jutott a helyiérdekű vasutakra. Fontos szerepe van a környéki forgalomban a BSzKRT elővárosi vonalainak is, melyek ugyanazon időben negyvenezer kilométer pályahosszon 43 millió utast szállítottak. Végeredményben a főváros összes környéki utasforgalma 73·9 milliót tett, mely kontingensből 13·3% jutott a távolsági vasutakra, 28·2% a helyiérdekű vasutakra és 58·5% a BSzKRT elővárosi vonalaira. Utóbbi egyesek nem tekintik Budapest környéki, hanem Nagy-Budapest helyi forgalmának. A hajózás szerepe a környéki forgalomban is csekély volt, amennyiben ez a teljes kontingensnek körülbelül 0·7%-át tette.

A nagyvárosi *helyi forgalom* — a szállított utasok számát tekintve — mindig nagyobb méretű, akár a távolsági, akár a környéki forgalom. Míg például Budapesten 1928-ban a távolsági 8·7, a környéki vasúti forgalom pedig 73·9 millió utast számlált, a BSzKRT tisztán helyi forgalma 274 millióra rúgott, az autóbuszüzem forgalmával együtt pedig ez a szám 287 millióra nőtt. Ma Budapest helyi utasforgalma magában foglalja a közúti vasutak, társaskocsik, helyi hajók, a sváb-hegyi fogaskerekű vasút, a budai hegyipálya és az autóbuszüzem forgalmát. Budapest környéki utasforgalmát kerekén 30 millióra véve, a helyi és környéki utasforgalom 1928-ban körülbelül 363 millió utast számlált, ami napi 990 ezer utasnak

felel meg. Tekintettel az egyes ember átlagos napi kétszeri utazására, ez azt jelenti, hogy a főváros említett forgalmából a lakosságnak körülbelül 40%-a vett részt. Minőségi szempontból fontos, hogy a helyi forgalomból mind nagyobb részt kértnek az autóbuszok és a személyautomobilok, bár e forgalomnak oroszlanrészét — 95·5%-ot — Budapesten még mindig a BSzKRT bonyolítja le.

Igen érdekesek a nagyvárosi forgalom különböző — periodikus és aperiodikus — hullámzásai. A havonkénti változásokat vizsgálva — berlini adatok szerint — az összforgalom májusban ér maximumot. Hasonlóan berlini adatok szerint az összforgalomból a legnagyobb százalék szombatra jut (15·7%), a legkisebb vasárnapra (10·5%), míg a többi napok arányszámai kevés eltéréssel csoportosulnak 14·8% köré. A napi fluktuáció a BSzKRT 1929. évi felvétele szerint 18 és fél óra-
kor („rohamóra“, rush hour) áll be, amikor is az átlagos utaskontingensnél közel kétszer, az éjféli minimumnál közel tízszer több az utas. Nagyan befolyásolja az utasforgalmat az időjárás és a hőmérséklet is. Utóbbival arányosan nő a vasár- és ünnepi utasforgalom.

A baleseti statisztikából kitűnik, hogy Budapesten „a motoros járóművek okozta balesetek száma 1929-ben 6·7-szer nagyobb volt a közúti vasutak okozta balesetknél“.

Igen érdekes és statisztikai szempontból is jellemző adalékok a könyvben a Budapest székesfőváros közlekedését érzékeltető térképek. Az első térkép az egyes világvárosok gyorsvonati távolsági személypályaudvarainak elhelyezését mutatja és érdekes összehasonlításokra ad alkalmat fővárosunk pályaudvaraival. A második a budapesti telerpályaudvarok elhelyezését ismerteti, ugyancsak a város centrumához viszonyítva. További térképek Budapest izochrón térképei. Különösen ez utóbbiak, melyek a város centrumától különböző irányokban egyenlő időközökben elérhető izochrón zónákat tüntetik fel, nagy munkát igényeltek és a Zelovich professzor által vezetett műegyetemi közlekedési szeminárium munkásságát dicsérik. Ezek a térképek igen becses adalékok, hiszen maga a nagyváros természetes határa sem egyéb, mint valamely megfelelően választott összforgalmi izochrón vonal.

Zelovich professzor alapos, átfogó és időszerű tanulmányát csupán statisztikai vonatkozásban ismertettük. Azonban a közölt pár adatból is kitűnik, hogy szerzőnek „erre a tudományos szempontból felettébb érdekes kérdésre készséggel és a téma iránti szeretettel“ fordított fáradsága nem volt hiábavaló.

Viener András.

Magyar Biztosítási Évkönyv.

Annuaire Hongrois des Assurances.

Kiadják: A Biztosítási és Közgazdasági Lapok. Budapest, 1931. 355 l. p.

Publié par *Biztosítási és Közgazdasági Lapok.* Budapest, 1931. 355 p.

A Biztosítási Évkönyv legújabb — 23. — évfolyama az előzőekéhez hasonló beosztásban és a már megszokott gazdag tartalommal jelent meg. Az évkönyv tulajdonképpen három főfejezetre oszlik: az 1. fejezet a biztosításügyre vonatkozó rendeleteket, a biztosításügyi judikatúra döntéseit és a legújabb joggyakorlatot, valamint a közhatósági és magánjellegű biztosítási szervek ismertetését tartalmazza. A 2. rész a társaságok mérleg- és eredményszámlájának statisztikai adatait ismerteti, a 3. fejezet pedig a biztosításüggyel összefüggő kérdésekre vonatkozó értekezéseket és tanulmányokat közöl. Bár az Évkönyv az intézetek legnagyobb részére vonatkozólag eléggé részletes adatokat közöl, statisztikai szempontból a 2. fejezet igen sokat nyerne értékében, ha az adatokat országos összesítésben is közölné, miután így a magyarországi biztosítók helyzetéről és működéséről mozaikszerű kép helyett egy sokkal átfogóbb és teljesebb helyzetképet kapnánk. Az Évkönyv azonban így is valóságos tárháza azoknak a tudnivalóknak, amelyek a biztosításügy elméleti és gyakorlati kérdéseivel függenek össze úgy, hogy a kiadvány a biztosítási szakma emberei számára nélkülözhetetlen kézikönyv s egyben szegényes biztosítási irodalmunknak értékes és hasznos terméke.

Ungarisches Wirtschafts-Jahrbuch. VII. Jahrgang: 1931.

Kiadja: Gratz Gusztáv. Felelős szerkesztő: Bokor Gusztáv. Budapest, 1931. 383 l.

Éditeur: Gustave Gratz. Directeur: Gustave Bokor. Budapest, 1931. 383 p.

Ez a külföldi könyvpiacra immár közel egy évtizede polgárjogot nyert kiadvány, mely irányítottként vezeti végig az olvasót a magyar gazdasági élet színterén, előttünk fekvő legújabb folyamában a világválság hullámai közé sodródott Magyarország megnehezült életkörülményeiről fest lehetőleg átfogó, jellegzetes képet. Bevezetőben Óvári-Papp Zoltán a legaktuálisabb témát rajzolja fel: Magyarország helyzetét a világgazdasági válságban. Szinte a könyv megjelenéséig tovább vezetett statisztikai és egyéb adatok felhasználásával. Majd Nagy Iván a mezőgazdasági termelés újabb alakulásával, Pettenkoffer Sándor pedig a magyar szőlő- és borkortermelés helyzetével ismerteti meg. A továbbiakban Leopold Lajos agrárválság és munkarendszer címen becses agrárpolitikai anyagot sorakoztat fel és Nyulászi János a földbirtokmegterhelésügről tájékoztat. Ipari tárgyú Farkasfalvi Sándor cikke a magyar gyáripár 1930. évi helyzetéről, Görgey Istváné az iparfejlesztési törvényről, Hu

bert Ernőé az 1930/31. évi széngazdaságról s ide sorozta a szerkesztés *Meszlényi Artúr* cikkét is az új magyar kartell-törvényről, valamint *Söpkéz Sándorét* a villamosenergiagazdasági törvényről. A következő tárgycsoportban *Meszlényi Emil* cikke áll az élen az 1930/31. évi magyar külkereskedelemről. Igen beható *Ferenczi Imre* tanulmánya a magyar és nemzetközi külkereskedelmi politikáról, míg a kereskedelemügy általános helyzete *Kemény Dezső*, a gabonakereskedelem alakulása pedig *Friedländer Emil* cikkéből világlik ki. A vasút- és automobilforgalom helyzetét *Bogsch Aladár* rajzolja meg, *Nikl Béla* a folyamhajózásról ad számot, *Szentiványi Ervin* pedig a posta-, távíró-, telefon- és rádióügy újabb adatait sorakoztatja fel. Ezúttal is *Kállay Tibor* a szerzője az állampénzügyi helyzetet analizáló dolgozatnak s a különböző pénzügyi vonatkozású munkálatok *Quandt Richard*, *Stein Emil*, *Beck Róbert* cikkei, valamint *Tormay Bélának* a Postatakarékpénztár forgalmát és helyzetét felvázoló fejtegetései között a „current history“ szellemében nyert helyet *Kresz Károly* tanulságos eszme-futtatása a magyar pénzügyi sorsáról az 1931. évi válságos nyári hónapokban. Az Évkönyv következő részében a közmunkaügyet tárgyalja *Hantos Aladár* cikke, *Kutasi Eleméré* a biztosításügyet, míg az ipari szociálpolitika 1930/31. évi fejleményeit évek óta kitaposott széles mederben *Papp Géza* írta meg és *Dálnoki-Kováts Jenő* gazdag statisztikai bázison a munkabérek, árak és életszínvonal hullámzását. Az állami közigazgatás racionalizálásáról szól *Magyar Zoltán* kisebb cikke, a bécsi *Deutsch Móré* pedig a magyar és osztrák állam néhány kölcsönös jogi problémája foglalja össze. Ezenkívül egy pár kisebb cikk s bőséges statisztikai anyag halmozódik fel a külföldi pionirmunkát vállaló kiadványban. Egyébként az Évkönyv-kötet régi nagy statisztikai anyagának költségkímélési okokból elkerülhetetlenné vált csökkentését, valamint többek közt a közgazdasági szemszögből is aktuális első népszámlálási adatok hiányát ugyan sajnálattal regisztráljuk, mert ezt a szerkesztőség ügybuzgó információs tevékenysége sem pótolhatja teljesen, de ugyanolyan elismeréssel jegyezhetjük fel az aktualitásra való céltudatos törekvést: ennek példája az a sok függelék, amelyekben a szerkesztők és munkatársak a legújabb gazdasági események láncszemeit sikerrel kísérelték meg az Évkönyv tartalmába pótlólag belefűzni.

Konjunktur- und Saisonempfindlichkeit in der Fertigwarenwirtschaft.

Nürnberger Beiträge zu den Wirtschafts- und Sozialwissenschaften. He ausgegeben von Hans Proesler und Wilhelm Vershofen. Heft 27. Nürnberg, 1931. 47 l.—p.

A Nürnbergi Gazdaságfigyelő Intézet a konjunktúrakutatás munkakörét teljesen új területtel gazdagította akkor, amikor a *konjunktúraérzékeny-*

séget és a *szezoningadozás* fokát tette matematikai vizsgálat tárgyává.

A gazdaságstatisztikai számsorok vizsgálatánál a kutató munka eddig csupán arra szorítkozott, hogy az azokban fellelhető hullámmozgások (trend, szezonhullámzás és ciklikusmozgás) széjjelválaszthatók és a további kutatás céljaira alkalmas értékben kifejezhetők legyenek. Ezek meghatározásán kívül még csak a kilengések időbeli összeesése vagy eltolódása vétetett számba. Ez azonban csak a konjunktúra iránti érzékenységet érintette. Magáról az ingadozás mértékéről, a kilengés fokáról — áll ez különösen az idényszerű kilengésekre — eddig még nem sok szó esett. Holott a gazdaságstatisztikai számsoroknak a konjunktúrával és az idényszerű behatásokkal szemben megnyilvánuló érzékenysége ez irányban is vizsgálat tárgyává tehető. A Nürnbergi Gazdaságfigyelő Intézet nemesak ráterelte a figyelmet erre a kérdésre, hanem az egyes árucsoportokra nézve kiszámított érzékenységi koefficiensek segítségével megállapította azokat a törvényszerűségeket, amelyek a fogyasztási készárúknál a termeléstől a fogyasztás vonala felé haladva megszabják a konjunktúraérzékenységnek és a szezonreagibilitásnak a változásait.

A konjunktúra- és idényszerű érzékenység felderítése és számtani meghatározása a szóródás legjobb mértékével, a középeltéréssel (Standard-Deviation), az összehasonlítás pedig a szóródás relatív mértékével, a variabilitási kitevővel történt, mely utóbbi nem más, mint az aritmetikai közép százalékában kifejezett középeltérés. Az intézet az 1925—1929. évekre terjedő vizsgálódás számára szükséges anyagot a belföldi kelendőségi mozgalomra való tekintettel állította össze. A németországi gazdaságstatisztikai anyagon kívül sok esében az Egyesült Államok adatai is megvizsgáltattak. Ezáltal az összehasonlítás és a talált törvényszerűségek általános érvényességének kimutatása is lehetővé vált. A gondos vizsgálat kimutatta, hogy az árucsoportok egészen más érzékenységet tanúsítanak a konjunktúrakilengésekkel, mint a szezonbehatásokkal szemben. A koefficiensek kiszámítása révén az a törvényszerűség nyert megállapítást, hogy az egyes árucsoportoknak konjunktúraérzékenysége a termeléstől a nagy- és kiskereskedelmen keresztül a fogyasztás felé haladva fokozatosan csökken. Ez az általános érvényű szabály csak annyiban módosul, hogy egyes fogyasztási árucsoportok konjunktúraérzékenységének csökkenése már a nagykereskedelemtől is igen számottevő lehet, míg más esetekben a hanyatlás tulajdonképpen csak a kiskereskedelemben, tehát a közvetítés végpontján következik be. A konjunktúraérzékenység csökkenésére vonatkozó eme törvényszerűségből nem okvetlen következik, hogy a

konjunktúramozgalmak a fogyasztásban lelik eredetüket. A konjunktúra szabályból a kiskereskedelem részére még azt a következtetést vonja le az intézet, hogy az a depresszió idején aránylag kedvezőbb helyzetben van, mert hiszen a kelendőség magasfokú marad. A konjunktúraérzékenység Németországban jelenleg valamivel magasabban áll, mint az Egyesült Államokban.

Ellentétben a konjunktúramozgalmakkal — melyek a gazdasági körforgás következtében minden gazdasági ágban éreztetik hatásukat — az idényszerű behatások izoláltan, egészen individuálisan lépnek fel. A vizsgálat tehát itt csakis oly árucsoportokra terjedhet ki, amelyek évszaki behatások alatt állanak. Az Intézet által a fontosabb árucsoportokra nézve kiszámított szezonérzékenységi kitevők segítségével már most az nyert megállapítást, hogy a készárúk az idényszerű behatásokkal szemben egészen ellentétesen viselkednek, mint ahogy azt a konjunktúra hullámzásnál tapasztaltuk. A szezoningadozás foka ugyanis a fogyasztás felé haladva nemcsak hogy nem fogy, hanem ellenkezőleg növekszik. Magasabb a kiskereskedelemben, mint a nagykereskedelemben. Egyes árucsoportoknál a szezonérzékenység fejlődése a fogyasztás irányában rendkívül kifejezett jellegű. Az érzékenység növekedése azonban nem szükségképpen fokozatos. Vannak árucsoportok, amelyek a nagykereskedelemben egyáltalán nem mutatnak fogékonyságot az évszaki behatásokkal szemben. Ezek eladását ugyanis közvetlenül a kiskereskedelem végzi. Az amerikai soroknál még tisztábban érvényesül a szezonérzékenység növekvő tendenciája a fogyasztás felé, ami azt bizonyítja, hogy a szezonkilengések az amerikai kiskereskedelemben sokkal erőteljesebbek, mint a német kiskereskedelemben.

A konjunktúraérzékenységre és a szezonreagibilitásra az intézet által felállított eme két törvényszerűséggel kapcsolatban megjegyzendő, hogy a hanyatló konjunktúrával nem szükségképpen jár együtt a szezonérzékenység emelkedése. A konjunktúraérzékenység és a szezonérzékenység különben sem hasonlíthatók össze az érzékenységi koefficiens segítségével.

A Nürnbergi Gazdaságfigyelő Intézet vizsgálódásainak gyakorlati értéke abban áll, hogy az árukkelendőség szezonérzékenységét a fogyasztási készárucsoportokon belül is teljesen feltárja úgy a termelés, mint a nagy- és kiskereskedelem számára.

S. S.

Barriol A.: Théorie & Pratique des Opérations Financières.

Paris, Gaston Doin et Cie. 429 l. — p.

A francia (Párizsi) Statisztikai Társaság tudós főtitkárának munkája három főfejezetre osztva tárgyalja a pénzügyi ügyletekkel összefüggő elméleti

és gyakorlati kérdéseket. „Pénzügyi ügylet“ alatt értve mindazokat a műveleteket, amelyek gyümölcsöző tőkeelhelyezésekkel kapcsolatosak. A könyv tartalma nem olyan tág perspektívájú, mint ahogy a cím után gondolni lehetne, mivel szélesebb gazdaságelméleti megalapozottság nélkül a pénzügyi műveleteknek inkább csak a matematikai-technikai vonatkozásait ismerteti. A munka címének magyarul „Értéküzleti számítások“-at lehetne adni, amelynek során főleg a kamatszámításokkal, tőketörlesztési tervekkel és tőzsdei üzletszámításokkal ismerteti meg az olvasót. A pénzügy-technikai kérdések rövid ismertetése mellett igen sok gyakorlati példát is tartalmaz, amelyeknek megoldásánál leggyakrabban használatos matematikai formulák alkalmazását is ismerteti. Bár kétségtelen, hogy *Barriol* könyve elsősorban a bank és kereskedelmi szakma gyakorlati emberei számára készült, azonban a pénzügyi tudomány elméleti művelői számára is értékes ismereteket nyújt. Az anyag mintaszerű elrendezése, az előadás könnyedsége, valamint a példákhoz fűződő magyarázatok világossága vonzó olvasmánnyá avatja a könyvet.

Andréadès A.: La population du Japon.

Bruxelles, 1931. (Extrait de la Revue Economique Internationale.) 52 l. — p.

A távoli világrészek statisztikai megismerése mindig tanulságos és sokszor a kuriózum erejével hat. Még akkor is, hogyha a kultúrában — a statisztikai kultúrában is — olyan előrehaladott fokon álló országról van szó, mint Japán, melynek összefoglaló népesedési jellemrajzával *Andréadès* görög statisztikus ismerteti meg a Nemzetközi Statisztikai Intézet tokiói ülészakán tett személyes tapasztalatok és nagy forrásanyag feldolgozása alapján. Először a múlt századok homályába vesző történetstatisztikai eredmények ingatagabb talaján rajzolja meg a legújabb fejlődés történeti hátterét (adatai itt és a továbbiakban a tulajdonképeni Japán viszonyt tárják fel). A hűbériség, a háborúk s a középkor társadalmi kinövésének korszakában a fejlődés igen bizonytalan irányzatú: japán írók az ország lélekszámát 610-ben 5 millióra, 736-ban 8,6 millióra, 1528-ban (és 1560-ban) 4,9 millióra, 1721-ben pedig 26,1 millióra teszik. A legutolsó másfélszáz év ugrásszerű, óvatosságra intő abnormálisan nagy lélekszámemelkedése után a fejlődésre kedvezőtlen politikai és gazdasági uralom, egészségtelen erkölcsök és szokások elharpódzása idején kis visszaesésekkel vegyes stagnáció következett s az 1846. évi (a korábbi becslésekből rendszerint kimaradt osztályokra is kiterjeszkedő, teljesebb) népszám is csak 29,6 millió. Az uralomváltást 1868-ban az elzárkózás megszüntetése, Japán belső berendezkedésének tökéletes átalakulása követte nyomon, látható eredménnyel: 1872-ben a lélekszám már 34,8 mil-

liót ért el. Az európai kultúrát, az iparosodás ütemét teljesen átvevő ország ezután fejlődésének virágkorszakába lépett, mely máig sem zárult le: a japán nép 1900. évi száma 43·8 millió, az 1925. évi 59·1 millió, az 1930. évi pedig 64·4 millió fő.¹⁾ Pedig ez a félszázad három borzalmas kolerajárvány, az 1918. évi influenzajárvány, az 1923. évi katasztrofális földrengés és három véres háború bélyegét viselhetné magán: mégis az ezideig meg nem törő vonalú egészséges természetes szaporodás a sűrűn lakott, művelésre alkalmatlan területben is bővelkedő állam fejlődésének e nagy akadályait teljesen ellensúlyozni bírta, rendkívüli módon megnövelve a népesség expanzív erejét s egy új keleti problémát helyezve az előtérbe. Az iparosodással a városiasodás Japánban is lépést tartott, a nagyvárosok fejlődésében azonban a város-területek nagyméretű kibővítésének számszerű-

¹⁾ Az egész japán birodalom lakosainak száma 90·4 millió.

leg kimutatható része van. *Andréadès* adatai szerint a felkelő nap országának sajátossága, az evolúció hatékony tényezője a kisüzemi szisztéma, mely úgy a birtokmegoszlásra, mint az iparra és kereskedelemre jellemző. Társadalmi osztályok szerint az 1920. évi kereső népességben a munkásság dominál 16·2 millióval (59%); japán különlegesség az üzemvezetők (önállók) csoportjának telítettsége: a statisztika az európaiaktól némileg eltérő csoportosítással csaknem 9 millió keresőt (35·5%) sorol ide s csak 1·5 milliót (5·5%) az alkalmazottak kategóriájába. A kisüzemi jelleg eredménye még a női munka szokatlanul nagy szerepe: az ipari munkásság csoportjában például 2·45 millió férfira 1·28 millió női munkaerő jut, a mezőgazdaság alig 9 millió főnyi munkásrétegéből pedig 5·8 millió a nő (kétségtelenül a segítőkész tagokkal együtt). Jellemző még a Távolsziget birodalmára az idegeneknek aránylag kis száma. Japán nagy gazdasági fejlődését idegen példára, de saját erejéből csinálta meg.

Th. L. dr.

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office central royal hongrois de statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international et de théorie générale.*) — *Annuaire du commerce international. L'annuaire bleu.* 1931. Comité national des conseillers du commerce extérieur. Paris.

Statistique internationale des chemins de fer. 1930. Union internationale des chemins de fer. Paris.

Rapport général sur les aspects économiques des ententes industrielles internationales. Société des Nations. Genève. 1931.

Quesada, Dr. Ernesto: Die Wirtschaftsbeziehungen zwischen Latein-Amerika und den Vereinigten Staaten. Leipzig. 1931. (Weltwirtschaftliche Vorträge und Abhandlungen. 10.)

Convention pour la réglementation de la chasse à la baleine. (Genève, le 24 septembre 1931.) Société des Nations. Genève.

Boldrini, Marcello: La fertilità dei biotipi. Saggio di demografia costituzionalistica. Milano. (Publicazioni della Università cattolica del sacro cuore. VIII/4.)

Der wirtschaftliche Wert der Sozialpolitik. Eine Sammelschrift. Jena. 1931. (Schriften der Gesellschaft für soziale Reform. 84/85.)

Bulletin de la Société neuchâteloise de géographie. Tome XL. 1931. Neuchâtel.

Magyarország. (*Hongrie.*) — *Gratz-Bokor: Ungarisches Wirtschafts-Jahrbuch.* 1931. Budapest.

La situation financière de la Hongrie. Rapport au Conseil sur les travaux de la quarante-troisième session du comité (Budapest, du 16 au 22 octobre 1931.) Société des Nations. Genève.

Amerikai Egyesült Államok. (*États-Unis.*) — *Wages and hours of labor in woolen and worsted goods manufacturing, 1910/1930.* Bureau of labor statist. Washington. (Bulletin. 533.)

Labor conditions in the territory of Hawaii, 1929/1930. Bureau of labor statist. Washington. (Bulletin. 534.)

Belgium. (*Belgique.*) — *Rapport sur la situation de l'instruction primaire en Belgique.* 1921/1923. Ministère des sciences et des arts. Bruxelles.

Chile. (*Chili.*) — *Comercio exterior, 1930.* Dirección general de estadist. Santiago. (Estadística anual. VII.)

Estadística anual de agricultura, 1930/31. Dirección general de estadist. Santiago.

Anuario estadístico de la República de Chile, 1929/30. Dirección general de estadist. Santiago.

Cseh-Szlovákia. (*Tchéco-Slovaquie.*) — *Rapport annuel de l'entreprise des chemins de fer de l'État tchécoslovaque, 1930.* Ministère des chemins de fer. Prague.

Dánia. (*Danemark.*) — *Impositions des communes, 1931/32.* Département de statist. Kopenhavn. (Communications statistiques. IV. Série 89/III.)

Causes de décès dans le Royaume de Danemark, 1930. Direction supérieure d'hygiène publique. Kopenhavn.

Egyiptom. (*Egypte.*) — *Population census of Egypt, 1927.* Statist. and census department. Cairo.

Esztország. (*Estonie.*) — *Annuaire de la statistique agricole, 1930.* Bureau central de statist. Tallinn.

Norvégia. (*Norvège.*) — *Statistique postale*, 1930. Poststyret. Oslo. (Norges obisielle statistikk. VIII. 159.)

Statistiques des télégraphes et des téléphones de l'État de Norvège, 1929/1930. Telegrafstyret. Oslo. (Norges officielle statistikk. VIII/160.)

Statistique industrielle de la Norvège, 1928/1929. Bureau central de statist. Oslo. (Norges officielle statistikk. VIII. 161.)

Statistique des hospices d'aliénés, 1929. Medisinaldirektoeren. Oslo. (Norges officielle statistikk. VIII. 162.)

Statistique de l'instruction publique, 1928/9. Kirke-og undervisningsdepartementet. Oslo. (Norges officielle statistikk. VIII. 163.)

Conventions collectives et conflits du travail, 1930. Bureau central de statist. Oslo. (Norges officielle statistikk. VIII. 164.)

Recensement des chômeurs 15 janvier 1931 par les Offices publics de placement. Bureau central de statist. Oslo. (Norges officielle statistikk. VIII. 165.)

Oroszország. (*Russie.*) — *Recensement de la population de l'U. R. S. S.*, 1926. II. Occupations. XXXII. R. S. S. des Usbees., XXXIII. République S. S. des Turcmènes. — III. *État matrimonial. Lieu de naissance et durée du séjour. Personnes atteintes d'infirmités apparentes*. XXXV. Région du Nord. Territoire de Léningrad et République aut. de Carélie. XXXVI. Région de l'Ouest. Région centrale industrielle. XXXVII. Région centrale de Terre Noire. Région du Volga Central. Région du Volga Inférieur. XXXVIII. Région du Viatka. Territoire de l'Ourale. République de Bachkirie. XXXIX. R. S. S. aut. de la Crimée. Région Caucase du Nord. R. S. S. aut. de Daghestan. Ekonomiko-sztatiszt. szektor. Moszkva.

Décédés de la ville de Kieff selon les causes de décès, le sexe et l'âge. 1918/1927. Académie des sciences de l'Ukraine. Kieff. (Travaux de l'Institut démographique. VIII.)

La démographie de l'Ukraine en 1914/1928.

(Index bibliographique.) I. Livres. Académie des sciences de l'Ukraine. (Travaux de l'Institut démographique. IX.)

Na putjach sztroitelsztva szocializma. Szektor narodnochozjajsztvennogo ucseta Leningradszkogo oblplana. Leningrad. 1931. (Sztatiszticeszkij zbornik. 2.)

Svájc. (*Suisse.*) — *Statistik der neuen ausserordentlichen eidgenössischen Kriegssteuer*. II. Steuerperiode (1925-1928.) und vorläufige Ergebnisse der III. Steuerperiode. (1929-1932.) Eidgenössische Steuerverwaltung. Bern.

Schweizerische Kriminalstatistik, 1929. Eidgenössisches statist. Amt. Bern. (Statistische Quellenwerke der Schweiz. 11.)

Bevölkerungsbewegung in der Schweiz, 1930. Eidgenössisches statist. Amt. Bern. (Statistische Quellenwerke der Schweiz. 16.)

Steuerbelastung in der Schweiz, 1931. Natürliche Personen. Eidgenössische Steuerverwaltung. Bern. (Statistische Quellenwerke der Schweiz. 19.)

Svédország. (*Suède.*) — *Sweden to-day. A survey of swedish industries*. General export association of Sweden. Stockholm.

Anställnings- och avlönings-förållandena för lägre personal i allmän tjänst. K. socialstyrelse. Stockholm. 1931. (Sveriges officiella statistik.)

Bergshantering, 1930. Kommerskollegium. Stockholm. 1931. (Sveriges officiella statistik.)

Brottsligheten, 1929. Statist. centralbyrå. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Allmänna pensionsförsäkringen, 1930. Kungl. pensionsstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Lantmäteri, 1930. Kungl. lantmäteristyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Statistisk årsbok för Göteborg, 1931. Göteborgs stads statistiska kontor. Göteborg.

Uruguay. (*Uruguay.*) — *Síntesis estadística de la República oriental del Uruguay*, 1931. Dirección general de estad. Montevideo.

Folyóiratszemele.

Revue.

Archiv für Soziale Hygiene und Demographie (6. köt. 4. f., Berlin-Charlottenburg 1931, ném.). — *Hooft F. W.*: A népszaporodás analízálása. — *Saller K.*: A német népesorportok intelligenciális különbözőségei. — *Fischer H.*: A községi közegészségügy és a diftéria-elleni küzdelem. — *Barfels F.*: A közegészségügyi szolgálat Poroszországban. — *Lehmann M.*: A kislakásépítés 1930-ban.

Economia (9. évf. 7. köt. 5. sz., Róma 1931, ol.). — *Gangemi L.*: Magántulajdon, takaré-

kosság és a népesség a korporatív gazdaságban. — *Espinosa A.*: Gabonakrízisek. — (6. sz.). — *Schiavon A.*: A gyorsvonatok és a tarifa. — *Espinosa A.*: A gabona válsága. — Különböző országok halálózási tábláinak összehasonlítása. — (8. köt. 1. sz.). — *Farina A. L.*: Szardínia tartomány belső vándorlásai. — *Livi L.*: Vidék és város közötti különbség házasságkötések szempontjából. — (2. sz.). — *Fiorcutino A. R.*: Hajózás és turisztika. — *Erber R.*: Brazília kávépolitikája.

Giornale degli Economisti e Ri-

vista di Statistica (46. évf. 10. sz., Róma-Milánó 1931, ol.). — *Rossi L.*: A közvetítő kereskedelem monopóliuma. — *D'Albergo E.*: A forgalmiadók alapja és természete.

Internationale Rundschau der Arbeit (9. évf. 7. f., Berlin-Genf 1931, ném.). — *Lipmann O.*: A munkás teljesítőképessége és üzemi termelése közti összefüggés egyes fontosabb gazdasági ágakban. — *Oblath A.*: Az olasz kivándorlási és gyarmatosítási politika. — *Stack M.*: Az öreg-ségi gondozás az Egyesült Államokban. — (8. f.). — *Kohler A.*: A munkafeltételek a filmiparban. — A munkaügyi statisztikusok negyedik nemzetközi konferenciája. — *Warming J.*: Egy ár- és munkabérelmélet. — (9. f.). — *Bernhard E.*: Az idény-munkanélküliség elleni küzdelem téli építkezések által az építőiparban. — *Guye R.*: Az építőipar válsága és az európai lakáspolitikája. — A mezőgazdasági munkások lakásvizsgálata Svédországban. — (10. f.). — A 15. Nemzetközi Munkaügyi Konferencia. — *Nisot M.-T.*: A munkásoktatásügy Belgiumban.

Journal de la Société de Statistique de Paris (73. köt. 11. sz., Páris 1931, fr.). — *Jacob M.*: Egy generáció élettartamának vizsgálata. — *Bunle H.*: A népmozgalom Franciaországban 1930-ban, összehasonlítva néhány más állammal. — *Horn E.*: A népszámlálás Magyarországon.

Journal of the American Statistical Association (26. köt. 175. sz., Washington 1931, ang.). — *Willcox W. F.*: Kísérlet a közhangulat megállapítására a 18. Kiegészítés megszüntetése alkalmából. — *Shewhart W. A.*: Statisztikai módszer mérnöki szempontból. — *Coats R. H.*: Számlálás és képviselői módszer a népszámlálásban. — *Bader L.*: Kiszámítható-e, hogy mire fordítják a jövedelmeket Amerikában. — *Campbell C. D.*: Az üzleti görbe és a vasúti alkalmazottak balesetgyakorisága az Egyesült Államokban. — *Givens M. B.*: A munkanélküliség szociális szempontjainak statisztikai vizsgálata. — *Truesdell L. E.*: A családi adatok tabellázása az 1920. évi népszámlálásban.

Journal of the Royal Statistical Society (114. köt. 4. r., London 1931, ang.). — *Rhodes E. C.*: A munka és termelés Nagy-Britannia szénbányászataiban. — *Sprague O. M. W.*: Kisebbségi és nagyobb hullámzások a kereskedelemben. — *Irwin J. O.*: A matematikai statisztika legújabb fejlődése.

Magyar Kisebbség (10. évf. 21. sz., Lugos 1931, m.). — *Aixinger L.*: A csehszlovákiai községi választások és a magyarság. — *Fritz L.*:

„A törvények egységesítése“. — *Fritz L.*: Újabb kisebbségi jogsérelmek.

Mezőgazdasági Közöny (4. évf. 10. sz., Budapest 1931, m.). — *Németh J.*: Vízügyeink és mezőgazdaságunk. — *Hangai Szabó B.*: A tejelés-ellenőrzés külföldi és hazai eredményei. — *Halács Á.*: Nemzetközi mezőgazdasági üzemstatisztika.

Munkaügyi Szemle (5. évf. 11. sz., Budapest 1931, m.). — *Kovrig B.*: Jugoszlávia társadalombiztosítása. — *Vigh G.*: A nyugellátást élvező munkavállalók biztosítási kötelezettségének kérdése. — *Bikkal D.*: Német betegsegélyező pénztárak 1930. évi működése. — *Bikkal D.*: A magyarországi bányatársaspénztárak 1930. évi működése. — *Bojtos I.*: Pestújhelyi tuberkulotikus kórház hatása a köz-ség tuberkulózisviszonyaira.

Népegészségügy (12. évf. 22. sz., Budapest 1931, m.). — *Elek I.*: A szelekció kérdése a gyakorlatra jogosult szülésznőknél. — *Krappal K.*: A „dry farming“ elve a vármegyei közkórházak gazdálkodásánál. — *Steiger-Kazal D.*: Az iskolai nemi felvilágosításról. — *Bajusz M.*: Új ösvények a hazai tifusz elleni küzdelemben.

Notiziario Demografico (4. évf. 16. sz., Róma 1931, ol.). — A tengerentúli kivándorlás. — A születések csökkenésének problémája. — Az 1930. évi népszámlálás az Amerikai Egyesült Államokban. — Norvégia népmozgalma 1930-ban. — *Ferenczi I.*: A ki- és bevándorlási mozgalmak és azok demográfiai és szociális jövője. — A gazdasági válság és a halandóság Franciaországban. — A belső telepítés mint a munkanélküliség enyhítésére szolgáló eszköz. — Szociális biztosítás Németországban. — A rákbetegségben elhaltak számának emelkedése Németországban.

Városi Szemle (17. évf. 4. sz., Budapest 1931, m.). — *Wildner Ö.*: Budapest törvényhatósági bizottságának keresztmetszete a legutóbbi 30 év alatt. — *Felszeghy B.*: A „racionalizálás“ eszmekörének bírálata. — *Szél T.*: A standard számítás. — (5. sz.). — *Schuler D.*: A berlini nemzetközi lakás- és építésügyi kongresszusok. — A berlini helyiforgalom.

Wirtschaft und Statistik (11. évf. 21. sz., Berlin 1931, ném.). — A gabonapiacok 1930 július óta. — Cukortermelés és fogyasztás az 1930-31. üzemi évben. — A világkereskedelem 1931 első felében. — Nagy-Britannia állami pénzügyei a gazdasági válságban.

Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft (91. köt. 3. f., Tübingen 1931, ném.). — *Meisel F.*: Adóélettan és statisztika. — *Surányi-Unger T.*: Gazdaság és társulás a Közel-Keleten.

A Nemzetközi Statisztikai Intézet madridi (XX.) ülése.¹⁾

La XXe Session, à Madrid, de l'Institut International de Statistique.

Kovács Alajos dr. előadása: A madridi ülésről általában. — Demografiai kérdések.

Communication du Dr Aloÿse Kovács: De la Session de Madrid en général. — Questions démographiques.

I. A madridi ülésről általában.

A Nemzetközi Statisztikai Intézet XX. ülését a f. évi szeptember hó 14-étől szeptember 20-áig Madridban tartotta meg. Tudvalevőleg az Intézet ülései csak két évenként tartatnak, az utolsó rendes ülés Varsóban volt 1929 augusztusában.²⁾ Mint-hogy a varsói ülésen a következő rendes ülés székhelyére vonatkozólag két ajánlat tétetett, úgymint Japán és Spanyolország részéről, a varsói ülés úgy határozott, hogy a legközelebbi rendes ülést 1931-ben Madridban tartja meg, 1930-ra pedig Tokióban rendkívüli ülést hív össze. A rendkívüli ülés Tokióban tényleg meg is tartatott, amely úgy látogatottság, mint a tárgyaknak nagy száma folytán rendes üléssé nőtte ki magát.³⁾

Annak ellenére, hogy a tokiói rendkívüli ülés aránylag sok tárggyal foglalkozott és alig egy évvel előbb zajlott le, a mostani madridi ülés mégis bővelkedett a tárgyak sokféleségében. Nem kevesebb, mint 40 referátum és tanulmány adatott be az ülészakra tárgyalás céljából. Az ülés látogatottsága azonban nem volt olyan nagy, mint várható volt. Okozhatta ezt egyrészt Madridnak Európa többi államaitól való távolsága, a nagy kontinentális forgalomból való kiesése, másrészt az a körülmény is, hogy a nemrégén lezajlott spanyol forradalomról a külföldi sajtóban sűrűn jelentek meg olyan közlemények, ame-

lyek nem igen voltak alkalmasak arra, hogy az idegeneket Spanyolországba csábítsák. Tárgyilagosan meg kell állapítanunk, hogy ha az újságokból nem értesültünk volna a spanyol forradalomról, a helyszínén igazán nem vehettük volna észre, hogy néhány hónappal azelőtt olyan forradalom zajlott le Spanyolországban, amely egy ezereztendős monarchiát döntött romba. Úgy a vasutakon, mint azokban a városokban, ahol megfordultunk, mindenütt a legteljesebb rendet találtuk. A spanyol nép, mintha mi sem történt volna, folytatja tovább napi munkáját és százados szórakozásait s nekem úgy tűnt fel, mintha a bikaviadal ma is jobban érdekelné a spanyol népet, mint az egész forradalom.

Az Intézet közel 200 tagja közül mindössze 54-en jelentek meg, a meghívottak száma pedig 67 volt, akik közül azonban 37 volt spanyol. Látogatottság dolgában tehát a madridi ülés meglehetősen elmaradt az európai kontinensen tartott egyéb ülések mögött. Magyarországot az előadón kívül *Fellner Frigyes* professzor tagtársunk képviselte, akik mind a ketten hivatalos delegáltak is voltunk. A meghívottak közül még *Ferenczi Imre* számítható a magyarokhoz, aki Genfben a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal tisztviselője és ennek a hivatalnak a képviselője volt kiküldve. Feltűnő volt a nagyszámú német tagok távolléte, akik közül csak négyen jelentek meg. Egyébként több európai ország egyáltalán nem volt képviselve; így Románia, Bulgária, Finnország, Észtország, Lettország és Litvánia. A Szovjet is távolmaradt.

Az ülésnek a spanyolok részéről való rendezése nem hagyott fenn kívánni valót és az ülések külsőségei is nagyon szépek és előkelők voltak. A szervezőbizottság elnöke maga *Alcala Zamora*, a kormány elnöke volt s a bizottságban az összes miniszterek helyet foglaltak. továbbá a nagy

¹⁾ A Magyar Statisztikai Társaság 1931 december 1-i előadóülésén felolvasott két beszámoló-előadás az 1931 szeptember 14—20. között lefolyt kongresszusról. — *Ces deux communications, relatives à la Session tenue entre les 14 et 20 sept. 1931, ont été lues dans la séance d'étude du 1er décembre 1931 de la Société Hongroise de Statistique. Elles paraîtront in-extenso en français dans le No 4, 1931, du Journal de la Société Hongroise de Statistique.*

²⁾ Az erről szóló beszámolót l. Szemlénk 1929. évi folyamában az 1185. és következő lapokon.

³⁾ A tokiói ülés beszámolója Szemlénk 1931. évi folyamának 60. lapján található.

országos intézetek és hivatalok vezetői. A megnyitó ülésen maga *Zamora* is megjelent és nagyon temperamentumos beszédet mondott, amelyben a statisztika tudományát igen magasra értékelte. Az ülés záró banquetjén pedig, amely egyébként a Spanyolországból kivirágzott közép- és délamerikai államok testvériesülési ünnepévévénötte ki magát, egész kormányának élén jelent meg *Zamora* s ezzel nagy díszet és jelentőséget adott a statisztikai kongresszusnak.

A megnyitóülés szeptember 15-én délelőtt volt. Az üdvözlőbeszédok után gróf *Janagisawa* japán statisztikust, akinek nagy érdemei voltak a tokiói ülés rendezése körül, tiszteleti taggá választották. Rendes szokás szerint három osztály alakították. A demografiai osztály elnökéül *Ginit* (olasz), a gazdasági osztály elnökévé *Marchot* (francia) és a szociális osztály elnökévé *Julint* (belga) választották. Ez utóbbi osztálynak helyettes elnöke ismét tagtársunk, *Fellner* Frigyes lett, aki az egyik szakosztályülésen elnökölt is. A megnyitó ülésen történt meg a statutumok értelmében azoknak a tagoknak az újbóli választása, akik az írásban történt szavazáson az abszolút többséget megkapták, a megkívánt $\frac{2}{3}$ -ad többséget azonban nem. Mind a három jelölt, úgymint *Fréchet* (francia), *Misajkoff* (bolgár) és *Skujenecks* (lett) megkapta a szükséges szavazatszámot és így az Intézet tagjává választották.

Az elnök indítványára elhatározta a plenáris ülés, hogy az Intézetnek legrégebben (1885-ben és 1886-ban) megválasztott négy tagját, köztük *Földes* Béla tiszteleti tagunkat is üdvözli. Az üdvözlő levelet, amely igen szép szavakkal méltatja *Földes* Béla munkásságát, az ünnepelt azóta kézhez is vette az Intézet főtitkárától.

Az osztályok még aznap megkezdték munkájukat és folytatták 16-án d. e. és d. u. Az osztályok munkája részére tulajdonképpen csak ez a három ülés volt fenntartva. A plenáris ülés már 17-én este kezdődött, folytatódott 18-án d. e., d. u. és szombaton 19-én délután. A záróülés pedig vasárnap, szeptember 20-án volt. A plenáris ülések nagyrészt az alapszabályok módosításának kérdése foglalta el, amelyről *Fellner* Frigyes tagtársunk fog részletesebben referálni. Egyébként a plenáris ülés majdnem mindenben jóváhagyta a szakosztályok határozatait. A záróülésen a lelépő francia *Delatour* helyére a német *Zahn* választották meg elnökké, míg *Zahn* helyére alelnöknek a francia *Huber* került, a másik két alel-

nök: az amerikai *Willcox* és a belga *Julin* újra megválasztották, úgyszintén az eddigi főtitkár, a németalföldi *Methorst* és az eddigi pénztáros, az angol *Bowley*.

Az ülészak társadalmi része is igen szépen sikerült; majdnem mindennap volt valami fogadás vagy estély, egy alkalommal pedig színházi előadás is a kongresszus tiszteletére. Két érdekes kirándulásban is volt részünk. Egyik alkalommal a 70 km-re fekvő ősrégi Toledó városát tekintettük meg, ahol a régi mór uralomnak még számos emléke látható. A kiüzés előtt nagyszámú zsidóságról tanuskodnak a fennmaradt fényes zsinagógák, amelyek most idegenforgalmi látványosságul szolgálnak. A város által tiszteletünkre rendezett ebéd is egy átalakítás alatt álló régi templomépületben folyt le. A másik kiránduláson a kb. 50 km-re fekvő Escoriál kastélyt és templomot tekintettük meg, amely óriási kolostor egyúttal a spanyol királynak nyaralóhelyéül, kriptája pedig temetkezési helyéül szolgált. Az épület a maga óriási gránittömbjeivel lenyűgöző hatással van a szemlélőre. Mint általános benyomást említem még meg, hogy a két nagyvárosnak, Barcelonának és Madridnak, szinte tobzódó luxusa kiáltó ellentétben van a spanyol vidék kiellenségével és a falvak szürke nyomoruságával.

A következőkben az ülészak tudományos munkásságáról számolunk be:

II. Demografiai kérdések.

1. *Nagyvárosok évkönyve.* *Thirring* Gusztáv, mint a nagyvárosok statisztikájának elkészítésére kiküldött bizottság előadója beszámolót nyújtott be a bizottság munkálatairól. Tudvalevőleg már a Rómában 1925-ben tartott ülés küldte ki a bizottságot és a bizottság munkájának eredménye immár két vaskos kötet: a „Nagyvárosok Évkönyve“, melyek közül az első 1927-ben, a második pedig 1931-ben jelent meg. Úgy a felvételekben, mint az Évkönyv szerkesztésében *Thirring* Gusztávnak oroszánrésze volt. A varsói ülés utasította a bizottságot, hogy a Nagyvárosok Évkönyvének további köteteinél a főszűlyt lehetőleg gazdasági viszonyok ismeretetésére terjessze ki. Ezeknek az irányelveknek a figyelembevételével készült a második kötet, amely 31 újabb nagyvárost vont be az adatgyűjtésbe, amelyek az első kötetben még nem szerepeltek. E 31 városról adja a legfontosabb demografiai és la-

kásztisztikai adatokat is; azonkívül a következő új adatközlések egészítik ki a kötetet: közutak, köztisztaság, helyi közlekedés, tengeri kikötő, vasút, folyami közlekedés, légi forgalom, idegenforgalom, víz, gáz és villannyal való ellátás, bejelentésre kötelező fertőzőbetegségek, kórházak, gümőkór és rák elleni küzdelem, iskolák. A bizottság egyetértésben dolgozott a városok nemzetközi uniójával és a Deutscher Städte taggal, amely szervezetek kiküldötteivel együttes ülést is tartott és az Évkönyv adatgyűjtéseinél és adatközléseinél e szervezetek kívánságait is figyelembe vette. A bizottság jelentését — *Thirring* nem lévén jelen — *March* adta elő. A szakosztály a jelentést tudomásul vette és utasította az állandó hivatalt, hogy a továbbiakban a bizottság határozatainak megfelelőleg járjon el.

2. *Bréma növekedésének elemei.* *Böhmert* brémai városi statisztikai hivatal igazgatója, Bréma város fejlődéséről mutatott be egy érdekes tanulmányt. Foglalkozik benne a népesség természetes szaporodásával, a bevándorlásokkal, a foglalkozási viszonyok változásával, a háztartások és családok számának alakulásával. Kiterjeszkedik a házasságok korviszonyaira és számításokat tesz a jövőre vonatkozólag az iskolaköteles gyermekek és a 70 éven felüliek számát illetőleg. Mindenesetre érdekesek összeállításai, de az azokból levont következtetések nem újdonság azok előtt, akik más nagyvárosok hasonló viszonyaival behatóan foglalkoznak. *Thirring* Gusztáv hasonló tanulmánya Budapestről sokkal nagyobb részletességgel foglalkozott Budapest demografiai adataival és a népességnek fejlődésével. A szóbanforgó tanulmány egyébként — előadója nem lévén jelen — nem is tárgyalta.

3. *A városi közlekedés helyi felvétele.* *Zantennek*, az amszterdami városi statisztikai hivatal igazgatójának érdekes tanulmánya és referátuma került tárgyalásra arról a statisztikai felvételtől, amelyet a múlt év folyamán végeztek Amszterdam városban annak a megállapítása végett, hogy a különböző járművek a város különböző pontjain és a nap különböző óráiban milyen számban fordulnak meg és milyen irányban mennek tovább. A felvétel tehát nemcsak az egy-egy ponton elvonuló járművek számát figyelte meg, hanem a járművek rendszámának feljegyzésével azt is, hogy ugyanaz a jármű milyen irányú utat tett

meg a városban, milyen pontokon fordult meg. A felvétel két napon történt, október elsején és 16-án. Azonkívül kiegészítettett december 31-én a népszámlálás azon kérdéseinek az adataival, amelyek az iskolás gyermekektől, munkásoktól és tisztviselőktől azt kérdezték, hogy az iskolába, vagy a munkahelyükre milyen közlekedési eszközzel és milyen úton jutnak el, amit német műszóval *Pendelbewegung*-nak nevezett el a statisztika. Természetesen ehhez a felvételhez óriási apparátust kellett felhasználni, kb. 3.000-en voltak, akik a megfigyeléseket eszközölték (leginkább középiskolák felső osztályainak tanulói). A költségek pedig kb. 60.000 hollandi forintba rúgtak. *Zanten* egy forgalmas térnek az adatait és a forgalom grafikonját is adja tanulmányában. A statisztikai adatokból nagyon szépen ki lehet venni, hogy úgy a különböző járművek száma, mint azok menetiránya mennyire hasonlóképp alakult a két különböző felvételi napon. Az egyik számlálás tehát teljesen megerősíti a másikat. Az előadáshoz többen hozzászóltak s minthogy felmerült az a javaslat, hogy az ú. n. *Pendelwanderung* (ingavándorlás) figyeltessék meg helyi vonatkozásban, az a határozat hozatott, hogy a Tokióban alakított bizottság egészítették ki és foglalkozzék a helyi közlekedés módszereivel is.

4. *Nemzetközi vándorlási statisztika.* A nemzetközi vándorlások megfigyelésére már régebben alakított bizottság munkálatairól számolt be *Zahn*. Jelentette, hogy a Nemzetközi Munkaügyi Hivatallal közöltettek a Varsóban hozott határozatok. A munkaügyi hivatal foglalkozik azzal a gondolattal, hogy egy külön konferenciát hív össze a vándorlási statisztika nemzetközi szabályozására.

Szükséges volt megállapítani az átutazók fogalmát a vándorlási statisztika szempontjából. Egyik vélemény szerint átutazó az, aki egy országon úgy utazik át, hogy utazásának kiinduló állomása és végcélja ezen az országon kívül fekszik. Másik meghatározás szerint olyan utazó, aki az átutazásra négyszer annyi időt fordít, mint amennyi okvetlen szükséges, nem tekinthető átutazónak. Az előadó maga ez utóbbi meghatározást fogadná el. Megemlíti még *Zahn*, hogy bizonytalan marad az, hogyan történjék a statisztikai megfogása azoknak a személyeknek, akik éjjelre utaznak át. Ehhez tökéletes útlevéllenőrzés kellene.

Zahn szóbeli előadásában felkérte a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal jelenlévő képviselőjét, *Ferenczi Imrét*, a Nemzetközi Statisztikai Intézet kívánságának a tolmácsolására. *Ferenczi* megadta a szükséges felvilágosításokat és jelezte, hogy jövő év folyamán lesz a már említett konferencia. A Nemzetközi Munkaügyi Hivatal büroja az anyagot már előkészítette egy kötetben, amely október hó folyamán jelenik meg.

A szakosztály kifejezte határozatában azt az óhajtását, hogy a nemzetközi konferencia mielőbb összehívassék és a figyelmet előre is felhívta az átutazók fogalmának tisztázására.

5. *Az amerikai bevándorlás megszorítását célzó törvény statisztikai alapjai.* Az amerikai bevándorlást tudvalevőleg erősen korlátozták egy törvénnyel, amely az egyes országokból, illetőleg nemzeti csoportokból évenként bebocsájtathatók számát megállapította. Ennek a törvénynek legfőképpen az volt a célja, hogy lehetőleg visszaállítsa az amerikai lakosságnak azt a faji összetételét, amely a nagymértékben megindult kelet- és déleuropai bevándorlás előtt volt, amikor a lakosság még túlnyomóan angol, vagy általában germán fajú népekből állott. Tanulmányozták tehát azt, hogy milyen volt a népesség megoszlása a folyó században óriási mértékben megnövekedett bevándorlás előtti időben. Visszamentek az 1790. évben tartott legelső népszámlálás adataira, amelyből még ma is megvan az összeírásban szereplőknek a neve és a családnevekből próbáltak következtetni a lakosság eredetére. Ugyanez az eljárás az, amivel annak idején mi próbáltuk meg az 1720. évi összeírás eredményeiből az ott előforduló nevekből községenként megállapítani a lakosság nemzetiségi képét.¹⁾ *Willcox* mutatta be ezeket a különböző számításokat. Szerinte a nevek megoszlása statisztikailag elfogadható anyagot szolgáltat a származás megállapítására, mindenestre karakterizál és hozzávetőleges arányt ad s kifejezte azt a kívánságát, hogy Európában is hasonló tanulmányokat kellene folytatni. *Boháč* cseh statisztikus véleménye szerint a névre alapított statisztika a valóságnak nem adja hű képét. Felemlíti, hogy Morvaországban vannak vidékek, ahol cseh területen a neveknek 90 százaléka német. Megjegyzendő, hogy Magyarorszá-

gon is sok helyen hasonló a helyzet, valószínű azonban, hogy a XVIII. században még úgy Európában, mint Amerikában jobban fedték a nevek a tényleges nemzetiséget. A különböző irányú asszimiláció az óriási mértékben megindult külső és belső vándorlásoknak és a városok fejlődésének tulajdonítható.

Willcox válaszában kifejezte azt a kívánságát, hogy a vezetéknevek lehetőleg csak fontos okból változtathassanak meg. Nekünk ebben a tekintetben más a véleményünk, mert azt tartjuk, hogy magyar embernek lehetőleg magyar nevet kell viselni, annál is inkább, mert most az elszakított területeken a magyar emberek idegen neveiből formálnak jogot azok gyermekeinek elnemzetietlenítésére.

Pietra utalt arra, hogy Olaszországra nézve fontos ez a kérdés, mert fiai igen nagy számban vándorolnak az Egyesült Államokba. Meglepi őt, hogy *Willcox* statisztikájában olaszok nem szerepelnek. Egyébként saját tapasztalatából tudja, hogy a kivándorolt olaszok meglehetősen könnyen változtatják nevüket az amerikai környezetben.

Ferenczi utalt arra, hogy tanulmányai során nagyon értékes adatokat talált arra nézve, hogy az első *spanyol kivándorlókról névszerinti* feljegyzések vannak és azt hiszi, hogy hasonló feljegyzések Angliában és Franciaországban is vannak a kivándorlók neveiről.

6. *Az amerikai szesztilalmi törvény eltörlésének kérdése.* Erről a kérdéstről ugyancsak az amerikai *Willcox* készített a kongresszusra egy tanulmányt, a nyomtatványok azonban az ülés ideje alatt nem érkeztek meg és így azt szóval adta elő. Ismertette azoknak a reprezentatív népszavazásoknak az eredményeit, amelyek a szesztilalom fenntartása vagy eltörlése céljából tartottak. A többiben tartott próbaszavazások azt mutatják, hogy terjed az a mozgalom, amely a szesztilalom eltörlését kívánja.

Borel megemlíti, hogy ilyen szavazásokban inkább azok vesznek részt, akik érdekelve vannak a kérdésben, az eredményt tehát nem lehet mindig irányadónak elfogadni.

7. *A halandósági táblák.* A halandósági táblák szerkesztésének módszere tekintetében a tokiói ülésen kiküldött bizottság előadója, *Huber* referált a bizottság munkálatairól. Ismertette a kérdés előzményeit, mint-hogy a halandósági tábla már többször volt

¹⁾ L. *Acsády Ignác*: „Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában“. Kiadta az Orsz. Statisztikai Hivatal 1896.

tárgya a Nemzetközi Statisztikai Kongresszusoknak is. Huber a bizottság határozataként a következő javaslatot terjesztette elő: Fejezze ki a Nemzetközi Statisztikai Intézet azt az óhaját, hogy a halottak nemcsak korévek, hanem a születési évek szerint is dolgoztassanak fel, továbbá, hogy a halandósági táblák 3—5 évi anyaggal szerkesztessenek úgy, hogy a népszámlálás éve ez évek közé essék.

Megjegyzendő, hogy az eredeti javaslatban, amely még a tokiói ülésen terjesztett elő, 2—5 év anyagáról volt szó, azóta a bizottság tagjainak a véleményéhez képest változott ez meg 3—5 évre.

A jelentésttevő a szakosztály ülésén indítványozta, hogy az eredetileg kontemplált 2—5 év hagyassék meg a javaslatban s ezt azzal indokolta, hogy azokban az országokban, amelyekben a népszámlálás az évfordulóhoz közel esik, praktikusabb, ha páros számú év, tehát minimálisan két év népmozgalmi anyaga vettetik össze a pontosan középre eső népszámlálás anyagával. Holott, ha ilyen esetben is három év lenne a minimum, a népszámlálási adat nem esne az évcsoport közepébe. Természetesen olyan országokban, amelyekben a népszámlálás a naptári év közepéhez esik közelebb, praktikusabb, ha a páratlan számú év, három, vagy öt év anyagából készül a halandósági tábla. Az ügy előadója, Huber hozzájárult a javaslatomhoz, csak azt kérte, hogy a határozatot függessze fel addig a szakosztály, míg együttesen megformulázzuk annak szövegét. Ennek megtörténte után a szakosztály a határozatot ilyen értelemben mondta ki.

8. *A rákhalandóság és a népesség korösszetétele.* Böhmert brémai statisztikusnak egy másik tanulmánya is megjelent a kongresszus iratai között, azonban jelen nem léte miatt érdemben szintén nem tárgyalattott. E tárgy azonban megérdemelte volna, hogy azzal az ülés behatóbban foglalkozzék. Tudvalevő, hogy a rákhalandóság a művelt államokban úgyszólván mindenütt rohamosan növekszik és ma már több állam van, amelyben a rákbetegség nagyobb pusztítást végez, mint a legpusztítóbb betegségnek ítélt gümőkór. Böhmert ebben a tanulmányában több német város évekre visszamenő adataival és a rákban elhaltak korösszetételének vizsgálatával kimutatta, hogy a rákban elhaltak számának a lakossághoz viszonyított aránya csak azért mutat növekvést, mert azok a korcsoportok,

amelyekből a rák állandóan több áldozatot szed, ma sokkal nagyobb arányt képviselnek a lakosságban, mint azelőtt. Ha a népesség korcsoportjai szerint vizsgáljuk a rákhalandóságot, egyáltalán nem mutatkozik rosszabbodás, csupán a 70 éven felülieknél romlik az arány, amit Böhmert szintén nem fogad el valóságnak, hanem ezt is jórészt az adatszolgáltatás nagyobb pontosságával magyarázza.

9. *A nemzetiségek statisztikája.* Ismeretes a Statisztikai Társaság előtt, hogy jelentésttevő már a kairói ülésen nyújtott be a nemzetiségi statisztikára vonatkozólag javaslatot, előzőleg pedig Thirring Gusztáv már a brüsszeli ülésen vetette fel azt a gondolatot, hogy a nemzetiség fogalma a statisztika szempontjából egyöntetűen állapíttassék meg. Annakidején jelentettem, hogy a javaslat a kairói ülésen egy későbbi ülésre halasztatott, Gininek az olasz statisztikai tanács elnökének igen erélyes ellenzése folytán. Ebben a javaslatban pedig nem kívántunk egyebet, minthogy egy bizottság küldessék ki a nemzetiségi statisztika tanulmányozására és arra, hogy bizonyos ajánlás történjék az egyes országok részére, hogy a nemzetiséget milyen ismertetőjelek szerint vegyék fel. Természetesen mi a magunk módszerét, amelyet a legjobbnak és legtökéletesebbnek tartunk, ajánlottuk, vagyis azt, hogy a nemzetiség legfőbb ismerve gyanánt az anyanyelv, az illető egyén által önként bevallott nyelv fogadtassék el és azonkívül minden esetben kérdeztessék meg az illető egyén által beszélt egyéb nyelv is. A következő varsói ülésen az ügyet pihentettük, bár előzőleg levélváltás folyt Winkler Vilmossal egy esetleges újabb közös javaslat megtétele tárgyában. Tekintettel azonban arra, hogy a Nemzetközi Statisztikai Intézet esetleges határozatának a közeljövőben megtartandó népszámlálásokig már nem lehetett volna érvényt szerezni, a varsói ülésen nem hoztuk elő újra a kérdést.

A mostani madridi ülésre Földes Béla tiszteleti tagunk adott be egy igen alapos tanulmányt, amelyben részletesen ismereti a kérdésnek az egész történetét, mert hiszen a nemzetiségi statisztika úgy a régi statisztikai kongresszusokat, mint már a Nemzetközi Statisztikai Intézet üléseit is többször foglalkoztatta. Földes ebben a tanulmányban¹⁾ idézi a legnevesebb statisztikusok

¹⁾ A tanulmány nagy része megjelent Szemlénk 1931. évi 3. számában.

tikusoknak és államtudósoknak a nemzetiség megállapítására vonatkozó felfogását, amelyeknek túlnyomó része abban esúcsosodik ki, hogy a nemzetiségnek első és legbiztosabb kritériuma a nyelv, még pedig a megszámlálható egyén által önként bevallott nyelv. A tanulmány ezúttal azt javasolja, hogy a Nemzetközi Statisztikai Intézet azokat az alapelveket, melyeket ő 11 pontban fejtett ki, állapítsa meg a nemzetiségi statisztika alapjául.

Földes Béla nagy sajnálatunkra személyesen nem jelenhetett meg a madridi ülésen s így az ügyet az ő megbízásából jelentéstevő adta elő. *Földes* kívánságára javaslatát oda módosítva, hogy a Nemzetközi Statisztikai Intézet alakítson egy bizottságot az említett célból, amely a legközelebbi ülésre készítsen jelentést. Az üggyhez elsőnek ismét *Gini* szólt, aki ugyanazokkal az érvekkel, mint Kairóban, elvetendőnek ítélte a javaslatot, mint amely politikai kérdést visz az intézet kebelébe és amelyet szerinte az egyes országok statisztikusai kell, hogy megbeszéljenek.

Gini után *Boháč* cseh statisztikus szólt a kérdéshez és kijelentette, hogy a cseh-szlovák statisztika képviselői készek diskutálni a nemzetiségi statisztika problémájáról, mert nekik is érdekük, hogy ez a statisztika lehető pontos legyen. Az a véleménye, hogy el lehet érni egy olyan nemzetközi megoldást, amelyet minden ország elfogadhat. Reámutat a megoldás nehézségeire, ennek dacára azt tartja, hogy nemzetközi szempontból hasznos lenne a problémát tárgyalni: csupán az a kívánsága, hogy az alakítandó bizottságban Cseh-Szlovákia is képviselve legyen. Erre újra felszólaltam és kértem a bizottság kiküldését, nehogy úgy tűnjék fel a dolog, mintha a Nemzetközi Statisztikai Intézet félne a kérdés tárgyalásától. *Molinari* *Gini* javaslatát mellett szólalt fel, mert szerinte veszedelmes lenne, ha az intézet állást foglalna ebben a kérdésben. *Lesoir* (belga) nagyjából elfogadta *Gini* és *Molinari* érvelését, beszédje végén mégis azt javasolta, hogy miután a kérdés még nem érett meg, a legkevesebb, amit tehet az Intézet, alakítson egy bizottságot a probléma tanulmányozására. *Gini* újabb felszólalására azonban a szakosztály szótöbbséggel mégis úgy határozott, hogy az ügyet egyelőre leveszi a napi-

rendről. Jellemző azonban, hogy a szavazásnál azok is, akik előzőleg a bizottság kiküldése mellett voltak, *Gini* javaslatát fogadták el. Szerencsétlen véletlen folytán ebben az időben nagyon kevesen is voltak a szakosztály ülésén s így *Gini* javaslata könnyen kaphatott többséget.

10. A meteorológiai megfigyelés hasznosítása a hivatalos statisztika által. *Thirring* Gusztáv adott be ezen a címen egy második közleményt, amelyben nagy szorgalommal összegyűjtötte az állami és városi évkönyvek áttanulmányozása útján azokat az adatokat, hogy az egyes államok és városok milyen mértékben közölnek meteorológiai adatokat és hogy milyen nagy különbségek vannak úgy a megfigyelő állomások száma, a megfigyelések terjedelme, továbbá a visszatekintő adatok közlése tekintetében. Ennek a tanulmánynak az alapján a következő javaslatokat terjesztette elő:

- a) Az államok és városok statisztikai szervei lehetőleg egyöntetű elvek szerint és a közigazgatás és a gyakorlati élet követelményeihez képest gyűjtsék a meteorológiai adatokat.
- b) Kívánatos, hogy a meteorológiai megfigyelések egységes terv szerint közöltessenek.
- c) Kívánatos, hogy az adatok minden hónapról külön közöltessenek és a területhez képest olyan különböző állomásokról, amelyek jellemzők a klímára.
- d) A havi közlemények szintén közöljenek meteorológiai adatokat és ezeknél kívánatos, hogy az adatok naponként legyenek meg.

Thirring dolgozatát az ő felkérésére *Guinchard*, a stockholmi városi statisztikai hivatal igazgatója terjesztette elő. *Mráz* cseh statisztikus szólt hozzá a kérdéshez és azt ajánlotta, hogy ezt az ügyet a Comité International de Météorologie mellett fennálló klimatológiai bizottsággal kellene megtárgyalni. *Galvani* arra utal, hogy egyes országokban bizonyos meteorológiai megfigyelések fölöslegesek. Pl. Olaszországban fölösleges annak a kimutatása, hogy hány derűs nap volt az év folyamán.

A javaslatot úgy a szakosztály, mint a teljes ülés egyhangúlag elfogadta.

A demografiai szakosztály tárgyait ezekben ismertetvén még a szociális szakosztály néhány tárgyáról emlékezem meg.

11. *Jelentés az intellektuális statisztika előhaladásáról.* Mint a már a varsói ülésről szóló beszámolómban jelentettem, az intellektuális statisztika egységesítésére és összegyűjtésére már régebben kiküldött az Intézet egy bizottságot. Ez a bizottság Madridban újra jelentést tett a két ülés között folytatott működéséről. Az előadó ezúttal is *March* volt, aki jelentette, hogy most már sikerült 5 országról bizonyos adatokat megszerezni, ezeknek az országoknak az adatait azután, de csak nagy vonásokban, *Castrilli* olasz statisztikus dolgozta fel. Az ő jelentése függelékét teszi *March* jelentésének. A jelentés többször hivatkozik Magyarországra is és idézi azt az ígéretünket, hogy az intellektuális statisztikát lehetőleg a bizottság kívánságaihoz képest fogjuk szolgáltatni, ami egyébként Magyarországnak, — különösen az iskolai statisztika nagy fejlettsége mellett — nem kerül nagy fáradságába. *March* jelentésének végén javasolta, hogy fejezze ki az Intézet kívánságát aziránt, hogy az Institut Internationale de Cooperation Intellectuel-lel együttesen megállapított programot az egyes országok elfogadják és a vegyes bizottságnak megbízatását továbbra is tartsa fenn az Intézet. *Gini* kifogásolta, hogy az I. I. de C. I. még mindig nem adott ki közleményt az egyes országoktól begyűjtött statisztikai anyagról. Szerinte erősebben kellene szorgalmazni, hogy ez a kiadvány megjelenjék. Egyébként *March* javaslata elfogadott.

12. *Lakásügyi statisztika.* A lakásügyi statisztika egységesítésére kiküldött bizottság újabb jelentését *Pribram* (osztrák) terjesztette be, aki azonban személyesen nem jelent meg a madridi ülésen s így javaslatait érdemben nem is tárgyalták. *Pribram* ebben a tanulmányban részletesen kidolgozta a lakásügyi statisztika tervezetét. A programot ő a városok nemzetközi szövetségével egyetértőleg dolgozta ki és figyelembe vette a bizottság tagjainak véleményét. Nézeteltérés mindössze a lakás fogalmának meghatározásában van közte és a varsói ülés által elfogadott álláspont között. Ez utóbbi szerint u. i. a lakás inkább a háztartás fogalmának felel meg, míg *Pribram* felfogása szerint a lakásügy-

ség a háznak építészetiileg meghatározható része, amely lakás céljára szolgál, tekintet nélkül arra, hogy egy vagy több háztartás van-e benne. Egyébként *Pribram* nagyon lelkiismeretesen kidolgozta a lakásstatisztika tervét, amely magában foglalná a lakások megszámlálását a népszámlálással kapcsolatban, természetesen kiterjeszkedve a lakások nagyságára, fekvésére, közművekkel való ellátottságára, laksűrűségére és a lakók szociális viszonyaira stb. Magában foglalná továbbá a lakások számának évenkénti változását építés és lerombolás folytán, azután az üres lakások számának nyilvántartását, végül a lakásbérek statisztikáját. Végig olvasva e tervezetet, amely a lakásügyi statisztika legapróbb részleteire kiterjed, meglepéssel állapíthatjuk meg, hogy a magyar statisztika e tekintetben már most is olyan fokon áll, hogy ennek a tervezetnek úgyszólván minden kérdésére meg tudja adni a választ.

13. *Bűnügyi statisztika.* Már a kairói ülés küldött ki bizottságot a bűnügyi statisztika egységesítésére. A bizottság munkálatairól *Roos* tett előzetes jelentést a varsói kongresszuson. Ez a jelentés rámutatott a bűnügyi statisztika egységesítésének nehézségeire, mindazonáltal a bizottság folytatta munkálatait és érintkezésbe lépett a Nemzetközi Büntetőjogi és Börtönügyi Kongresszus bizottságával, minthogy e kongresszuson (1930-ban Prágában) szintén szóba került a bűnügyi statisztika nemzetközi összehasonlíthatóságának kérdése. Az Intézet bizottsága azt javasolja, hogy a kettős munka elkerülése végett vegyes bizottság alakíttassék a nemzetközi büntetőjogi és börtönügyi bizottsággal, amihez ez utóbbi kifejezte hajlandóságát. A javaslat el is fogadott.

Gini, aki szintén tagja e bizottságnak *Spallanzani*-val együttes dolgozatot mutatott be ebben a tárgyban, amely oda konkludált, hogy első sorban azt kell tisztázni, hogy az egyes országok büntetőtörvényei hogyan definiálják a legfontosabb deliktumokat, mert csak így lehet a statisztikai adatok összehasonlíthatóságát és értékét megbecsülni. A dolgozat próbaképpen hat legközségesebb büntettről táblázatokat közöl, mely 12 országnak az illető büntettről vonatkozó törvényparagrafusait közli. Természetesen ennek a táblázatnak úgy lenne na-

gyobb értéke, ha minden egyes országnál az illető bűncselekmény meghatározása is közölve lenne. A tanulmány tárgyalásánál *Madlé* helyesen mutatott rá arra, hogy a bűnügyi statisztikai adatok összehasonlíthatóságát sohasem lehet elérni az államok különböző jogi berendezése miatt, csupán az egyes országokon belül lehet megfigyelni a kriminalitás változásait.

14. *Időszaki statisztikák összehasonlíthatósága.* *Platzer* ebben az érdekes tanulmányában, amelyet szemléltető grafikonokkal is felszerelt, azt bizonyítja, hogy a mostani időszámításunknak nagy hibája az, hogy az egyes időszakok: hónapok, negyedévek, félévek, nem egyforma hosszúak, ami kedvezőtlen hatással van a statisztikai számok pontos összehasonlíthatóságára. Ez a hátrány úgy a demografiában, mint a gazdasági statisztikában is egyaránt mutatkozik, amit *Platzer* példákkal is illusztrál. Hozzájárul még ehhez a heteknél, amelyek ugyan egyforma hosszúságúak, az ünnepek különböző eloszlása, amely a munkanapok számát teszi egyenlőtlené. Továbbá nagy hátránya időszámításunknak a húsvéti ünnep és az azzal kapcsolatos ünnepkörnek bizonytalan helye, amely évről-évre változik és szintén befolyást gyakorol a statisztikai jelenségekre. Mindezek alapján javasolja, hogy a Nemzetközi Statisztikai Intézet is csatlakozzék statisztikai szempontból ahhoz a mozgalomhoz, amely a most használatos naptár megreformálását célozza, s amely reformnak fő célja kell, hogy legyen, hogy a naptári évet egyforma részekre ossza és az ünnepek idejét megrögzítse.

Platzer tanulmányát *Zahn* adta elő; javaslatához a szakosztályhoz egyhangúlag hozzájárult. *Zahn* megemlítette, hogy az idő éppen alkalmas erre az állásfoglalásra, mert a Nemzetek Szövetségének is van egy bizottsága, amely ennek a kérdésnek a megoldásával foglalkozik.

15. Két kínai statisztikusnak *Lieu*-nek és *Chen*-nek a dolgozatai is benyújtattak az ülésre. Az egyik az 1912. évi kínai népszámlálásról szól, a másik pedig a társadalmi osztályok különböző termékenységéről. Az előbbi dolgozat meglehetősen régi ada-

tokkal foglalkozik, amelyeket 1928-ból származó újabb becslési adatokkal próbál kiegészíteni. Ennek eredményeképp *Lieu* szóbeli előadásában Kína népességét 420 millióra becsüli, holott a nyomtatott dolgozatban 479 millióról van szó. A közölt részletes adatokból, amelyek a családok létszámára, a férfiak és nők arányára, továbbá a népesség kormegoszlására és a születések és halálozások alakulására vonatkoznak, az látszik, hogy Kínában a statisztika még nem áll azon a fokon, hogy az általa közölt számokra építeni lehetne. Olyan végletek vannak az egyes arányszámok között, amelyek meghazudtolnak minden eddig megállapított és ismert statisztikai törvényszerűséget. Hasonló bizonytalanságot lehet látni a másik dolgozat közölt számadataiból is. Annak dacára, hogy népszámlálás már volt Kínában, maga az alapszám, a népesség száma még ma is bizonytalan, pedig amint *Bohác* a discussio során megemlítette, Kína népességének a száma, mely közel egynegyede a Föld népességének, nagy súllyal esik a föld összes lakossága számának megállapításába.

Látható a felsorolásból, hogy a madridi ülés a demografiai és szociális kérdéseknek egész sorával foglalkozott és bár a legtöbb kérdésben végleges döntést nem hozott, hanem a kiküldött bizottságokat további munkával bízta meg, mégis nagy mértékben elősegítette a fogalmak tisztázását és ezzel a nemzetközi statisztikák összehasonlíthatóságát. Igaz, hogy azoknak a megállapításoknak, amelyeket a Nemzetközi Statisztikai Intézet létesít, nincsen kötelező ereje az egyes országokra nézve, de ma már az Intézet tekintélye olyan nagy a statisztikusok körében, hogy az Intézet által kidolgozott javaslatokat minden ország törekszik megvalósítani, meglévő statisztikáját ahhoz idomítani, az elmaradt országok pedig igyekeznek statisztikájukat az általa megjelölt irányban kiépíteni és tökéletesíteni. Kétségtelen tehát, hogy ebben a tekintetben az Intézet üléseinek, az ott folyó megbeszéléseknek és hozott határozatoknak nagy jelentőségük van.

Fellner Frigyes dr. előadása: Gazdaságstatisztikai kérdések.

Communication du Dr Frédéric de Fellner: Questions de statistique économique.

A Nemzetközi Statisztikai Intézet madridi ülésén a gazdaságstatisztikai problémák egész sora képezte a tárgyalás anyagát. Így a fuvarozási statisztika, az állami és önkormányzati pénzügy statisztikája, a kész termékek árstatisztikája, a munkabérek, mint a termelési költség eleme, a nők produktív foglalkozásának statisztikája, a trösztök nemzetközi statisztikája, a fogyasztási és készlet-statisztika, a konjunktúra-kutatás, a mezőgazdasági jelzáloghitel-bankok statisztikai szolgálata, a belpiaci statisztika, a koncentráció statisztikai mérése, a reálmunkabérek és a munkanélküliség, a közszolgálati alkalmazottak statisztikája, a történeti statisztikai kutatások, családi monografiák.

A gazdaságstatisztikai szakosztály első sorban érdemlegesen a *fuvarozási statisztikával* foglalkozott, *Girard I.* jelentése alapján. A fuvarozási statisztika napirendre tűzése *Craig J. I.* kezdeményezésére történt, még a kairói ülés alkalmával, akinek javaslatára bizottságot küldtek ki a belső fuvarozási statisztika tanulmányozására. E bizottság karöltve dolgozott a Nemzetek Szövetségének közlekedésügyi és átmenetforgalmi tanácskozó és technikai bizottságával (Commission consultative et technique des communications et du transit), amely egyes bizottság tartalmaz jelentése képezte a tanácskozás anyagát. A fuvarozási statisztika a következő keretekben készítenendő: 1. vasúti fuvarozás és pedig úgy a fő- mint a helyi érdekű vasutakra vonatkozólag; 2. a városi vagy földalatti közúti vasutak fuvarozása; 3. fuvarozás a kő-utakon és pedig mindenféle közlekedési eszközzel, főképp lófogatú és gépkocsikkal, különbséget téve omnibusz, autóbusz és géperejű bérkocsi szerint; 4. belhajózás; 5. tengerhajózás (de csak partmenti); 6. légi közlekedés; 7. posta, távíró, távbeszélő. E keretek úgy az áru fuvarozást, mint a személyszállítást foglalják magukban. Fontos, hogy a fuvarozott áruk osztályozása végett azok névlajstroma elkészíttessék. A jelentéshez 19 táblázat van csatolva, mely a vasúti fuvarozásra vonatkozó adatgyűjtési módokat foglalja magában. A bizottság tanácskozásai arra az eredményre vezettek, hogy valóságos hiányt lesz hivatva pótolni az említett keretekben elkészítenendő fuvarozási statisztika, amely egyébiránt nem csupán a belfuvarozásra lesz korlátozva, hanem fel fogja ölelni az országról

országra eszközölt fuvarozásokat is. Az adatgyűjtés ki fog terjedni nem csak az áru fuvarozásra, hanem a technikai és igazgatási statisztikai adatokra is.

Girard jelentése a vasúti fuvarozási statisztikára szorítkozott. E jelentés kiegészítő részét képezte *Piekalkiewicz J.* alapos jelentése a hajózási statisztikáról. A Nemzetközi Statisztikai Intézet már kezdettől fogva foglalkozott a hajózási statisztika kérdésével. *Piekalkiewicz* jelentését a Nemzetközi Statisztikai Intézet és a Népszövetség által kiküldött, már említett vegyes bizottság nevében terjesztette elő, amelynek célja volt a bel- és tengeri hajózási utakon eszközölt fuvarozások statisztikájának nemzetközi egységesítése. A legnehezebb probléma az árumozgalom statisztikája, amelynek módot kell találnia arra, hogy az áruk forgalmát lehetőség szerint az országon belül vidékenként és az országok közt kövesse és az áruk névlajstromát megállapítsa, amelynek a külkereskedelmi és a termelési statisztikával összhangban kell lennie. A fuvarozási statisztikának eddig az volt a baja, hogy a fuvarozási vállalatok főképp az egyes társaságok tevékenységére vonatkozó statisztika iránt érdeklődtek, ami az adminisztratív és technikai statisztika fejlődésére vezetett, a közgazdasági szempont kárára. A bizottság különös figyelmét most az ipari és kereskedelmi, tehát általában a közgazdasági érdekekre fordította a fuvarozási statisztika felállításánál. A teljes ülés elhatározta, hogy úgy a vasúti, mint a hajózási fuvarozási statisztika felfektetését — a kérdés nagy fontosságára való tekintettel — tovább folytatja.

A *közjogi jellegű testületek pénzügyeinek* statisztikája ismét napirendre volt tűzve, ugyancsak *Piekalkiewicz* jelentése alapján, amely gondosan és behatóan foglalkozik az államok, tartományok és községek kiadásainak és bevételeinek statisztikájával.

Az Intézetnek a problémára vonatkozó eddigi munkálatai felett szemlét tartva, rámutat a nehézségekre, amelyek a nemzetközi összehasonlításokat a nyilvános jellegű pénzügyi statisztika terén akadályozzák, amennyiben az egyes államokban a különböző közjogi szervek működési keretei és hatásköre különbözők, amihez a számadási rendszerek különbözősége is járul. Minthogy

azonban nagy érdek fűződik ahhoz, hogy összehasonlítható nemzetközi adatok álljanak rendelkezésre, mindenekelőtt szükséges, hogy az államok, tartományok és községek kiadásaira és bevételeire vonatkozó nemzeti statisztikai adatok egységes elvek szerint készüljenek.

Ideiglenes bár, de érdekes *Platzer H.* jelentése az *ipari és késztermékek árának statisztikájáról*, amely tárgyban a tokiói ülésen bizottságot küldtek ki, de ez még nem foglalkozhatott a probléma érdemével, amelynek jelentősége a gazdasági válság kiélestedésével fokozódott. A nemzetközi áru piacok feldúltságánál nagy szerepe van annak, hogy a nyerstermékek és iparcikkek árai nagymérvben elágaznak egymástól. Az ipari késztermékek ára a nyersanyagárak áresését távolról sem követte, ami a nyerstermékek termelőinek vásárló erejét nagyban csökkentette. Az árstatisztikai anyag nem kielégítő, hogy megfigyelhessük a világgazdasági vásárló erő összetételének szertehulását.

A nyersanyagárak fejlődése a világpiacokon ismeretes, de a készárak világpiaci áraitól nincsenek adatok. *Platzer* számításokat tett a készárak kiviteli áaira vonatkozólag, kikapcsolván az eltolódásokat, amelyek az árulajstrom egyes csoportjainál jelentkeznek. Ellenben e kísérletnél figyelmen kívül kellett hagynia a minden egyes árucsoporton belül beállott eltolódásokat. Más szóval a válságnál mindenkor megfigyelhető hajlam, hogy a szükségletet mindenekelőtt csekélyebb minőségben fedezik, itt figyelembe nem vétetett. Ez indexszám alapján, amelyben a készárak a német kivitelben való részesedésüknek megfelelően 75 százalékkal vannak képviselve, a kiviteli árai az 1930. évi átlag szerint csak 6 százalékkal voltak alacsonyabbak, mint az előző évben. Minthogy a világpiacon az áraknak nagyjában hasonlóan kell mozogniuk, feltételezhető, hogy a többi országokból kivitt készárak árai is csak hasonló fokban estek. Ezzel szemben a mezőgazdasági világkereskedelmi cikkek árai (mérlegelve a világ külkereskedelmi forgalma alapján) 1929-től 1930-ig 25%-kal estek. Ez világosan mutatja, hogy a készárak árainak megfigyelése milyen nagyjelentőségű a válságok vizsgálásánál. Érdekes statisztikai probléma a késztermékek árainak megfigyelése a helyi piacokon. Milyen mértékben érvényesült a nyersanyagok világpiaci árának hanyatlása a belső piac áralakulásánál? Ebből megtudható,

hogy a nyersanyagárak mily mérvben gyakoroltak hatást, mint a termelési költségek elemei, a készárak árára, továbbá mily mérvben követték a belföldi termelési költségek az általános árcsökkenést. A nyersanyagok és készárak ármozgalmának ily összehasonlításait azonban nem lehet az általános árindexek alapján keresztülvinni. E végből tehát a nyersanyagárak indexszámait a készárak indexszámainak megfelelő összetételéből kell kiszámítani. Németországban ezt a termelési eszközök (gépek, szerszámok, üzemi berendezések) és fogyasztási javak (háztartási eszközök és ruházati cikkek) áaira vonatkozólag keresztül is vitték. Kitént e statisztikai műveletből, hogy a készárak árai távolról sem estek annyira, mint a nyersanyagárak, amelyből azokat előállították. A különbség megítélésénél figyelembe kell azonban venni, hogy a készárak árában a nyersanyagköltségek általában csak mintegy egyharmad részt képviselnek, s hogy a többi költségelemeket (mint a munkabér, általános üzleti költségek, pl. helyiségbér, adó, stb.) a nyersanyagárak ingadozásai közvetlenül nem érintik. E szerint tehát a nyersanyagárak csökkenése, a készárak árára — százalékos alapon számítva — súlyának csak egyharmad részével gyakorolna hatást. Ez magyarázza, hogy az ipari államokban lényegileg mi a fő oka a nyersanyag és késztermékek áralakulásánál mutatkozó disparitásnak. A mezőgazdasági termékek és mezőgazdasági szükségleti cikkek közötti árolló jelentőségére való tekintettel a Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet értékes összeállítást tett közzé a vonatkozó indexekről, amelyek havonként jelennek meg.

Ha egyes államokban a készárak áráról készítették is eddig statisztikát, az eredmények nem mindig hasonlíthatók össze. Így a „készárak“ fogalma nem egyforma az egyes országokban. A készárak árstatisztikája tárgyában kiküldött bizottság feladata lesz irányítani és fejleszteni e statisztika megszervezését és gondoskodni a meglévő statisztikák egységesítéséről és összehasonlíthatóvá tételéről.

Platzer H. még egy értékes közleménnyel gazdagította az ülészak anyagát, a *nők produktív foglalkozásának statisztikája* tárgyában, amely kérdés már két ízben foglalkoztatta az intézetet és pedig a bécsi és varsói ülésén, hogy nagyobb figyelemben részesüljön az egyes országokban a női kereset statisztikája, amelyet javítani és bővíteni, to-

vább nemzetközileg egységesíteni szükséges. A produktív foglalkozást folytató nők számára vonatkozó adatok nemzetközi összehasonlítása mutatja, hogy mily nagy különbség van az egyes országok között a női munka terjedelme tekintetében. E különbségek elsősorban alaki okokból erednek, főképp, mert eltérő a meghatározás a tekintetben, hogy mit kell érteni lucratív foglalkozás, azaz kereseti tevékenység alatt. Döntő fontosságú, hogy mily álláspontot foglal el a statisztika a mellékfoglalkozások, a családtagok segítő tevékenysége és a háztartási munka tekintetében, amire *Zahn* figyelmeztetett, aki a kérdést elsőnek hozta a Nemzetközi Statisztikai Intézet elé.

A háborúban és azután annyira elterjedt foglalkoztatása a nőknek nemcsak általános közgazdasági szempontból fontos, de a natalitás csökkenésére és a családi kötelék meglazulására gyakorolt hatásánál fogva is. Ezért indokolt a női munka statisztikájának gondosabb és nemzetközi összehasonlításra alkalmas elkészítése, amelynek folytatására hívta fel a bizottságot a Nemzetközi Statisztikai Intézet és pedig, hogy azt a Nemzetközi Munkaügyi Hivatallal együttműködve végezze.

Hecht M. a nemzetközi koncernstatisztika megindítására hívta fel az Intézet figyelmét. A kapitalista gazdálkodás szervezeti alakulatai az utolsó 2—3 évtizedben a világ összes ipari államaiban átalakulásokat mentek keresztül. A világgazdasági tevékenységre irányuló törekvés sok vállalkozót indított arra, hogy támpontokat keressenek eladási piacokon, amelyeket koncernszerű kötelékekben találtak meg. A külföldön saját leányvállalatokat alapítottak, nagy külföldi cégeknél vállaltak tőkerészesedéseket, vagy külföldi cégekkel érdekközösségeket létesítettek a termelő és eladási piacok szorosabb kapcsolata vagy közös üzemi viszonyok szabályozása érdekében. A statisztika eddig Svájc és Németország kivételével, nem sokat törődött a koncernek számának és terjedelmének megragadásával. A mintegy 2.000-re rúgó ipari koncern egyre nagyobb jelentőségére való tekintettel a Nemzetközi Statisztikai Intézet bizottságot küldött ki, amely összeköttetésbe lépve a Nemzetközi Kereskedelmi Kamarával és egyéb mérvadó intézetekkel, hivatva lesz a leány- és fiókvállalatokra, trösztökre, kartellekre, stb. vonatkozó nemzetközi statisztikai adatokhoz jutni.

Craig J. I. a fogyasztási és évi készletstatisztikáról értekezett. A jelenlegi gazdasági válságot egyesek a túltermelésnek, mások a fogyasztási hiánynak tulajdonítják. Hogy melyik a helyes felfogás, azt adatok hiányában, nem lehet eldönteni. A fogyasztási statisztika csaknem teljesen hiányzik. A termelési statisztikára vonatkozó adatok ellenben bőven állnak rendelkezésre. A fogyasztási statisztika egymagában nem használható, a készletek ösmerete nélkül. Így pl. egy valamely jószág termelése abszolúte csökkenhet és mégis viszonylag többletet mutathat, ha a fogyasztás még gyorsabban hanyatlott; vagy pedig a termelés abszolúte véve emelkedhetett és mégis hiányt mutathat, ha a fogyasztás még jobban nőtt. A termelés abszolút értéke, önmagában véve nem nyújt elég felvilágosítást. A fogyasztási statisztikára is szükség van. Továbbá a készletek statisztikájára is. A Nemzetközi Statisztikai Intézet ennél fogva elhatározta, hogy bizottságot küld ki, amely gondoskodni lesz hivatva arról, hogy biztosítsa a fogyasztásra és az árukészletekre vonatkozó nemzeti statisztikai adatok összehasonlíthatóságát és azt, hogy éppolyan színvonalon álljon rendelkezésre, mint az áruk termelésére vonatkozó adatok.

Amint a kairói, varsói és tokiói ülésen, úgy a madridi ülésen sem haladt előre a *konjunktúra-kutatás* problémája. Már rámutattam a tokiói ülésről tartott beszámolómban ennek okaira. A főbb államokban a gazdasági előrelátás céljaira legtanulságosabb statisztikai elemek összehasonlíthatóságának tanulmányozása tárgyában kiküldött bizottság elnöke *Bowley A. J.*, a bizottság működésének meddősege következtében lemondott tisztségéről, épúgy az amerikai *Persons* bizottsági tagságáról. A bizottság megbízatását meghosszabbították és annak kiegészítését az Elnökségre bízták. A bizottság minden tagja külön-külön fog jelentést készíteni.

A *munkabérek mint a termelési költség eleme* tárgyában kiküldött bizottság működéséről *Simiand F.* tartott beszámolót, rámutatva, mennyire hasznos volna, ha adatokat gyűjtenénk a kézimunka fizikai és gazdasági hozamának megismerése céljából nemzetközi összehasonlító alapon.

A *belső piac statisztikájáról Zahn F.* terjesztett elő érdekes közleményt. A világgazdasági vonatkozások újabbkori nagy és erős kifejlődése a közérdeklődés előterébe a külső piacokat állította ugyan, de a belső piac

nagy jelentőségét sem szabad elhanyagolni. Összesség szempontjából a belpiac terjedelme általában túlhaladja a külpiacét. Csak a belpiac kielégítése után kerül sor a külpiacra. A statisztika eddig elhanyagolta a belpiacot, főképp annak strukturáját. Pedig a legújabb világgazdasági helyzet kialakulása mutatja, hogy egyre nagyobb a külkereskedelem terén az elzárkózás, tehát fokozott jelentősége van a belpiacnak a nemzeti termelés szempontjából. *Zahn* részletesen mutat a kutatás irányaira és kiemeli a munkapiacot, az árupiacot, tőkepiacot, a közlekedési szolgálatokat, stb. E kérdés módszeres tanulmányozására bizottságot küldöttek ki.

A mezőgazdasági jelzáloghitel-bankok statisztikai szolgálatáról *Piekalkiewicz* terjesztett elő érdekes, alapos közleményt. A mezőgazdasági jelzáloghitellel foglalkozó bankok széles körben alkalmazzák a statisztikát. Fokozott jelentősége van e kérdésnek a Nemzetközi Mezőgazdasági Jelzáloghitel-Bank megalakítása óta, amelyben Magyarország is részt vett és amelynek megszervezése folyamatban van. Ez intézménynek szüksége lesz a mezőgazdasági jelzáloghitel nemzetközileg összehasonlítható statisztikájára. Külön bizottság fog a jelzáloghitel-bankok statisztikájával is foglalkozni, esetleg a Nemzetközi Mezőgazdasági Intézettel karöltve.

Megemlítjük még, hogy *Pietra G.* és *Gini C.* a koncentrációs viszony kiszámításának methodológiájáról, illetve a koncentrációs görbéről terjesztettek elő dolgozatokat.

A társadalom-statisztikai szakosztály is foglalkozott gazdaság-statisztikai természetű kérdésekkel. Így *Hilton J.* a reálmunkabérek és a foglalkoztatás mérvének statisztikája és e két jelenség közötti összefüggés megvizsgálása tárgyában kiküldött bizottság további munkásságáról adott érdekes beszámolót. Előadó 11 államra vonatkozólag készített táblázatokat és diagramokat, amelyeknek tárgyalása azonban elhalasztott tekintettel arra, hogy a bizottsági tagok azokkal nem foglalkoztak.

Már Tokióban általános érdeklődést keltett *Simiand F.* általános tudományos szempontból is nagyon érdekes kezdeményezése a történelem-statisztikai kutatásoknak az Intézet munkakörébe való felvétele érdekében. A kiküldött bizottság első feladata volt megállapítani, hogy a vizsgálódás széles területén mely anyaggal kezdjék meg elsősor-

ban a kutatást, amelyet a források tudományos kritikájával kell végezni. Sorrendben feldolgozandó először a demográfia: 1. az egész népesség (országoként, világrészenként és együttesen a világe); az álló népesség és a népmozgalom; 2. a vándorlások; 3. a népsűrűség, a városbatömörülés. Azután feldolgozandó a gazdaság-statisztikai anyag: 1. az árak; az áruk ármozgalma; 2. a munkabérek; a mezőgazdasági haszonbérlek, a kézművesek jövedelmei; 3. a mezőgazdasági termelés mennyiség és érték szerint; 4. az ipar szervezete, elhelyezkedése, főképp a XVIII. században. Korszakok és országok szerint való összehasonlíthatóságról gondoskodni kell.

Történet-statisztikai szép tanulmányt terjesztett az ülés elé *Andréadès A.*: *Az athéni állam költségvetésének összege az V. és IV. században Kr. sz. e.* címen. Mintaszerű dolgozat gazdaságtörténeti szempontból is.

A közigazgatási és közszolgálati alkalmazottak statisztikája a madridi ülést is foglalkoztatta. *Methorst H. W.* alapos referátuma alapján. A probléma fontos, ha tekintetbe vesszük, hogy az összes modern államok költségvetésében milyen nagy tétellel szerepelnek az alkalmazottak javadalmazására fordított összegek. Annak az elemzése is fontos, hogy az állam a tartományok és községek költségvetésében a kiadások e része, viszonyítva a többi kiadásokhoz, emelkedő-e vagy csökkenő? Gazdasági szempontból az is érdekes, hogy az aktív népességnek milyen része közalkalmazott. E gazdasági és pénzügyi szempontból fontos kérdés feldolgozása szükségessé teszi annak eldöntését, kiket kell a közalkalmazottak közé számítani. Irányadás gyanánt ide volnának sorozhatók a bírák és bírósági személyek, a közigazgatási személyzet, az oktatásügyi személyzet (az elemi iskolától az egyetemig), a közüzemi szolgálat személyzete és egyéb személyzet. Ajánlatos a születési adatok (év, hó, nap) felvétele, a nem, családi állapot, a szolgálati ág és rang (fogalmazási vagy segédszemélyzet, állandó vagy ideiglenes alkalmazott), a szolgálatba lépés ideje, az évi összes illetmény, a nyugdíjjárulékra fordított összegek. Vélemény-eltérések vannak a tekintetben, hogy a törvényhozás illetményt élvező tagjai, a nyugdíjasok, felveendő-e a közalkalmazottak statisztikájába. Ha abból a szempontból indulunk ki, kell-e engedelmeskedni úgy ezek nem veendő fel; ha a költségvetési teher szempontját tekintjük, úgy ezek felveendő. Az Intézet óhajtandó-

nak tartja, hogy az egyes országok kormányai készítsék el a közalkalmazottak statisztikáját, amely nemzetközi összehasonlításra alkalmas legyen, az említett szempontok szerint.

Giusti U. bemutatta munkáját a *mezőgazdasági családok monografiáinak új sorozatáról Olaszországban*. Az Intézet kívánatosnak mondta ki, hogy egyéb országokban is készítsenek olyan monografiákat, aminek a Mezőgazdasági Nemzeti Intézet Olaszországban végeztetett, hogy ilyen módon rendelkezésre álljon a mezőgazdasági népszámláló életére vonatkozó leírások egész gyűjteménye.

*

Látható az előadottakból, hogy a madridi ülészak demografiai és szociálstatisztikai kérdések mellett a gazdaság-statisztikai problémáknak is oly gazdag anyagát ölelte fel, hogy az itt végzett munka az Intézet eddigi tevékenységéhez méltó maradt.

Ha a Bulletin de l'Institut International de Statistique köteteinek hosszú sorában lerakott magas színvonalú hatalmas anyagon végig tekintünk, amely az Institut munkásságának csodálatos gazdagságát bizonyítja, azt is igazolja, hogy ily nagyjelentőségű tevékenységet csak megfelelő szervezet és mindenkor kitűnően megválasztott vezetőség mellett fejthetett ki.

Ez magyarázza meg azt is, hogy azok a törekvések, amelyek egy kisebbség részéről az alapszabályok gyökeres reformjára irányulnak, a tagok nagy többségénél visszhangra nem találnak. A madridi ülésen napirendre került az *alapszabályok revíziója*.

Tudvalevő, hogy a varsói ülészakon egy kilenctagú bizottságot küldtek ki, amely az alapszabályok reformja tárgyában két ízben tanácskozott Genfben. Az első ülés után körirat ment a tagokhoz, hogy tegyenek javaslatot az alapszabályok reformjára vonatkozólag, vagy pedig, ha nincs észrevételük ezt is kifejezhetik. 176 tag közül 62 nem választott, 26 kifejezetten nem kívánt javaslatot tenni, tehát 88, vagyis a tagok fele nem akar alapszabálymódosítást. A tagok másik felének legnagyobb része csak jelentéktelen és inkább alaki természetű módosítást javasol. Ez azt bizonyítja, hogy a tagok túlnyomó része meg van elégedve az alapszabályokkal, az Intézet jelenlegi szervezetével és működésével. A bizottság jelentését *Jahn G.* terjesztette a teljes ülés elé. A bizottság kebelében a kisebb jelentőségű javaslatokra vonatkozólag meg volt az egyhangúság, de a gyökeresebb reformokra vonatkozó javaslatok előterjesztését (mint a kötelező rotáció, a testületi tagság, a tiszteletbeli tagság természetének megváltoztatása, stb.) csak azért nem akadályozta meg a bizottsági kisebbség, hogy a kérdés a teljes ülés elé kerülhessen, hogy végre az alapszabályok revíziójának állandó nyugtalanságot keltő kérdése elintézését nyerjen.

A teljes ülés, mielőtt a bizottsági jelentés érdemleges tárgyalásához fogna, és a *Truchy* által benyújtott ellenjavaslatot szavazás alá bocsátaná, elhatározta, hogy a beérkezett válaszokat kinyomatja és a tagok rendelkezésére bocsátja. Így az alapszabályok érdemleges megvitatásának kérdése a legközelebbi rendes ülésre halasztatott.

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission hongroise pour la fixation des valeurs de statistique commerciale.

Szakosztályülések. — Séances de sections.

A XVIII. szakosztály május hó 29-én tartott ülést, amelyen *Bíró Pál* dr. kereskedelmi főtanácsos elfoglaltsága miatt *Sátori Ernő* kereskedelmi tanácsos elnökölt. Az ülésen jelen voltak *Mátyás Jenő*, *Zsizsmann Béla*, *Radvány Jenő* és *Fähndrich Vilmos* kereskedelmi tanácsosok.

A szakma általános helyzetét *Mátyás Jenő* kereskedelmi tanácsos a következőkben ismertette:

Mult évi beszámolóinkban még örömmel állapítottuk meg, hogy a gazdasági viszonyok romlása a vasipar termelésében még nem jutott kifejezésre, mert a magyar vasipar termelése ebben az esztendőben (1929-ben) érte el eddigi legmagasabb mértékét. A nyersvastermelés legutolsó békeesztendő

termelésének csaknem kétszeresére (193%-ára), a nyersacéltermelés pedig 116%-ára emelkedett. Már mult évi jelentésünkben is azonban hangsúlyoznunk kellett, hogy a termelésnek ez az emelkedése nem a belföldi szükséglet növekedésének volt a következménye, mert a belföldi vasfogyasztás ebben az esztendőben már visszaesést mutatott, hanem főleg annak, hogy a hazai vasművek a belföldi szükségletben jelentkező csökkenést nagyobb mértékű exporttal igyekeztek pótolni, hogy a termelés redukcióját és a termelési költségeknek ezzel járó megdrágulását elkerülhessék.

Sajnos, a gazdasági krízisnek egyre nagyobb mértékű kiterjedése következtében ez az elmúlt

esztendőben már nem volt lehetséges. A nyersvas-termelés az előző évi 3 millió 700 ezer métermázsáról 2 millió 572 métermázsára, tehát a békebeli termelés 193%-ról 143%-ára csökkent, a nyersacétermelés pedig 5 millió 135 ezer métermázsáról 3 millió 700 ezer métermázsára esett vissza, vagyis a békebeli termelésnek csupán 83%-ára a megelőző évi 116% helyett. Ennek a visszaesésnek az oka egyrészt a belföldi vasfogyasztásban jelentkező további leromlás, másrészt pedig az, hogy a világgazdasági krízis természetesen azokat az államokat sem kímélte meg, amelyek a magyar vasiparnak legfontosabb exportpiacai, nevezetesen az ugyan-csak túlnyomórészt mezőgazdasági jellegű Balkán-államokat. A magyar vasipar nem riadt vissza semmi áldozattól, hogy ezeken az exportpiacokon eddig elfoglalt pozícióját megtartsa és bár részese-dési aránya ezen piacok vasszükségletének ellátásában a múlt esztendőben sem romlott, az exportált quantum azonban e piacok felvevőképességének csökkenése folytán mégis kevesebb mint az előző évben volt.

Az export csökkenése legelső sorban a 725. t. sz. alá tartozó féltérmekeknel jelentkezett, amelyből az 1929-ben exportált 6.307 vagón helyett az elmúlt esztendőben csupán 3.610 vagónt szállítottunk külföldre, kb. 5·5 millió pengő értékben. Nem ilyen nagymértékű, de mégis igen számottevő csökkenés tapasztalható a hengerelt áruk másik két főcsoportjánál, nevezetesen a 726. t. sz. alá tartozó rúdvasaknál és a 729. és 730. t. sz. alá tartozó vaslemezekenél. Az exportált rúdvasak mennyisége az 1929. évi 3.880 vagónról 3.338 vagónra, a vaslemezeké 1.703 vagónról 1.413 vagónra esett vissza. A behozatalnak a vasipar ezen legfontosabb gyártmányainál nincsen nagy jelentősége, amennyiben a rúdvasbehozatal mindössze 247 vagónt, az összes lemezbehozatal pedig csupán 141 vagónt tett ki. Igen örvendetes jelenség az öntődei nyersvasbehozatalnak évről-évre mutatkozó hanyatlása (a múlt évben 1.980 vagónt tett ki, az előző évi 4.000 vagónnal szemben), ami nem csupán a belföldi szükséglet csökkenésében találja magyarázatát, hanem első sorban abban, hogy a magyar vasművek mindent elkövetnek, hogy külkereskedelmi mérlegünknek ezen igen terhes tételét a lehető legminimálisabb mértékre szorítsák le. A múlt évi igen kedvezőtlen exportviszonyok dacára is a vasipar exportja külkereskedelmi mérlegünkben kb. 17—18 millió pengővel szerepel.

A csökkenő belföldi fogyasztás következtében a magyar vasművek az elmúlt esztendőben fokozottabb figyelmet fordítottak arra, hogy a vas felhasználásának újabb lehetőségeit kutassák. Törekvésük első sorban arra irányul, hogy még áldozatok árán is lehetővé tegyék a vas felhasználását olyan anyagok helyett, amelyeknek külföldről való behozata-

lára vagyunk ráutalva, pl. fa helyett. Ez az akció a gazdasági viszonyok megjavulásával, főleg pedig az építkezési tevékenység megélenkülésével, eddig igen jelentős külföldi behozatalt fog a jövőben teljeslegessé tenni.

A vaskereskedelem helyzete is rosszabbodást mutat a múlt esztendőben. A vasipar az általános árnívó fenntartásával megóvta ugyan a vaskereskedelmet nagyobb veszteségektől, de a forgalom csökkenése és ennek folytán a régi költségek emelkedése, valamint a nagyszámú fizetésképtelenség a vaskereskedelem kereseti lehetőségeit is a legminimálisabbra szorította le.

A szakosztály ezután rátért a XVIII. szakosztály körébe tartozó vasárak 1930. évi egységértékeinek megállapítására. Az előadói tisztet *Meszlényi Emil* dr. min. titkár töltötte be.

A **XX. szakosztály** ülése június hó 2-án zajlott le. A megjelenésben akadályozott *Szászy Lajost Finger* Lajos kereskedelmi tanácsos helyettesítette az elnöklésben. Az ülésen jelen voltak: *Hubert István*, *Salgó Izsó* és *Weisz Alfonz* báró kereskedelmi tanácsosok, továbbá *Lemberger Gábor* szakértő.

A szakma helyzetéről *Hubert István* olvasott fel jelentést.

A fémek értékére és forgalmára az egész világon mértékadó londoni fémtőzsde árjegyzéseit tanulmányozva, az 1930. évről mint példátlanul mozgalmassá számolhatunk be. Sőt, tapasztalhatunk olyan áreltolódásokat, amelyeket mindeddig nem ismertünk. A fémárak kialakulásánál általában két tényező játszott szerepet: a kínálat és kereslet viszonya, továbbá a termelés megszervezésére vonatkozó nemzetközi kísérletek. Az elmúlt év a fémáraknál minden irányban jelentős csökkenéseket mutat, ez tehát a fentiek szerint visszavezethető mindenekelőtt arra, hogy a fogyasztás erős megcsappanása folytán a kínálat sokkal nagyobb volt, mint a kereslet, de ezt a tendenciát egyes érdekeltségek eredményesen állították be a saját érdekeik szolgálatába. Sokkal kedvezőbb termelési körülmények között dolgozó amerikai, afrikai vagy ausztráliai bányák és kohók még mindig haszonnal tudják értékesíteni terményeiket akkor, mikor az európai fémtermelés már a legkomolyabb válsággal küzd és üzemait vagy sehogy, vagy pedig csak állami támogatással tudják fenntartani. A főképtengerenüli érdekeltségek nyilvánvaló célja tehát az európai fémtermelés letörése.

A *vörösréz* a 70 fontos standard, és 83 fontos elektrolyt jegyzéssel indult. A fennálló 13 fontos marge tekintélyes hasznot biztosított az elektrolyziseknek, melyeket tehát egyre-másra helyeznek üzembe, illetve bővítenek.

A rézárak március végéig változatlanok maradtak. Az április hónap folyamán azonban a rézérték

hirtelen 40%-kal csökkent, ami példátlanul áll a fémárak változásának történetében. Érdekes azonban, hogy a standard és az elektrolyt közötti árdifferencia egyelőre teljes összegében megmaradt. Ez május hó folyamán mintegy 6 fontra kisebbedett, míg július hónap óta csak ritkán haladja felül a 3 fontot. Ami azt jelenti, hogy dacára az elektrolyzáló gyárak nagyarányú üzembeszüntetésének, jelentékeny mennyiségű eladatlan elektrolytréz nyomja a piacot. Az elektrolyzálás költségei 5—6 font között mozognak, elektrolytréz előállítása tehát ma nem jövedelmező. A rézárak kisebb fluktuációk után az év végén a standard réz 46 fontos, elektrolyt 49 fontos jegyzésével zárultak.

Ez az amerikai jegyzés szerint 10.60 dollárcent per librának felel meg és még mindig tekintélyes hasznot biztosít az évi 120—150.000 tonna rezet előállító Anakonda, Utah, vagy Katanga bányáknak, melynek termelési összköltsége kb. 7.8—8 cent körül járhat. De már kizárja a drágább munkaerővel, kedvezőtlenebb előfordulásokat feldolgozó európai telepek életképességét.

A rézpiac vezetése e percben teljesen az U. S. A. kezében van, Anglia azonban óriási erőfeszítéseket tesz hegemoniájának visszahódítására. E célból Kanadában folyik nagy és eredményes munka, a világ ezidőszert legnagyobb, észak-rhodesiai rézérctelepüiésének kiaknázásával pedig előreláthatólag be is fog következni.

Az ón januári jegyzése prompt 180 font, 3 havi 184 font. Az ón termelésére régebben szinte kizárólagossággal a keletázsiai szigetcsoport jött számba, melynek Banca, Billiton vagy Straits márkái nagyfokú tisztaságuknál fogva az ónpiaccon szinte kizárólagosságot élveztek.

A háború utáni időkben azonban Dél-Amerika, különösen Bolivia áldozott sokat ónércei feltárására és kohósítására, amelyek ugyan a fenti márkákkal szemben nem tiszta ónt, hanem ón-ólom vagy ón-antimon ötvözeteket adtak, de ezek forrasztóknak, vagy csapágyfémekhez teljesen használhatóknak bizonyultak annál is inkább, mert hiszen fenti célokra tiszta ónt nem használnak.

A túltermelés, illetve a fogyasztás megcsökkenése itt is árfolyamrontó hatással volt, március végén a jegyzés 170—172 font, mely a rézre oly katasztrófális, áprilisban 153—155-re csökken. 1930. év első felének végén 136—138 fontos árakat találunk, amelyek állandóan süllyedő tendencia mellett október hó folyamán 112—113 fontos szintre estek. Decemberben ezek a kurzusok normális viszonyoknál elképzelhetetlen napi +7—8 fontos ingadozásokkal változatlanok maradtak.

Az ólom kezdő kurzusa 21½ font, melyből havonként átlag ½ font vész el, szeptemberben fordulnak először már 15 fontos jegyzések melyek

az év végéig változatlanul megmaradnak. Az ólomár csökkenése, amely később a horgánynál is mutatkozik, egy, a világháború óta kifejlődött dúsító eljárásnak: a flotációnak elterjedésére vezethető vissza. A világ ólom- vagy horganyelőfordulásai legtöbb esetben a két fém által kölcsönösen szennyezett ércekből állnak, melynek feldolgozása eddig vagy sehogysem, vagy pedig csak nagy áldozatok árán volt elvégezhető, miért is legtöbb helyen ezeket az érceket feldolgozás nélkül a hányóra dobták. Miután az úgynevezett szelektív flotáció bevezetésével sikerült olyan nyers ércet előállítani, melynél az ólom legfeljebb 2—3% horgannyal van szennyezve és viszont, az évszázadok folyamán óriási mennyiségben felszaporodott hányók feldolgozhatók voltak és mert bányászati költségekkel nem kellett számolni, nagymennyiségű ólmot adtak a piacnak.

Ma az európai ólomtermelés ugyanazzal a krízissel küzd, mint azt az előbb említett fémeknél láttuk, súlyosbítva azáltal, hogy az ólomkohászat egyik legfontosabb mellékterméke az ezüst, szintén sokat veszített értékéből. Aránylag talán a legtöbbet, mert hiszen háború előtti értékének egyhatodára süllyedt.

A horgany kezdő jegyzése 20 font, mely kisebb ingadozásokkal március végéig megmarad. Az áprilisi általános fémárzuhanás a horgánynál csak 1 font veszteséget jelent. Később árlemorzsolódással kapcsolatosan augusztusban a horgany ára 16 fontra, októberben 14 fontra csökkenik, zárlatig még egy csekélységet veszít, úgyhogy a horgany évvégi jegyzése már valamivel a 14 font alatt van.

A horganyár csökkenését évek óta egy európai kartell megalakításával próbálják megállítani, melyet azonban létrehozni sehogysem sikerül. Utóbb az előállítási módok tökéletesülése, jelesen a desztillációs eljárás olcsóbbodása és az elektrolyzis népszerűsödése járultak hozzá a csökkenő tendencia fenntartásához.

A csökkenés csupán a fogyasztás megkisebbedésére vezethető vissza. Külkereskedelmi mérlegünk ezirányú megjavításának volna ugyan egy technikai módja, mely alacsony értékű fémek felhasználását teszi magasabb értékűek helyett lehetővé, de ez magát az importált fém mennyiségét nem csökkenti.

Az ideális megoldás a hazai fémtermelés volna. Erre nézve remélhetjük, hogy az állam reeski rézbányája mielőbb üzembe jön, mert az itt termelt érc magas nemesfém-tartalma a bányászatot még a mai alacsony fémárak mellett is rentábilissá teheti. Az a nagy kutató munka, melyet a hazai cégek fémek feltárása céljából foganatosítottak, az alacsony tőzsdei jegyzés következtében már is megfeneklett.

A bizottság ezek után áttért az ércek és a fémipar termékei, mindennemű nem nemes fém

salakja, iszapja, vakaréka és hamujának értékelésére.

A XIX. szakosztály június hó 5-én tartott ülést. A megjelenésben akadályozott *Förster Nándort Berkovics Béla* helyettesítette az elnöklésben.

Jelen voltak: *Hamerli József, Kollerich Pál* és *Werkner Artúr* kereskedelmi tanácsosok, továbbá *Plöckl Antal* szakértő.

A szakma általános helyzetét *Werkner Artúr* ismertette.

A mezőgazdaság krízise és annak visszahatása ipari és kereskedelmi téren, változatlanul fennáll és nem vigasztal meg az, hogy ez világjelenség, ami hazánkban csakúgy jelentkezik, mint külföldön. Mégis a nyugati országok előnye a kamatviszonyok javulása, amely hozzánk tőkeszegénységünk és a külföldi kölcsön hiányában nem tudott eljutni. Emellett a folyton gyengülő vállalatok nehezen bírják a súlyos közterheket. Ellentállóképességünknek bizonyosága, hogy a súlyos viszonyok mellett is, az ipar és kereskedelem még mindig sokkal erősebb tudott ma-

radni, mint pl. a szomszédos Ausztriában. De ha minden igyekezetünk megvan is, gyáraink és üzleteinknek teljes üzemben való fenntartására nem nélkülözhetjük az állami támogatást, aminek beruházások és az adók csökkentésében kell jelentkeznie. Hiszen a mezőgazdaságon is egészséges iparral és kereskedelemmel tudunk leginkább segíteni, mert akkor a nálunk foglalkoztatott emberek számával arányosan csökken mezőgazdasági exportfeleslegünk és ezzel a gazdasági termények árainak emelkedése lehetővé válik. Az ipar és mezőgazdaság szembeállítása helyett át kell menni a köztudatba annak a meggyőződésnek, hogy egymásra utaltságunkban mindannyian csak akkor boldogulhatunk az országban, ha a mezőgazdasággal együtt az ipar és kereskedelem is megtalálja fejlődésének létfeltételeit. A bizottság ezek után áttért a vasipar termékeinek értékelésére.

Az üléseken a bizottság elnöksége részéről jelen volt *Farkas János dr.*, helyettes elnök, az előadó *Sibelka-Perleberg Artúr dr.* volt.

Magyar Statisztikai Társaság.

Société Hongroise de Statistique.

Előadóülések. — *Séances d'étude.*

Dans la séance d'étude du 17 novembre, présidée par M. Gustave Thirring, ancien président de la Société, M. Nicolas Móricz a fait une conférence ayant pour titre „La population d'âge productif en Hongrie depuis 1910“, que nous avons publié dans le dernier numéro de la Revue. Puis, MM. Théodore Szél, Alojse Kovács, Norbert Kovács, Alexandre Sipos, Louis Thirring, membres ordinaires, et M. Mathias Frühwirth, député, présentèrent leurs observations sur le sujet développé par M. Móricz.

La séance d'étude du 24 novembre a été présidée par M. Gustave Thirring, membre honoraire, ancien président de la Société. M. Alexandre Mozolovszky, membre ordinaire, a fait une conférence portant pour titre: „Le dépouillement par machines du recensement de la population de 1930“, sur laquelle nous reviendrons. MM. Théodore Szél et Jules Konkoly Thege, membres ordinaires, ont exposé leurs remarques relatives à la conférence. Puis, on a présenté les machines à statistiques.

Dans la séance d'étude du 1er décembre, présidée par M. Jules Konkoly Thege, membre ordinaire, MM. Alojse Kovács et Frédéric Fellner, membres ordinaires, ont lu leur „Compte rendu de la Session de Madrid de l'Institut International de Statistique“, que nous publions d'autre part.

A Társaság folyó évi november 17-én *Thirring Gusztáv* tiszteletbeli tag, volt elnök elnöklete alatt lefolyt ülésén *Móricz Miklós* vendég „Magyarország munkabíró népe 1930-ban“ címen tartott előadást, melyet Szemlénk múlt számában közöltünk. Hozzászóltak:

Szél Tivadar r. tag: Előadó megjövendőlni igyekszik az 1930. évi népszámlálás kormegoszlási eredményeit. Már *Buday László* előre látta a népösszetétel nagy megváltozását. Hasonló számításokat *Winkler* és *Boverat* Franciaországról, *Burgdörfer* Németországról végzett. *Móricz* számítása figyelmen kívül hagyta a körülbelül 70 ezer főnyi vándorlási különbözetet, holott a kivándorlók főleg produktív korosztályokba tartoztak. E korrekcióval a munkabíró réteg kevésbé látszanék megduzzadtak. Viszont nem szabad meglepedkeznünk az elcsatolt területekről idemenekültekről se. A produktív korosztályok felduzzadását megelőző, elsődleges folyamat a születések csökkenése s a halandóság javulása. A születések csökkenését nem annyira az élettől, mint inkább a szüléstől való félelemnek tulajdoníthatjuk. Ez ritkította meg az újabb évjáratokat. A halandóság javulása pedig a népesség elöregedésére vezet. A helyzetet úgy is meg lehet ítélni, hogy a mai kormegoszlás ideális, mert a dolgozók vállára aránylag kevés gyermek és öreg eltartása nehezedik. A javulást nem a kormegoszlás megváltozásától, hanem a munkapiac jobb megszervezésétől kell várni.

Kovács Alajos r. tag szerint az előadó nem jö-

vendőlni akart, hanem a mai kormegoszlást taglalta, számításai konkrét alapon nyugosznak. Az a véleménye, hogy e számítások helyességét a népszámlálási eredmények igazolni fogják. A kivándoroltak elhanyagolása nem jelentős hibaforrás. Előadó számításai nélkül a munkabírók arányának ily frappáns megnövekedésére nem gondoltunk volna. Az 1920. és 1930. évi népszámlálás közti közel 700 ezer főnyi növekedés mind a munkabírók korosztályaira esik. Ez megrázkódtatást okoz a gazdasági életben, amely ily ugrásszerű fejlődésre nincs berendezkedve.

Kovács Norbert r. tag: Az előadás példa arra, hogy a múlt népszámlálás anyagában mennyi kiaknázzható tanulságot találhat a kutató. A válság is indokolja a népességi adatoknak ily vizsgálatát. A munkabírók tömege megszorodott, de ugyanazon okból, a háború következtében a rokkantak száma is megnőtt, akiket a statisztika — mely csak a mennyiségről s nem a minőségről tájékoztat — bekebelez a munkabírók közé. Hogy a rokkantak eltartása a munkabírók vállain megosztódjék, a társadalombiztosítási törvények reformjára van szükség. Az életkor a népgondozás, az orvostudomány fejlődése folytán megnövekedett, de az új generáció elpuhultabb, gyengébb, mint a régié, amelyek a természet zordságának jobban kitéve nőttek fel. 1923 óta a munkásbiztosítás kötelékébe tartozók körében nagyon megszorodott a betegek, a táppénzkérők száma. Országos betegségi statisztika kellene, mely rávilágítana a betegségek terjedésének méreteire.

Frühwirth Máttyás országgyűlési képviselő: Az előadás érdekes és izgató volt a politikus számára is, aki az elméletet a gyakorlatba, az életbe akarja átvinni. A munkabírók megszorodására vonatkozó eredményeket egybe kellene vetni a kereseti eredményekkel. Ki kellene terjeszteni a vizsgálatot arra is, hogy valóban az élettől való félelem-e a szaporodás akadály, hiszen azt látjuk, hogy éppen a szegény néposztály nem fél a gyermektől.

Sipos Sándor r. tag: Az előadást főleg azért tartja értékesnek, mert új területet kapcsol be a gazdaságkutatásba. A gazdasági élet a népmozgalmal szorosan összefügg. A népmozgalmi adatokban éppúgy vannak hullámmozgások, ciklikus és egyéb változások, mint a gazdasági adatokban. E kétféle adatok közt bizonyára fontos összefüggések vannak és ezért a gazdaságkutatás a népmozgalmi kutatások bevonása nélkül csak fél-eredményekre vezet.

Thirring Lajos r. tag: A munkabíró korúak feltűnő lélekszámemelkedésének természetes magyarázatai közül utal arra, hogy az 1930-ban 20—40 évesek az 1910-ben 0—20 évesek kategóriáiból kerültek ki, akiknek sorait 1910 és 1930 között

a kivándorlás csak kevéssé ritkította meg, világháborús lélekszámapasadást pedig a megszállott területekről származó bevándorlás hőségesen kiegyenlíthette. Lélekszámuknál tehát az 1910-ben 20—40 éveseknek a múlt századvégi kedvezőtlenebb közegészségügyi viszonyok (kolerajárvány, stb.) és főleg az 1910 előtt magasra emelkedő kivándorlás következtében megtizedelt rétege érthetően kisebb volt. Az előző népszámlálások megfelelő korcsoportjához való viszonyítás relatív értékét ezenkívül például az 1920-ban, illetőleg az 1930-ban 45—49 évesek adatainak 1880-ig visszamenő — az utóbbiak javára állandóan mintegy 20%-os különbözetet mutató — párhuzamos megfigyelése igazolja.

Móricz Miklós előadó reflektál a felszólalásokra. Ezek ugyanazokat a problémákat vetették fel, amelyek elé munka közben ő is jutott. Úgy véli, hogy ma a közhangulat rosszabb, mint a közállapot. A baj csak az, hogy a munkaerők megszervezése nem tartott lépést megszorodásukkal. A munkanélküliséget nem kell pesszimiztikusan megítélni, hiszen a kormegoszlást tekintetbe véve, aránylag nagyobb méretű munkanélküliségre is számíhattunk.

Thirring Gusztáv elnök örül, hogy az értékes előadás a Társaságban hangzott el. A kérdés fontosságát a hozzászólások nagy száma igazolja.

A Társaság folyó évi november 24-én tartott előadóülésén, amelyen *Thirring Gusztáv* volt elnök, t. tag elnökölt, *Mozolovszky Sándor* t. tag tartott előadást „Az 1930. évi népszámlálás gépi feldolgozása” címen. Az előadásra alkalmmilag visszatérünk.

Szél Tivadar r. tag felszólalásában az olasz statisztikai hivatalnál alkalmazott gépeket ismertette.

Konkoly Thege Gyula r. tag megemlítette, hogy a Központi Statisztikai Hivatal, mielőtt a népszámlálási gépeket beszerezte volna, behatóan tanulmányoztatta, hogy a külföldi statisztikai hivataloknál alkalmazott gépek gyakorlatban hogyan felelnek meg s a szerzett tapasztalatok alapján a legjobban bevált rendszert követi.

Az előadást a statisztikai gépeknek a helyszínén, munka közben való bemutatása követte.

A folyó évi december 1-én *Konkoly Thege Gyula* r. tag elnöklete alatt tartott előadóülésen *Kovács Alajos* és *Fellner Frigyes* r. tagok tartottak előadást „Beszámoló a Nemzetközi Statisztikai Intézet madridi üléséről” címen. Az előadásokat Szemlénk más helyén közöljük.

Az elnöklő *Konkoly Thege Gyula* a Magyar Statisztikai Társaság és a statisztikai szolgálat nevében köszönetet mondott a két előadónak, hogy a madridi kongresszuson a hazai statisztikát oly méltóan képviselték.

Kisebb közlemények.

*Petites communications.*Az idegenek és a magyarok száma Belgiumban.
Le nombre des étrangers et des Hongrois en Belgique.

A belga statisztikai szolgálat által szerkesztett „Bulletin Trimestriel“ legújabb száma hírt ad a Belgiumban lakó idegenek számáról nem régen végrehajtott felvételtől. Ez a felvétel azokra az 1930 dec. 31-én Belgiumban tartózkodó külföldiekre terjeszkedett ki, akiknek jelenléte a népeségi regiszterekből, vagy az idegen lajstromokból megállapítható volt. Az idegen elem már 1890 óta elég jelentékeny tömeget alkotott Belgiumban; létszáma 1910-ig fokozatosan emelkedett, majd a világháború alatt a háborús események színterévé vált országban hirtelen alázuhant, 1920 óta azonban oly mértékben megnövekedett, hogy 1930-ban már 1910-hez viszonyítva is 25%-os többlet mutatkozik:

Év	I d e g e n e k	
	számszerint	ezer lélekre
1890	171.438	28
1900	206.066	31
1910	254.547	35
1920	149.677	20
1930	316.982	39

Limbourg tartományban a lakosságnak közel hat százaléka külföldi állampolgár és öt százalékon felüli ill. körüli arányszámmal találkozunk Anvers, Brabant, Hainaut és Liège tartományokban is. *Allampolgárság* szerint az idegenek a következőképpen oszlanak meg:

Á l l a m	S z á m
Franciaország	70.201
Németalföld	64.079
Lengyelország	48.840
Olaszország	34.890
Németország	12.749
Nagy-Britannia	11.532
Cseh-Szlovákia	10.669
Luxemburg	9.726
Jugoszlávia	8.501
Oroszország	8.389
Svájc	6.659
Magyarország	4.245
Románia	3.360
Spanyolország	3.272
A. Egyesült Államok	2.722
Ausztria	1.672
Görögország	1.592
Egyéb országok	13.880

A belga statisztika szerint a Belgiumban élő magyarok száma elég csekély; de kiválik a magyar adat annyiban, amennyiben közel húszszorosa a tíz év előttinek; ennél nagyobb létszámemelkedést (153-ról 8.501-re) csak a Jugoszláviából származóknál látunk, akik között bizonyára szintén tekintélyes számmal szerepelnek a volt magyar területekről való egyének. — Tartományonként a magyar állampol-

gárok száma 1920-ban és 1930-ban a következőképpen alakult (1910-ben a Monarchia még egy egységként szerepelt a belga statisztikában, 5.922-vel):

Tartomány	A magyarok száma	
	1920	1930
Anvers	27	554
Brabant	182	1.420
Nyugat-Flandria	1	157
Kelet-Flandria	2	182
Hainaut	1	227
Liège	1	226
Limbourg	—	1.429
Luxembourg	1	22
Namur	—	28
Összesen:	215	4.245

Ezek a számok nem igazolják teljesen a belga földön lakó magyarokról a köztudatba inkább átment magasabb (kb. tizenkétezres) adatot. Igaz, hogy az 1930. év végét már válságosra forduló viszonyok jellemezték, amikor is a magyar munkásság egy része valószínűleg munkanélkül állott és Magyarországra visszatérni kényszerült. De az is kétségtelen, hogy az ilyen közigazgatási statisztikai felvételek nem egyszer csak egy részét, sőt néha csupán kisebb töredékét ölelik fel az egyes országokban valóban ott tartózkodó külföldieknek.

A világ legnépesebb városai.

Les villes les plus peuplées du monde.

A városok lakosságának összehasonlításánál közigazgatási okokból általában a tulajdonképeni városterület lakosságát veszik figyelembe s így ama városok, amelyek elővárosaikat magukba olvasztották, előbb állanak a sorrendben azokkal a városokkal szemben, amelyek a beolvasztást elmulasztották megtenni. A legjobb példa erre Berlin, mely elővárosainak magához csatolásával 1.900.000 lakost nyert és egyszerre 4 millió felüli lakosú város lett. Ezzel szemben Párizsról még mindig mint 2.900.000 lakosú városról emlékeznek meg, holott ha elővárosainak lakosságát hozzászámítjuk, Berlin elé kerül. Ezért a statisztikai irodalomban már jó ideje számtalanszor megnyilvánult az a felfogás, újabban többek között az amerikai *Jefferson* (a *Geographical Review*-ban) és az osztrák *Fischer* (a *Hickmann Universal Atlas*-ban) részéről, hogy a világ legnépesebb városainak lélekszámát helyesebb egységes szempontból figyelembe venni, függetlenül a városnak, mint közigazgatási egységnek a területétől. E szerint a világvárosok lakosságához hozzáadandó azoknak az elővárosoknak a lakossága, amelyeknek foglalkozási viszonyai, életkörülményei a nagy város lakosságával

azonosak, abban az esetben is, ha közigazgatásilag nem képeznek vele egységes területet.

Táblázatunk *Jefferson* és *Fischer* számításai alapján készült a legutolsó népszámlálások és becslések adataival.

	L é l e k s z á m	
	elővárosokkal (1000 lakos)	elővárosok nélkül (1000 lakos)
1. New-York	10.335	6.930
2. London	8.203	4.397
3. Tokió	5.164	2.070
4. Párizs	5.100	2.891
5. Berlin	4.550	4.347
6. Csikágó	4.024	3.376
7. Buenos-Aires	3.112	2.128
8. Moszkva	2.750	2.750
9. Shanghai	2.675	2.675
10. Philadelphia	2.650	1.951
11. Osaka	2.453	2.453
12. Detroit	2.013	1.569
13. Bécs	1.970	1.845
14. Boston	1.900	781
15. Leningrad	1.815	1.815
16. Rio de Janeiro	1.730	1.730
17. Los-Angeles	1.719	1.238
18. Hamburg	1.620	1.143
19. Budapest	1.421	1.005
20. Kalkutta	1.384	908
21. Pittsburgh	1.376	670
22. Peking	1.298	811
23. Birmingham	1.277	1.002
24. Liverpool	1.265	862
25. Sydney	1.239	1.239
26. San-Francisco	1.178	634
27. Bombay	1.158	1.158
28. Glasgow	1.158	1.088
29. Varsó	1.086	1.086
30. Cleveland	1.076	900
31. Nápoly	1.070	1.002
32. Kairó	1.065	1.065
33. Manchester	1.059	773
34. St.-Louis	1.033	822
35. Melbourne	1.018	1.018
36. Róma	1.004	1.004
37. Milánó	1.001	1.001
38. Montreal	1.000	1.000

Érdekes az amerikai városok hihetetlen lélekszámemelkedése a külvárosok figyelembe vétele után, azonkívül Tokiónak fejlődése, mely azáltal, hogy elővárosait beolvasztja, a világ harmadik legnépesebb városa lesz. Budapest igen előkelő helyet foglal el a világ városai sorában. Európában a nyolcadik, csupán London, Párizs, Berlin, Moszkva, Bécs, Leningrad és Hamburg előzik meg lélekszámban. Az egész világon pedig a 19-ik legnépesebb város.

A földrészek közül Európának 16, Ameriká-

nak 13, Ázsiának 6, Ausztráliának 2, Afrikának 1 egymillió lakost meghaladó városa van. Országok szerint az Amerikai Egyesült Államokban 10, Angliában 5, Olaszországban 3, Németországban 2, Oroszországban 2, Japánban 2, Kínában 2, Brit-Indiában 2, Ausztráliában 2, Franciaországban 1, Magyarországon 1, Ausztriában 1, Lengyelországban 1 és Kanadában 1 egymilliónál népesebb város található.

A dohányárak világtermelése.

La production mondiale des produits de tabac.

A dohányárak termelése országok szerint a következő képet mutatja:

O r s z á g	É v	Szivar és	Szivar	Pipadohány	Bur- nót
		cigarillos	szivarka	(finoman vá- gott is)	
		millió db.	ezer kg.	ezer kg.	
Ausztria	1929	214	5.110	5.113	129
Cseh-Szlovákia	1926	314	10.201	8.813	92
Délafrikai Unió	1928	7	2.372	4.831	50
Egyesült Államok	1929	6.972	119.049	155.187	18.161
Finnország	1928	21	3.617	476	88
Fülöp-szigetek	1927	317	4.995	497	
Japán	1929	2	32.535	23.317	
Lengyelország	1929	77	10.658	13.722	
Magyarország	1930	134	2.062	8.566	1
Németalföld	1930	1.370	3.590	11.577	
Németország	1929	7.157	33.092	34.916	2.069
Norvégia	1927	11	508	926	479
Oroszország	1929		54.550	536	
Spanyolország	1928	399	6.998	19.028	
Svédország	1929	192	1.688	979	4.804
e z e r k g					
Ausztrália	1929	154	2.430	7.111	
Franciaország	1928	1.534	12.830	33.555	2.967
Nagy-Britannia	1924	650	41.821	25.188	234
Olaszország	1930	8.357	14.562	8.104	1.734
Románia	1929	127	3.725	10.015	0

Az adatok szerint a dohányárak termelésében az Egyesült Államok áll első helyen. A szivar (cigaretta) fogyasztása és termelése világszerte erősen fokozódik; több országban a szivar és egyéb termékek rovására. Így az Egyesült Államokban 1913-ban még csak 15,6 milliárd darab cigarettát termeltek, 1929-ben már 119,0 milliárdot; ugyanekkor a szivar és pipadohány előállítása elég jelentősen csökkent.

Németországban a cigarettatermelés 1913-tól 1929-ig 12,4 milliárdról 33,1 milliárdra, Oroszországban 1912-től 1929-ig 29,0 milliárdról 54,6 milliárdra, Japánban 1913-tól 1929-ig 7,4 milliárdról 32,5 milliárdra emelkedett. A súly szerinti adatokkal rendelkező államok kb. megháromszorozták háború előtti cigarettatermelésüket.

Végeredményben a cigarettatermelés szinte mindenütt erős mértékben növekedett, a szivar, pipadohány és burnót termelési adatai ellenben, ahol csökkentek is, az esetleges csökkenés rendszertől jóval kisebb arányú, mint a cigarettatermelés megduzzadása.

Az elektromos áramtermelés nemzetközi adatai.*Données internationales sur la production de l'énergie électrique.*

Az elektromos áramtermelés a háború után egyre jobban fokozódott. A világot 1929-ig tudjuk áttekinteni, amely évben még jóformán valamennyi ország termelésében emelkedés mutatkozik. Az adatok, amelyeket a magyarországi adatok kivételével a német statisztikai évkönyvből vettünk, a következők:

Ország	1925 össztermelés millió kwó-ban	1929 össztermelés millió kwó-ban	1925 fejenkénti termelés kwó-ban	1929 fejenkénti termelés kwó-ban
Egyesült Államok	81.790	125.000	709	1.030
Németország	20.328	30.660	326	480
Kanada	¹⁾ 13.100	²⁾ 17.331	1.395	1.795
Nagy-Britannia	11.753	16.300	268	366
Japan	8.172	15.078	137	240
Franciaország	10.222	14.327	252	348
Olaszország	7.350	10.557	184	233
Oroszország	2.274	6.465	16	42
Svájc	3.665	5.300	931	1.308
Svédország	3.673	4.967	608	813
Belgium	2.273	4.530	296	567
Cseh Szlovákia	1.954	3.300	138	227
Lengyelország	1.667	2.931	58	96
Ausztria	2.080	2.550	315	381
Ausztrália	1.537	2.286	259	359
Németalföld	1.009	1.720	137	222
Saarvidék	504	839	661	1.128
Magyarország	¹⁾ 661	872	79	100
Románia	400	570	23	31

¹⁾ 1926 — ²⁾ 1928.

Bár az egyes államok adatgyűjtési módszerében némi különbségek vannak, az adatok rávilágítanak az áramtermelés nagy fejlődésére.

A termelt áram mennyisége kimagasló az Amerikai Egyesült Államokban, az egy-egy főre jutó áramtermelés azonban Kanadában és Svájcban a legnagyobb. A hazai áramtermelés — a gyárpar és bányászat-kohászat együttes adata — 1929-ben 872, 1930-ban 888 millió kwó volt.

A világ higanytermelése.*La production mondiale du mercure.*

A frankfurti Metallgesellschaft adatai szerint a világ higanytermelésének adatai a következők:

Ország	1913	1926	1927	1928	1929	1930
Spanyolország	1.246	1.594	2.493	2.195	2.476	.
Olaszország	1.004	1.871	1.996	1.988	1.998	1.841
Egy. Államok	688	260	384	616	816	743
Mexikó	166	45	81	87	83	.
Oroszország	.	127	74	70	80	.
Cseh-Szlovákia	.	82	55	72	69	.
Világtermelés (becslés)	4.026	3.996	5.100	5.068	5.572	3.669

A higanytermelésben, mint általában a legtöbb termelési adatban, a háború után 1929-ig emelkedés mutatkozik, 1930-ban a termelés hirtelen erősen visszaesik. A legnagyobb higanytermelő Spanyolország.

A világ kéntermelése.*La production mondiale du soufre.*

A kéntermelés messze kimagaslóan legnagyobb az Egyesült Államokban. Ennek termelési eredményét a szintén jelentős kéntermelő ország, Olaszország ma meg sem közelíti, pedig a háború előtt az olasz termelés még alig maradt el az amerikai mögött. Az olasz kéntermelés túlnyomó részét (372 ezer tonnából 251 ezer tonna) Szicília szolgáltatja. A kéntermelés adatainak alakulása a következő:

Ország	1913	1925	1926	1927	1928	1929	1930
Egyes. Áll.	499	1.432	1.920	2.146	2.014	2.400	2.600
Olaszország	406	291	306	330	328	345	372
Japan	59	48	48	61	70	66	57
Spanyolorsz.	8	17	19	20	21	24	.
Csile	7	9	9	13	16	16	.

A világ selyemtermelése.*La production de soie du monde.*

A természetes selyem termelése a háború előtti állapothoz képest fellendült. A líoni selyemkereskedők szindikátusának adatai szerint 1913-ban a világ mostani nyersselyemtermelésének csak valamivel több, mint a felét állították elő. Sokkal nagyobb mértékben emelkedett azonban a *műselyemtermelés* amely a Népszövetség adatgyűjtése szerint a háború előtti állapothoz képest tizenkétszeresre emelkedett. A kétféle selyem termelési adatait szembeállítva a következő képet kapjuk:

Év	Nyersselyem tonna	Műselyem tonna
1913	27.320	16.155
1927	46.070	134.500
1928	44.929	166.500
1929	44.575	200.800
1930	50.251	196.000

A nyersselyemtermelésben Japán és Kína, Európában Olaszország vezetnek. Japán egymaga a világtermelés kétharmadát képviseli. A selyemgubótermelés — a rendelkezésre álló adatok szerint — a következő országokban volt a legjelentősebb (1930):

Ország	Tonna
Japán	382.055
Olaszország	52.734
Korea	17.415
Oroszország (1929)	16.900
Szírja és Libanon	3.600
Görögország (1929)	2.527
Bulgária	2.500

Magyarország 1930. évi termelése 772 tonna volt, az 1929. évi 524 tonnával szemben.

A műselyemtermelésben a legnagyobb részese-dők a következők (1930):

O r s z á g	Tonna
Egyesült Államok	53.841
Olaszország	30.139
Németország	27.000
Nagy-Britannia	22.225
Franciaország	18.144
Japán	15.785
Németalföld	8.165
Belgium	5.414
Svájc	4.830

A világ gyapotfogyasztása.

La consommation de coton du monde.

Az International Cotton Bulletin adatai szerint az 1930 július 31-ikével záruló gazdasági évben a világ gyapotfogyasztása 25·2 millió bál volt, körülbelül ugyanannyi, mint az előző gazdasági évben. A háború előtti évi fogyasztás is hasonló nagyságú volt. Az összes gyapotfogyasztásból amerikai gyapot volt 13, keletindiai 6, egyiptomi 1, braziliai és egyéb 5 millió bál.¹⁾

Az egész fogyasztásból több mint 10 millió bál Európára esik, Amerikára mintegy 7 millió bál jut s ugyanakkora Ázsia részesedése.

A háború előtti fogyasztással szemben Európa fogyasztása több, mint 2 millió bállal hanyatlott, Amerikáé nagyjában megmaradt régi színvonalán, az ázsiai fogyasztás pedig ugyanannyival emelkedett, mint amennyivel Európa fogyasztása visszaesett. Az összes országok közül legnagyobb visszaesés mutatkozik Nagy-Britanniában, amelynek békebeli fogyasztása 4·3 millió bál volt és 1930-ban csak 2·5 millió bált tett. A vezető országok 1930. évi fogyasztási adatai a következők:

O r s z á g	Ezer bál ¹⁾
Egyesült Államok	6.060
Japán	2.997
Nagy-Britannia	2.465
India	2.419
Kína	2.297
Oroszország	2.109
Németország	1.323
Franciaország	1.171
Olaszország	1.001
Belgium	461
Cseh-Szlovákia	461
Brazília	414
Spanyolország	412

Magyarország fogyasztása az említett gazdasági évben 51 ezer bál volt.

¹⁾ Egy bál tiszta súlya az amerikai gyapotnál kb. 230 kg, az indiainál 180 kg, az egyiptominál 340 kg, a többi fajtáknál 135 kg. Az adatok a bálók számát a súlyra való tekintet nélkül jelzik.

Az arany és ezüst értékviszonyának eltolódása.

Le changement du rapport de la valeur de l'or à celle de l'argent.

Az arany és ezüst termelési aránya és a két nemesfém értékviszonya az idők folyamán jelentős változásokon ment keresztül. Míg azonban az évezred közepétől idevonatkozóan rendelkezésre álló adatok¹⁾ szerint az arany és ezüst súlyszerinti össztermelésében a két fém részesedése négy évszázados ingadozás után nagyjából visszatért eredeti egyensúlyához, egységértékük az arany javára mindjobban eltávolodott egymástól. Az évezred közepén az arany évi átlagban még csak 10—11-szeresét érte az ezüstnek, míg az utóbbi hónapok adatai már kb. 80-szoros arányt mutatnak. Az arányszámok a letűnt századok folyamán így alakultak:

É v	Az arany- és ezüsttermelési összszámban az arany %-os aránya	Az arany az ezüst értékének hányszorosa
1493—1520	11 0	10·50 — 11·10
1601—1620	2 0	12·25
1701—1720	3 5	15 21
1801—1820	2 0	15 56
1851—1855	18 4	15 41
1886—1890	4 8	21 16
1901—1905	8 5	36 03
1911—1915	9 9	36 61
1917	9 8	23 06
1920	8 5	15 32
1925	7 2	29 32
1926	7 1	32 80
1927	7 1	36 14
1928	7 1	38 04
1929	6 9	41 58
1930	7 7	57 57
1931 I. 1	70 72
1931 IV. 1	78 69
1931 VII. 1	75 18
1931 X. 1	78 04

A termelési arányadatokhoz megjegyezzük, hogy 1493—1520 átlagában évi 5.800 kg arany áll szemben 47.000 kg ezüsttel, míg az 1926—1930. évek átlagában 612.697 kg arany 7.920.173 kg ezüsttel, vagyis míg az aranytermés csak 105-szörösre növekedett, az ezüsttermelés 168-szor lett nagyobb. Az érték tehát nem a termelés mennyiségének megfelelően alakult. Minthogy az utóbbi hónapok folyamán úgy az ezüst, mint az arany értéke nagy ingadozásoknak volt kitéve, értékarányuk állandóan nagy mértékben hullámzott. A folyó évi június közepén, az arány kulminálása-kor, az arany 83-szorosát érte az ezüstnek.

¹⁾ Német statisztikai évkönyv 1931. és Economist 1931. évf.

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

Népmozgalom. — Munkapiac. — Termelés. — Kereskedelem és közlekedés. — Áralakulás. — Pénz és hitel.

Gazdasági jelzőtábla.

Rajzok a gazdasági jelzőtáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Production. — Commerce et transports. — Formation des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Résumé. En octobre 1931, le nombre des mariages contractés accusait une augmentation essentielle. Les autres données relatives au mouvement de la population ayant été défavorables, l'accroissement naturel a diminué notablement. Le nombre des chômeurs enregistrés par les syndicats professionnels a augmenté, dépassant 30 mille à la fin du mois. A cause des restrictions apportées à la circulation des devises, la production de lignite s'élevait, dépassant de 25% le chiffre correspondant de septembre. Les autres données relatives à la production reflètent la mauvaise situation économique. La production du minerai de fer et de la scorie de fer a diminué de 20·4%; celle de la fonte à raffiner, de 18·9%. Malgré les conditions économiques défavorables, la production des Usines d'électricité de la ville de Budapest continuait à augmenter. Pendant les dix premiers mois de l'année en cours, elle dépassait de 7·7% celle de la période correspondante de 1930.

La balance du commerce extérieur de la Hongrie s'est soldée en octobre 1931 par un actif de 22·1 millions de pengős. Tant les importations que les exportations ont présenté une régression considérable, surtout les exportations d'animaux qui ont diminué de 6·8 millions de pengős par rapport à septembre. Le trafic ferroviaire et postal a continué à diminuer, bien que quelques données montrent une augmentation saisonnière. Comparativement à octobre 1930, le nombre des wagons chargés a baissé de 11%; celui des marchandises et voyageurs transportés, de 15·6%, respectivement de 21·5%. Le montant des mandats-poste expédiés a particulièrement diminué. Le nombre des principaux postes de téléphone a baissé de 184 comparativement à septembre.

Les prix ont encore augmenté. L'indice des prix de gros monta de 1 point; celui des „autres industries“, de 3 points. La hausse a été due entre autres à l'augmentation saisonnière de certains produits agricoles.

Les dépôts en banque ont continué à diminuer. Les dépôts totaux placés dans les 12 principaux établissements de crédit et à la Caisse d'épargne postale accusaient une diminution de 41 millions de pengős. Le nombre et le montant des lettres de change protestées présentait une régression. Le

nombre des insolvabilités a augmenté considérablement, dépassant de 15·9% le chiffre correspondant de septembre 1931 et de 100·6% celui d'octobre 1930. Les passifs des concordats privés et judiciaires s'élevaient essentiellement par rapport à septembre.

★

Népmozgalom. Magyarországon az 1931. évi október hónapban a házasságkötések száma lényeges szaporulatot mutat; úgy az előző havival (+2.871), mint múlt év októberével szemben (+347). A többi népmozgalmi adatsorok azonban kedvezőtlenül alakultak. Az élveszületések száma számottevően csökkent és pedig úgy a szeptemberi, mint a múlt év októberi adatokhoz képest. A halálozások ezer lélekre eső arányszáma 143 volt szemben az 1930. év október havi 147-tel. A csecsemőhalottak számában csökkenés jelentkezik, ami az élveszületések számának nagyarányú hanyatlásával hozható összefüggésbe. A népmozgalmi adatok kedvezőtlen alakulása jut kifejezésre a természetes szaporodás adatsorában. Az ezer lélekre eső szaporodás arányszáma 8·1 volt. Az előző hónapban ez arányszám 10·5-ön, múlt év október havában pedig 10·0-án állott.

Munkapiac. A szociáldemokrata és keresztényszocialista szakszervezetek által együttesen kimutatott munkanélküliek száma az év folyamán június hónapban volt a legkisebb. A viszonyok romlása folytán azonban a munkanélküliség már július és augusztus hónapokban emelkedett, jóllehet ezekben a hónapokban, sőt még szeptember és október havában is a munkapiac feszültségének idényszerűleg enyhülni kellett volna. A kedvező idényszerű behatásokat azonban a bizalmi és valutakrízis következtében még jobban kimélyült gazdasági depresszió nem engedte érvényesülni. A munkanélküliek számában az idényszerű mélypont helyett október hónapban további emelkedés volt észlelhető, melynek folytán a munkanélküliek száma a hó végével már meghaladta a 30 ezret. A munkanélküliek száma így 25·5%-kal állott magasabban a múlt évinél. Az emelkedés az előző hóval szemben is több, mint egy százalékot tett. A munkanélküliek nemek szerint való megoszlásában nem következett be számottevő változás. A foglalkozás szerinti megoszlást vizsgálva megállapítható, hogy legsúlyosabb a helyzet az „egyéb“ foglalkozásúaknál és a sokszoro-

sító iparban. Az előbbiben 83%-kal, az utóbbiban pedig 38%-kal emelkedett a munkanélküliek száma. Az építőiparban 07%, a vasiparban pedig 26% az emelkedés. Javulás csupán azoknál az iparágaknál mutatkozik, amelyeknél a munka a tél beállta előtt fokozódik. Az idényszerű behatások következtében a bőriparban 152%, a ruházati iparban pedig 111% javulás jelentkezett.

Termelés. A gazdasági jelzőtábla termelési adatai közül elsősorban a *széntermelés* adatainak alakulásával kell foglalkoznunk, mivel a kötött devizagazdálkodás ennek a termelési ágának a helyzetét lényegesen megkönnyítette. A kedvező körülmények hatása már szeptember hónapban is érezhető volt. A fekete-széntermelés 59%-kal emelkedett az előző havihoz képest. A tárgyalt hó folyamán még kifejezettebb volt a javulás. Ebben a hónapban a termelés kerekén 10%-kal volt nagyobb a szeptember havinál. A kényszerdevizagazdálkodásnak a széntermelésre gyakorolt kedvező hatása még szembetűnőbb a barnaszéntermelésnél. Az október havi barnaszéntermelés 254%-al múlta felül az előző havit és 105%-kal állott magasabban 1930 októberének termelésénél. A barnaszéntermelés rendszeren október hónapban a legerőteljesebb. A normál szezonemelkedés ebben a hónapban 14%-ot tesz. A folyó évi október havi barnaszéntermelés azonban több, mint 10%-kal haladta túl a normális idényszerű kereteket és így az elmúlt 4 esztendő havi termelési adatai között a jelentési hónapé volt a legmagasabb. A széntermelés október havi emelkedése 1928-ban 19%, 1929-ben 186%, 1930-ban 173%, folyó évben pedig 254% volt. Az a különbség, ami az 1930. és 1931. évek termelési adatai között eddig 1930 javára mutatkozott, az év vége felé fokozatosan csökken, úgyhogy a január—októberi időszak termelése már csak 35%-kal állt alacsonyabban a múlt évinél.

A *vasérc- és vassalaktermelés* 204%-kal volt kevesebb, mint szeptember hónapban és 606%-kal maradt el a múlt év ugyanezen hónapjának termelése mögött. Az év első 10 hónapjában pedig 479%-kal termeltünk kevesebb vasércet, mint az 1930. év ugyanezen időszakában. A havi termelési adatok az elmúlt 6 esztendőben a tárgyalt hónapokban 5.858 tonnával érték el legmélvebb állásukat. A havi termelés maximuma 1929 júl. hónapban 28.828 tonna volt.

A *finomításra való nyersvastermelés* október havi hanyatlása csaknem megegyezik a vasércével. A jelentési hónapban 189%-kal termeltünk kevesebb nyersvasat, mint szeptemberben és 526%-kal kevesebbet, mint a múlt év azonos hónapjában. Az 1931. év január—októberi időszakának termelése pedig 384%-kal maradt el a múlt évi mögött.

Budapest székesfőváros *elektromosáramtermelésének* emelkedő irányzatát a rossz gazdasági viszonyok nem érintették, a termelés továbbra is nö-

vekedést mutat. Az október havi termelési adatok — melyek az előző havihoz képest 132%-kal emelkedtek — legalább is ezt bizonyítják. Múlt év azonos hónapjának termelésével szemben is 28%-os emelkedés tapasztalható. Az év első 10 hónapjának termelése pedig 77%-kal mulja felül a múlt év azonos időszakának elektromosáramtermelését. Az áramtermelést elsősorban a magánvilágítási célokra elosztott árammennyiség növekedése idézte elő, mely a jelentési hónapban 24 millió kw. órával, azaz 553%-kal volt magasabb, mint 1926 októberében. A motorikus célra elosztott árammennyiség emelkedése — az előbbi időszakot véve összehasonlítási alapul — szintén 553%-ot tesz. De lényegesen megnövekedett az áramfogyasztók száma is, mely a jelentési hónapban érte el eddigi legmagasabb állását. Az áramfogyasztók száma 1926 októberéhez képest 32%-kal emelkedett.

Kereskedelem és közlekedés. A kötött devizagazdálkodás erőteljesen érezteti hatását a *külkereskedelmi* forgalomban. A forgalom mérlege a tárgyalt hóban ugyan ismét aktív volt, a behozatal és a kivitel azonban a múlt év októberéhez képest lényegesen visszaesést mutat és pedig nemcsak az értékadatoknál, hanem a mennyiségiéknél is. Főleg egyes árunemek mennyiségében bekövetkezett lényeges hanyatlás jelzi a külkereskedelmi forgalom ijesztő méretű összezsugorodását.

Az 1931. évi október hónapban a behozatal értéke 403, a kivitel pedig 624 millió pengő volt. A mérleg tehát 221 millió pengős aktivitást mutatott. A múlt év ugyanezen hónapjával egybevetve a behozatal 321, a kivitel pedig 241 millió pengővel csökkent.

A *behozatal* tételeinél jelentkező visszaesés a szénnél a legnagyobb méretű és 33 millió pengőt tesz. Megközelíti a 3 millió pengőt a gyapjúszövet- és a fabehozatal értékében beállott visszaesés is. A textiliák közül közel másfél millióval kisebb értékben importáltunk gyapjúszövetet, pamutszövetet, továbbá selymet és selyemszövetet. Ugyanilyen nagymérvű egyenkint a papiros, az ásványolaj, a nyersrizs és a nyersbőr importjában beállott értékcsökkenés is, sőt a kikészített bőr behozatala is több, mint 1 millió pengővel kevesebb, mint volt a múlt év októberében.

A *kivitelben* egyes árucikkek kiviteli értéke emelkedett. Ez a növekedés azonban a nagymérvű árrombolás következtében egyáltalában nem áll arányban az egyes áruk mennyiségében beállott növekedéssel. 3 és fél millióval többet jövedelmezett búzaexportunk, mint a múlt év ugyanezen hónapjában. Közel 2 millió pengővel emelkedett burgonya-kivitelünk értéke is. Ezenkívül félmilliót megközelítő értékemelkedést látunk a leölt baromfi, nyersdohány, villamosgép- és készülékexportunknál is. Az állatkivitelünk erősen visszaesett, ami főleg az-

Gazdasági jelzőtábla.*)

Megnevezés	Egység	1929	1930	1930								
		átlag <i>Moyenne</i>	május <i>Mai</i>	június <i>Juin</i>	július <i>Juillet</i>	aug. <i>Août</i>	szept. <i>Sept.</i>	október <i>Octobre</i>	nov. <i>Nov.</i>	dec. <i>Déc.</i>		
Népmozgalom.												
1	Házasságkötés	szám	6.414	6.412	7.707	5.665	3.027	4.744	5.401	7.993	12.220	5.277
2	Házasságkötés 1000 lélekre	"	9·0	8·9	10·5	8·0	4·1	6·4	7·6	10·8	17·1	7·1
3	Élveszülött	"	17.410	17.901	18.880	16.978	18.408	18.992	19.688	18.282	16.501	16.150
4	Élveszülött 1000 lélekre	"	24·4	24·9	25·6	23·9	25·0	25·8	27·7	24·7	23·1	21·8
5	Halálozás	"	12.588	11.093	11.617	10.673	11.221	11.229	10.394	10.919	10.653	11.452
6	Halálozás 1000 lélekre	"	17·6	15·4	15·8	15·0	15·2	15·3	14·6	14·7	14·9	15·5
7	Egy éven aluli elhalt	"	3.168	2.754	2.721	2.875	3.317	3.306	2.907	2.877	2.413	2.719
8	Egy éven aluli elhalt 100 élveszülöttre	"	18·2	15·4	14·4	16·9	18·0	17·4	14·8	15·7	14·6	16·8
9	Gümőkórban elhalt	"	1.521	1.381	1.819	1.475	1.272	1.151	968	999	1.118	1.199
10	Gümőkórban elhalt 1000 lélekre	"	2·13	1·92	2·47	2·08	1·72	1·56	1·36	1·36	1·57	1·62
11	Természetes szaporodás	"	4.822	6.808	7.263	6.305	7.187	7.763	9.294	7.363	5.848	4.698
12	Természetes szaporodás 1000 lélekre	"	6·8	9·5	9·8	8·9	9·8	10·5	13·1	10·0	8·2	6·3
13	Kivándorolt	"	753	512	678	560	368	433	442	385	319	199
14	Visszavándorolt	"	52	83	66	74	92	97	89	109	136	117
Munkapiac.												
15	Társadalombiztosító szervek taglétszáma ¹⁾	1.000	1.044·1	983·7	1.022·5	995·6	980·6	989·2	995·4	995·3	983·3	927·8
Munkanélküli.												
16	Szociáldem. szakszervezeti összesen	szám	15.322	21.339	19.875	18.960	19.081	21.013	22.252	22.914	23.333	24.648
17	Szociáldem. szakszervezeti Budapesten	"	8.039	11.133	10.237	9.818	9.833	11.329	12.025	12.289	12.735	13.493
18	Ker. szoc. szakszervezeti Budapesten	"	852	951	857	829	920	847	874	999	975	935
19	Szakszervezeti munkanélküli együtt	"	16.174	22.290	20.732	19.789	20.001	21.860	23.126	23.913	24.308	25.583
Hatósági és magán munkaközvetítés:												
20	Munkahely	szám	7.080	6.095	14.307	13.454	14.324	11.498	12.034	12.143	10.027	13.708
21	Munkakereső	"	15.173	16.696	38.342	40.359	39.578	37.581	40.588	44.757	47.069	52.978
22	100 munkahelyre esett munkakereső	"	223	274	268	300	276	326	337	369	469	386
23	Munkaközvetítés	"	4.772	4.608	11.287	10.436	11.767	9.442	9.708	10.145	8.286	12.430
24	100 munkahelyre esett közvetítés	"	68·0	75·6	78·9	77·3	82·1	82·1	80·7	83·5	82·6	90·7
Felajánlott órabér:												
25	Bádigos	Pengő	0·81	0·72	0·68	0·84	0·70	0·79	0·68	0·67	0·74	—
26	Asztalos	"	0·65	0·61	0·61	0·66	0·71	0·59	0·55	0·59	0·60	0·55
27	Szabó	"	0·55	0·54	0·55	0·52	0·53	0·53	0·54	0·52	0·50	0·49
28	Komives	"	0·85	0·80	0·83	0·76	0·83	0·92	0·77	0·76	0·81	0·60
29	Napszámos	"	0·50	0·45	0·49	0·46	0·44	0·46	0·46	0·46	0·43	0·42
30	Gyári munkásnő	"	0·32	0·25	0·26	0·26	0·24	0·24	0·29	0·23	0·24	0·24
31	Napszámosnő	"	0·43	0·38	0·38	0·42	0·35	0·34	0·44	0·36	0·37	0·37
Termelés.												
32	Kőszén	1.000 q	687·9	676·3	690·4	668·5	663·5	548·5	664·4	693·7	672·8	690·4
33	Barnaszén	"	5.869·9	5.145·1	4.355·2	4.140·3	4.365·0	4.455·3	5.278·8	6.193·5	5.803·0	5.777·4
34	Vasérc és vassalak	"	215·3	131·0	128·8	134·0	134·4	119·6	120·2	148·6	102·8	107·3
35	Finomításra való nyersvas	"	306·6	214·4	193·6	227·1	224·5	205·7	218·1	243·6	175·9	196·8
36	Szesz	1.000 hl.	36·6	34·1	14·3	3·9	3·1	4·1	29·3	53·7	75·6	55·2
37	Cukor	1.000 q	212·5	196·6	0·0	0·0	0·0	3·4	114·0	903·3	909·9	410·7
Budapest szföv. Elektromos Művei:												
38	Villamosáram	1.000 kw. óra	17.904	18.733	16.714	15.011	15.746	16.207	18.514	20.937	21.189	23.205
39	Motorikus célra elosztott áram	"	7.011	7.396	6.941	7.461	7.389	7.943	7.810	7.814	7.664	7.561
40	Magánvilágítási célra elosztott áram	"	6.661	6.836	6.122	5.266	4.384	3.898	4.870	5.719	7.616	9.153
41	Elektromosáramfogyasztók	szám	202.663	216.874	214.534	215.856	216.506	217.550	218.560	219.583	222.062	223.541
Kereskedelem és közlekedés.												
Külkereskedelem:												
42	Behozatal összesen	1.000.000 P	88·6	69·4	73·4	63·5	70·7	70·8	77·7	72·7	65·1	67·3
E b b ő l:												
43	Szén	1.000 q	1.550·2	1.031·1	579·7	774·3	1.118·7	1.404·4	1.636·5	1.563·8	1.266·1	1.110·4
44	"	1.000 P	5.972	4.031	2.313	3.057	4.365	5.475	6.622	6.091	4.852	4.327
45	Nyers és megmunkált fa	1.000 q	2.270·0	1.625·6	1.516·7	1.370·6	1.836·7	2.376·3	2.612·3	2.001·4	1.613·6	1.069·3
46	"	1.000 P	10.999	7.772	9.206	7.630	8.571	9.831	10.774	8.135	6.253	4.502
47	Gépek és készülékek	q	12.636	9.969	9.362	9.873	14.546	10.735	8.593	6.724	8.639	16.998
48	"	1.000 P	3.584	2.803	3.484	2.836	4.258	2.780	2.462	2.225	2.680	2.821
49	Pamutszövet	q	5.749	5.026	5.090	4.946	5.285	5.459	5.944	5.715	3.948	5.553
50	"	1.000 P	4.759	3.680	3.741	3.497	3.716	4.019	4.479	3.863	2.660	3.784
51	Nyerspamut	q	10.969	12.182	10.236	10.580	12.096	7.780	10.548	11.699	18.268	13.100
52	"	1.000 P	2.732	2.411	2.162	2.149	2.207	1.424	2.045	2.079	3.339	2.327
53	Papíros és papírosárak	q	66.537	64.139	59.697	60.860	61.263	58.989	60.794	80.860	66.706	83.313
54	"	1.000 P	3.665	3.210	3.145	2.814	3.110	3.320	3.121	3.350	3.171	3.711
55	Ásványolaj	1.000 q	173·6	207·2	274·9	179·3	221·3	160·4	314·1	198·2	206·1	207·4
56	"	1.000 P	2.516	2.758	3.630	2.062	2.659	2.483	4.027	2.931	2.539	2.645
57	Vasárak	q	10.599	6.546	5.828	7.163	6.990	8.095	5.118	4.637	4.546	3.801
58	"	1.000 P	1.518	1.117	1.085	1.176	1.127	1.216	1.034	975	978	807

*) A gazdasági jelzőtáblában közölt sorok magyarázata megjelent a Magyar Statisztikai Szemle 1931. évi 2. és 9. számában. — 1) Új sor.

Tableau économique *)

1931										Unité	Désignation	
január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre			
Mouvement de la population.												
6.939 9·4	8.070 12·1	3.738 5·1	5.562 7·8	8.880 12·0	4.400 6·2	2.970 4·0	4.667 6·3	5.469 7·7	8.340 11·3	nombre	Mariages	1
18.249 24·6	16.962 25·4	18.375 24·9	16.917 23·8	18.000 24·4	15.996 22·5	17.006 23·0	17.903 24·3	17.859 25·1	16.554 22·4	"	Mariages pour 1.000 habitants	2
12.983 17·5	13.113 19·6	14.016 19·0	13.391 18·8	12.832 17·4	11.323 15·9	12.475 16·9	11.738 15·9	10.396 14·6	10.594 14·3	"	Nés vivants	3
3.122 17·1	3.061 18·0	2.959 16·1	2.883 17·0	2.971 16·5	2.662 16·6	3.460 20·4	3.205 17·9	2.535 14·2	2.188 13·2	"	Nés vivants pour 1.000 habitants	4
1.423 1·92	1.517 2·27	1.903 2·58	2.010 2·82	1.905 2·58	1.615 2·27	1.343 1·82	1.125 1·52	885 1·24	1.009 1·37	"	Décès	5
5.266 7·1	3.849 5·8	4.359 5·9	3.526 5·0	5.168 7·0	4.673 6·6	4.531 6·1	6.165 8·4	7.463 10·5	5.960 8·1	"	Décès pour 1.000 habitants	6
237 100	117 56	172 141	162 82	153 66	98 114	83 159	29 159	167 151	104 184	"	Décédés au-dessous d'un an	7
										"	Décédés au-dessous d'un an pour 100 nés viv.	8
										"	Décès par tuberculose	9
										"	Décès par tuberculose pour 1.000 habitants	10
										"	Accroissement naturel	11
										"	Accroissement naturel pour 1.000 habitants	12
										"	Émigrés	13
										"	Émigrés revenus dans le pays	14
Marché du travail.												
930·9	934·6	924·0	947·7	975·1	964·4	—	—	—	—	1.000	Nombre des membr. des caiss. d'assur. soc. ¹⁾	15
Chômeurs:												
26.191	27.089	27.092	27.129	26.131	23.660	26.329	28.471	28.716	28.998	nombre	Syndicats social démocrates de Hongrie	16
14.497	15.292	15.420	15.689	14.835	12.704	14.381	14.943	15.190	15.296	"	Syndicats social-démocrates de Budapest	17
953	965	996	1.042	843	751	876	941	932	1.020	"	Syndicats chrétiens soc. de Budapest	18
27.144	28.054	28.088	28.171	26.974	24.411	27.205	29.412	29.648	30.018	"	Chômeurs syndiqués au total	19
Bureaux de placem. offic. et privés:												
10.198	10.856	13.351	12.362	19.372	13.999	11.154	11.005	10.374	8.671	nombre	Offres d'emploi	20
48.156	52.905	55.248	53.525	53.983	45.205	43.026	44.286	50.495	52.334	"	Demandes d'emploi	21
472	487	413	433	278	322	385	402	486	603	"	Demandes pour 100 offres d'emploi	22
8.831	9.486	11.395	10.323	15.207	10.856	9.072	9.314	8.293	6.894	"	Placements	23
86·6	87·2	86·1	83·5	78·4	77·5	81·3	84·5	79·9	79·5	"	Placem. pour 100 offres d'emploi	24
Salaires horaires offerts:												
0·67	0·68	0·66	0·66	0·67	0·68	0·60	0·60	0·67	0·65	pengős	Ferblantiers	25
0·59	0·63	0·60	0·53	0·68	0·54	0·46	0·46	0·51	0·50	"	Ménisiers	26
0·49	0·50	0·49	0·47	0·49	0·44	0·44	0·44	0·41	0·46	"	Tailleurs	27
0·87	0·79	0·78	0·73	0·72	0·80	0·71	0·70	0·68	0·69	"	Maçons	28
0·45	0·46	0·43	0·44	0·47	0·44	0·47	0·41	0·46	0·44	"	Journaliers	29
0·28	0·24	0·22	0·21	0·34	0·26	0·23	0·23	0·27	0·21	"	Ouvrières de fabrique	30
0·46	0·44	0·32	0·45	0·45	0·34	0·31	0·34	0·31	0·36	"	Journalières	31
Production.												
664·1	581·4	675·1	642·0	605·7	603·5	671·1	653·6	692·0	761·0	1.000 q	Houille	32
5.603·1	4.878·5	4.750·0	4.222·8	3.895·1	3.940·4	4.433·3	4.364·5	5.454·5	6.842·7	"	Lignite	33
85·8	89·2	75·1	61·3	61·3	69·9	73·6	60·7	73·6	58·6	"	Minerai de fer et scorie de fer	34
162·4	164·7	145·0	118·8	119·1	128·6	139·5	117·9	142·6	115·5	"	Fonte à raffiner	35
41·6	32·0	23·6	14·2	8·2	4·0	2·6	5·7	10·8	597·9	1.000 hl	Alcool	6
0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	3·7	0·0		1.000 q	Sucre	37
Usines d'electr. de la v. de Budapest:												
23.005	20.412	21.123	19.017	18.159	17.293	17.554	17.251	19.011	21.513	1.000 kw.-h.	Energie électrique	38
7.166	6.878	6.739	7.347	7.688	7.593	8.503	8.603	7.948	8.225	"	Energie él. distribuée comme force motrice	39
10.778	9.978	9.275	7.925	7.030	5.860	5.094	4.457	5.352	6.669	"	Energie él. distribuée pour éclairage privé	0
223.955	224.104	224.331	224.221	223.465	224.519	224.995	225.234	227.298	228.626	nombre	Consommateurs d'énergie électrique	41
Commerce et transports.												
Commerce extérieur:												
44·1	42·7	55·4	56·7	56·7	49·9	46·9	35·8	40·0	40·3	1.000.000 p	Importations totales	42
Don t:												
749·2	651·3	771·5	711·8	587·4	621·3	999·2	793·7	905·0	778·3	1.000 q	} Charbon	43
2.916	2.568	3.036	2.660	1.920	2.295	3.610	2.780	3.219	2.790	1.000 p		44
542·7	651·5	1.039·3	1.017·6	1.240·9	1.135·5	1.155·6	992·0	1.140·0	1.379·5	1.000 q	} Bois bruts et ouvrés	45
2.615	4.177	7.149	6.135	8.671	6.840	6.760	3.599	4.873	5.518	1.000 p		46
4.907	5.032	8.639	6.166	7.782	5.432	7.772	8.417	7.361	4.366	q	} Machines et appareils	47
1.840	1.945	2.080	1.953	2.631	1.497	2.042	1.337	1.372	951	1.000 p		48
1.666	2.313	2.917	1.791	1.718	1.623	1.691	1.261	1.352	1.105	q	} Tissus de coton	49
1.170	1.542	2.116	1.329	1.336	1.291	1.163	933	1.022	913	1.000 p		50
10.623	10.383	11.016	9.618	13.874	13.086	10.458	7.657	9.701	11.133	q	} Coton brut	51
1.717	1.743	1.808	1.530	2.107	1.920	1.387	821	962	1.103	1.000 p		52
64.120	31.429	60.410	56.274	57.686	60.878	58.047	33.362	62.598	59.782	q	} Papier et articles en papier	53
2.685	1.670	2.731	2.414	2.322	2.637	2.597	1.342	2.115	2.201	1.000 p		54
190·2	100·7	52·6	151·7	86·3	228·2	87·6	161·5	80·5	189·2	1.000 q	} Huile minérale	55
2.198	1.176	535	1.373	834	2.066	915	1.549	801	1.712	1.000 p		56
2.989	2.091	3.409	3.557	4.631	3.139	3.176	5.342	6.080	2.375	q	} Articles en fer	57
616	758	649	739	790	712	799	747	683	490	1.000 p		58

*) Pour l'explication des chiffres donnés dans le tableau, voir nos 2 et 9, 1931, de cette Revue. — 1) Nouvelle série de données.

Megnevezés	Egység	1929	1930	1930								
		átlag Moyenne		május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Dec.	
59 Nyers fémek	q	17.339	14.612	16.935	15.988	15.950	16.624	13.366	15.104	15.035	17.385	
60	1.000 P	2.423	1.687	2.077	1.877	1.746	1.954	1.206	1.539	1.532	1.859	
61 Gyapjuszövet	q	1.617	1.336	804	813	1.139	2.416	2.225	1.572	1.014	1.246	
62	1.000 P	2.746	2.446	1.621	1.516	1.849	4.173	3.913	2.296	1.407	1.876	
63 Kivitel összesen	1,000.000 P	86·5	75·9	85·0	75·9	60·5	76·1	76·4	86·6	86·9	72·2	
64 E b b ő l:												
65 Búza	1.000 q	405·0	289·2	435·3	255·8	106·2	378·8	268·3	236·8	434·3	268·8	
66	1.000 P	10.530	6.140	10.448	6.139	2.556	7.956	4.830	4.026	6.901	4.167	
67 Liszt	1.000 q	223·5	197·4	203·7	232·1	58·4	199·8	230·7	275·9	274·8	252·5	
68	1.000 P	8.861	6.909	8.031	9.310	2.030	7.049	7.553	8.476	8.405	6.970	
69 Szarvasmarha	drb	7.432	13.940	20.313	18.511	16.572	15.911	15.167	17.027	13.206	7.007	
70	1.000 P	5.113	9.490	14.377	12.837	11.567	10.713	9.728	11.235	8.481	4.714	
71 Sertés	drb	22.761	20.708	18.483	18.173	16.758	23.193	24.310	22.401	21.492	16.317	
72	1.000 P	6.230	4.777	4.147	4.032	3.664	4.983	5.458	4.866	4.801	3.691	
73 Cukor	1.000 q	101·2	89.041	73·7	51·8	24·9	17·2	26·3	182·4	220·2	174·2	
74	1.000 P	3.413	2.497	2.359	1.657	796	549	841	4.844	5.149	3.740	
75 Baromfi	q	12.296	18.509	6.471	8.750	8.815	11.528	19.938	29.190	38.037	45.420	
76	1.000 P	3.408	4.023	1.801	2.038	1.973	2.479	4.423	5.873	7.165	8.833	
77 Vastélgépjárművek	1.000 q	100·8	71.246	77·4	58·5	39·3	47·7	80·2	107·5	104·7	29·3	
78	1.000 P	1.981	1.452	1.691	1.246	951	1.102	1.609	1.914	1.620	564	
79 Nyersdohány	q	11.382	8.773	13.515	4.731	642	1.001	2.022	11.053	42.806	8.787	
80	1.000 P	1.503	1.230	2.298	804	104	160	324	1.768	4.794	984	
81 Disznósír	q	2.877	6.983	4.902	3.803	5.068	5.635	9.877	11.666	12.256	8.630	
82	1.000 P	593	1.208	894	632	775	986	1.695	1.952	2.008	1.379	
83 Toll	q	2.470	1.862	1.485	807	1.236	1.375	2.212	2.448	2.806	2.296	
84	1.000 P	1.887	1.216	1.100	642	856	853	1.499	1.758	1.615	1.357	
84 Behozatali (—) v. kiviteli (+) többlet	1,000.000 P	-2·1	+6·5	+11·6	+12·4	-10·2	+5·6	-1·3	+13·9	+21·8	+4·9	
Vasúti forgalom:												
85 Szállított áru	1.000 t.	1.982	1.684	1.748	1.519	1.563	1.845	2.044	2.417	2.139	1.418	
86 Árutonna-kilométer	1,000.000 km	232·7	194·7	201·8	184·8	187·7	219·4	242·9	279·3	249·3	171·1	
87 Megrakott teherkocsi	szám	123.147	111.325	116.773	104.010	107.598	119.723	129.473	152.982	137.834	96.812	
88 Szállított utas	1.000	7.471·4	6.977·5	6.572·4	7.050·3	6.845·1	7.484·4	7.279·7	6.470·6	6.937·8	6.659·8	
89 Utaskilométer	1,000.000 km	217·8	201·5	197·5	211·8	223·5	244·4	237·7	186·3	202·4	194·3	
Postaforgalom:												
90 Levélküldemény	1.000 db	37.156	36.880	38.174	35.628	37.308	36.512	37.676	39.126	36.892	37.925	
91 Csomagküldemény	"	1.072·8	1.032·5	1.037·2	949·5	1.013·0	981·7	1.066·0	1.131·1	1.024·2	1.188·6	
92 Postautalvány	1.000 db	838·6	901·3	949·9	976·1	939·5	768·6	855·3	980·0	852·2	946·3	
93	1,000.000 P	144·7	150·4	158·4	130·9	152·3	165·8	150·2	170·3	151·2	151·5	
94 Távirat	1.000 db	340·1	309·6	308·7	329·1	346·5	376·0	337·6	329·1	288·9	272·8	
95 Helyközi beszélgetés	1.000	420·2	391·0	402·8	398·2	443·1	437·6	427·0	430·8	357·4	336·7	
96 Távbeszélő főállomás	szám	—	—	79.069	79.441	79.487	79.963	80.420	80.711	80.827	80.731	
97 Rádióvevőberendezés	"	—	—	292.938	293.294	292.294	292.664	293.612	296.504	302.435	307.909	
Gépjárművek:												
98 Gépjárműállomány Budapesten	szám	—	—	15.599	15.751	15.778	15.853	15.833	15.735	15.647	15.316	
99 Gépjárműállomány Magyarországon	"	—	—	29.994	30.345	30.544	30.773	30.890	30.751	30.634	30.305	
100 E b b ő l:												
101 Személykocsi	"	—	—	11.639	11.725	11.778	11.866	11.847	11.735	11.669	11.499	
102 Bérautó	"	—	—	1.844	1.844	1.845	1.872	1.887	1.890	1.888	1.895	
103 Autóbusz	"	—	—	681	689	690	688	691	680	679	679	
104 Teherkocsi	"	—	—	4.434	4.489	4.502	4.521	4.552	4.553	4.554	4.493	
105 Egyéb gépkocsi	"	—	—	703	704	704	706	708	710	703	698	
105 Motorkerékpár	"	—	—	10.693	10.894	11.025	11.120	11.205	11.183	11.141	11.041	
Benzinkutak forgalma:												
106 Kimért benzín és benzinszeszkeverék ²⁾	1000 l.	—	2.604	2.918	3.169	3.176	3.169	2.798	2.729	2.385	2.094	
Áralakulás.												
Nagykereskedelmi árindex:												
107 Összes áruk átlaga	1913 = 100	121	96	96	94	99	93	92	94	92	90	
108 Mezőgazdaság és állattenyésztés	"	116	85	84	82	88	81	80	83	80	78	
109 Gyarmatárak	"	144	137	138	138	133	138	138	138	133	133	
110 Malomipar és cukoripar	"	106	97	98	97	100	96	92	91	91	91	
111 Egyéb ipar	"	134	125	126	124	124	122	122	122	120	119	
112 Agrárálló	"	86·2	67·8	66·7	66·1	71·0	66·3	65·6	68·0	66·7	65·5	
Megélhetési index:												
113 Összesen lakbérrel	1913 = 100	117·4	106·3	107·1	104·8	106·0	105·2	105·3	102·7	100·0	99·7	
114 Összesen lakbér nélkül	"	127·1	112·6	113·6	110·6	112·2	111·1	111·3	107·8	104·4	104·0	
115 Élelmezés	"	124·1	105·1	105·8	102·4	104·6	103·3	103·5	99·6	95·8	95·0	
116 Ruházat	"	132·0	126·8	130·3	127·5	127·5	127·5	127·5	122·5	117·8	117·8	
117 Fűtés, világítás	"	135·8	130·9	130·8	129·4	129·4	128·6	128·6	128·6	128·6	129·4	
118 Lakás	"	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	
Nagykereskedelmi árak:												
119 Búza, tiszavidéki 78 kg-os	P/q	23·89	19·53	23·43	20·63	19·68	16·65	15·38	14·98	14·25	13·83	
120 Rozs, pestvidéki elsőrendű	"	18·35	10·26	11·85	10·15	11·60	9·65	8·03	7·90	8·25	8·85	
121 0-ás liszt	P/kg	0·40	0·39	0·41	0·41	0·42	0·38	0·36	0·35	0·35	0·34	
122 2-es	"	0·38	0·36	0·38	0·37	0·39	0·35	0·33	0·32	0·31	0·30	
123 6-os	"	0·28	0·23	0·24	0·23	0·24	0·22	0·21	0·20	0·20	0·20	

1) Július hóig 3 pengős, onnét 10 pengős bolettával számítva. — 2) Új sor.

1931										Unite	Designation	
január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre			
11.848	9.772	14.869	14.933	13.053	17.257	13.519	9.103	14.393	15.560	q	Métaux bruts	59
1.480	1.044	1.468	1.508	1.225	1.495	1.061	779	1.217	955	1.000 p		60
724	915	1.055	649	584	501	666	1.123	1.113	660	q	Tissus de laine.	61
1.100	1.682	1.951	1.181	993	817	953	1.603	1.618	874	1.000 p		62
39.7	40.8	49.9	40.5	44.7	42.5	40.4	47.0	55.5	62.4	1,000.000 p	Exportations totales	63
118.3	108.7	278.8	30.0	77.2	170.4	12.3	296.5	467.5	747.0	1.000 q	D o n t : Froment	64
1.775	1.740	3.903	451	1.158	2.556	185	3.262	4.204	7.470	1.000 p		65
95.6	77.5	85.2	90.1	133.4	146.9	30.0	43.4	71.3	140.5	1.000 q	Farine	66
2.266	1.931	2.195	2.553	3.769	4.140	1.017	1.339	1.844	3.911	1.000 p		67
6.179	5.960	6.065	9.465	13.672	11.685	9.873	8.583	7.311	9.075	tête	Bêtes à cornes	68
4.383	4.159	3.975	5.945	9.110	7.328	6.297	5.096	4.130	4.470	1.000 p		69
5.572	4.188	3.543	1.529	2.043	294	3.687	14.340	16.093	21.773	tête	Porcs	70
1.298	925	756	346	270	34	605	2.464	3.087	4.010	1.000 p		71
42.5	13.8	17.4	9.6	6.6	25.3	24.3	25.7	199.9	92.9	1.000 q	Sucre	72
839	275	349	190.5	131.6	505	535	565	3.911	1.377	1.000 p		73
21.293	15.352	12.649	5.549	6.638	8.859	8.897	11.131	20.873	33.644	q	Volaille	74
4.558	3.158	2.655	1.151	1.564	2.080	2.078	2.446	4.367	6.319	1.000 p		75
13.8	21.8	48.3	34.9	61.3	65.3	82.7	103.8	139.7	98.3	1.000 q	Demi-produits en fer	76
262	288	736	545	901	969	1.124	1.480	2.054	1.256	1.000 p		77
465	127	5.520	19.035	10.158	—	1.665	3.775	10.301	19.680	q	Tabac brut	78
52	14	618	2.094	1.117	—	183	415	1.133	2.165	1.000 p		79
6.129	7.544	7.871	2.379	2.666	4.428	4.517	415	632	834	q	Saindoux	80
937	1.068	1.079	307.2	344	550	595	57	101	146	1.000 p		81
1.171	2.735	1.666	1.897	1.918	1.195	2.070	2.187	2.231	4.044	q	Plumes	82
577	1.611	938	802	1.051	706	1.196	1.179	1.343	2.540	1.000 p		83
-4.4	-1.9	-5.5	-16.2	-12.0	-7.4	-6.5	+11.2	+15.5	+22.1	1,000.000 p	Excédent d'importat. (-) ou d'exportat. (+)	84
Trafic des chemins de fer :												
1.066	1.009	1.245	1.291	1.412	1.300	1.322	1.373	1.527	2.040	1.000 t.	Marchandises transportées	85
128.7	116.9	149.7	154.1	163.6	157.0	153.3	161.4	179.7	248.5	1,000.000 km	Tonnes-kilom.	86
79.314	72.899	89.433	92.114	100.402	94.548	96.569	98.195	106.307	136.160	nombre	Wagons à marchand. chargés	87
5.634.9	5.618.2	6.099.6	6.180.1	6.619.2	6.414.3	6.128.8	6.919.8	6.894.6	5.411.1	1.000	Voyageurs transportés	88
164.0	163.6	177.6	187.5	200.8	194.6	190.1	205.3	213.8	203.5	1,000.000 km	Kilomètres-voyageurs	89
Trafic postal :												
32.926	30.933	32.231	31.492	32.876	32.378	32.062	30.735	31.434	34.004	1.000 unités	Correspondances	90
894.8	828.2	975.1	895.6	947.9	853.6	846.0	752.4	878.6	940.7	"	Colis	91
899.5	828.3	845.6	846.6	823.0	800.1	80.2	829.5	781.3	899.1	1.000 unités	Mandats-poste.	92
140.4	133.8	120.0	131.6	140.4	130.3	102.3	72.0	68.9	83.8	1,000.000 p		93
242.4	224.9	298.0	250.8	283.5	293.7	312.8	305.3	274.7	272.0	1.000 pièces	Télégrammes	94
317.1	298.3	329.2	333.6	341.9	411.2	405.3	386.3	376.0	387.3	1.000	Conversations interurbaines	95
80.584	80.337	80.095	79.813	80.122	80.368	79.951	79.771	79.805	79.621	nombre	Principaux postes de téléphone	96
314.737	319.756	322.284	323.343	322.342	320.365	317.599	314.980	314.517	316.167	"	Postes de T. S. F.	97
Effectif des véhicules à moteur :												
15.196	15.115	15.174	15.217	15.422	15.426	15.781	15.789	15.196	14.998	nombre	Véhicules à moteur à Budapest	98
29.924	29.869	29.940	30.032	30.359	30.500	30.727	30.818	30.318	29.904	"	Véhicules à moteur en Hongrie	99
D o n t :												
11.273	11.276	11.269	11.310	11.431	11.446	11.458	11.481	11.054	10.750	"	Automobiles pour personnes	100
1.888	1.887	1.919	1.918	1.921	1.921	1.912	1.936	1.932	1.921	"	Autom. de louage	101
670	671	669	667	670	673	672	677	672	667	"	Autobus	102
4.428	4.427	4.416	4.406	4.424	4.416	4.533	4.535	4.505	4.467	"	Camions automobiles	103
748	715	716	720	704	704	703	687	679	673	"	Autres automob.	104
10.917	10.893	10.951	11.011	11.209	11.340	11.449	11.502	11.476	11.426	"	Motocyclettes	105
Distributeurs d'essence :												
1.883	1.655	1.971	2.331	2.627	2.793	2.660	2.967	—	—	1.000 l.	Benzine et mél. de benzine et d'alc. débités ²⁾	106
Formation des prix.												
Indice des prix de gros :												
1) 91	92	94	93	95	93	95	92	96	97	1913 = 100	Moyenne de l'ensemble des marchandises	107
1) 79	80	84	84	89	85	87	83	88	88	"	Agriculture et élevage	108
133	133	133	133	133	133	129	129	133	134	"	Denrées coloniales	109
91	93	97	98	98	97	107	102	109	110	"	Minoterie et industrie sucrière	110
117	118	116	114	110	111	111	111	114	117	"	Autres industries	111
1) 67.5	67.8	72.4	73.7	80.9	76.6	78.4	74.1	77.2	75.2	"	"Ciseaux agricoles"	112
Indice du coût de la vie :												
98.8	99.0	100.2	99.7	100.3	100.0	101.7	102.3	102.9	101.9	1913 = 100	Au total, y compris le loyer	113
102.7	103.0	104.6	103.9	104.6	104.4	106.6	107.3	108.2	106.2	"	Au total, non compris le loyer	114
93.5	94.1	96.3	95.7	96.6	96.5	98.9	99.7	99.6	96.8	"	Alimentation	115
116.1	116.1	116.1	116.1	116.1	114.8	114.2	114.2	116.3	116.5	"	Vêtement	116
129.4	129.4	129.4	128.0	128.6	128.6	132.9	134.4	138.1	141.0	"	Chauffage et éclairage	117
86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	"	Logement	118
Prix de gros :												
14.03	14.88	15.90	15.30	14.78	14.83	11.08	9.00	8.80	10.50	t q, en pengós	Froment de la rég. de la Tisza, de 78 kg	119
10.15	11.00	12.20	13.90	14.35	13.75	8.75	8.83	8.78	10.95	"	Seigle de 1er ordre, de la rég. de Pest	120
0.32	0.32	0.33	0.32	0.31	0.31	0.40	0.37	0.37	0.38	t kg, en pengós	Farine No 0	121
0.29	0.29	0.30	0.30	0.30	0.30	0.39	0.36	0.36	0.37	"	" No 2	122
0.20	0.22	0.25	0.26	0.27	0.27	0.35	0.32	0.33	0.34	"	" No 6	123

1) La valeur de la boletta figure ici jusqu'à juillet 1931 pour 3 pengós et à partir de cette date pour 10 p. — 2) Nouvelle série de données.

Megnevezés	Egység	1929	1930	1 9 3 0							
		átlag <i>Moyenne</i>		május <i>Mai</i>	június <i>Juin</i>	július <i>Juillet</i>	aug. <i>Août</i>	szept. <i>Sept.</i>	október <i>Octobre</i>	nov. <i>Nov.</i>	dec. <i>Déc.</i>
124 Tengeri, dunántúli származású	P/q	23·03	13·54	11·80	13·55	17·50	15·78	14·03	14·33	13·50	12·15
125 Marhahús, elsőrendű, hátulja	P/kg	2·40	2·21	2·22	2·24	2·30	2·30	2·30	2·30	2·08	2·08
126 Borjú	P/kg élősúly	1·52	1·43	1·43	1·44	1·20	1·36	1·42	1·45	1·47	1·43
127 Sertés, fiatal nehéz, 300 kg-on felül	„	1·65	1·35	1·29	1·12	1·28	1·27	1·19	1·24	1·23	1·23
128 Sertészsír	P/kg	2·06	1·72	1·86	1·50	1·65	1·73	1·70	1·65	1·64	1·55
129 Tojás, friss teatojás	P/1.440 db	203·19	153·95	136·00	131·68	126·00	155·52	186·22	199·22	200·00	185·60
130 Borjúbőr	P/kg	2·39	2·20	2·10	2·10	2·00	2·10	2·30	2·20	2·20	2·10
131 Marhabőr	„	1·36	1·23	1·28	1·25	1·25	1·25	1·20	1·20	1·18	1·15
132 Nyersgyapjú	„	2·35	1·62	1·60	1·55	1·55	1·55	1·40	1·40	1·40	1·40
133 Nyerspamut, amerikai	„	2·82	2·10	2·44	2·11	2·08	1·87	1·74	1·81	1·76	1·63
134 Barnaszén, hazai	P/q	3·00	3·22	3·11	3·11	3·11	3·11	3·31	3·31	3·31	3·31
135 Kőszén, porosz	„	6·13	5·88	5·90	5·90	5·80	5·70	5·70	5·70	5·70	5·80
136 Vörösréz	P/kg	2·34	1·66	1·65	1·55	1·50	1·45	1·30	1·25	1·45	1·40
137 Ólom	„	0·71	0·57	0·58	0·58	0·55	0·52	0·52	0·52	0·52	0·52
138 Ón	„	7·96	4·89	5·50	5·00	4·50	4·00	3·80	3·80	3·80	3·20
Pénz és hitel.											
139 Állami bevételek bruttó eredménye	1,000.000 P	—	—	92·1	106·0	47·6	86·9	66·2	63·3	85·1	74·2
140 Állami kiadások bruttó előirányzata	„	—	—	80·2	70·8	74·3	94·0	80·6	75·6	84·5	77·5
141 A pengő zürichi árfolyama	100 P = s. fr.	90·52	90·29	90·33	90·29	90·25	90·23	90·23	90·20	90·26	90·23
142 „	100 s. fr. = P	110·47	110·75	110·71	110·76	110·80	110·83	110·83	110·86	110·79	110·83
Magyar Nemzeti Bank:											
143 Jegyforgalom	1,000.000 P	—	—	440·9	449·4	466·2	439·7	429·6	499·5	439·4	469·1
144 Leszámitolt váltók és előlegek	„	—	—	219·6	233·8	202·7	197·8	188·5	298·8	252·9	297·7
É r c k é s z l e t:											
145 Arany	1,000.000 P	—	—	162·6	162·6	162·6	162·6	162·6	162·6	162·6	162·6
146 Deviza és valuta	„	—	—	18·8	32·1	43·1	41·7	24·8	14·2	26·9	33·6
147 Összesen	„	—	—	191·3	205·8	217·9	216·5	198·3	185·3	199·6	206·4
148 Ércfedezeti arány	%	41·3	46·8	49·2	46·7	51·0	50·6	51·1	40·9	49·3	43·8
149 Leszámitolási kamatláb	„	7·67	6·03	5·5	5·5	5·5	5·5	5·5	5·5	5·5	5·5
150 Elsőrendű üzleti váltók kamattétele	„	8·95	6·07-8·02	5·87-8	5·5-8	5·5-7·75	5·5-7·25	5·5-7·25	5·75-7	5·75-7·25	5·75-7·75
151 Betéti kamatláb 3 havi lekötésre	„	7·23	5·36	5·5-5	5	5	5	5	5	5	5
152 Betéti kamatláb lekötés nélkül	„	5·29	3·87-4·1	3·75-4	3·75-4	3·75-4	3·75-4	3·75-4	3·75-4	3·75-4	3·75-4
Betétállomány:											
T a k a r é k b e t é t:											
153 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	61·8	62·8	65·5	69·9	70·9	70·5	71·8	72·6
154 12 legnagyobb bpesti pénzintézetnél	„	—	—	572·0	583·6	589·5	591·6	587·5	540·0	546·6	559·0
155 Összesen	„	—	—	633·8	646·4	655·0	661·5	658·4	610·5	618·4	631·6
F o l y ó s z á m l a b e t é t:											
156 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	88·0	84·5	88·1	90·6	84·9	84·8	77·7	88·7
157 12 legnagyobb bpesti pénzintézetnél	„	—	—	703·3	703·4	728·3	761·1	742·7	720·2	737·5	728·2
158 Összesen	„	—	—	791·3	787·9	816·4	851·7	827·6	805·0	815·2	816·9
B e t é t e k e g y ü t t:											
159 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	149·8	147·3	153·6	160·5	155·8	155·3	149·5	161·3
160 12 legnagyobb bpesti pénzintézetnél	„	—	—	1·275·3	1·287·0	1·317·8	1·352·7	1·330·2	1·260·2	1·284·1	1·287·2
161 Összesen	„	—	—	1·425·1	1·434·3	1·471·4	1·513·2	1·486·0	1·415·5	1·433·6	1·448·5
162 A 35 legn. vidéki pénzint. betétállománya	„	—	—	152·0	155·9	156·6	155·9	155·9	150·3	149·3	154·2
Tőzsde:											
163 Részvényindex (Új feld.)	1926 = 100	144·4	119·9	123·1	119·5	117·9	113·9	111·6	109·3	107·1	106·4
164 Eladott részvény	szám	546.032	307.478	266.221	225.634	323.207	199.180	243.923	415.789	235.949	301.476
165 Szállítások és átvételek összege	1,000.000 P	26·8	13·2	11·2	8·9	15·3	8·4	12·3	21·4	8·7	11·2
166 Tőzsdei forgalom összege	„	40·9	19·8	16·9	12·6	22·7	11·8	18·6	33·3	13·4	16·6
Hitelbiztonság:											
167 Új fizetéseképtelenség Magyarországon	szám	185·5	206·8	185	203	185	121	120	185	163	241
168 Csőd	„	19·2	18·4	19	21	15	12	15	14	10	15
169 Magán- és kényszeregyesség	„	166·3	188·4	166	182	170	109	105	171	153	226
170 Új fizetéseképtelenség Budapesten	„	49·6	58·2	40	41	61	38	33	56	56	70
171 Magán- és kényszeregyesség (aktíva)	1.000 P	6.757	6.621	5.349	4.986	5.322	3.560	3.504	6.787	4.457	7.855
172 Magyarországon (passzív)	„	10.631	10.740	8.025	8.372	9.057	5.844	5.314	10.268	7.647	13.344
173 Magán- és kényszeregyesség (aktíva)	„	3.294	3.069	2.733	1.878	2.600	1.854	988	2.282	2.875	3.220
174 Budapesten (passzív)	„	5.102	5.177	4.068	3.286	4.138	2.973	1.805	4.329	4.892	5.459
175 Óvatolt váltók Magyarországon	szám	14.041	12.905	12.975	12.779	12.488	12.020	13.079	13.577	11.467	11.737
176 „	1.000 P	10.186	8.491	8.624	7.322	8.625	8.266	10.166	8.587	7.358	8.359
177 Óvatolt váltók Budapesten	szám	4.823	4.752	4.867	4.590	4.625	4.502	5.067	5.134	3.928	4.139
178 „	1.000 P	4.287	3.335	3.934	2.660	3.591	3.521	4.292	3.205	2.352	3.226
179 Zálogfelvétel Budapesten	1.000 tétel	172	182	197	189	194	174	176	178	166	161
180 „	1.000 P	4.422	4.805	5.409	5.135	5.126	4.687	4.585	4.628	4.122	4.087
181 Zalogkiváltás Budapesten ³⁾	1.000 tétel	157	175	180	162	181	177	184	206	179	187
182 „	1.000 P	3.859	4.636	4.699	4.438	4.761	4.639	4.702	5.436	4.830	5.097
183 Zalogálladék Budapesten	1.000 tétel	—	—	982	1.008	1.021	1.018	1.010	981	968	942
184 „	1.000 P	—	—	28.409	29.105	29.470	29.518	29.401	28.593	27.886	26.875
185 Kényszerárverésre került Budapesten	tétel	6.219	9.130	8.445	8.694	11.426	10.788	9.455	10.076	10.853	10.295

1) Márciustól kezdve csak 34 intézet adatai. — 2) 1931. július 14-ike óta a bpesti értéktőzsde zárva van. — 3) Új sorok.

1 9 3 1										Unité	Désignation	
január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre			
13.35	14.30	14.60	15.10	15.50	13.75	14.68	13.38	16.00	15.88	1 q, en pengős	Maïs, de Transdanubie	124
1.98	1.86	1.80	1.63	1.86	1.82	1.61	1.88	1.87	1.63	1 kg, en pengős	Viande de boeuf, 1re qual., partie postér.	125
1.42	1.38	1.16	0.99	1.25	0.91	0.81	0.91	0.87	0.77	1 kg de poids vif, en p.	Veau	126
1.16	1.16	1.23	1.17	1.13	1.05	1.09	1.14	1.39	1.25	1 kg, en pengős	Porcs, jeunes, lourds, au-dessus de 300 kg	127
1.40	1.36	1.46	1.40	1.28	1.22	1.33	1.38	1.55	1.72	"	Saindoux	128
185.00	150.00	95.00	93.92	91.92	100.00	91.60	108.60	130.00	135.00	1440 piéc., en p.	Oeufs frais à thé	129
2.10	2.00	1.90	1.90	1.60	1.60	1.60	1.50	1.35	1.35	1 kg, en pengős	Cuir de veau	130
1.10	1.10	1.15	1.15	0.90	0.85	0.80	0.75	0.85	1.00	"	Cuir de boeuf	131
1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.20	1.15	1.20	"	Laine brute	132
1.71	1.84	1.75	1.66	1.48	1.63	1.40	1.25	1.13	1.21	"	Coton brut, américain	133
3.31	3.31	3.31	3.11	3.11	3.11	3.11	3.11	3.31	3.31	1 q, en pengős	Lignite, indigène	134
5.80	5.80	5.80	5.60	5.70	5.70	6.30	6.50	6.80	6.80	"	Houille, prussienne	135
1.25	1.35	1.30	1.25	1.15	1.15	1.05	1.00	1.00	1.15	1 kg, en pengős	Cuivre	136
0.51	0.52	0.47	0.43	0.40	0.40	0.40	0.40	0.42	0.45	"	Plomb	137
3.50	3.75	3.50	3.00	2.80	2.80	2.80	4.80	5.00	5.00	"	Étain	138
Monnaie et crédit.												
58.2	77.6	61.4	73.2	116.3	117.7	43.0	68.6			1,000.000 p	Résultat brut des recettes de l'État	139
74.8	85.2	70.4	63.9	80.0	66.8	73.1	93.5	76.6		"	Dépenses prévues de l'État, brutes	140
90.28	90.58	90.62	90.53	90.19	90.18	90.03	90.03	90.03	90.03	100 p=fr. s.) Cours du pengő à Zurich	141
110.77	110.41	110.36	110.47	110.88	110.89	111.08	111.08	111.08	111.08	100 fr. s.=p.)
Banque Nationale de Hongrie:												
446.0	399.6	384.5	406.0	369.6	385.0	500.8	414.6	382.8	434.7	1,000.000 p	Circulation des billets	143
265.1	243.4	257.6	263.3	257.4	279.4	389.2	396.6	385.3	422.4	"	Effets escomptés et avances	144
Encaisse métallique:												
162.7	148.0	125.7	111.8	111.8	111.8	111.8	104.8	104.8	104.8	1,000.000 p	Or	145
13.8	27.0	25.0	46.8	21.4	9.7	9.9	16.5	6.8	16.0	"	Devises et monnaies	146
188.7	187.8	164.5	173.0	148.3	136.4	134.8	125.0	115.8	125.2	"	Total	147
47.1	49.8	45.4	45.9	42.2	36.6	28.0	26.5	26.1	25.6	%o	Proportion de la couvert. métallique	148
5.5	5.5	5.5	5.5	5.5	7	9	9	8	8	"	Taux d'escompte	149
5.75-7.75	5	5.75-7.75	5.5-7	5.5-7	5.75-8	7.25-10.5	8.5-10.5	8-10.5	7.75-10	"	Taux d'effets de commerce de premier ordre	150
3.75-4	5.75-7.75	3.75-4	3.75-4	4.5-4.75	5.5-5.75	5.5-5.75	5-5	5-5	5-5	"	Taux d. dép. ne pouv. être ret. qu'au bout de 3 mois	151
										"	Taux de dépôts ret. à volonté	152
Effectif des dépôts:												
<i>Dépôts d'épargne:</i>												
74.1	77.9	72.2	72.5	73.7	75.3	73.8	67.3	63.4	62.3	1,000.000 p	A la Caisse d'épargne postale	153
578.1	593.4	601.5	606.9	608.0	607.4	565.5	541.0	517.6	501.4	"	Aux 12 princip. établ. de crédit de Bpest	154
652.2	671.3	673.7	679.4	681.7	682.7	639.3	608.3	581.0	563.6	"	Total	155
<i>Dépôts en compte courant:</i>												
83.4	73.8	58.6	43.7	65.6	67.6	64.8	60.1	59.9	51.7	1,000.000 p	A la Caisse d'épargne postale	156
707.4	737.1	723.2	691.1	689.0	664.0	616.6	612.8	600.8	585.4	"	Aux 12 princip. établ. de crédit de Bpest	157
790.8	810.9	781.8	734.8	754.6	731.6	681.4	672.9	660.7	637.1	"	Total	158
Ensemble des dépôts:												
157.5	151.7	130.8	116.2	139.3	142.9	138.5	127.4	123.2	114.0	1,000.000 p	A la Caisse d'épargne postale	159
1.285.5	1.330.5	1.324.7	1.298.0	1.297.0	1.271.4	1.182.2	1.153.8	1.118.5	1.086.7	"	Aux 12 princip. établ. de crédit de Bpest	160
1.443.0	1.482.2	1.455.5	1.414.2	1.436.3	1.414.3	1.320.7	1.281.2	1.241.7	1.200.7	"	Total	161
148.1	148.9	1)154.2	151.7	152.7	152.0	147.1	138.6	128.8	121.0	"	Eff. des dép. des 35 princip. établ. de c. de prov.	162
Bourse:												
107.3	109.9	106.4	102.6	87.6	92.9	— 2)	—	—	—	1926 = 100	Indice d'actions (nouv. système)	163
282.278	232.101	170.650	136.210	327.022	406.675	214.141	91.756	—	—	nombre	Actions vendues	164
13.0	10.8	9.6	5.7	14.2	19.2	10.8	4.4	—	—	1,000.000 p	Montant des livraisons et des acceptations	165
20.5	16.2	14.3	8.3	22.2	30.1	18.2	7.2	—	—	"	Total du mouvement de la Bourse	166
Sécurité de crédit:												
253	173	216	220	250	223	173	171	320	371	nombre	Nouvelles insolvabilités en Hongrie	167
14	9	13	20	16	15	15	17	13	21	"	Failites	168
239	164	203	200	234	207	158	151	307	350	"	Concordats privés et judiciaires	169
74	57	51	55	55	63	49	43	92	120	"	Nouvelles insolvabilités à Budapest	170
6.841	7.336	4.582	9.516	6.210	7.664	5.694	5.319	7.462	8.906	1.000 p	Concord. privés et judiciaires) actifs	171
12.281	10.478	7.599	13.460	9.677	12.059	8.522	8.204	12.413	14.325	"	en Hongrie) passifs	172
3.063	1.778	1.949	3.087	2.236	2.738	2.447	1.658	3.671	4.479	"	Concord. privés et judiciaires) actifs	173
6.309	3.265	3.292	5.133	3.523	4.731	3.939	2.701	6.348	7.614	"	à Budapest) passifs	174
11.399	10.260	11.594	12.119	13.630	14.313	10.309	18.058	23.974	20.030	nombre) Lettres de change protestées en Hongrie	175
8.759	7.654	8.255	7.652	9.553	10.901	7.028	13.002	15.068	13.744	1.000 p)
3.904	3.544	3.914	4.442	4.739	4.962	3.786	7.036	8.108	7.042	nombre) Lettres de change protestées à Budapest	177
2.736	2.410	2.595	2.562	3.563	4.580	2.412	5.248	5.456	5.901	1.000 p)
176	155	166	176	176	173	169	149	166	176	1.000 reconn.) Engagem. aux monts-de-piété de Bpest	179
4.228	3.896	4.021	4.160	4.128	4.066	3.619	3.379	3.984	4.148	1.000 p)
172	161	170	168	178	170	159	170	183	189	1.000 r. conn.) Dégagem. " " " 3)	181
4.743	4.397	4.387	4.300	4.431	4.312	3.851	4.295	4.780	4.736	1.000 p.)
946	940	936	944	943	946	957	937	919	907	1.000 reconn.) Effect. des gages aux m.-de-p. de Bpest	183
26.360	25.859	25.493	25.354	25.051	24.806	24.574	23.658	22.863	22.275	1.000 p)
14.509	13.338	12.091	12.404	12.094	12.789	5.676	—	15.060	11.090	reconnais.	Enchères aux monts-de-piété de Budapest	185

1) A partir de mars, seulement 34 établissements de crédit. — 2) Depuis le 14 juillet 1931, la Bourse de Budapest est fermée. — 3) Nouvelles séries de données.

zal hozható összefüggésbe, hogy Ausztria a hó folyamán az állat és a hús behozatalához szükséges devizák kiutalását nem engedélyezte. Ennek folytán egyedül a szarvasmarha kivitele 6·8 millió pengővel esett vissza. A lisztkivitel 4 és fél millióval kevesebb volt, mint múlt év október havában, a friss gyümölcs, kikészített prémbőr, továbbá gép- és készülékexportunk értéke 1—1 millió pengőnél nagyobb összeggel esett vissza.

A *vasúti forgalom* adatai idényszerű emelkedést mutatnak. A megrakott teherkocsik száma 28·1%-kal, a szállított áruk mennyisége pedig 33·6%-kal emelkedett az előző havival szemben, múlt év októberéhez képest azonban számottevő csökkenés mutatkozik. Az előbbi adatsor 11%-kal, az utóbbi pedig 15·6%-kal esett. Még nagyobb csökkenést találunk az év első 10 hónapjának forgalmi adatainál (—12%, —18%). Az utasforgalom 21·5%-kal volt kevesebb, mint az előző hóban. A jelentési hóval lezárt időszakban a szállított utasok száma 12·1%-os visszaesést mutat a múlt évvel szemben. Az egyes adatsoroknál jelentkező idényszerű emelkedéstől eltekintve tehát a vasúti forgalmi tevékenység továbbra is hanyatló irányzatot mutat.

A *postaforgalom* adatai is nagyfokú érzékenységgel viselkednek a valutakrízis folytán előállott üzleti lassúbbodással szemben. Az idényszerű behatások emiatt a jelentési hónapban nem tudtak kellőképpen érvényesülni. Múlt év azonos hónapjához képest az adatsoroknál kivétel nélkül visszaesést tapasztalhatunk. A távbeszélő főállomások száma a tárgyalt hó folyamán 184-gyel kevesebbedett.

A *gépjárműállomány* október havában nem csökkent oly mértékben, mint ahogy azt egyes sajtóközlemények jelezték. A forgalomba került és a forgalomból kivont kocsik egyenlege 414 gépjárművel csökkentette az állományt, melyből 304 a személykocsikra esik. A motorkerékpárok száma — mely ez év augusztusában 11.502-vel érte el eddigi legmagasabb állását — a tárgyalt hó folyamán 50-nel 11.426-ra csökkent. Az autóállomány létszámának október havi csökkenésében a súlyos gazdasági viszonyokon kívül az autózlet idényszerű pangásának is nagy szerepe van.

Áralakulás. Az általános árnívó jelzésére szolgáló hivatalos *nagykereskedelmi árindex* október hó végén 97-en, tehát egy ponttal magasabban állott, mint az előző hó végén. Az árindex az utolsó két hónap alatt 5 ponttal emelkedett. A jelentési hó végén az árindex komponensei közül a mezőgazdaság és állattenyésztés csoportindexe változatlanul az előző hó végi nívón állott, a gyarmatárúk, a malom- és cukoripar indexe ellenben 1—1 ponttal, az egyéb ipar indexe pedig 3 ponttal emelkedett s így az agrárrolló október hó végén további két ponttal nyílt szíjjelebb. Az átlagos árnívó emelkedését elsősorban a gabonaneműek árának irányzatában bekö-

vetkezett kedvező változás idézte elő. A hó folyamán úgy a búza, mint a rozs ára számottevően emelkedett. Az október havi áremelkedésben azonban nagy szerepet játszik néhány mezőgazdasági termék árának idényszerű emelkedése is. Az ipari áruk közül jelentős áremelkedést mutat fel az árindexben helyet foglaló nyerspamút és vörösréz.

A *létfenntartási költségek indexe* a tárgyalt hó végéig árnyalatilag hanyatlott. A visszaesést néhány élelmiszer kiskereskedelmi árának olcsóbbodása idézte elő.

Pénz és hitel. A hó folyamán azok az országok is, amelyek pedig eddig még fenntartották a szabad devizaforgalmat, az egyre súlyosbodó pénzügyi krízis hatása alatt egymásután voltak kénytelenek áttérni a kényszerdevizagazdálkodás rendszerére. Azok pedig, amelyekben a külföldi fizetőeszközök vásárlását korlátozó intézkedések már életben voltak, a devizaigénybevételeket és a devizabejelentéseket fokozottabb ellenőrzés alá kellett, hogy helyezték. A hó első napjaiban Ausztria is áttért a kötött devizagazdálkodás rendszerére, és később további megszorításokat vezetett be: október 6-án a külföldre irányuló postautalványforgalmat, 14-én pedig az utánvételi levelek forgalmát szüntető meg. A nemzetközi árucserreforgalomra azonban sokkal súlyosabb hatása volt az október 24-én hozott rendeletnek, amellyel Ausztria megtiltotta az állat- és húsbevitelre szükséges devizák további kiutalását. Csehországban a hó 10-én került a Nemzeti Bank ellenőrzése alá a külföldi fizetőeszközök és külföldi értékpapírok vásárlása. A kiadott korlátozó rendelkezések megszorítása Németországban október 3-án vette kezdetét, amikor is a bejelentési értékhatárt 1000 márkáról 200 márkára leszállították s az exportdevizák bejelentését összegre való tekintet nélkül elrendelték. A hó utolsó napján Jugoszlávia is megszorította a devizaforgalmat.

Jóllehet a pénzügyi és valutakrízis súlya alatt szeptember hóban már csaknem kivétel nélkül minden állam szenvedett, a krízis egyes államokban a tárgyalt hóban még jobban kimélyült. A font árfolyamcsökkenéséből eredő érzékeny veszteségek elkerülése céljából az európai jegyintézetek devizakészleteinek aranyra való átváltását ugyan már szeptember hóban megindították, a devizakészletektől való menekülés azonban csak október első felében öltött nagyobb arányokat. A devizáktól való menekülés elsősorban az Egyesült Államokat érintette; az aranyelvonás itt öltött legnagyobb méreteket. Ez ellen a Federal Reserve bankok a leszámítolási kamatláb sorozatos emelésével próbálkoztak védekezni. Október 18-án a kamatláb már 4%-on állott, szemben a szeptember végi 1·5%-kal. Az aranyáramlásán kívül az Egyesült Államokban a bizalmi válságot még jobban kimélyítették a nagy árfolyamvesztések, melyek a newyorki értékpapírpiacra a hó

első felében következtek be, továbbá a betételvonások, melyek pánik jelleget öltöttek. Ez utóbbiakkal szemben való védekezés céljából 19 amerikai bank zárt be. A pénzügyi válság hatását Franciaország is megérezte, különösen Laval amerikai útja után, amely nem hozta meg a kibontakozás terén a kívánt eredményeket. Magyarország gazdasági élete október hónapban kizárólag a nemzetközi pénz- és valutakrízis hatása alatt állott.

A Magyar Nemzeti Bank tevékenységére vonatkozó adatsorok közül a jegyforgalom és a váltótárca hóvégi adatsorai mutatnak lényeges emelkedést.

A *jegyforgalom* 51·9 millió pengővel 434·7 millióra emelkedett, de még így is 64·8 millióval alacsonyabban áll, mint 1930 október végén. A bankzárlat óta a jegyforgalom hóvégi adatai erőteljes hullámzást mutatnak.

A *leszámított váltók és közraktári zálogjegyek* állománya 37·1 millióval 422·4 millióra szökkent és ezzel újabb tetőpontot ért el. A Magyar Nemzeti Bank fennállása óta a váltótárcaállomány hóvégi adata még soha ilyen magasan nem állott. Az 1928. évi december havi tetőpont 417·4 millió volt. A váltótárca 114·3 millióval 1925 júniusában állott legalacsonyabban.

Az *érfedezetet* a deviza- és valutaállomány szaporodása 125 millió felé emelte. A többi adatsorok kedvezőtlen alakulás folytán azonban az érfedezeti arány 0·5 ponttal 25·6%-ra hanyatlott s ezzel elérte eddigi legalacsonyabb állását.

A *kamatlábadatok* alakulásával kapcsolatban meg kell említeni az Országos Hitelvédő Tanácsnak a kamatláb szabályozásáról szóló október 17-én megjelent rendeletét, mely szerint a jövőben a kamatláb nem haladhatja meg az évi 12%-ot.

A hó első napjaiban a 3 napos betétfelmondási kötelezettség hatályon kívül helyezésével megszűnt a betétek kifizetését korlátozó rendelet. A *betétállomá-*

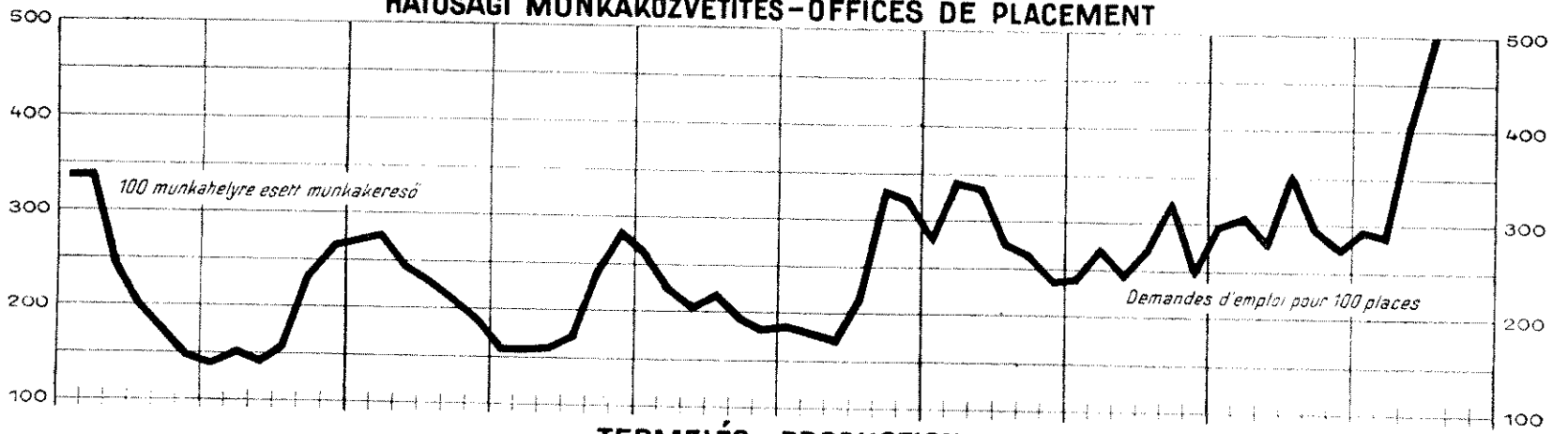
mány a tárgyalt hó folyamán tovább csökkent. A takarékbetétek 17·4, a folyószámlabetétek 23·6, az összes betétek pedig 41·0 millió pengővel hanyatlottak. Százalékban kifejezve az összes betétek az előző hóvégi állományhoz képest 3·3%-kal, a múlt év azonos hónapjához képest pedig 15·2%-kal estek. A 35 legnagyobb vidéki pénzintézet betétállománya is 8·8 millióval apadt.

A hitelbiztonságra vonatkozó adatsorok közül a *váltóóvások száma és összege* mutat csökkenést a múlt havi adatokhoz képest. Az előbbi 16·5%-kal, az utóbbi pedig 8·8%-kal esett vissza. Abból az összefüggésből kifolyólag, ami az óvatolt váltók és a fizetéseképtelenségek adatsorai között fennáll, a fizetéseképtelenségnek október hónapban törvényszerűleg számottevően emelkedni kellett. Az új fizetéseképtelenségek száma tényleg 15·9%-kal emelkedett és 100·6%-kal állott magasabban, mint múlt év októberében. Az 1931. évi január—októberi időszakban a fizetéseképtelenségek száma 292-vel (14·1%) haladta meg a múlt évit. Természetesen a magán- és kényszeregyességek passzívái is lényeges emelkedést mutatnak, úgy az előző havival, mint a múlt év azonos hónapjával szemben. Az emelkedés 15·4, illetve 39·5%. Az év első 10 hónapjának passzívái 1·1%-kal múlják felül a múlt évit.

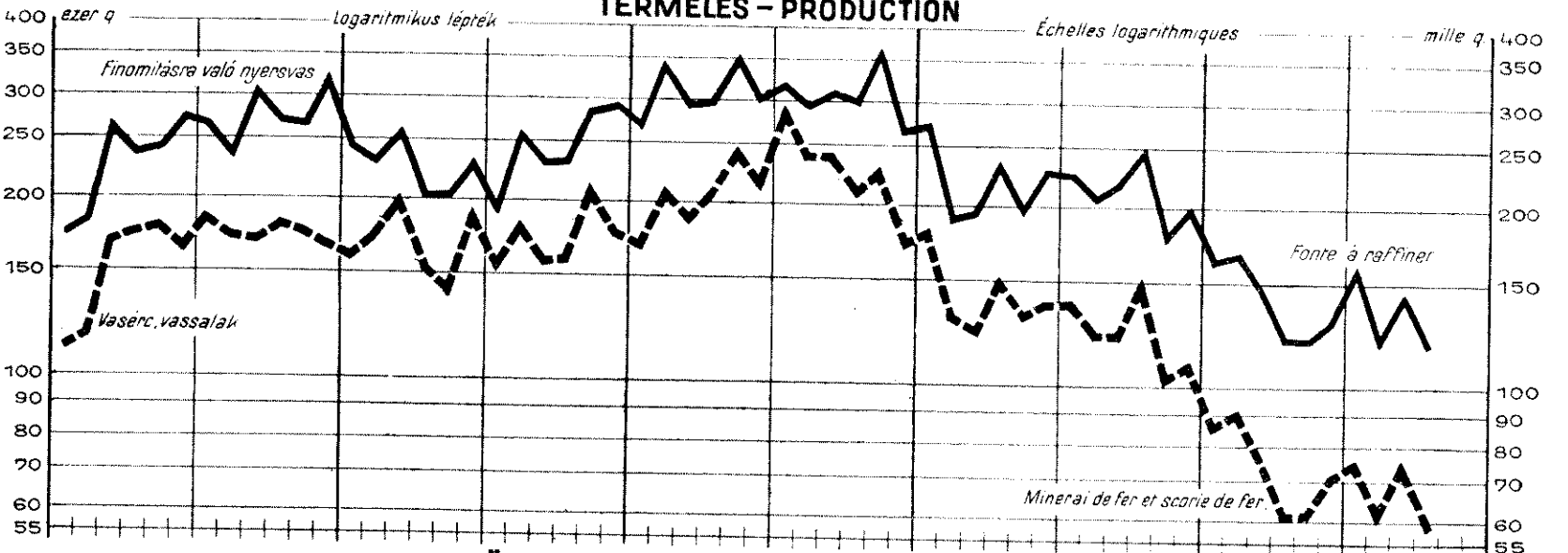
A Postatakarékpénztár *zálogüzleti forgalmára* a súlyos gazdasági viszonyok mindig élénkítőleg hatottak. Az elzálogosított tárgyak száma, illetve a zálogfelvételek tételszáma októberben is emelkedést mutat az előző havival szemben. A zálogkiváltás összege egy idő óta mindig meghaladja a zálogfelvételek összegét s e hónapban is 588 ezer pengővel volt magasabb. A zálogálladék, mely 1930 augusztusában 29.518 ezer pengővel állott legmagasabban, októberben tovább csökkent s a hó végén 22.275 ezer pengőt tett. A kényszerárverésre került tételek száma a szeptemberi megduzzadás után októberben normális keretek közt mozgott.

RAJZOK A GAZDASÁGI JELZŐTÁBLÁHOZ - GRAPHIQUES AU TABLEAU ÉCONOMIQUE

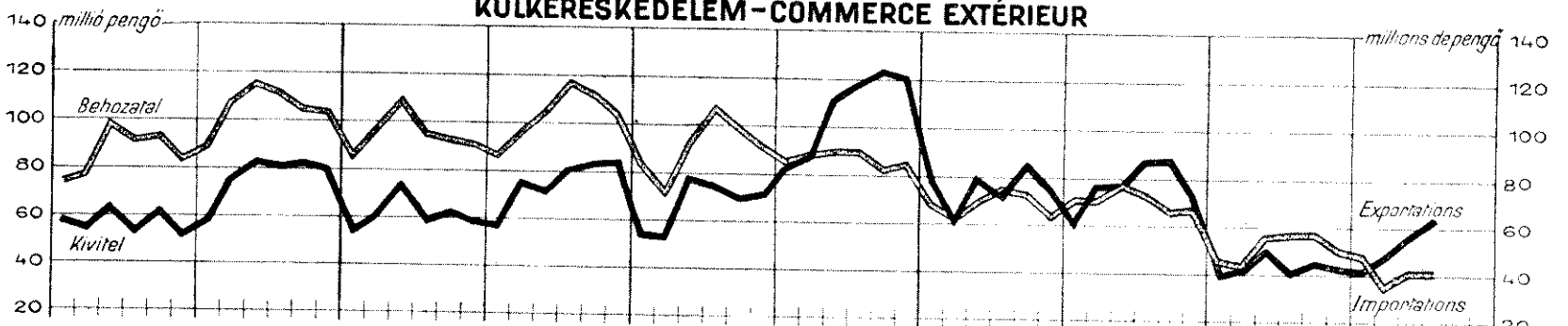
HATÓSÁGI MUNKAKÖZVETÍTÉS - OFFICES DE PLACEMENT

TERMELÉS - PRODUCTION

KÜLKERESKEDELEM - COMMERCE EXTÉRIEUR

HITELBIZTONSÁG - SÉCURITÉ DE CRÉDIT

